

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
2016-YL-060**

**TÜRK HAVA MECMUASI
İNDEKS-TAHLİL**

**HAZIRLAYAN
Tahir AKIŞLI**

**TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN**

AYDIN-2016

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tahir AKIŞLI tarafından hazırlanan “TÜRK HAVA MECMUASI İNDEKS-TAHLİL” başlıklı tez, 30.06.2016 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : Doç. Dr. Yasemin MUMCU	ADÜ	.....
Üye : Yrd. Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN	ADÜ	.....
Üye : Doç Dr. Soner AKPINAR	ESOGÜ	.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....Sayılı kararıyla .....(tarih)tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ

Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2016

Tahir AKIŞLI

ÖZET

TÜRK HAVA MECMUASI İNDEKS-TAHLİL

Tahir AKIŞLI

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN

2016, 279 sayfa

Edebiyatımızda, Batılı anlamdaki modern süreli yayın örnekleri Tanzimat yılları ile birlikte görülmeye başlanır. O dönemin gazete ve dergileri, edebiyatımızın yenileşmesine oldukça önemli katkılarda bulunurlar. Edebiyatla toplum arasındaki yoğun ilişki, bu yayın organlarının yalnızca edebiyatı değil toplumsal hayatı da yönlendirdiği, etkilediği gerçeğini ortaya koyar. Bu durum, gazete ve dergilerimizin sayısında oldukça büyük bir artışla da kanıtlanır. Cumhuriyet dönemine ulaştığımızda oldukça önemli sayılabilecek bir dergi ve gazete birikimimiz vardır. Bu durum, Cumhuriyet yıllarında da devam eder. Dergiler yine edebiyatımızın baş aktörü olmayı sürdürür. Dergi sayısındaki artışla birlikte, daha özel, sınırlı ya da teknik konularda dergiler görülmeye başlar. Meslek dergilerinden kadın dergilerine, bilim dergilerine kadar farklı alanlarda dergicilik ve gazetecilik faaliyetleri görülür.

Türk Hava Mecmuası da bu özel yönelimli dergiler arasındadır. Dergi, havacılıkla ilgili teknik bilgilere de yer vermekle birlikte özellikle önemli edebiyatçılar sayesinde edebî bir dergi olmaktan da uzaklaşmamıştır. Türk Hava Mecmuası'nda önce yayınlanan ve havacılık alanında faaliyet gösteren dergiler az da olsa vardır; ancak bunlar havacılığın edebî yönü ile değil askerî ve teknik yönü ile ilgilenmişlerdir. Bununla beraber Türk Hava Mecmuası'nın diğer önemi de “havacılık, hava edebiyatı” gibi özel ve sınırlı bir alanda yayınlanan ilk dergilerden biri olmasıdır. Bu sayede Türk Hava Edebiyatı'nın da temellerini atan bir süreli yayın organı olmuştur.

Edebiyatımızda “hava, havacılık” temaları ile ilgili yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu temayı özel olarak ele alan ilk derginin bilimsel yöntemle incelenmesi, indeksinin oluşturulması bu anlamda önemli katkı sağlayacaktır.

Edebiyat araştırmacılarının henüz yeterince tanımadığı Türk Hava Mecmuası, edebiyat dünyasına tanıtılacak ve böylece hava edebiyatı ile ilgili boşluğun doldurulmasına katkıda bulunulmaya çalışılacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: Türk Hava Mecmuası, Havacılık, Hava Edebiyatı, Süreli Yayınlar, İndeks

ABSTRACT

TÜRK HAVA MECMUASI (TURKISH AIR MAGAZINE) İNDEX-ANALYSIS

Tahir AKIŞLI

M.sc. Thesis, at Turkish Language and Literature

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN.

Modern examples of periodicals in the Western sense is to be seen in conjunction with the Tanzimat years in Turkish literature. At that time, the newspapers and magazines, are located in a very important contribution to the modernization of our literature. İntense relationship between literature and society reveals that this periodic affect not only literature but also social life. In this case, a sizable increase is also evidenced in the number of our newspapers and magazines. When we reached the Republic era, we have an important archieve of periodicals and newspapers. This situation contunies in the Republic era. Periodics still continues to be the main actors of our literature. More specifically, limitet or technique periodics began to appear, along with the increase in the number of magazines. It is seen journalism and journalistic activities in different areas from women's magazines to professional journals and scientific journals.

One of this special periodic is Turkish Air Magazine. In this magazine has been publish not only technique issues but also literature. There has been a few another periodics about aviation, but these magazines interested in technique or military part of aviation. However, one of the another important thing about Turkish Air Magazine is, it interested in aviation literature, and it is one of the first periodics which is interested aviation literature.

In this way Turkish Air Magazine laying of foundation of Turkish Aviation Literature. There is not enough scientific studies related to themes of aviation in Turkish literature. Scientific method to examine the first magazine dealing with this theme, in particular, the creation of the index will provide a significant contribution in this regard.

Literary researchers do not know enough yet about Turkish Air Magazine. We will introduce this magazine and this study will try to contribute to filling the gap.

KEY WORDS: Turkish Air Magazine, Aviation, Air Literature, Periodics, İndex

ÖN SÖZ

İnsanoğlunun kökü çok eskilere dayanan isteklerinden bir tanesi de uçmak olmuştur. Bu istek 20. yy.'da çeşitli vasıtalarla gerçekleşmiş ve yaygınlaşmıştır. 1903 tarihli, tayyare ile gerçekleştirilen ilk başarılı uçuştan kısa süre sonra, Osmanlı İmparatorluğu da bu yeni alete alaka göstermiştir. Zamanla bu aletin savaş sahasındaki gücü ortaya konmuştur. Bu sebeple Osmanlı İmparatorluğu döneminde bugünkü hava kuvvetlerimizin temelini oluşturan bir hava kuvveti kurulmuştur. Bu hava kuvvetinde tayyareleri idare edecek pilotlar bulunmuştur. Vatanlarını hayatları pahasına savunan bu kahraman askerler ya gazi ya da şehit olmuştur. Bu hava kuvvetinin güçlenmesi için Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle Türk Tayyare Cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyet, Türk milletine havacılığı sevdirmeyi kendisine amaç edinmiştir.

Tezimizin konusu da bu noktada başlamaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz amaçlarla kurulan Türk Tayyare Cemiyeti, bir yayın organı ile fikirlerini halka aktarmak istemiştir. Bu yapılırken de dergide edebî eserlerin yer almasına özen gösterilmiştir. Çalışmamız bu dergilerden olan Türk Hava Mecmuası üzerine inşa edilmiştir.

Çalışma konusu olarak Türk Hava Mecmuası'nı seçmemizin çeşitli sebepleri vardır. Bu sebeplerden ilki, Türk Hava Edebiyatı alanında detaylı bir bilimsel çalışmanın eksikliğidir. Bu eksiklik çalışmamızı özgün bir hale getirmiştir. Ayrıca, lisans döneminde öğrencisi olduğum kıymetli hocam Prof. Dr. Ömer Çakır'ın Türk Hava Kuvvetleri'nin 100'üncü yılı münasebetiyle düzenlenen Uluslararası Tarih Sempozyumu'ndaki bildirisini de bu çalışmanın çıkış noktalarından olmuştur. Hocamız, bu bildirisinin sonunda bu alanda yapılacak yeni çalışmalarla konunun aydınlatılacağını belirtmiştir. Çalışmamıza başladıktan sonra da gördük ki, derginin yayın hayatı boyunca yoğun bir Hava Edebiyatı oluşturma çabası vardır. Bu çabanın, edebiyat tarihi açısından önemi de yadsınamayacak boyutta olduğundan, kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN'den aldığım zarif izin ile çalışmamızı bu alana yönelttik.

Çalışmamız giriş bölümü, dört bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde havacılık tarihimizin edebiyata yansması çeşitli örneklerle ele alınmıştır. Daha önce yapılmış olan çalışmaların ışığında, Türk edebiyatında havaya yükselme olayının nasıl ve hangi eserlerde işlendiği belirtilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde inceleme konumuz olan Türk Hava Mecmuası hakkında bilgi verilmiştir. Derginin, Türk Tayyare Cemiyeti ile olan

bağlantısı, bu derginin öncülü olan *Tayyare* adlı dergi gibi konularda bilgi verilmiştir. Bu bölümün sonunda Türk Hava Mecmuası'ndan bahseden ve tespit edebildiğimiz bilimsel çalışmalar sıralanmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümü ise Türk Hava Mecmuası'nın indeksinden oluşmaktadır. Bu bölümde tablolar halinde derginin her sayısının içeriği verilmiştir. Çalışmamızın indeksten sonraki bölümünde, derginin içerik incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde derginin önemli yazıları, başyazılar, iç haberler ve dış haberler başlığı altında incelenmiştir.

Dördüncü bölüm ise çalışmamızın önemli bir bölümüdür. Burada dergideki edebî ögeler hikâye, şiir, fıkralar ve mizahî yazılar başlıkları altında incelenmiştir. Bu noktada belirtmek isteriz ki çalışmamızdaki iddiamız dergide yer alan bütün edebî ögeleri detaylı şekilde incelediğimiz noktası değildir. Çalışmamızda, edebî türleri belirli bir tematik sıra ile ele aldık. Bu temaya uymayan eserlerin bazılarına yer verilmiştir. Bunun dışında kalan eserler indekste belirtilip ilgililerine tanıtılmıştır. Çalışmamızın iddiası da buradadır. Amacımız Türk Hava Mecmuası'nı ve bu dergideki edebî ögeleri ilgililerine tanıtmaktır. İndeşte tanıtılan yazılar ile ilgililerinin tanıtılması esas amacımızdır.

Çalışmamızın sonuç bölümünde ise Türk Hava Mecmuası'nın edebiyatımıza yaptığı katkıları maddeler halinde sıraladık. Çalışmamız boyunca, okuyucuya kolaylık sağlaması bakımından dergide her hangi bir imza ile yayınlanmayan, dergi heyeti tarafından hazırlanılmış yazılara imza olarak Türk Hava Mecmuası anlamına gelen THM kısaltmasını kullandık. Bu durum özellikle atıflarda ve kaynakçadaki karışıklığı önleme amaçlı tercih edilmiştir.

Bu çalışmanın meydana gelmesinde birçok kişinin emeği olmuştur. Öncelikle akademik hayata attığım ilk adıma bana inanan Sayın Doç. Dr. Şahin Baranoglu'na teşekkür benim için bir zevktir. Bu tezin meydana gelmesinde kıymetli yardımları ve desteğiyle daima yanımda olduğunu hissettiğim Sayın Doç. Dr. Yasemin Mumcu'ya teşekkürlerimi sunarım. Bu tezin meydana gelmesinde en önemli pay kıymetli danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Berna AKYÜZ SİZGEN' e aittir. Kendisi inanılmaz hoşgörüsüyle bu tezin gerçekleşmesinde çok önemli bir role sahiptir. Yaşamımdaki yeri aldığım nefesle eş olan ailem olmasaydı her şey bu kadar kolay olmazdı.

Tahir AKIŞLI

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
ÖN SÖZ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
TABLolar DİZİNİ	xix
GİRİŞ	1
1. TÜRK HAVA MECMUASI.....	18
2. İNDEKS	26
3. TÜRK HAVA MECMUASI İÇERİĞİ	74
3.1. Başyazılar	74
3.2. İç Haberler.....	137
3.2.1. Tayyare İsim Konma Merasimleri	137
3.2.2. Tayyare Kongreleri ve Tayyare Cemiyeti ile İlgili Haberler	144
3.2.3. Tayyare Şehitleri ve Hava Şehitlerini Anma Günü ile İlgili Haberler	147
3.3. Dış Haberler	158
4. TÜRK HAVA MECMUASI'NDAKİ EDEBÎ ÖĞELER	160
4.1. Hikâyeler-Masallar.....	162
4.1.1. Cemiyete Yardım	162
4.1.1.1. Ay- Yıldız.....	162
4.1.1.2. Bir Yemin.....	163
4.1.1.3. Türk Kızı Tayyaresi	164
4.1.1.4. Zeynep'in Beşi Birliği.....	164
4.1.1.5. Karagöz	165

4.1.1.6. İlk Müjdecî	165
4.1.1.7. Son Dakika	166
4.1.2. Havacılığa Teşvik – Vatan Sevgisi.....	167
4.1.2.1. Mevl-i İtila.....	167
4.1.2.2. Baloncu Nazmî	168
4.1.2.3. Hasret Kavuşturan	169
4.1.2.4. Şairden Tayyareci.....	169
4.1.2.5. Başak	170
4.1.2.6. Üç Yeğen.....	171
4.1.2.7. Eskişehir'den Mektup-Bir Yüzbaşının Uçuş Tahassüsü	172
4.1.2.8. Bir İntihar Hikâyesi	172
4.1.2.9. Ahmet Kahraman.....	173
4.1.2.10. Karanfilli Tayyare	173
4.1.2.11. Vilson Marşı	174
4.1.2.12. Sülün.....	175
4.1.2.13. Yarım Kalmış Saadetlerden.....	176
4.1.2.14. Tayyareci Hatun	176
4.1.2.15. 1934 Tarihli Bir Hatıra Defterinden	177
4.1.2.16. Huu! Bana Bak Zabit!	178
4.1.2.17. İlk Uçuş	179
4.1.2.18. Olacak Hikâye	180
4.1.3. Aşk.....	181
4.1.3.1. Tayyarecinin Ayşe.....	181
4.1.3.2. Hakikatin Kırbacı	182
4.1.3.3. Tayyarede İzdivaç	182
4.1.3.4. Bulutlar Arasında.....	183

4.1.3.5. Çing Çang.....	184
4.1.3.6. Bir Sene-i Devriye.....	184
4.1.3.7. Bulutlara Karışınca.....	185
4.1.3.8. Kim Karlı	186
4.1.3.9. Ölümünden Korkarken.....	186
4.1.3.10. Bağ Bozumu	187
4.1.3.11. Ölümünden Hayata.....	188
4.1.3.12. Şehit.....	189
4.1.3.13. Yörük Kızı.....	190
4.1.3.14. İlk Buse	190
4.1.3.15. Mim-Cim-Kaf.....	191
4.1.3.16. Müthiş Bir İntikam	191
4.1.3.17. Herkesten Uzak	192
4.1.3.18. Bir Sevgiliden Mektup-Bir Rasıdın Defterinden-	193
4.1.4. Çeşitli Konular	193
4.1.4.1. Meşhur Tayyare Şairi	193
4.1.4.2. Oğlum İle Babasının Hastalıkları	194
4.1.4.3. Bir Macera.....	194
4.1.4.4. Halamın Kızları	195
4.1.4.5. Sarhoş Tayyare.....	195
4.1.4.6. Elim Yakanda.....	196
4.1.5. Masallar.....	196
4.1.5.1. Raks eden su... Öten Taş... Konuşan Kuş.....	197
4.1.5.2. Denizci Oğuz.....	198
4.1.5.3. Mavi Kuş.....	199
4.1.5.4. Altın Devrin Sonu	200

4.1.5.5. Kadriye'nin Tayyaresi.....	201
4.1.5.6. Altın Tabaka.....	202
4.1.5.7. Adsızın Masalı.....	203
4.2. Şiir.....	207
4.2.1. Havacılığın Önemi ve Teşviği.....	207
4.2.2. Türk Tayyare Cemiyetine Destek.....	213
4.2.3. Tayyare.....	220
4.2.4. Tayyare Bayramı.....	223
4.2.5. Şehitler.....	223
4.2.6. Aşk.....	229
4.3. Fıkralar.....	236
4.4. Mizahî Yazılar.....	252
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	260
KAYNAKLAR.....	265
ÖZGEÇMİŞ.....	279

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

THM	: Türk Hava Mecmuası
TTCN	: Türk Tayyare Cemiyeti Nizamnamesi
TTCNE	: Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. İndeks.....	26
Tablo 4.1. Türk Hava Mecmuası'nda Yer Alan Hikâye-Masal İndeksi	205
Tablo 4.2. Dergide Yer Alan Şiirlerin İndeksi	233

GİRİŞ

Türk edebiyatı, tarih içerisinde meydana gelmiş önemli olayları kendisine malzeme olarak seçmiş ve bu olayları estetize ederek yeni bir form şeklinde sanat kalıbına dökmüştür. Bu bakımdan, havacılık gibi dünyanın seyrini değiştiren bir alanın açılması ve bu alanda işleyen hava vasıtalarının icadı, edebiyatımız içerisinde kendisine yer bulmuştur. Elbette ki edebiyatımızda havaya ve yükselmeye karşı duyulan ilgi, bu alanın açılmasıyla başlamamıştır. Özellikle İslam dinine ait peygamber kıssalarında yer alan göğe yükselme ile ilgili bölümler, edebiyatımızda kendisine önceden yer bulmuştur. Bu konuda anlatılan kıssaların en önemlilerinden birisi, Hz. Süleyman'ın bir taht ile havalanıp zaman ve mekânda hızlıca hareket edebilmesi hadisesidir. Hz. Süleyman kıssasının edebiyatımızdaki yansımaları, 'Süleymânnâme' adı verilen ve Hz. Süleymân'ın başından geçen olayları anlatan eserlerde görülmektedir. *"Edebiyatımızda Hz. Süleyman ile Belkis arasında geçen bu hadise efsanevi boyutları ile şark dünyasında anlatılagelen bir hikâyedir."* (Eskigün, 2006: 30) Firdevsî-i Rûmî'nin (Firdevsî-i Tâvil) II. Bayezid adına kaleme aldığı Süleymânnâme'si bu konunun örneğidir. *"II. Bayezid zamanında İstanbul'a gelmiş. Kanuni Sultan Süleymân zamanında İranlı şair Fîrdevsî'yi takliden Şehnâme gibi bir Süleymânnâme yazmıştır. Uzun Fîrdevsî'nin bu eserinin büyük bir kısmı beğenilmeyerek yakılmıştır."*(Güleç, 2006: 243) *"Süleymânnâme-i Kebîr üç padişahın saltanat yıllarını içine alması yönünden çok önem arz etmesinin yanı sıra kaleme alındığı zamana kadar Anadolu'da kendi türünün kapsam ve içerik yönünden en hacimli eseridir."* (Ahmed, 2014:105) Bu eserlerde, Hz. Süleyman'ın tahtının uçmasının yanında efsanevî uçan hayvanlara da yer verilmiştir. Bunlar Simurg, Hüdhüd, Şahin ve Gurab'tır. Hamdi Güleç, Firdevsî'nin Süleymânnâme'si üzerine yaptığı çalışmada Simurg'u, bir motif olarak ele alır.

"Simurg, kuşların sultanıdır. Kaf dağında yaşadığı rivayet edilir. Hz. Süleymân'ın divanında bulunur ve diğer kuşlarla birlikte divanın kurulduğu yerin üzerinde kanat gerip uçarlar. Simurg, emrindeki diğer kuşlarla birlikte Hz. Süleymân'ın ordusunun yanında yer alırlar...Simurg, kuşlardan meydana gelen ordusuyla Efrâsiyâb'ın askerlerine hava yüzünden inip saldırırlar. Pençeleriyle yaralar açar, öldürürler."(Güleç, 2006: 255)

İnceleme konusu yaptığımız *Türk Hava Mecmuası*'nın edebî ürünlerinde de Simurg, bir benzetme nesnesi olarak savaş tayyareleri anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır. Güleç, çalışmasında bir başka motif olarak 'Konuşan Kuşlar'ı gösterir. Süleymânnâme'deki bu motifle de Hüdhdüd, Şahin ve Gurab kuşlarını özdeşleştirir. "*Kuşların kendi aralarında dillerince konuşmaları da dikkati çeken bir motiftir.*" (Güleç, 2006: 257) Süleymânnâme'de geçen efsanevî kuşlardan olan Hüdhdüd, Hz. Süleyman ile Belkıs arasında mektuplaşmayı sağlamaktadır. Türk Hava Mecmuası'ndaki çeşitli yazılarda Hüdhdüd'ün hava postacılığı yolundaki ilk adım olduğu, mizahî bir dille aktarılır. Hz. Süleymân kıssasına atıfta bulunan şairlerden birisi de Ziya Paşa'dır. "Seyretti havâ üzre denir taht-ı Süleyman / Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde"

Klasik Türk Edebiyatı eserlerinde efsanevî kuşlar geçmektedir. Bu kullanım, klasik edebiyatımızın mitoloji ile olan ilgisine bağlanabilir. "*Klasik Türk Şiirinde Efsanevi Kuşlar*" başlıklı yüksek lisans tezinde Kübra Eskigün, klasik edebiyatımızda adı geçen efsanevî kuşları, "Ankâ/Simurg / Zümrüdüanka / Sireng/Anka-yı Muğrip, Hüma/Hümay, Kaknus/Musikar, İbibik/Hüdhdüd, Murg-i Semender" şeklinde sıralamıştır. (Eskigün, 2006: IV) A. İnan, konuyla ilgili bir yazısında, Anka'nın Türk edebiyatına İranlılardan geçtiğini belirtir, ancak İslam öncesi Türk kavimlerinde de böyle bir efsanenin yayılmış olabileceğinden bahseder. (İnan, 1987: 350) Bu efsanevî hava hayvanlarının her birinin farklı özellikleri dikkat çekmektedir. "*Anka, toplu olarak, Türk divan şiirinde saksâğan benzeri, boz renkli, ayaksız ya da dört ayaklı, dirisi ele geçmeyen bir kuştur.*" (Eskigün, 2006: 10) Anka kuşunun şiirlere konu oluşunu Eskigün, yaptığı alıntılarla şu şekilde açıklar: "*hiç yere konmaması, çoğunlukla insanların gözlerine görünmemesi, Kafdağı'nda yaşaması, bütün kuşlardan büyük olması, kanadının gölgesinin devlet bağışlaması, ele geçirilemeyişi ve renkli tüyleri gibi özellikleriyle çeşitli teşbih ve mecazlara konu olur.*" (Eskigün, 2006: 14) İbrahim Gülşenî'nin Simurgnâme adlı eseri, bu konudaki önemli edebî çalışmalardandır.

Hüma kuşu, talih kuşu olarak da bilinir. "*Daima gökyüzünde yaşayan Hüma yere bazen 40 arşın yaklaşır ve o zaman gölgesi kimin üzerine düşerse yahut kimin başına konar veya kimin üzerini kirletirse o kişi ya hükümdar ya da çok zengin olur.*" (Eskigün, 2006: 21) Eskigün, bu efsanevî kuşun edebiyatımızda kullanımı ile ilgili yaptığı alıntılarla şu metni ortaya çıkarmıştır: "*Hüma, divan şiirinde mazmun olarak kullanıldığı zaman talih, ikbal, saltanat ve ulaşılmaması güç mutluluk, erişilmesi zor mevkiler ve bilgiler anlamlarına gelir. Edebiyatımızda*

refah, kudret ve mutluluğa giden bir baht açıklığının sembolü olarak anılır.”
(Eskigün, 2006: 22)

Sesinin güzelliğiyle dikkat çeken bir efsanevi kuş da kuğu kuşu olan Kaknus'tur. *“Kaknus'un kendini yaktığı ve kendi küllerinden de yeni bir Kaknus kuşunun dünyaya geldiği maruf bir efsanedir. Hâl böyle olunca edebiyatımızda ateş ve Kaknus birlikte zikredilir ve Kaknus ateşten yeniden doğuşun simgesidir.”*
(Eskigün, 2006: 29)

Hüdhüd kuşu, yukarıda da belirttiğimiz üzere Hz. Süleyman kıssasında geçmektedir. Hüdhüd, çeşitli özellikleri bakımından edebiyatımız içerisinde kendisine yer bulmuştur.

“Mevlana Celaleddin-i Rûmî'nin Mesnevi'sinde Hz. Süleyman'la ilgili bir hikayede yer altındaki suları görmesiyle zikredilen hüdhüd, Attar'ın Mantuku't-tayr'ındaki kılavuz kuş yani mürşid özelliğiyle Türk edebiyatında da işlenmiştir. Gülşehri'nin aynı adı taşıyan mesnevisinde hüdhüdün akli, diğer kuşların halkı, simurgun Tanrı'ya temsil ettiği şair tarafından belirtilmiştir: "Hüdhüd ü kuşlar u simurga misal / Akl u halk u Tanrı oldu zü'l-celal" .. Ali Şir Nevai'nin Attar'a nazire olarak yazdığı, fakat konuyu değiştirerek zenginleştirdiği Lisanü 't-tayr adlı mesnevisinde hüdhüd yine tasavvufi karakterdedir ve kesret-vahdet ilişkisi içinde Tanrı'ya ulaşmayı sembolize eder. Derviş Şemseddin'in Deh Murg adlı mesnevisinde ise her biri bir kişiyi veya tipi temsil eden, aralarında hekim sıfatıyla hüdhüdün de bulunduğu on kuşun birbirleriyle münazarası konu edilmiştir.

Mesneviler dışındaki divan şiiri örneklerinde hüdhüd mazmun, mesel veya motif olarak yer almıştır. Bunların pek çoğunda Kur'an-ı Kerim'deki Süleyman kıssasına işaret edilir. Nabi'nin, "Ey name sen ol mah-likadan mı gelirsin / Ey hüdhüd-i ümmid Şam'dan mı gelirsin" beytinde hüdhüd haberci olarak ele alınmıştır. İran'a elçilik göreviyle gidişini anlattığı bir beytinde Sünbülzade Vehbi de, "Reh-i yeksaleye manend-i hüdhüd eyledim pervaz / Süleyman-ı zamanın namesiyle namdarane" diyerek aynı hususa işaret etmiştir. Hüdhüd, Nedim'in belirttiği gibi bazan da herkesin göremediği şeye nüfuz etmenin mazmunu olur: "Hüdhüd gibi bina gerek onu arayanlar / Viranede büm olmağıla gene bulunmaz".
(Harma ve Kurnaz, 1998:462)

İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed'in Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa'ya ve oradan da göğe yükselip Sidret'ül Munteha'ya yaptığı yolculuk olan Miraç hadisesi de edebiyatımızda kendisine yer bulmuştur. Göğe yükselmenin kutsal bir anlam ifade ettiği bu hadise etrafında meydana getirilen eserlere, Miraçnâme veya Mirâciye adı verilmektedir. *"Mi'rac mucizesi hemen bütün müslüman milletlerin medeniyetlerine edebiyat, mûsiki, minyatür, hat ve kitap sanatları bakımından kuvvetle yansımıştır."* (Uzun, 2005:135) Bu gelenek oldukça eskidir. *"Türk edebiyatında miraçnâme yazma geleneği önce Çağatay sahasında başlamıştır. Tespit edilebildiği kadarıyla ilk miraciye XII. yüzyılda 7 + 7 = 14'lü hece ölçüsüyle Ahmed Yesevi'nin müridi ve üçüncü halifesi olan Hakîm Süleyman Ata (öl. 1186) tarafından telif edilmiştir."* (Demirkazık, 2015:853) Miraç hadisesi, Hz. Muhammed'in göğe yükselmesini konu edinmesi bakımından önemli olduğu kadar, bu hadisede adı geçen efsanevî bir canlı açısından da önemlidir. Bu, Burak veya Refref'tir.¹ Burak, Hz. Muhammed'i sırtında göklere taşıyan efsanevî bir canlıdır. *"Sözlükte "kanat çırpma, konmak için havada çırpınmak; parlamak" manalarındaki reff (refif) kökünden türeyen refref "döşek, yaygı, yastık", ayrıca "kuşun havada çırpınması veya kanacağı zaman kanatlarını yayarak hareket ettirmesi" demektir."* (Taşpınar, 2007: 534) Mustafa Uzun, Mirâciyelerin en önemli konularından birinin Burak'ın tasviri olduğunu belirtir. (Uzun, 2005:136) Hem Hz. Süleymân kıssasında hem de Hz. Muhammed'in Miraç hadisesinde göğe yükselmenin çeşitli vasıtalarla yapılması da ilgi çekicidir. İnceleme konumuz olan mecmuanın yazar kadrosunda yer alan Ahmet Rasim'in bir yazısı, bu konuya ayrılmış ve Miraç hadisesi Taberî Tarihi'nden nakledilerek anlatılmıştır. Ünlü Mevlid şairimiz Süleymân Çelebî de eserinin miraç bahrinde bu efsanevî canlılardan bahsetmiştir: *"Söyleşürken Cebrail ile kelim / Geldi Refref önüne verdi selam"*

Yukarıda bahsettiğimiz dinî hadiseler, modern havacılığın başlamasından öncedir. Wright Kardeşler'in 1903 yılında havalanmayı başarmaları ile başlayan modern havacılık tarihinden önce, Türk-İslam tarihi içerisinde de çeşitli uçuş denemeleri olmuştur. Prof. Dr. Arslan Terzioğlu, Türkler Ansiklopedisi için yazdığı makalede bu durumu şöyle dile getirmiştir: *"Ayrıca Avrupa Hıristiyan âleminde daha önceleri Türk-İslâm kültür âleminde ilk uçuş denemelerine de*

---

¹ İsmail Taşpınar, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ndeki Refref maddesinde İslamî kaynaklardaki kullanımlarına bakarak Burak ve Refref'in kelime anlamları ile birbirlerinin yerlerine kullanıldığını belirtir.

girişilmiştir. Sayramlı (İspiçaplı) bir Türk âlimi uçmanın fiziki nedenini araştırmak için kuşların kanat yüzeyleri ile ağırlıkları arasındaki bağıntıyı araştırmıştı. Bu çalışması aerodinamik sahasında çığır açan bir niteliktedir.”(Terzioğlu, 2002:473)

Bu bahiste anılacak ilk isimlerden birisi İsmail bin Hammâd el-Cevherî’dir. Piero Boitani, ‘*Winged Words- Flight in Poetry and History*’ adlı eserinde Cevheri ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “*Büyük sözlükçü, filozof ve din bilgini Abu Nasr İsm’il ibn Hamad, Cevherî olarak bilinir, iki tahta kanat yardımıyla uçmayı denerken ölmüştür. Kendisini Nişabur Camii’sinin çatısından boşluğa bırakmış, aniden zemine çakılmıştır.*” (Boitani, 2007: 37) Cevherî’nin uçuşunu gerçekleştirdiği tarih ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Terzioğlu bu görüşlerin 1003, 1007, 1008 ve 1009-1010 olarak verildiğini belirtmiştir. (Terzioğlu, 2002: 474) Rivayete göre cami minaresinden atlayacak olan Cevherî, halka şöyle hitap etmiştir: “*Ey ahali bu dünyada emsali bulunmayan bir eser keşfettim, gelecek insanlar için bir ilmi tasavvuru deneyeceğim. Benden evvel kimseye bu teşebbüs nasip olmadı.*” (Verel, 1985: 29) Terzioğlu’nun yaptığı aktarma ise, “*Ey ahali benim yaptığım buluşu şimdiye kadar kimse yapmamıştır. Sizin gözleriniz önünde şimdi uçacağım. Dünyada yapılacak en mühim şey göklere uçmaktadır. Ben de onu yapacağım*” (Terzioğlu, 2002: 474) şeklindedir. Cevherî’yi önemli kılan bir diğer nokta ise onun ilk hava şehidi olarak anılmasıdır. (Verel, 1985: 29)

Türk havacılık tarihinin en meşhur isimlerinden birisi, tarihî kişiliği tartışma konusu olsa da, Hezarfen Ahmet Çelebi’dir. Çelebi’nin yaptığı uçuş ile ilgili elimizdeki tek kaynak durumunda olan eser, Evliya Çelebi’nin Seyahatnâmesi’dir. Terzioğlu, makalesinde John Wilkins’in 1638 tarihli “*Wilkins Discovery Of A New World*” adlı kitabında, Hezarfen Ahmet Çelebi’den bahsettiğini belirtir. Terzioğlu, Wilkins’in bu konuda yararlandığı kaynağı, Kanunî Sultan Süleymân devrinde Avusturya elçisi olan G. Busbequius olarak gösterir. (Terzioğlu, 2002: 475)²

Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi’ndeki Hezarfen Ahmet Çelebi maddesinin yazarı Mustafa Kaçar, bahsedilen uçuşun yapılmasının mümkün olmadığını belirtir. “*Hezarfen Ahmed Çelebi’nin Galata Kulesi’nden Doğancılar’a kadar 3200 metrelik mesafeyi uçması, kol ve kas gücüyle kuşları takliden kanat*

---

² Terzioğlu’nun bahsettiği bu eserin adı “The Four Epistles of A.G. Busbequius, Concerning His Embassy Into Turkey” olmalıdır.

çırpması ile mümkün değildir.”(Kaçar, 1998:297) Oktay Verel ise bu durumun tam tersini belirtmiştir: *“Gerek Hezarfen Ahmet Çelebi'nin gerekse Lagari Hasan Çelebi'nin bu uçuşları bugünkü Aerodinamik Biliminin ışığı altında ve Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre incelenmiş ve mümkün olduğu görülmüştür.”* (Verel, 1985: 31) Bu tartışmanın sonucu ne olursa olsun, Hezarfen Ahmet Çelebi isimde bir kişi, Evliya Çelebi'nin Seyâhatnâmesi'nde ölümsüzleşmiştir. Gerçekleştiğine inanılan Hezarfen'in uçuşuna tarih olarak ise IV. Murat devri verilmektedir.

Hezarfen ile beraber anılıp adı Evliya Çelebi'nin Seyâhatnâmesi'nde geçen bir diğer tarihî kişilik, Lagarî Hasan Çelebi'dir. Lagarî ile ilgili İslam Ansiklopedisi'nde maddesi bulunan Mustafa Kaçar, Evliya Çelebi'nin Lagarî için *“yâr-ı gar-ı sâdıkımızdır”* ibaresini kullanmasından ötürü, Lagarî'nin, çağdaşı olan Evliya Çelebi ile yakın dost olduğunu belirtir. (Kaçar, 1997:316) Kaçar, Lagarî hakkındaki tek bilgi kaynağımızın, Evliya Çelebi'nin Seyâhatnâmesi olduğunu belirtir.

Modern havacılığın başlamasından önceki bu kişisel çabalar, bilimsel bilginin yığılarak ilerlemesine ön ayak olmuşlardır, ancak havada uzun süre tutunmanın sağlanması noktasında başarı kazanamamışlardır. 1903'te Wright Kardeşlerin başarılı uçak tasarımıyla önce Bebekli Atıf Bey, 1861 yılında bir uçuş girişiminde bulunmuştur. Bu konuyla ilgili Oktay Verel şunları söylemektedir: *“Bebekli Atıf Bey, 1862 yılında bir tayyare tipi icat etti. Bazı aksamı adeta mukavva inceliğinde gürgen ağacından ve parçaları ise ince saçtı, kanat, kuyruk ve pervanesi vardır. Pervanenin dönüşü ayak hareketiyle, denge ise kanat ve kuyruktaki dümenlerin hareketleri ile sağlanacaktı. Bebek'teki Protestan bahçesinde uçuş teşebbüsünde bulunan Atıf Bey, yükselememiş, fakat ufkî olarak 10 m. süzöldükten sonra düşerek yaralanmıştır.”* (Verel, 1985: 32)

Türkiye'de yapılan uçuş denemelerinden birisi de Of'lu Veli Direko'nun uçuşudur. Planöre benzer bir alet ile Of'da gerçekleştirilen deneme ile ilgili Oktay Verel şunları söyler:

“XIX. yy. başlarında Karadeniz'de Of Kasabasında yaşayan bir medrese talebesinin planör gibi bir aletle deneme yaptığı iddia edilir.

Veli Direko isimli bu medrese talebesi ile, yakın bir köy olan Ahburun'lu arkadaşı Ahmet Hoca uçuş denemeleri yapmışlardır. Karadeniz'den gelen martıları seyretmiş, bu arada vurdukları bir kartalın kanadını, gövdesini, kıyruk ölçüsünü, ağırlığını iyice tetkik etmişler ve yaylardan müteşekkil bir kanat yapmışlardır. Veli Hoca, kanadını sırtına geçirerek 400 m. aşağıda, 2 km. mesafedeki Ahburun'a doğru uçmuştur. Hedefini tutturamamakla beraber zorlukla 200 m. aşağıda bir yere inmiştir.

Hocalar, denemelerine devamla Of deresini aşma tecrübeleri yaptılar, fakat mahallin hükümet temsilcileri hocaların çalışmalarını durdurmuştur.” (Verel, 1985: 31-32)

Havacılık alanındaki ilk araçlardan birisi de balonlar olmuştur. Türklerin balonla tanışması, Osmanlı dönemine rastlar. M. Kayahan Özgül, 7 Ekim 1802 tarihinde, iki İngiliz'in İstanbul'da balon uçurduğunu belirtir. Kemal Beydilli, bu konuda daha kapsamlı bilgi verir: *“19. yüzyıl Avrupa'sında gözlenen kimi teknik gelişmeler çok geçmeden İstanbul ahalisinin de ilgisine sunulur. Bunlardan biri muhakkak ki İstanbul göklerinde yükselen ilk balon gösterisidir. Kara Mühendishanesi'nin İngiliz mühtedisi olan beşinci halifesi mühendis Selim tarafından yapılan sıcak hava balonu (o zamanlar buna çadır deniliyordu!) 1802'de Mısır'ın Fransız istilasından kurtuluşu münasebetiyle tertiplenen büyük kutlamalar esnasında bir ilk olmak üzere göklere yükselir”.* (Beydilli, 2014:44) Özgül, bu gösteriyi, dönemin padişahı III. Selim'in de izlediği bilgisini, padişahın sır katibi Yek-çeşm Ahmed Muhtar'ın Ruznâmesi'nden öğrendiğimizi belirtir. (Özgül, 2008: 48) Ömer Çakır, Türk Hava Kuvvetleri'nin 100. yılı münasebetiyle düzenlenen Uluslararası Tarih Sempozyumu'ndaki bildirisinde, bu gösterinin devrin şairleri tarafından edebiyata yansıtılıp yansıtılmadığı konusunda bir bilgi olmadığını belirtmektedir. (Çakır, 2013: 374) Çakır çalışmasında, bir İtalyan'ın balonla İstanbul'da yaptığı bir başka gösteriden bahseder. *“... aradan yaklaşık kırk yıl geçtikten sonra yine bu kez bir İtalyan'ın gösterisi, İzzet Efendi'nin hicri 1260 (miladi 1844) yılına tarih düşürmesi ile edebiyat tarihindeki yerini alır ki son beyti şöyledir: Sâyesinde on iki burcu görüp İzzet dedim / Han Mecîd'in şânı çıksın göklere balon ile”* (Çakır, 2013: 373)

Çakır'ın belirttiği İtalyan, Comasgi'dir. İstanbul'da balonla birden fazla uçuş denemesinde bulunmuştur. Comasgi'nin 1844 tarihli balonla uçuş denemesi,

onun İstanbul'daki ikinci gösteridir. Bu konuda, Haluk Yusuf Şehsuvaroğlu şunları söyler:

“İstanbullular Âdile Sultanın düğünü münasebetile Haydarpaşa sahrasında ikinci defa olarak Comasgi'nin balonla uçuşunu seyrediyorlardı. Comasgi 1844 yılında Haydarpaşada Ayrılık Çeşmesi civarındaki kasır önünde balonunu hazırlamış, vükelâya, ricale, sefirlere, konsoloslara, İbrahim Ağa çayırının üstündeki yamaçlarda çadırlar kurulmuştu. Diğer seyirciler için de Küçük Haydarpaşa, büyük Haydarpaşa mesireleriyle; İbrahimağa çayırı ve etrafındaki sırtlar ayrılmıştı.

“Haydarpaşa kasrının etrafında mızıkalarile; Hassa askerleri yer almışlardı. Sultan Mecid Beylerbeyi sarayından bir faytonla Haydarpaşa'ya gelip askerlerin ve mızıkanın selâmları arasında kasrına girmiş ve bundan sonra balon uçuşa hazırlanmıştı.

Balonun etrafındaki perdeler alındığı vakit halk heyecanla kırmızı ve bej renkteki dilimlerle süslü armudî şeklindeki balonu hayret ve merakla seyre başlamış ve baloncu bir müddet sonra yavaş yavaş havalanarak kasrın etrafında dönmeye başlamıştı.

Comasgi üzerinde ikinci bir tecrübe istirahatı bulunan ve mehtelif kağıtlara basılmış manzum istidasını havadan kasrın üstüne ve halka doğru atmıştı. Bu manzumenin sonunda: (Sayesinde on iki bürcü görüp İzzet dedim – Han Mecidin şanı çıksın göklere balon ile) mısraları yazılıydı.

Küçük bir tecrübeden sonra yere inen Comasgi, ikinci ve büyük uçuşunda Adalar istikametinde gözden kaybolmuş ve Yalova civarında karaya inebilmişti.”(Şehsuvaroğlu: tarihsiz)

Comasgi'nin bu uçuşuna ait bir başka hatıra, M. Kayahan Özgül'ün bir yazısında mevcuttur. Sait Soydemir'e dayandırılarak verilen bu hatıra şöyledir:

“ 10 Temmuz 1844 (23 Cemaziyelâhir 1260) günü, İtalyan Comasgi'nni balonu tam bir şenlik sebebi olur. Haydarpaşa'daki kasrın önündeki İbrahimağa Çayırı gösteri için düzenlenir. Balonun havalanacağı gün, Beylerbeyi Sarayı'ndan faytonla kasra gelen Sultan Mecid, çayırdaki ve civar tepelerde kurulan çadırlara yerleşen devlet erkânı ve sefirler, kimi atıyla, kimi arabasıyla gelmiş ahali

havalanma hazırlıklarını merakla seyrederek. Nihayet kırmızı göz alan balon havaya yükselir ve seyirciler üzerine kağıttan şemsiyelere bağlanmış çiçekler; elvan kâğıtlar atılır. (İşte) rengârenk kağıtları kapanlar üzerinde İzzet Efendi'nin (Sayesinde on iki bürcü görüp İzzet dedim – Han Mecidin şanı çıksın göklere balon ile)kitasını okurlar.” (Özgül, 2008: 48-49)

Comasgi, İstanbul'da başka uçuşlar da yapar. M. Kayahan Özgül'den öğrendiğimize göre 27 Nisan 1845'te Sultan II. Mahmut'un kızı Adile Sultan'ın nikah töreninde Comasgi, bir gösteri uçuşu daha yapar. Bu uçuş, Comasgi'nin hayatındaki son uçuşudur. Hava muhalefeti sebebiyle balon havada sürüklenmeye başlar ve gözden uzaklaşan Comasgi'den bir daha haber alınmaz. Comasgi'nin bu gösterisine katılan, yek-çeşm Hasan Tahsin Bey, bu olayla ilgili bir şiir yazar. Özgül'den öğrendiğimize göre şiirin son iki mısraı şöyledir: “*Okudu murg-ı belâ cevî-i hevâda tarih / Küre-i nâra çıkıp yandı Comasgi bu sefer*” (Özgül, 2008: 50) Kemal Beydilli'nin, halkın Comasgi'nin gösterilerine verdiği tepkiyi göstermesi açısından, belirttikleri önemlidir: “*1844'de İstanbul'a gelen Comasgi adlı İtalyan Haydarpaşa ve sonra Taksim'de balonla iki uçuş yapar ve sanki bir kıvrıklı yıldız görünmüş gibi halkın büyük alaka ve helecânını celbeder.*” (Beydilli, 2014:44)

Özgül, şiirine balonu yerleştiren bir başka şair olarak, Antepli Ali Raşid Efendi'yi sayar. Onun bir gazelinden alıntı yapar: “*Pek hevâlandı o ... duhterinin meşrebi / Âh-ı âşıktan semâya şimdi balon istiyor.*” (Özgül, 2008: 50) Çakır, Özgül'ün verdiği şiir örneğinden yola çıkarak balonun şairlere yeni imgeler kullanma imkanı verdiğini belirtir. “*... fakat balon, şairlere yeni imgeler kullanma imkanını verecektir.*” (Çakır, 2013: 374)

Havacılığın edebiyata konu olması, tayyarenin keşfine kadar, bu şekilde balonla devam eder. Balon, sadece şiir sahasındaki yansımalarla edebiyatımızda boy göstermez. Çeşitli tercüme romanlar vasıtasıyla da edebiyatımızda kendisine yer bulur. Ömer Çakır, bu çeviri eserlere bahsettiğimiz bildirisinde yer vermiştir. Mehmet Emin'in Jules Verne'den çevirdiği *Beş Hafta Balonla Seyahat* (1305), Mehmed Rüşdü'nün Camille Flammarion'dan çevirdiği *Balonda Seyahat* serisi (H.1307), İsmail Hakkı'nın Jul Verne'den çevirdiği *Balonda Facia* (1311), Ali Muzaffer'in *Balonda Bir Vaka-i Âşıkâne* (H.1317) ve Hanımlara Mahsus

Gazete’de 1321’de Kapaza adlı yazardan çevirdiği *Deniz Üzerinde Balonla Seyahat* adlı romanları bu alanda öncüler konumundadırlar.³ (Çakır 2013: 374)

Bu saydıklarımızın dışında, balona farklı bir anlam veren başka bir yazar ise Direktör Ali Bey’dir. 1896 tarihli *Lehçet’ül Hakayık* adlı mizahî sözlüğünde “balon” maddesi bulunmaktadır. Harf’ül ba kısmındaki balon kelimesinin karşısında şu yazmaktadır: “*Şöhret-i havâ-gîr*”. *Lehçet’ül Hakayık*’taki mizahî söylem üzerine tez hazırlayan Tuğba Yıldırım bu madde için, “*Balon: Şöhret-i havâ-gîr*” maddesinde ise *balon, şişirme veya gerçekliği olmayan şöhrettir. Balonun sönmesi gibi şöhret de geçicidir.*” (Yıldırım, 2006: 46) tespitinde bulunmuştur.

Havacılık âlemine, yeni bir alet olarak giren tayyare, kısa zamanda ilgi görür. Osmanlı İmparatorluğu da bu duruma seyirci kalmamıştır. “*Modern havacılığın doğuşuna Türklerin ilgisi oldukça çabuk olur. Zira, dünyada 17 Aralık 1903’te Wright Kardeşler’in ilk uçuşundan altı yıl sonra 1-5 Aralık 1909’da İstanbul semalarında da Belçikalı pilot Baron de Catters’in sarı renkli tayyaresi görülecektir. Bu gösteriyi 11 Aralık 1909’da Bleriot’un gösterisi izler. Böylece Osmanlı basınının ve kamuoyunun gündemine “tayyare” girmiş olur.*” (Çakır, 2013: 374) Çakır’ın bahsettiği gibi tayyare, Osmanlı basınında kendisine sıklıkla yer bulmuştur. Mehmet Yavuz Erler, Osmanlı’nın uçak teknolojisi ile tanışmasını, uçağın Avrupa’ya gelmesinden üç yıl sonra olduğunu belirtir. (Erler, 2001: 39) Erler, yazısının devamında bu tanışıklığın basın sayesinde olduğunu anlatır: “*23-29 Ağustos 1909’da Fransa’nın Rennes şehrinde düzenlenen uçak yarışları, Osmanlı Kamuoyuna Tanin Gazetesi muhabiri Mustafa Suphi Bey, aracılığıyla duyurulmaktadır. Mustafa Suphi Beyin bir Osmanlı aydını olarak hava taşımacılığını değerlendirmesi ilginçtir. Yazılarında hava taşımacılığı nedeniyle kaçakçılığın artacağını, savaş esnasında bu yeni vasıtalarla şehirlerin rahatça bombalanabileceğini dile getirmiştir. Şark düşünürlerinin vazgeçilmez yazgısı Mustafa Suphi gibi bir aydını da etkisi altına almış olacak ki, yeni ulaşım vasıtasının olumsuzlukları ön planda tutulmuş ve septik felsefenin doğu varyasyonu yazılarına yansımıştır*” (Erler, 2001: 39)

Basının havacılığa olan ilgisinin zamanla teşviğe de dönüştüğü olmuştur. Yeşilköy’de kurulacak olan havacılık okulu için Mart 1912 tarihinde, Sabah

---

³ Bahsedilen romanlar ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. .
Ağaoğlu, B. (1981). *Türkiye Seyahatnameler Kaynakçası*, İstanbul, 51-52.

Gazetesi bir yardım kampanyası düzenlemiş ve bu sayede adı geçen okul için malî kaynak yaratılmaya çalışılmıştır. (Erler, 2001: 40)

Osmanlı İmparatorluğu 1912’de ilk uçağını alır ve kısa sürede uçak sayısını arttırmaya çalışır. Bu çabada, padişah Mehmet Reşat’ın da bizzat desteği söz konusudur. Padişah, uçak satın alınması için altı bin lira katkıda bulunmuş ve bu uçağın cülusuna yetiştirilmesini istemiştir. (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 531)

Alınan uçaklar için pilot temini ise yurtdışına öğrenci gönderilerek yapılmıştır. Yüzbaşı Fesa Bey ve Teğmen Kenan Bey 1912’de Fransa’da aldıkları uçuş eğitimlerini tamamlayıp yurda dönmüşlerdir. Kendileri Tayyare Mektebi’nde görevlendirilip yeni pilotların yetişmesi noktasında çalışmışlardır.

Tayyarenin giderek tanınır hale gelmesinden sonra havacılık ile edebiyatı birleştiren önemli bir hadise yaşanmıştır. Pahalı bir alet olan tayyareyi yeterli miktarda satın almak, devlet bütçesini sarsacağından yeni malî kaynak arayışlarına başlanmıştır. Bu amaçla halktan destek almak istenilmiştir. Bulunan bu çözüm noktasında Çakır şunları söylüyor: *“Yapılan bazı uygulamalara bakılırsa çözüm olarak, havacılığın geniş kitlelere tanıtılması, böylece halkın maddi desteğinin sağlanması yoluna gidilmiştir. Bunun için de iki vasitanın kullanıldığı görülmektedir ki, biri basın diğeri edebiyattır.”* (Çakır, 2013: 375)

Halka tayyareyi sevdirmek ve halktan tayyare satın alabilmek için destek almak amacıyla 2 Aralık 1913’te dönemin edebiyatçılarından Belkis Şevket Hanım, Fethi Bey komutasındaki bir uçakla uçurulmuştur.⁴ Yapılan uçuş, Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin tayyare alımı için başlattığı bağış kampanyasının bir parçasıdır. Belkis Hanım, uçuşu esnasında halkı bağış yapmaya çağıran kartlar atmıştır. Bu kartlarda şunlar yazılıdır: *“Osmanlı Müdafaa-i Hukuku Nisvan Cemiyati azasından ve Kadınlar Dünyası muharrirlerinden Osmanlı ve İslam kadınlığı namına havada tayrân ederken (uçarken) “Kadınlar Dünyası” ismi ile muhterem ordumuza bir tayyare ihdasını (hediye edilmesini) bilâ tefrik-i cins ve mezhep (ırk ve mezhep ayırımız gözetmeksizin) Osmanlı kadınlığından bekler”* (Çakır , 2013: 375)

---

⁴ Belkis Hanım’ın uçurulmasıyla ilgili Mehmet Yavuz Erler 2 Aralık 1913 tarihini verirken Ömer Çakır 1 Aralık 1913 tarihini vermektedir.

Belkıs Şevket Hanım yaptığı kısa seyahati, Kadınlar Dünyası'ndaki yazılarında anlatmıştır. Kadınlar Dünyası'nın 23 Teşrinisâni 1329 (M. 6 Aralık 1913) tarihli nüshası, genel itibariyle bu olaya ayrılır. Derginin kapağında, Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti üyelerinin uçağın önündeki fotoğrafları yer alır. Bu sayıda, “*Belkıs Şevket Hanım Uçtu, Kadınlığın Yeni Devresi, Tayrân Münasebetiyle İki Cereyan*” adlı yazılar ile yapılan uçuşa olan ilgi, okuyucuya aktarılmıştır. 20 Teşrinisani 1329 tarihli Kadınlar Dünyası'nda Belkıs Şevket, “*Uçarken*” adlı yazısında, uçuş sırasında yaşadıklarını anlatmıştır. Aynı derginin, 18 Kanunusani 1329 tarihli nüshasında, Yaşar Nezihe imzalı “*Belkıs Şevket Hanım'a*” başlıklı bir şiir yer almıştır. Kadınlar Dünyası üzerine tez hazırlayan Sabanur Yılmaz, bu şiir hakkında şunları söyler: “*Yaşar Nezihe, Belkıs Şevket'in babasının vefatı üzerine “Belkıs Şevket Hanım'a” başlığıyla yazdığı şiirde ilk defa olarak uçağa binmesi dolayısıyla Belkıs Şevket Hanım'a övgüler yağdırır.*” (Yılmaz, 2009: 45) Şiirin Belkıs Şevket'in tayyareye binmesini öven kısmı şöyledir:

“Etti tayyare ile seyr-i âsumân

Yazdı târihe nâmını bâ-iz ü şân

Amerika, Avrupa takdir edip

Aldı alkışlar yine Osmaniyân

Âferin Belkıs Şevket Hanım'a

Türklüğü gösterdi tekrar âleme

Bu şerefle reşk ederken âdeme

Geldi bir sûzişli vakı'a nâgihan” (Nezihe, 1329: 8)

Yılmaz'ın çalışmasında dikkat çektiği ve Belkıs Şevket Hanım'ı yücelten imzasız bir başka şiir daha vardır.

“Bir Türk hanımda ilk bu idrak

Pek mu'cize-dar pek şeref-nak”⁵ (Yılmaz, 2009: 46)

---

⁵ Kadınlar Dünyası Dergisi'nde yer alan ve Belkıs Şevket Hanım ile ilgili yazılar için bkz. Yılmaz, S.(2009). *Devrin Kadın Edebiyatına Katkısı Bakımından Kadınlar Dünyası*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Belkıs Şevket Hanım'ın uçuşundan birkaç sene sonra Türk havacılık tarihinde hazin bir sayfa olarak kayıtlı, Altın Kanatlar uçuşu yapılmıştır. İstanbul-Kahire arası planlanan bu uçuşun gerçekleştirilmesine yol açan birkaç sebep bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, 29 Aralık 1913'de Fransızların Kahire'ye uçakla gidip orada gösteri yapmalarındadır. (Erlar, 2001: 41) Bir diğar sebebi ise Verel şöyle açıklar: “*Balkan Savaşının acı hatıralarını silmek ve Osmanlı İmparatorluğunun kuvvetini göstererek sarsılan prestijini takviye etmek, Fransız uçucuların yarattığı hayranlığı Türk Havacılarına çevirmek amacıyla Harbiye Nazırı Enver Paşa iki tayyarelik bir filonun Kahire'ye gitmesini kararlaştırdı.*” (Verel, 1985: 37) Abdurrahim Fahimi Aydın ise bu uçuşun sebeplerini şu şekilde sıralar: “*1. Dünya Savaşı öncesi Osmanlı Devleti vatandaşlarının çoğunluğunu oluşturan Türklerin ve diğar Müslümanların, moral-motivasyonunun geliştirilmesi, Türk havacılığının gücünün batıya gösterilmesi amacıyla İstanbul-Kahire yolculuğuna karar verilir*”(Aydın, 2011: 58).

Bu uçuşa katılacak pilotlar, Fethi Bey, Sadık Bey, Nuri Bey, Yüzbaşı İsmail Hakkı Beylerdir. Bu uçuşta, Muavenet-i Milliye ve Prens Celadettin isimlerine sahip iki uçak kullanılmıştır.⁶ Uçuş güzergahı şu şekilde belirlenmiştir: İstanbul-Eskişehir-Afyon-Konya-Ulukışla-Adana-Humus-Beyrut-Şam-Kudüs-El Ariş- Port Said-Kahire-İskenderiye. Bu güzergah, toplam 2500 km ve 25 saat olarak planlanmıştır. (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 41) Uçuşun başlangıç tarihi için çeşitli kaynaklar 8-9 Şubat 1914 tarihini vermektedirler.⁷

Bu uçuşta, Şam'a doğru yol alan Sadık Bey ile Fethi Beyler, Taberiye Gölü civarında düşerek şehit olurlar. Aynı şekilde, Nuri Bey'in kullandığı uçak da düşer ve Nuri Bey de şehit olur. Uçuş, Edremit adlı bir başka uçakla tamamlanır, ancak verilen şehitlerin yarattığı üzüntü, bu uçuşun heyecanını gölgelemiştir. Bu üzücü olay, edebiyatımızda yansımaları bulmuştur. Edebiyatçılarımız, ağıt niteliğindeki çeşitli şiirlerle şehit pilotlarımızı ölümsüzleştirmişlerdir. Bu şiirlerden bir tanesi, tezimizin inceleme konusu olan Türk Hava Mecmuası'nın da yazar kadrosunda bulunan Aka Gündüz'ün 16 Sene Evvel şiiridir. Gündüz bu şiirde şehitlerin kahramanlığından bahsetmektedir.

⁶ Bu uçuşa katılan iki uçak kazaya uğradığından, Ertuğrul adlı bir uçak sonradan uçuşun tamamlanması için uçurulmuştur. Bu uçağın da Edremit'te düşmesi üzerine, Edremit adlı bir bağış uçağı, bu uçuşa sonradan katılmıştır.

⁷ Prof. Dr. Ömer Çakır, Türk Hava Kuvvetleri'nin 100. yılı anısına yapılan sempozyumdaki bildirisinde bir yazım yanlış olarak 8 Şubat 1913 tarihini, bahsedilen uçuşun başlangıç tarihi olarak vermiştir.

*“Ey Fethi! Ey şehit! Gördü şu cihan
Öldüğü toprakta yeniden doğan,
Kaçanlar önünde uçan kahraman...
Aktı mı kanlarını toprak üstüne?
Tarihte bir şanlı yaprak üstüne...*

*Vatanın ey sâdik sâdik'ı şehit!
Yükselmenle ettin küfranı tehdit,
Çürük imanları, eyledin tecdid,
En sonunda düştün toprak üstüne...*

*Kanatlandırdınız Müslümanlığı
Eflâk'e saldınız kahramanlığı,
Yükselttiniz gafil, kör insanlığı
Lekesiz düştünüz toprak üstüne,
Toprakta bir altın yaprak üstüne...” (Gündüz, 1929/1: 976)*

Aka Gündüz, Nuri Bey için de bir şiir yazmıştır. Tasvîr-i Efkâr'da yayınlanan bu şiirin başlığı “Üçüncü Şehit-Nuri İçin”dir. Bu metnin orijinali 28 Şubat 1329 (M. 13 Mart 1914) tarihli 1021 numaralı Tasvîr-i Efkâr'ın birinci sayfasında bulunmaktadır. Şiirin Latin harflerine aktarılmış şekli ise Ömer Çakır'ın makalesinde yer almaktadır.(Çakır, 2013: 377-378) Gündüz, şiirde şehidin annesine seslenir.

*“Nuri'nin anası! İhtiyar kadın;
Kaldır gözlerini semâlara bak..
Bir Türk'e yakışmaz, ağlama sakın!
Denize düşmedi, hiç etme merâk..*

*Sade kefen oldu ona gök bayrak,
Yavrunun mâkâmı cennet olacak.” (Gündüz 1329: 1)*

Bu konuyla ilgili yazılan bir başka şiir de Çakır’ın çalışmasında dikkat çektiği Faik Ali’ye ait “*Fethi ve Sadık Beyler’e*” adlı şiirdir. (Çakır, 2013: 376)

*“Size ey sukût-ı fecâyi!-nümûdunun haberi
Bir anda mâtem-i millî olan azîz ölüler,
Emin olun, gidecek, böyle dâima ileri
Semâde açtığımız şâh-râh-ı azm ü zafer*

*Evet birinci ve galipsiniz bu ma’rekede:
Vazîfenin, vatanın can-fedâ-yı şâmı olup
Bu şûre-zar-ı fenadan meâric-i ebede
O yolda çıkmış olanlar hayır değil mağlup*

*O bî-vefâ vü haşin mahmil-i sudunuzun
Evet yarın müzelerden birinde enkâzı,
Yarın sükûtunuzun yâd-ı cür’et-ikazı*

*Fezâların daha yükseklerinde, rûz-efzun
Bir inkişaf-ı matemle, mest-i cehd ü eşâkk,
Hilâli gezdirecek bir cenâh-ıazm olacak” (Karabela, 1997: 444)⁸*

---

⁸ Metnin orijinali Faik Ali’nin Elhan-ı Vatan adlı kitabında bulunmakla beraber biz bu metni Sevim Karabela’nın Faik Ali Ozansoy Hayatı Eserleri ve Sanatı adlı yüksek lisans tezinden aldık.

Bu şiirlerden başka, bestelenmiş ve ağıt şeklinde söylenmiş şiirler de mevcuttur. Bunlardan bir tanesi, Tayyareci Fethi için söylenmiştir. Bu ağıt, Fethi Bey'in annesi ağzından yazılmıştır. Yazanı belli olmayan şiirin metni şöyledir:

*“Telli turnam gibi çıktın yuvadan,
Dedi o saklar kötü gözden yaradan,
Dedim saklar, kötü gözden yaradan,
Yine akşam oldu ezan sesi var,*

*Bülbüllerin güle karşı ye'si var,
O yavrumun benden gayri nesi var,
Ağla annem, ağlamanın yeridir,
Tayyareden düşen oğlun Fethi'dir.”*

Bu ağıtın Hafız Hüseyin Seblici tarafından seslendirilmiş bir şekli de mevcuttur.⁹

Bestesi Muallim İsmail Hakkı Bey'e ait olan, Sûzînak makamında bestelenmiş bir başka ağıt daha vardır. Es-Seyyid Eş-Şeyh Muzaffer Aşkiyyü'l Cerrâhî tarafından seslendirilmiştir.¹⁰ Bu ağıtın sözleri ise Aka Gündüz'e aittir. Bu şiirin orijinal hali Türk Hava Mecmuası'nın 65. sayısında yer alır. Şiirin adı 16 Sene Evvel'dir. Şiirin ağıt olarak söylenen kısmı şöyledir.

*“Gökte bulutlara bir yoldaştınız
Denizler aştınız dağlar aştınız
Nûr-i Hilal gibi uçup kaçtınız
En sonra düştünüz toprak üstüne
Tarihte bir altın yaprak üstüne*

⁹ <https://soundcloud.com/www-muzafferozak-com/ilk-tayyare-sehidimiz-fethi-beye-mersiye-sebilci-huseyin-efendi> erişim tarihi 01.06.2016

¹⁰ <https://soundcloud.com/www-muzafferozak-com/lk-tayyare-ehitleri-hat-ras> erişim tarihi 01.06.2016

Hamiyet ağlasın gayret ağlasın
Sahibi kalmayan şevket ağlasın
Sadık'la Fethi'ye millet ağlasın
Kimsesi kalmayan Leman ağlasın

Hamiyet ağlasın gayret ağlasın
Sadık'la Fethi'ye millet ağlasın”

Çeşitli süreli yayınlarda yer alan edebî metinlerde havacılık konusu işlenmiştir. Havacılığın edebiyata yansımalarının örneklerini gördüğümüz önemli tematik dergilerden bir tanesi, Türk Tayyare Cemiyeti'nin ilk yayın organı olan, 'Tayyare' adlı dergidir. 21 Mayıs 1925 tarihinde ilk sayısı yayınlanan dergide, daha çok cemiyet haberlerine ve uçak teknolojisiyle ilgili çeşitli teknik yazılara yer verilmiştir. Derginin edebî yönü zayıftır. Çakır'ın tespit ettiği ve Tayyare dergisinde yer alan şiirler şunlardır: “Tayyare İçin Varımızı Vermeliyiz Hep, Tayyareciye Hitap, Tayyare Mecmuası İçin, Tayyare Alın Yükselin Ey Ehl-i Hamiyyet, Tayyare Marşı, İlk Kurban, Tayyare Şehitleri, Asmân-ı İkbâlimizin İki Necm-i Âfiline –Fethi ve Sadık Beyler'e” (Çakır, 2013: 384)¹¹

Görülmektedir ki mecmuada yer alan şiirler tayyareye teşvik, şehitleri anma başlıkları altında yazılmışlardır.

Tayyare dergisinin son sayısı 15 Nisan 1926 tarihinde yayınlanmıştır. Kısa bir süre sonra, cemiyetin yeni yayın organı olan Türk Hava Mecmuası, uzun soluklu yayın hayatına başlamıştır. Türk Hava Mecmuası'nda yer alan edebî metinleri ise tezimizin ilgili kısmında inceleyeceğiz.

---

¹¹ Çakır'ın makalesinde tespit edilen şiirlerin künyeleri de verilmiştir.

1. TÜRK HAVA MECMUASI

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kuruluşunun ilk yıllarında, kabuğundan sıyrılmaya çalışmanın verdiği azim ile çeşitli alanlarda kalkınma ve ilerlemenin yollarını aramıştır. Bu amaçla, devletin de destek verdiği, çeşitli kurumlar kurulmuş ve bu kurumların işler hale gelmesine çalışılmıştır. Bunların içerisinde Türk dilinin incelenmesi ve zenginliğinin ortaya çıkarılması amacıyla kurulan Türk Dil Kurumu, Türk tarihinin incelenmesi amacıyla kurulan Türk Tarih Kurumu gibi kuruluşlar vardır. Bahsettiğimiz kuruluşlardan bir tanesi de Türk Tayyare Cemiyeti (sonradan Türk Hava Kurumu)'dir. 1903 yılında Wright Kardeşler'in başarılı uçuş denemelerinden sonra uçaklar, devletler adına giderek önem kazanmıştır. Bu önemin artmasını sağlayan bir unsur da uçağın savaş aleti olarak kullanılması olmuştur. Bu sayede deniz ve kara sınırlarının korunmasının yanında, hava sınırlarının da korunması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, bir savaş aleti olarak uçağın, diğer savaş aletlerine karşı neredeyse karşı konulmaz üstünlükleri bulunmaktadır. Tüm bu zorunluluklar, yeni kurulan Cumhuriyet'in, havacılık alanında çalışmalar yapmasını gerekli kılmıştır. İşte, Türk Tayyare Cemiyeti de bu sebeple kurulmuştur. Tayyare Cemiyeti'nin kuruluş amacı bizzat Mustafa Kemal tarafından belirlenmiştir. Osman Yalçın'ın çeşitli eserlerden yararlanıp oluşturduğu bu amaçlar şunlardır:

- “a) Havacılık sanayinin temellerini atmak ve geliştirmek,*
- b) Havacılığın askeri, ekonomik, sosyal ve siyasal önemini anlatmak,*
- c) Askeri, sivil ve turistik havacılığın gelişmesini sağlamak,*
- d) Gerekli araç ve gereci hazırlamak,*
- e) Personel yetiştirmek,*
- f) Uçan bir Türk gençliği meydana getirmek.” (Yalçın, 2012: 270)*

Belirtilen amaçlardan, havacılığın askerî, ekonomik, sosyal ve siyasal yönünü anlatmak hedefine ulaşabilmek için Tayyare Cemiyeti altında, çeşitli yayın organları, faaliyet göstermiştir. Bunlardan ilki ‘*Tayyare*’¹² adlı dergidir. Derginin

---

¹² Derginin dış kapağında *Tayyare Cemiyeti Mecmuası* yazmakta, iç kapakta ise *Tayyare* yazmaktadır. Bu sebeple bu iki isim, tek bir dergiyi nitelemektedir.

ilk sayısı 21 Mayıs 1431 (1925) tarihinde çıkmıştır. Dergi on beş günde bir çıkmıştır. Dergi kapağında bulunan ‘Tayyare’ yazısının altında, şunlar yazmaktadır: “On beş günde bir intişar eder Türk Tayyare Cemiyeti’nin Vasıta-i Neşr ve Efkârı Fennî ve Millî Mecmuadır.” İlk sayının ilk yazısı olarak Cemiyeti, Türk halkına tanıtmaya amaçlı bir yazı kaleme alınmıştır. Ağaoğlu Ahmet imzalı bu yazı, ‘Tayyare Cemiyeti’ başlığını taşır. Dergi, yirmi sayılı bir yayın hayatına sahiptir. Derginin 15 Nisan 1926 tarihli sayısından sonra Tayyare Cemiyeti, süreli yayın faaliyetine bir buçuk ay kadar ara verir. Bu aradan sonra cemiyetin ikinci süreli yayın organı olan, ‘Türk Hava Mecmuası’ çıkarılmaya başlanır. Bu derginin ilk yayın tarihi 1 Haziran 1926’dır.

Derginin kapağında, ‘Türk Hava Mecmuası’ yazısının altında, ‘Tayyare Cemiyeti’nin Fikirlerini Neşr Eder” ibaresi yer alır. Bunun altında ise “on beş günde bir çıkar, fennî ve millî mecmuadır” ibaresi yer alır. Bu ibare, on beşinci sayıdan itibaren, “On beş günde bir çıkar, fennî halk mecmuasıdır” şeklini alır. On altıncı sayıda ise bu ibareye, edebî kelimesi de eklenir ve ibare, “On beş günde bir çıkar, edebî, fennî halk mecmuasıdır” haline dönüşür. Otuzuncu sayıda ise bu ibare “On beş günde bir defa Ankara’da çıkar fennî, ilmî halk mecmuasıdır” şeklinde yazılmıştır. Elli sekizinci sayıdan itibaren ise bu ibare kullanılmamıştır. Dergi, Tayyare Cemiyeti’nin merkezi konumunda bulunan Ankara’da çıkmıştır. Derginin basım yeri, Hakimiyet-i Milliye Matbaası’dır.

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığının internet sitesinde yer alan süreli yayınlar kataloğunda, ‘Türk Hava Mecmuası’ kaydı bulunmamaktadır. Kataloğun, ‘Tayyare Mecmuası’ maddesinde ise ‘Havacılık ve Spor Mecmuası’ maddesine bakılması belirtilmiştir. ‘Havacılık ve Spor Mecmuası’ 1929 yılında, ‘Türk Hava Mecmuası’ yayın hayatına son verildikten sonra, onun yerine çıkmaya başlamıştır. Ne var ki TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri’nin hazırladığı süreli yayınlar kataloğunda ‘Havacılık ve Spor Mecmuası’ için 1924 tarihi verilmiştir. Bu tarih ‘Tayyare Mecmuası’ için bile olsa yanlıştır. Bunun yanında, ‘Türk Hava Mecmuası’ ile ilgili herhangi bir bilgi, bahsettiğimiz katalogta bulunmamaktadır.¹³

Alanımızın kıymetli hocalarından, Nazım Hikmet Polat, “*Türkiye’de Yerel Basın Gelişimine Kısa Bir Bakış*” adlı çalışmasına ‘Taşra Süreli Yayınları’ başlıklı

¹³Detaylı bilgi için bkz.

https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/sureliyayinpdf/tum/Sureli_yayin_TUMh.pdf

bir ek hazırlamıştır. Burada Türk Hava Mecmuası'nın Ankara'da 1920-1922 arasında yayınlandığı belirtilmiştir. (Polat, 2002: 13) Bu bilgi de yanlıştır.

Türk Hava Mecmuası, Tayyare Cemiyeti'nin ilk süreli yayını olan 'Tayyare'nin devamıdır. Bu durum, derginin üçüncü sayısında Türk Tayyare Cemiyeti Neşriyat Şubesi tarafından hazırlanan bir yazı ile okuyuculara ve abonelere duyurulmuştur:

“Muhterem efendim;

Evvelce cemiyetimiz nâmına İstanbul'da neşredilen ve imtiyazı şahsa ait bulunan “Tayyare Cemiyeti Mecmuası” ilga ve yerine doğrudan doğruya cemiyetimiz nâmına “Türk Hava Mecmuası”nın imtiyazı istihsal edilerek idaresi Ankara'da tesis ve birinci, ikinci, üçüncü nüshaları da tab' ve neşr olundu.

Cemiyetimizin Türk tayyareciliğini terakki ettirmeye hâdim bir tarzda intişârına son derecede itina edilmekte olduğu da mütalaasından anlaşılır. Türk tayyareciliğine olan vatanperverâne alakanıza emin olduğumuz için tayyareciliği terakkiye hâdim olan mecmuamıza karşı aynı alakayı esirgemeyeceğinizi zarûrî bir netice gibi telakki ediyoruz.

Eski “Tayyare Cemiyeti Mecmuası”nın hesâbatı tasfiye edilmekte olduğu cihetle eski mecmuaya ait hesap bakiyenizin irsalıyla beraber “Türk Hava Mecmuası”nın zât-ı âlileri namına yeniden kaydedilmiş olan bir senelik abone bedelinin de gönderilmesini ve bugüne kadar ki irsalatınıza ait posta veya banka makbuz ilmuhabir tarih ve numarasının da bildirilmesini hürmetlerime terdifen rica ederim efendim.

Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Nâmına Vekil

Muhiddin Nami”¹⁴

Türk Hava Mecmuası'nın amacı, havacılığı Türk milletine sevdirmek, havacılığın iktisadî, siyasî, askerî, sosyal faydalarını, Türk halkına benimsetmek, cemiyete yapılan yardımlara destek bulmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda yazılar ve haberler dergide yer almıştır.

---

¹⁴ Bu yazı derginin üçüncü sayısı ile beraber verilen ekte yer almaktadır.

Derginin yazar kadrosunda farklı ilgi alanlarından farklı yazarlar bulunmaktadır. Derginin yazar kadrosu şöyledir: Haşim Nahit (Erbil), Süleyman Nazif, Server Ziya (Gürevin), Halit Fahri, Ahmet Rasim, Faruk Nafiz, Halide Nusret, Aka Gündüz, Nurettin Nabi, Darulfünün Müderrislerinden İsmail Hakkı, Muzaffer Basri, Şakir Hazım, Selim Sırrı, Hikmet Şevki, Münir Hayri, Cemil Sena, Harun Er-Reşit, Mehmet Besim, Mecdi Sadrettin, Orhan Haydar, Nahid Sırrı, Falih Rıfkı, Osman Cemal, Mahmut Yesari, Server Rıfat.

Dergi, edebiyat tarihimizde önemli bir isim olan Süleyman Nazif'in son yazılarının yayınlandığı bir mecmuadır.

Derginin ilk 30 sayısı 24 sayfa içerik, 2 sayfa reklam olarak toplamda 26 sayfa çıkmıştır. Türk Hava Mecmuası'nın 15. sayısı 'Yeni Yıl' sayısı olarak düşünülmüştür. Bu sebeple sayfa sayısı ve içerik bu sayıda fazladır. 34 sayfalık bu özel sayıdan sonraki bir diğer özel sayı, derginin fevkalade nüshasıdır. 30 Ağustos 1927 tarihli bu sayı "Fevkalade Nüsha" olarak duyurulmuş ve özel bir sayı olarak hazırlanmıştır. 80 sayfa içeriğe sahiptir. Bir diğer "Fevkalade Nüsha" derginin 55. sayısıdır. Bu sayı 36 sayfa içeriğe ayrılmış geri kalan 5 sayfa ise reklam sayfalarıdır. Dergide bunun dışında üç sayı, iki sayı birarada olarak yayınlanmıştır. Bunlar, 34-35, 36-37, 38-39. sayılardır. Bu sayılar diğer sayılardan farklı olarak 42 sayfa yayınlanmıştır. Derginin diğer sayıları 24 sayfa içerik olarak hazırlanmıştır.

Derginin 31. sayısında '*Türk Hava Mecmuası*' başlıklı bir yazı bulunmaktadır. Bu yazıda '*Türk Hava Mecmuası Türkiye'nin En Çok Satılan Mecmuasıdır*' ibaresi yer almaktadır. Bu yazı, mecmuanın genel yapısını özetlemektedir. Yazıda havacılık temalı mecmuaların, bir memleketin gelişmişliğiyle olan alakası üzerinde durulmuştur. "*Her mütemeddin memlekette bir, beş, sekiz on kadar muhtelif hava mecmuaları çıkar. Bunların on binlerce, yüzbinlerce kari'i vardır.*" (THM, 1927/1: V)

Türk Hava Mecmuası'nın yayın hayatına başlama sebebi ise şöyle belirtilmiştir: "*Türk Tayyare Cemiyeti de memleketimiz için tamamıyla meçhul bir mevzu' olan havacılığı her Türk'e tanıtmak gayesiyle Türk Hava Mecmuası'nı neşretti.*" (THM, 1927/1: V)

Yazıda, dergi çıkmadan önce Türkiye'de yayınlanacak bir havacılık dergisinin nasıl olabileceği konusunda tartışmalar yapıldığı ve bu amaçla en uygun

yolun seçildiği açıklanır. Havacılık gibi tekniğin ilerlemesi sonucu ortaya çıkan bir alanın, Türk halkına aktarılması, sadece teknik konularla sınırlı olamazdı. Bunun sebebi, ülkenin havacılık alanında ilk adımlarını atıyor olmasıdır. Derginin içeriğini hazırlama noktasında bir orta yol bulunmuştur.

“Garb memleketlerindeki hava mecmualarının bir kısmı teknik, yani tamamıyla meslektaşlara mahsustur. Bir kısmı da tamamıyla halka hitap eder. Memleketimizde yalnız teknik bir mecmua çıkarmak ilk adım için pek doğru olamazdı. Çünkü halkın kalbinden doğan Türk Tayyare Cemiyeti vasi’ bir halk kitlesine de hitap etmek mecburiyetinde bulunuyordu. Bunun için Türk Hava Mecmuası muhtelif nüshalarında arz ile programlarında tafsil ettiği vechle cihan tayyarecilik hareketini yakından takip eden ve halka tanıtmaya çalışan, bu sırada da memleketimizde pek lazım olan hava edebiyatını tesis gayesiyle edebiyata da yer vermek isteyen bir program takip etti. Bilhassa son altı ay zarfında halkımızdan gördüğümüz rağbet ve teveccüh o kadar yüksektir ki bugün gerek İstanbul ve gerek vilâyet refikamızın teveccühkâr ve lütuşkâr makalelerinden, gençliğin gittikçe artan mütehallik muavenetlerinden kuvvet alarak her nüshamızda yeni bir mevcüdiyet göstermeye çalıştık. Fakat bugün yine mebdedeyiz.” (THM, 1927/1: V)

Bu alıntıdan da anlaşılacağı üzere, Tayyare Cemiyeti, Türk halkına ulaşma noktasında edebiyatı önemli bir araç olarak görmüştür. Bu amaçla derginin içeriğinde edebî eserlere ve devrin tanınmış edebiyatçılarına sıklıkla yer verilmiştir.

Bu yazının yayımlandığı 30. sayıya kadarki süre, dergi adına bir başlangıç evresi olarak görülür. Derginin sürekli tekamül edeceği üzerinde durulur. *“Türk Hava Mecmuası tekamülünün daha ilk adımlarını atmaktadır. Pek yakın bir âtîde daha o kadar kuvvetli mevcüdiyetler göstermeye azm edilmiştir ki gelecek sene bu vakit yeni bir nüshamızı elinize aldığımız vakit arada pek büyük bir fark göreceksiniz.”* (THM, 1927/1: V)

Yazıda, derginin dikkatlice hazırlandığı; ancak hataların olabileceği bildirilir ve bu konuyla ilgili okurdan af dilenilir. *“Bütün itinalara rağmen Hava Mecmuası kusurlar, hatalar mâlâmaldır. Fakat gösterdiğimiz terakki mesaisini göz önüne getirirseniz belki onları da afv edersiniz. Bugünlük sizden bunu bekliyoruz.”* (THM, 1927/1: V)

Dergide, 55. sayıdan itibaren az da olsa Latin harfleri kullanılmaya başlanılmıştır. 57. sayıda ise derginin adı kapakta Latin harfleriyle yer alır. Bunun dışında derginin geneli Arap harfli olarak basılmıştır. Dergide yer alan Latin harfli ilk yazı ise Yakup Kadri'nin 'Edebiyatta Tayyare' adlı edebiyat âleminde tayyarenin yarattığı tesiri belirttiği yazısıdır. (Kadri, 1928) Bir sayı sonra Halit Fahri'nin 'Zeplinin Geçişi' adlı musahabesi de Latin harfleriyle basılmıştır. 60. sayıda da yine Halit Fahri'nin 'Oraya' adlı yazısı Latin harflidir. Bu sırada dergideki başlıklar yavaş yavaş Latin harfleriyle verilmeye başlanmıştır. 62. sayıda ise artık tamamıyla Latin harfli bir baskı görürüz.

Dergi, devrinde çıkmakta olan gazetelerden de destek görmüştür. Bu konuda derginin 22. sayısında bir yazı karşımıza çıkar. 'Türk Hava Mecmuası Muhterem Refikamızın Gösterdiği Teveccüh ve Alakaya Minnettardır' başlıklı bu yazıda, 'Hâkimiyet-i Milliye' gazetesinin ve 'Arkadaş Mecmuası'nın Türk Hava Mecmuası ile ilgili yazıları okurlara aktarılır. Bahsi geçen gazete ve dergi, Türk Hava Mecmuası'nın faaliyetini takdir ve tebrik ile karşılamıştır.

"Türk Hava Mecmuası" her gün biraz daha karilerine müfid olmak gayesiyle seri' bir devre-i tekamül geçirirken muhtelif refikamızdan gördüğümüz iltifat ve teveccühe pek müteşekkirdir. Memleketin muhtelif köşelerinde intişar eden gazeteler mecmuamızdan cidden pek lütufkâr bir lisanla bahsetmişlerdir." (THM, 1927/2: 21)

Yazının devamında, 'Hâkimiyet-i Milliye'de çıkan yazıdan alıntılar yapılır. Gazetede yazıda, derginin kendi alanındaki Avrupa dergileriyle eş değer olduğu belirtilmiştir.

"Mecmuanın her çıkan nüshasını beğeniyorduk. Ve her nüsha bir evvelki sayıyı sönük bırakıyordu:

On beş gün evvel intişâr etmiş olan on dokuz numaralı Hava Mecmuası Avrupa'da intişâr eden emsâli kadar nefis ve o vakit bu tekâmülü takdirle kaydetmiştik." (THM, 1927/2: 21)

Yazıda, 'Arkadaş' dergisinde, "Şerefli Bir Mecmua" ser levhasıyla verilen, Türk Hava Mecmuası ile ilgili bir yazının bulunduğu belirtilir. Bahsi geçen yazıda dergi ile ilgili şu sözler yer almaktadır: "Vatanı ve milleti himâyekâr gümüş kanatlarının gölgesi altında mâmur ve mâbud yaşatacak Türk kartallarının

çoğalmasına çalışan bu muazzez cemiyet, ve hamiyet yardımlardan başka münevver zevâtin kalemlerinden istifâdeyi düşünerek kapağı câzip renkli; Türk kartalı örnekli içi çok fâideli yazılarla dolu resimli “Türk Hava Mecmuası” isimli bir mecmua neşretmektedir.” (THM, 1927/2: 21)

Hava Mecmuası için yazılan bu yazıda, derginin Türk matbuat âleminin incisi olduğu belirtilir. “On beş günde bir defa çıkarılan “Türk Hava Mecmuası” Türkiye’de çıkan haftalık ve aylık resimli gazetelerin birincisi ve alem-i matbuatımızın pek kıymetli bir incisidir.” (THM, 1927/2: 21)

‘Arkadaş’ Dergisi’nin hazırladığı yazıda ayrıca, Hava Mecmuası’nın Tayyare Cemiyeti’nin malı olması sebebiyle kutsal olduğu belirtilir. “Mecmuanın doğrudan doğruya Tayyare Cemiyeti’nin malı olması onu her türlü maddî istifâdelerden uzak bulundurmamakla kalmaz ona bir kudsiyet de bahşeder.” (THM, 1927/2: 21)

Hava Mecmuası’nın dönemi içerisindeki önemini gösteren bir başka olay, İzmir’de düzenlenen İzmir Birinci Dokuz Eylül Sergisi’nde aldığı takdirnamedir. Bu takdirname derginin 47. sayısında 605. sayfada basılmıştır.

Derginin içeriğine zamanla, okuyucu sayısını arttırmak ve farklı konulara da yer vermek için çeşitli eklemeler yapılır. 18. sayıdan itibaren dergiye bir spor bölümü eklenmiş ve bu bölümde özellikle Selim Sırrı’nın yazıları yer almıştır. Bununla beraber zaman içinde, moda, kadın, magazin ve mizah sayfaları da dergiye eklenmiş ve içerik zenginleştirilmiştir. Özellikle mizah alanında ‘Aka Gündüz’ün yönettiği ‘Şen Sahifeler’ köşesi, havacılığa mizahî bir bakış atarak havacılığın, Türk halkı arasında sevilmesine hizmet etmiştir.

Derginin 72 sayılı koleksiyonu 1 Haziran 1926 ile 15 Mayıs 1929 tarihleri arasında yayınlanmıştır ve 3 yıllık bir süreyi kapsamaktadır.

Çeşitli bilimsel sahalarda yapılan çalışmalarda, Türk Hava Mecmuası’ndan söz edilse de dergi üzerine müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Bahsettiğimiz çalışmalar, dergi yazar kadrosu içerisinde yer alan kişilerle alakalı olup, yeri geldiğinde *Hava Mecmuası*’ndan bahsedilmiştir. Ayrıca ‘Türk Havacılık Tarihi’ konusunda yapılan çeşitli araştırmalarda dergi, birincil kaynak olarak kullanılmıştır. Çalışmamız sırasında tespit edebildiğimiz ve Türk Hava Mecmuası’ndan bahseden bilimsel çalışmalar şunlardır:

Ergin, V. (2013a). *Haşim Nahit Hayatı-Sanatı-Fikirleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ergin, V. (2013b). İlanının 90. Yıldönümünde “Cumhuriyet”in Teşekkülü ve Kazanımları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (28), 94-110.

Ergin, V. (2013c). Haşim Nahit’in Kaleminden Millî Mücadele Yılları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 165-184.

Gür, M. (1992). *Makale ve Mektuplarına Göre Süleyman Nazif*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Aydın, A. Fahimi. (2011). Tayyareden Uçağa: Milli Hava Sanayinin Kuruluşunda Türk Halkının Yaptığı Bağışlar. *Karadeniz Araştırmaları*, 8 (31), 51-84.

Polat, N. Hikmet. (2002). Türkiye’de Yerel Basının Gelişimine Kısa Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 7-25.

Yüceer, S. (2003). Atatürk’ün Güvenlik Politikasına Bir Örnek: Türk Tayyare Cemiyeti-Bursa Örgütü. *Atatürkçü Bakış*, 2(3), 7-42

Akgün, S. Karal; Uluğtekin, M. (2004). Kuruluşunun İlk Yıllarında Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu). *Cumhuriyetin 80. Yılına Armağan*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, 27-62.

Çoşkun, B.(2010). Halide Nusret Zorlutuna Hayatı-Eserleri-Fikirleri-, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Çakır, Ö. (2013). *Havacılık Tarihimizin Türk Edebiyatına Yansımaları*. Türk Hava Kuvvetlerinin 100’üncü Yılı Uluslararası Tarih Sempozyumu 8-10 Şubat 2011, Ankara, 372-386.

Çalışmamızın bundan sonraki kısmında Türk Hava Mecmuası’nın içeriğini inceleyip, derginin tahlilini yapmaya çalışacağız.

2. İNDEKS

Tablo 2.1. İndeks

SAYI	TARİH	YAZI ADI	YAZAR ADI	SAYFA
1	1 Haziran 1926	Tayyare Kuvvetinin İktisadî Neticeleri	Haşim Nahit	1-2
		Tayyareler	Süleyman Nazif	3
		Türk-İngiliz-Rus Milletlerinde Tayyare Teberru'		4-7
		Kanatların Zaferi (şiir)	Halit Fahri	8
		İngiliz Hava Müsteşarı Ne Diyor?	H.E	9-15
		Tayyarecinin Terennümü (şiir)	Server Ziya	11
		Hava Haberleri	Sad. Ayn	16-17
		Tayyare Cemiyeti Merkez-i Umumi İçtima'ı		17-22
		Tayyare Kongreleri		23-25
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	25-26
2	15 Haziran 1926	Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Tayyare Cemiyetine İltifatları	Türk Tayyare Cemiyeti Reis-i Vekil Bitlis Mebusu Muhittin Nami	1
		Türk Tayyareciliği ve 'İmalî Zanaatı	Haşim Nahit	2-3
		Abdülhak Hamid'in Türk Hava Mecmuası'na Mektubu		4
		Tayyare Kazalarında Sükut Şemsiyeleri	Sad. Ayn	5-7
		Taht-ı Süleyman ve Türk Hazerfenleri	Ahmet Rasim	7-10
		Tayyare İçin (şiir)	Server Ziya	8
		Bir Keşif Uçuşu		11
		Tayyareciliğin İstikbali	Handele Behiç	12-15
		İki Yoktan Bir Var Çıkar	Fazıl Berki	13
		Güzel Yazılar ve Güzel Sözler		15-16
		Müstakbelin Hava Seyr-i Sefâini		17
		İzmir ve Manisa Tayyarelerimizin İsim Konma Merasimi ve Kır Eğlencesi		17
		Aziz Bey'in Nutku		17
		Vali Kazım Paşa'nın Nutku		17
		Paris Tayyare Meydanında Türk Tayyareleri - Tayyare Cemiyetinin İmal Ettirdiği Peyderpeyi Getirtmekte Bulunduğu Tayyarelerin Tecrübeleri Nasıl Yapıldı?	C.M	18-19
		Evlenme Cüzdanları(Memleketimizde Adliye Usulleri)		20

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Varidat		20
		Tayyare Kongreleri(Haymana Tayyare Şubesinin Faaliyetleri-Sessiz Tayyare-Bir mukayese-Az Masraflı Tayyareciliğe Doğru-Bahr-i Muhit-i Atlas(Atlas Okyanusunu) Geçmek Teşebbüsü)		21-23
		Çift Satırlı T-666 İşaretili Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	22-24
		Türk Hava Mecmuası Müsabakaları: 1 Hava Edebiyatı		24
3	1 Temmuz 1926	Mel'un Su-ikast (İzmir'de Büyük Münci Gazi Paşa Hazretlerine)		1
		Tayyare Kongreleri	Haşim Nahit	2-3
		Termopil Geçiti	Süleyman Nazif	3-5
		Her Yerde Kahraman	Faruk Nafiz	4
		Hava Hukuk-ı Düveli(İstikbal Harplerinde Hukuk-ı Düveli Ne Olacak?)		5-8
		Sovyet Rusya'da Tayyareciliğin İnkişafı(Ticaret Hava Nakliyatının Şayan-ı Hayret Bilançosu-Moskova-Köningsber Hattında Tekrar Hava Seferlerine Başlanması-Berlin-Moskova-Viladi Vostok İrtibatı)		9-10
		Tayyarelerde Emniyet Meselesi Başka Her Şeyden Mukaddemdir	Jorej Hevar	11-12
		Yakın Bir Ferdanın Harbi(Son Tecrübeler Arasında Hava Hücum Kudreti)		12-14
		1925 Senesi Kupası İçin Tertip Olunan Deniz Tayyareleri Müsabakası Hakkında Malumat-ı Fenniye		15-16
		Kasabanın Muallimi	Server Ziya	16
		Hava Havadisleri		17-18
		Odet-Kondor U11 Nakliye Tayyaresi Tarifati		18-19
		Tayyare Kongreleri(Tayyare Kongreleri (Çorum Kongresi - Kırşehir Kongresi - Çankırı Kongresi - Kocaeli Kongresi - Aksaray Vilayeti Kongresi - Türk Tayyare Cemiyetinin Faaliyetleri)		20-24
		Çift Satırlı T-666 İşaretili Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	20-24

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Türk Hava Mecmuası Müsabakaları 1 Hava Edebiyatı		24
4	15 Temmuz 1926	Tayyare ve Nakliye Vasıtaları	Haşım Nahit	1
		Valideler ve Vatan Muhabbeti	Süleyman Nazif	2-3
		Millî Hikaye: Meyl-i 'İtila	Müftüoğlu Arif Hikmet	3-6
		Yelkenli Tayyare Autogire Şimdiki Tayyarelere Karşı Bir Terakki Teşkil Ediyor Mu?		7
		Eskişehir-Tahran Seyahati	Tayyareci Yüzbaşı Muzaffer	8-10
		Fantezi: 1934 Tarihli Bir Hatır Defterinden	Haşım Nahit	11-13
		Yunanlılar Tayyarecilikte Nasıl Çalışıyor?(Yunan Bahriye Nazırı Amiral N.Bonasi İle Bir Bir Mülakat)		14-15
		Hava Hukuk-ı Düveli		16
		Tayyare Kongreleri(Bozok Kongresi - Burdur Kongresi - Amasya Kongresi - Sivas Kongresi - Isparta Kongresi - Eskişehir Kongresi - Adana Kongresi - Malatya Kongresi - Ankara Kongresi)		17-18
		Hava Haberleri(Deniz Kesimi - Tayyare Heyeti - Tayyare İle Devr-i Alem - İngiltere'de Yeni Bir Tayyare - İngiltere 1925 de Askeri Tayyarecilik - Macaristan'da 1925'te Sivil Tayyarecilik - Amerika'da		19-20
		Mühim Bir Ziya'?		19
		Baloncu Françisko Zambe Kafarı (Balonculuğun Kadim Sahifesi)		21
		Yonkers Şirketinin İran Hükümetiyle Akd Ettiği İtilaf		22
		Tayyareler (şiir)	Hüseyin Zeki	22
		Bandırma'da 27 Kanunusani 1926 Günü Hava Şehitleri İhtifali Merasiminde İrad Edilen Nutuk		23-24
		Tayyare Cemiyetinin Faaliyetleri (Hür Fikir'in Tayyare Hamiyet Müsabakası - Yahşili Karyesinin Teberruu - İzmirliilerin Şayan-ı Takdir Bir Hareketi)		24
5	1 Ağustos 1926	Tayyare Cemiyeti ve Türkiye'nin İktisadiyatı	Haşım Nahit	1-2

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Süleyman Nazif Bey'in İstanbul Kongresinde İrad Eylediği Yeni Hitabe	Süleyman Nazif	2-6
		Yunanlılar Nasıl Çalışıyorlar? Görünüz, Ve İbret Alınız!(Yunan Kuvayı Havaiye Bütçesi)		6-8
		Millî Hikaye: Ay - Yıldız	Halide Nusret	8-9
		Lehistan Tayyareciliği(Lehistan'ın Askerî Tayyareciliği)		10-14
		Yarım Kalmış Sa'adetler(Hikaye)	Server Ziya	14
		Hava Haberleri (Tayyare Kazası - Askerî Tayyarecilik - Gece Tayyareciliği - İngiltere Müdafa-i Havaiyesi - İktisadi Tayyare Müsabakası - Muazzam Deniz Tayyaresi Uçmuştur)		15-18
		Çekoslavak Tayyarecisi Şehrimizde		19
		Ankara'ya Bir Rus Tayyaresi Geldi		20-21
		Antalya Kongresi Mukarراتı-13 Haziran 1926 Urfa Kongresi Mukarراتı- İstanbul Kongresi		22-23
		Çift Satırlı T-666 İşaretili Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	23-24
6	15 Ağustos 1926	Türk Tayyareciliği Ve Millî İktisadiyat	Haşim Nahit	1-3
		Hak Mudhikesi	Süleyman Nazif	4-5
		Şehit Tayyareciler: Cemal Yılmaz		6-7
		Üçüncü Ordu Müfettişliği Hava Grubu Kumandanı Erkan-ı Harp Binbaşısı Celal Bey Tarafından Mecmuamıza Gelen Mektup		7-8
		Kanat - Burak - Miraçlar - Refref - Tayyare	Ahmet Rasim	8-10
		Yunan Müdafa-i Havaiye Cemiyetinin Bu Seneki Şayan-ı Dikkat Raporundaki Rakamlar		11
		Çinde Tayyarecilik	Balay Hofer	12
		Tayyare Uçarken (şiir)	M. Muammer	12
		Hava Hukuk-ı Düveli	S.A	13-16
		İşitilmemiş Bir Hikaye: Havaî Hüneler	Jan Mebsel Runenor	17-18
		Hava Haberleri (Almanya - Tayyarelerde Telsiz Telgraf Cihazı Ve Telefon - İngiltere Ve Hava Muharebesi)		19
		İtalyan Tayyareciliği Roma'dan Trablus - İspanya Dahi Bir Hava Devleti Olacak		20-22

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Tayyare Cemiyetinin Faaliyetleri		22-24
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	23-24
		Hamiyetli Bir Türk		24
7	1 Eylül 1926	Cumhuriyet Rejiminin İktisadi Bir Zaferi (Kabotaç)	H.N	1-2
		Hac Meselesi	Süleyman Nazif	3-6
		Fantezi: Yakında Göğe Taşınıyoruz, Buyurun İnşallah	Ahmet Rasim	6-8
		Tayyare(şair)	Halide Nusret	8
		Hasan Çavuş(şair)	Server Ziya	9
		İstanbul'da Bir Tayyarecimiz Kaza Neticesinde Şehit Oldu - Talim Uçuşu Yapmakta Olan Mazlum Bey Tayyaresiyle Beraber Düşerek Enkaz Altında Kalmıştır		10-11
		Genç Şehide	Muhammed Nurettin	11
		Bu Sene Hendun Tayyare İstasyonunda İcra Edilen İngiliz Hava Kuvvetleri Müsabaka Ve Manevraları		12-14
		Çin'de Tayyarecilik	Balay Hofer	17
		Tayyareci Kubbeham (Seyahat Son Günlerde Yağmurlar Ve Fırtınalar Arasında Devam Ediyor)		18
		Hava Haberleri (İngiltere'de Hava Muharebelerine Karşı Hazırlık - Türkiye-İtalya Havai Hattı - Tayyare Seferleri - İki Askeri Seyyare Çarpışması)		19
		Yunanistan'da (Tayyare İnşasına Mahsus Atina Civarında Bir Fabrika Açılmıştır - Atina Sefirimiz - İngiltere'de Kurten Siper-i Sükutu'nun Tecrübeleri)		20
		Çekoslovakya (Çekoslovakya Tayyarecisi Rokal 21 B.H Tayyaresi - Rusya Hava-i Kimyevi Sanayi Hakkında)		20
		Karadeniz Tayyare Kongresi		21-23
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	22-24
		Dahili Haberler (Yeni Tayyarelerimiz - Eskişehir'e Getirilmiş Tayyarelerimizin Tecrübeleri Yapılmış Ve Matlube Muvafık Görülmüştür - Gedizlilerin Hamiyeti)		23-24

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

8	15 Eylül 1926	30 Ağustos	H.N	1-2
		Gökte İlk Yaşayanlar ve Tayyareci Nemrut('Aleyhisselam)	Ahmet Rasim	3-5
		İngiltere Hava Siyaseti		5-6
		Hu! Bana Bak Zabit(Hikaye)	Aka Gündüz	7-9
		Tayyare Marşı(şiir)	Mithat Cemal	7
		Ankara'da Altın Tayyare Madalyası Alanlar		9
		Tayyare İskeleleriyle Meydanlarda 'Alamet-i Farika		10-12
		Ankara'da 30Ağustos		12-13
		Kumandan Pendun'un Seyahati Ve Tayyarelerin Müstakbel İnkişafı Hakkındaki Efkar Ve Mülahazatı		13-15
		Bir Tayyarecimizin Şahadeti(23 Ağustos 1926 Tarihinde Tayyaresiyle Denize Düşen Mülazım Lütfü Bey)		16
		Yel değirmeni Tayyaresi		17-18
		İtalya'da Hudud-u Havaiye Şirketi Namıyla (L.İ.A) Gropen'in Vücuda Getirdiği Tayyare Mühendis Mektebinin Suret-i Teşkili Ve Usul-i Tedrisi		19
		Tayyare Bayramı (şiir)	Üsküdarlı Talat	19
		Hava Haberleri		20-21
		Dahilî Haberler (İzmirliilerin Şayan-ı Şükran Bir Teşebbüsü – İncesuda Tayyare Müsameresi – Ergani'de 30 Ağustos – Gümüş Hacı Köyünde 30 Ağustos – Haymana'da 30 Ağustos)		22
		Tayyar Cemiyatinin Fa'aliyetleri		22-24
		Şehit Tayyarecilerimize İthaf(şiir)	Hamiyet Emin	23
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	22-24
9	1 Teşrinievvel 1926	Havaî Kabotaj		1-2
		30 Ağustos (30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı)		2
		Uçan İnsanlar (Türkler Cennete (Uçmak)İtlak Ederler)	Süleyman Nazif	3-4
		Tayyarelerin Oynattığı Komedyalardan	Ahmet Rasim	4-6
		Eskişehir'de Tayyare Tecrübeleri	Cemil Münir	7-8
		Rusya'nın Hava Kuvveti: Komşularının Mecmu Hava Kuvvetlerinin İki Misli Midir?		9-11
		Dayı	Server Ziya	9

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Tayyareci Hatun	Üsküdar Tayyare Cemiyeti Azasından Züleyha Osman	12-14
		Şehitlerimize(şiir)	Nebbal Nevzat	12
		Küçük Tayyare	Raymond Seladdin	14-15
		Tayyare	Hüsnü el-Sami	14
		Hendrun'daki Kraliyet Hava Kuvvetleri Müsabaka Ve Manevraları Münasebetiyle Bu Sene İcra Kılınan Beşinci Kral Karyesi Müsabakası		16-17
		Tayyare Marşı(şiir)	İsak	16
		Tayyare Cemiyeti Takdirnamesiyle Taltif Edilenler		17
		Sessiz Tayyare Efsana Sahasında Çıkmıştır		18
		Hava Haberleri		18-23
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri		23-24
		Çift Satırlı T-666 İşaretili Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	24
10	15Teşriniev vel 1926	Teslihat Meselesi	Süleyman Nazif	1-2
		Tayyare Tayyare!	Nurettin Nabi	3
		Fantezi: Rüya-yı Sadık	Ahmet Rasim	4-6
		Ankara'da Siper-i Sükut Tecrübeleri		7
		Millî Hikaye: Bir Yemin	Halide Nusret	8-9
		Binlerce Tayyare İle (şiir)	Halit Fahri	9
		Fransız 'Askerî Hava Kuvvetleri		10-12
		Tayyareler Vapurlara Ve Trenlere Nazaran Daha Çok Nisbette Yük Kaldırıyorlar Ve Otomobillerden Az Benzin Yakıyorlar	Y.S	12-13
		Küçük Bir Tayyare İle Büyük Bir Seyahat		14-15
		Tayyare Marşı	Nazif Alp	14
		Gözle Görünmeyen Dev Gibi Tayyare		15-16
		Hazır Ol Cenge Eğer İster İsen Sulh u Salah (şiir)	Hüseyin Zeki	15
		'Fonk'un Tayyaresinde Kavru lan Türk Genci (Eğer Bahr-ı Muhiti Geçselerdi Bu Şerefli Şöhretten Yakub'un da Büyük Hissesi Olacaktı)		16-18
		Hava Haberleri		18-20
		Yunanlılar Avrupa'ya Mühim Miktarda Tayyare Sipariş Etmışlerdir		21
		Küçük Havadisler		21-22
		Çift Satırlı T-666 İşaretili Tayyarenin Sergüzeşti		22-24

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Memleketimizde Tayyare Faaliyeti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	23
		Kongreler (14 Temmuz 1926 Tarihinde İn'ikad Eden Erzurum Kongresi Mukarreratı - 17.7.1926'da İn'ikad Eden Erzincan Kongresi Mukarreratı - Konya Kongresi Mukarreratı)		24
11	1 Teşrinisani 1926	Hâmi-i Mübeccelimiz Gazi Paşa Hazretleri (kapak)		1
		İki Fabrika	Süleyman Nazif	2-4
		Kayseri'deki Tayyare Fabrikamızın Küşad Merasimi		4-7
		Fantezi: Düşmek Yok	Ahmet Rasim	8-10
		Biz Kimiz (şiir)	Mithat Cemal	8
		Millî Hikaye: Zeynep'in Beşi Birliği	Server Ziya	10-11
		Norçe Balonuyla Kutb-u Şimaliye'ye Seyahat Eden General Umber Tonobile'nin Hatıratı		12-15
		Herkes İman Etmelidir	Hamiyet Emin	13
		Paris-Raba Hattında Radyogonyometrik Bir Tetkik Seyahati		16
		Hava Haberleri		17-19
		Tayyare Cemiyeti Takdirnamesiyle Taltif Edilenler		19
		Küçük Haberler		20
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	20-24
		'Azim Masraflı Beyne'l-Minel Bir Müsabaka		21
		Memleketimiz Dahilinde Tayyare Faaliyetleri		22-24
12	15 Teşrinisani 1926	Büyük Millet Meclisi'nin Dördüncü İctima'i Senesinin Küşadında İrad Buyurdukları Nutuk? (kapak)		1
		Kayseri Tayyare Fabrikası ve İmal-i Sanatımız	H.N	2-3
		Eğer Olursa	Süleyman Nazif	4-6
		Tayyareci Türküleri (şiir)	Doğan	6
		Gökteki Eski Menziller- Hayaller	Ahmet Rasim	7-9
		Baloncu Nazmi(Bir Hatıranın Hikayesi)	Aka Gündüz	10-11
		Alan Kubeham'ın Konferansı (Deniz Tayyaresi)		11-13
		Bolivyen'de Tayyarecilik Talim ve Terbiyesi		14-15

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		İtalya'nın Hava Uyanıklığı	Edvar Rebrebli	16-17
		Norce Balonu Kutb-u Şimali'de		18
		Uzun Menzilli Tayyareler		19-20
		Tayyare Cemiyeti Takdirnamesiyle Taltif Edilenler		20
		Ankara Tayyaresi		21
		Yükseklikler Rekortmeni Kallizo ile Mülakat		21
		Bahr-i Muhit-i Atlasî(Atlas Okyanusu) Hava Tariki		22
		Hava Haberleri		23
		Küçük Havadisler		23
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	
13	1 Kanunuevvel 1926	Büyük Gazi'nin Nutku(İktisadi Seferberlik)	H.N	1
		İtalya ve Biz	Süleyman Nazif	2-4
		Türkiye'de Sivil Tayyarecilik	A.K	5-6
		Marş(şiiir)	Halide Nusret	6
		Balon Hatıraları	Ahmet Rasim	7-9
		Şehit Tayyarecilere(şiiir)	Halit Fahri	8
		Karagöz(Hikaye)	Server Ziya	10
		Maarifimizde Tayyare Fikri	Darü'l Fünun Müderrislerinden İsmail Hakkı	11
		Norce Balonu Kutb-u Şimalide		12-13
		Alan Kubeham'ın Konferansı		14-15
		Tayyarelerimize İsim Konma Merasimi(Edremit-Bergama-Bursa)		16-17
		Köylü Kardeşler		17-18
		Tayyare(şiiir)	Samsundan: Ayn. Rüşdf	18
		Hava Haberleri (Bahr-i Muhiti Atlası Hava Tariki)		19-21
		Küçük Havadisler		22
		Memleketimizdeki Tayyare Faaliyeti		23
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman	24

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

14	15 Kanunuevvel19 26	Rize Mebusu Fuad Bey Efendi (kapak)		1
		Sus!...(şiir)	Aka Gündüz	2
		Türk Tayyare Cemiyeti Umumi Kongresi		3-13
		Kanatlan(şiir)	Halide Nusret	5
		Yüksel Ey Türk...	Tevfik Fikret	8
		Türk Tayyaresi	Üsküplü Ziya	10
		Asya İttihadı -1-	Süleyman Nazif	14-16
		Tayyare Cemiyeti Madalyası İle Taltif Edilenler		16
		Eski Türklerde- Mucidlerimizin Ruhları Karşısında- Kanat Mesel-i Hazırası	Ahmet Rasim	17-19
		Tayyarelerimize İsim Konma Merasimi(Edirne Uzun Köprü Tayyareleri-Ödemiş Bergama, Akhisar, Kemalpaşa Tayyareleri)		20-24
		Memleketimizde Tayyare Faaliyeti		24
15	1 Kanunusani 1927	Yeni Yıla Girerken		1-2
		Asya İttihadı -2-	Süleyman Nazif	2-4
		1926'nın Tayyare Alemine Getirdiği İki Yenilik(Helikopter-Kuyruksuz Tayyare)		3
		Göklerde Gizlenmek!... Hülya mı Diyeceksiniz!... Demeyin!...	Ahmet Rasim	4-6
		Tayyarelerimizin İsim Konma Merasimi		6
		Küçük Hikaye: Tayyarecinin Ayşe	Server Ziya	7
		Türk Tayyare Cemiyeti Geçen Bir Sene Zarfında Neler Yaptı		8-9
		Karanfilli Tayyare(Hikaye)	Aka Gündüz	10-11
		Tayyare Nedir?(İnsanların Uçmak İhtiyacı-Tayyarenin Dedesi Uçurtmadır-Bir Tayyare Nelerden Mürekkeptir)	M.H	12-14
		Büyük Bir Hava Sefinesi(İngilizler, Yüz Yolcu Nakil Edecek Cesim Hava Sefinesi Yapıyorlar)		15-16
		Masaldan Hakikate (şiir)	Halit Fahri	16
		Kudretinin Sayesinde (şiir)	Şimşek	16
		Hava Fotoğrafçılığı		17-18
		Fransa'dan Madagaskar'a(Dünyanın En Uzun Hava Seferlerinden Birisine de Fransızlar Muvaffakiyetle Başladılar-Avdette Cenub Sahillerimizden Gececeklerdir)		19
		Gökyüzünde Bir Heyecan Saati		20
		Memleketimizde Tayyare Faaliyeti		21
		Cihan Tayyare Faaliyeti		21
		Tayyarecilik Yolunda Neler Oluyor!		22-23

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Noel Baba Tayyarede		23
		1926'da Dünya Tayyarecilik Faaliyetinin Mühim Hatları		24
		Geçen Sene Tayyarecilik Aleminin En Faal Bir Senesi İdi		25
		Mizah-Havadan Temaşa	Doğan	26
		Müsabakalarımız(Karilerimizden Soruyoruz?- Müşkillerinizi Sorunuz- Abone Müsabakamız)		27
		Küçük Haberler		28
		Sinema ve Tayyare		28
		1927 Tayyare Piyangosu Rehberi		29
		İkinci Plan (Türk Tayyare Cemiyeti'nin İkinci Tertip Büyük Piyangosu		30
		Türk Tayyare Cemiyeti Piyangosunun 1927 Senesi İzahnamesi		31
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-1 Evvel Şabdeman	32
16	15 Kanunusani 1927	Süleyman Nazif'in Ufulü(mektubu var)		1-2
		Yükseklerdesin (şiir)	Halide Nusret	2
		Döner Gelir (şiir)	Memduh Necdet	2
		1926 Paris Tayyare Sergisi		3-5
		Yeni Japon Mikadosu		2
		1926 Paris Tayyare Sergisi		3-5
		Sülün(Hikaye)	Server Ziya	6
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri		7
		Yarıncı Harp Nasıl Olacak?		8-9
		Tayyareler Nasıl Faaliyette Bulunurlar		10-11
		Hava Fenerleri		11
		Fantezi Hikaye: Meşhur Tayyare Şairi	Aka Gündüz	12
		Orman Koruyan Tayyare		13
		Hava Şimendiferleri		14-15
		Fantezi: Kadriye'nin Tayyaresi	Muzaffer Basri	16
		Uçma Masalları: Raks Eden Taş... Öten Taş.. Konuşan Kuş...		17-18
		Hava Eğlenceleri (Aerurama)		19
		Şen Sahifeler- Havadan Temaşa (Tayyareci Yalanları)	Doğan	20
		Küçük Fıkralar		20-21
		Maniler	Pervane	21
		Rüzgarların Esiri		21
		Müsabakalarımız(İki Numaralı Müsabakamız- Müşküllerinizi Sorunuz)		22

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Anketimiz		23
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-1 Evvel Şabdeman	24
17	31 Kanunusani 1927	Şüheda Günü Hürmetine	Ahmet Rasim	1
		Kalplerimizi Ölülerinde Mezar Yaptığımız Hava Şehitlerimiz(İlk Şehit Fethi Bey-Mülazım Yaver Sadık Bey-Birinci Mülazım Rıfat Bey-Birinci Mülazım Fehmi Bey)		2
		Bir Tanesi İçin(şiiir)	Aka Gündüz	2
		Memleketinin Hayatı Uğruna Hayatını Feda Eden Kahramanlar(Sivil Tayyareci Cemal Bey-Rasit Yüzbaşı Bahattin Bey-Tayyareci Binbaşı Fazıl Bey-Sivil Tayyareci Behçet Bey)		3
		Göklerdeki Şehit İçin(şiiir)	Halide Nusret	3
		Hatıraları Her An Gönüllerimizde Yaşayan Bahtiyar Ölüler(Yüzbaşı Salahattin Bey-Muallim Yüzbaşı Ahmet Cemal Bey)		5
		Uçan Ruhlara	Server Ziya	5
		Süleyman Nazif'in En Son Yazıları-Asya'daki Kıyımlar	Süleyman Nazif	6-7
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri		8
		Tayyarecilik Tarihi-1-		9
		Harp ve Tayyareler		10-13
		Tayyarelerden Nasıl İstifade Ediyorlar(Tayyareler ile Havaların İşletilmesi- Hava Hatları ve Hava İstasyonları-Başlıca Hava Hatları-Berlin Hava Limanının Fenerleri-Hastane Tayyaresi)		14-16
		Hava Oyuncakları		17-18
		Uçma Masalları(Denizci Oğuz)		19-20
		Anketimiz		20
		Bir Hava Kurdunun Macerası(Resimli Roman)	Muzaffer Basri	21-22
		Müsabakalarımız(Üç Numaralı Müsabakamız)		23
		Küçük Fıkralar		24
		Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşti	Alman Zabıtlarından Mülazım-1 Evvel Şabdeman	24

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

18	15 Şubat 1927	Tayyare Şehitleri Günü(Memleketin Her Tarafında Nasıl Takdis Edildi)		1-6
		Süleyman Nazif'in En Son Yazısı(Benim Dinim)	Süleyman Nazif	7-8
		(Musahabe)Bir Muammadan Çıkan Netice	Ahmet Rasim	9-10
		Resimlerle Hava Şuunu(Tayyare ve Kadın- Çocuk Tayyareleri-Belçika Kraliçesi Tayyarede-Hava Dansı)		10-11
		Tayyarecilik Aleminde Bir Yenilik(Berlin'den Kalkan Bir Tayyare 15 Kilometre Yüksekten Uçarak 28 Saatte Newyork Şehrine Muvasalat Edebilecek mi?)		12-14
		Spor- Herkes Tayyareci Olabilir Mi?	Selim Sırrı	15
		Tabiat ve Hava(Güneşten Bir Haber)		16
		Tayyarecilik Tarihi 2		17
		Şen Sayfalar(Havadan Temaşa)		18-19
		Hava Manileri		19
		Karikatür		19
		Küçük Fıkralar		19
		Mavi Kuş(Uçma Masalları)		20-21
		Yükselenin Sesi(şiir)	Cemil Sena	21
		Gültekin Tayyareci(şiir)	Şimşek	21
		Spor Klüplerimize		21
		Bir Hava Kurdunun Macerası(Resimli Roman)	Muzaffer Basri	22
		Memleket Haberleri		23
		Anketimiz		23
		Karilerimizin Postası		23
		Altın Saat Mükafatlı Abone Müsabakamız		23
		Müsabakalarımız		24
19	1 Mart 1927	Askerî Tayyarecilik Aleminde Son Terakkiyat(Bir ve İki Kişilik Tayyarelerle Âli Kudrette Bombardıman Tayyarelerin Kabilyet-i Harbiyeleri Etrafında Tetkikat-ı Fenniye)	Şakir Hazım	1
		Mekteplerde Tayyare	Millî Talim ve Terbiye İdaresi Azasında n İhsan	2-3
		Son Sistem Harp Tayyareleri(Gökten Ateş ve Bela Yağmuru Yağdıracaklar)		3
		Yıldızlara Doğru(Yerden 50000 Metre Yükseğe Uçacak Tayyareler)		4-6
		Fanteziler	Ahmet Rasim	7-8

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Baht-i Muhit-i Atlasî(Atlas Okyanusu) Etrafında (İtalyan Tayyareci Miralayı Doppinedo Büyük Bir Seyahate Teşebbüs Ediyor)		8
		Kuş Bakışıyla Kainat(İtalya'daki Meşhur Pizza Şehri-Irak'taki Tayyare İstasyonlarından Divaniye Kasabası)		9
		Elli Sene Sonra Tayyaremiz Ne Şekil Olacak(Alman Tasavvuruna Göre Yarının Tayyaresi)	Selim Sırrı	10-11
		İlk Hava Postacıları(Muhabere Güvercinleri)		12-15
		Hava Oyuncakları(Yüksek Tayyare)		15
		Tayyare Piyangosunun Birinci Keşidesi(11 Şubat'ta Büyük ve Heyecanlı Birkaç Kalabalık Huzurunda İcra Edildi)		16
		Resimlerle Tayyarecilik Tarihi 3		17
		Şen Sahifeler(Paşa Kazım Nazire)	Aka Gündüz	18
		Maniler	Fatma Kız	18
		Bir Karlı Akşamda... (şiir)	Halit Fahri	19
		Gültekin Tayyareci 2(şiir)	Şimşek	19
		Küçük Fıkralar		19
		Anketimiz		19
		Uçma Masalları-Altın Devrin Sonu		20-21
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri		22
		Altın Saat Müsabakamız		22
		Bir Hava Kurdunun Macerası		23
		5 Numaralı Müsabakamız		24
20	15 Mart 1927	Askeri Tayyarecilik Aleminde Son Terakkiyat 2 (Tayyarelerde Sükut Faikiyeti-Çok Kişilik Tayyarelerin Kabiliyeti-İlk Avcı Tayyareleri)	Şakir Hazım	1
		Tayyarede İftar	Ahmet Rasim	2
		Tayyarecilik Aleminde (İspanya-Gine Hava Yolu-Dünya Tayyare Şampiyonu-Bedbaht Uruguaylılardan Sonra)		3
		Londra'nın Yeni Hava Limanı		4-5
		Uruguay Tayyaresiyle Dört Uruguaylının Seyahati		5
		Doppinedo'nun Muazzam Uçuşu(Bahr-i Muhit-i Atlasî(Atlas Okyanusu)nün İki Defa Geçilmesi 25 Bin Millik Bir Teşebbüs)		6
		Kuş Bakışıyla Kainat		7
		Spor-Kanatsız Uçan İnsanlar		8-10
		Güneş ve Lekeleri(Son Günlerdeki Fazla Soğukların Sebebi Midir?)		11
		Bahr-i Muhit Ortasında Yeni Adalar(Fen Artık Tabiata Hiç Tabii Olmak İstemiyor)		12-13

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Ziraa-i Tayyareleri(Pamuk Mahsülünü Nasıl Kurtarıyorlar)		14-15
		Musahabe(Mefkure Ateşi)	Safi	15
		Hikaye-Tayyarenin Getirdiği Saadet	Server Ziya	16-17
		Tayyareye(şiir)	Ali Haydar	17
		Meşhur Tayyareci Perlite Duazi'nin Hatıra Defterinden	Selim Sırrı	18-19
		Anketimiz		19
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri		20
		Resimlerle Tayyarecilik Tarihi 4		21
		Bir Hava Kurdunun Macerası		22
		Müsabakalarımız		23-24
		Altın Saat Mükafatlı Abone Müsabakamız		23
21	15 Mart 1927 ¹⁵	Sivil Tayyare Teşkilatına İhtiyacımız Vardır	Muhittin Nami Bitlis Mebusu	1-3
		Uruguay Tayyaresinin Harikulade Macerası		3
		Dopine Don'un Seyahati (Dopine Don'un Tayyaresinin Maketi)		4
		93 Dakika'da! (Hikaye)	Ahmet Rasim	5
		Çekoslavakya Tayyareciliği		6
		Kuşbakışıyla Kainat (Bağdat'ın Kuşbakışı Görüntüsü)		7
		İsviçre'den Afrika'ya Bir Deniz Tayyaresiyle Seyahat		8-11
		Yükselmek-Doymaz Beşer Dedikleri Kuş İtilalara		12
		"Argos" Tayyaresi		12
		Muhtelif İcatların Maruz Kaldığı Mukavemet	Millî Talim ve Terbiye Azasında n İhsan	14-15
		Uçmak Meselesi-Kuşlar Nasıl Uçarlar		16-17
		Resimlerle Tayyarecilik Tarihi 5		18
		Küçük Hikaye-İlk Müjdeci	Hikmet Şevki	19
		Şen Sahifeler-Aklım Allah'a Emanet	Aka Gündüz	20
		Bir İki Laf	Sergenge bin Efendi	20

¹⁵ Bu sayının tarihi bir önceki sayının tarihiyle verilmiştir. Olması gereken tarih 1 Nisan 1927'dir.

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Türk Hava Mecmuası Muhterem Refikamızın Gösterdiği Teveccüh ve Alakaya Minnettardır.		21-22
		Müsabakalarımız: Altın Saat Mükafatlı Müsabakamız		23-24
		Ankara Karilerimize		23
22	15 Nisan 1927	Müthiş Rakamlar Karşısında (Almanya'nın 1927 Senesinde Tayyareciliğin Teşkilatına 45 Milyon Altın Tahsis Etmesi)	M.H	1
		Harp...Harp(Harpte Havada Hakimiyet Manası Zaferdır-Hava Hakimiyeti Ne Demektir?)	Münir Hayri	2-5
		Yarının Müthiş Harp Aletlerinden		3
		Kuşların Uçuşu ve Tayyareler	Millî Talim ve Terbiye Dairesi Azasından İhsan	6-7
		Bütün Dünya Uçuyor		8-9
		Telsizle Bir Konferans-Memleket Tayyareciliği		10-12
		Hikaye-Hakikatin Kırbacı	Server Ziya	13
		Harp Köpekleri ve Tayyareler-1-	R.İ	14-15
		Tayyarede İzdivaç(Hikaye)	Selim Sırrı	16-17
		Sulhde Bir Harp Sahnesi		17
		Birkaç Satırla Memleketimizde Tayyare Hareketleri(İstanbul Tayyaresi-Türk Tayyare Cemiyeti Reisi'nin Ankara'ya Dönüşü-Bursa'da Tayyare Balosu)		18
		Birkaç Satırla Dünya Tayyarecilik Hareketleri(Fonek'in Teşebbüsü-Agos'un Seyahati-Deniz Tayyaresiyle Bir Rekor)		19
		Şen Sahifeler: Arkadaşımın Çocuğu	Aka Gündüz	20
		Tayyare Manileri	Tosun Pilot	20
		Mukabale-i Bilmisil (şiir)	Fatma Kız	21
		Feci Bir Tehdit(şiir)	Fatma Kız	21
		Küçük Fıkralar		21
		Şedid Bir Mukabele (şiir)	Tosun Pilot	21
		Tayyare Perisi(sinema)		21
		Bir Hava Kurdunun Macerası		22
		Yeni Abone Müsabakamız		23
		Birinci Altın Saat Müsabakamızın Neticesi		23
		Müsabakalarımız		24
		Ankara Karilerimize Hediyelerimiz		24

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

23	1 Mayıs 1927	Müşir Fevzi Paşa Hazretlerinin İstanbul Seyahatleri İntiba'atından (kapak)		1
		Ay'a seyahat(Fen Uzun Müddet Beşerin Mevzu' Olan Ay Seyahatine Artık Bilnazariye İmkan Dahiline Almıştır)	Münir Hayri	2-3
		İstanbul Brendebzi Hattı		3
		Aşk ve İntihar	Ahmet Rasim	4
		Kuşbakışıyla Kainat(İtalya'nın Meşhur Bir Şehrinin Kuşbakışı Görüntüsü)		5
		Yeni Bir Harp Mi? Amerika Uyrken		6-7
		Tayyare Dinleyen Alet		7
		Harp Köpekleri ve Tayyareler		8-11
		Garip Bir Uçma Dansı		11
		Bulutların Üzerinde(Beşerin Artık Tenefüse Muktedir Olamadığı ve Motorun Çalışmadığı 13,000 Metre İrtifa'da Bir Seyahat)		12-13
		Şehrimizde Yeni Bir Tayyare		13
		İlk Uçuş	C. Sena	14
		Mekteplerde Tayyareye Yardım Cemiyetleri(Küçük Mektepliler! Size Çok Cazip Bir Müsabaka Açıyoruz)		15
		Birkaç Satırla Memleketimizde Tayyare Hareketleri		16
		Birkaç Dünya Tayyarecilik Hareketleri(Amerika'yı Devir-Argos Tayyaresi-Yeni Bir Balon)		17
		Cankurtaran Yok Mu? Türk Hava Mecmuası'nın Genç ve Kıymetli Muharriri Server Ziya Bey'e İthaf)	Aka Gündüz	18
		Küçük Tayyareci(şiiir)		18
		Bir Hava Kurdunun Macerası		19
		Uçma Masalları-Altın Tabaka	Muzaffer Basri	20-22
		Yeni Abone Müsabakamız		22
		Müسابakalarımız		23
24	15 Mayıs 1927	İlk Senemizi Bitirirken		1
		Musahebe- Bir Balonla Suud Hatırası	Ahmet Rasim	2-3
		Aya Gidenler	Münir Hayri	4-5
		Müşteri Yıldızındaki İstihaleler(Son Zamanlardaki Ani Soğuklar ve Fırtınalar Hepimizi Titretirken Alemlerde Müşteri Yıldızın İtham Ediyorlar)		6-7
		Herkes, Herkes Uçuyor		8
		Havaların		9
		Uçmak Meselesi- Artık İnsanlarda Uçuyor	Harun Er-Reşit	10-12

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Uçurtma İle Uçan İnsanlar		12
		Kaç Türlü Uçma Aleti Yapmak Mümkündür		13
		Ankara'da Bir Fen Abidesi Hayvanat Bahçemiz Açılıyor		14-16
		Hikaye-Bulutlar Arasında	Server Ziya	17-18
		Birkaç Satırla Memleketimizde Tayyare Hareketleri(Bir Numune-i Hamiyet-Kazımzade İzzet Bey)		18
		Küçük Hikaye-Hasret Kavuşturan	Hikmet Şevki	19
		Müsabakamız		20
		Reklam		21
		Türk Tayyare Cemiyeti Makinist Mektebi Müdüriyetine		22
		Mektepliler Müsabakamız		22
		Altın Saatli Abone Müsabakamız		22
25	1 Haziran 1927	Yeni Bir Zafer Kuşu (kapak)		1
		Meslekî Sahifeler(Bahr-ı Muhit Atlasının Tayyare ile Müruru Etrafında- Bir Matem Bir Zafer)		2
		Newyork-Paris Seyahati(Liendeberg'in Muvaffakiyeti)		2
		Tayyare Cemiyeti Merkez-i Umumiye İctima'ı		3
		Nonkeser ve Koli(Tayyarecilik Tarihinin En Müstesna İki Şahsiyeti Bahr-i Muhit-i Atlası(Atlas Okyanusu) Seyahati Uğruna Kurban Gitti		4-5
		Bahr-i Muhit Atlası Seferleri İçin		5
		Tayyare İle İlmî Bir Seyahat		6
		Tayyare En Önemli Nakil Vasıtasıdır		7
		Birkaç Satırla Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri (İki Tayyarecimizin Şehadeti – Tayyare Postası Başladı – Ecnebi Memleketlerde Tayyare Fişi – Makinist Mektebinin İmtihanları – Paris'te Tayyareci Mösyö Lindenberge...		8
		Birkaç Satırla Dünya Tayyare Faaliyetleri(Sen Roman ve Refiki-Yeni Bir Balon Rekoru-Kadın Tayyarecilerin Muvaffakiyeti-Küçük Tayyareler)		9
		Güzel İzmir Halkının Memlekete Hediye Ettiği İzmir Tayyaresi(Heyecanlı ve Samimi Tezahürat Arasında İsmi Aldı)		10
		Umumî Sahifeler- Hayalde Bile İntihar Cinayettir	Ahmet Rasim	11
		Çin Hadisatını Anlamak İçin(Çin Millî Mücadelesinde Tayyareler Mühim Hizmetler İfa Ediyorlar)	Münir Hayri	12-14

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Türkiye’de Fen Hareketleri		15
		Resimler-Ankara İtibaaaları		16
		Japon Masalı(Çin Çang)	Server Ziya	17
		Fen Bebekleri(Çocukları Fenci ve Sporcu Olarak Yetiştirmek)		18-19
		Resimler-Dünya Vukuatına Bir Nazar(Japon Yeni Hareket Arzları-Fransız Reis-i Cumhuriyunun Seyahati-Sahra-yı Kebir’de Hava Nakliyatı)		20
		Aka Gündüz’den Şen Sahifeler		21
		Beyanname-i Sergengebin (şiir)		21
		Mest-i Nizam(şiir)		21
		Spor-Sporcularla Hasbihal(Bir Japon Kadın Şampiyon-Muhafız Gücü Takımının Turnesi-Yeni Bir Spor)		22-23
		Altın Saat Mükafatlı Abone Müsabakamız		24
		Yeni Anketimiz		24
		Türk Tayyare Cemiyeti Avrupa’ya Talebe Gönderiyor		25
		Müسابakalarımız		26
		Reklam-İlan		27-28
26	15 Haziran 1927	New York-Paris Seyahatinin Kahramanı (kapak)		29
		Meslekî Sahifeler(Fen’in Zafer Miacı)		30-31
		Newyork-Paris’ten Sonra-Amerikalı Tayyareci Cemir Layn(Newyork-Berlin Seyahati Muvaffakiyetiyle İkmal Etti)		31
		Büyük Ulular Arasına İki Kıymetli Vücut Daha Karıştı-Uşak Tayyaresi İzmir’de Düştü		32-33
		Paris’ten Newyork’a - Lindenberg’in Zaferi (Bahr-i Muhit-i Atlasi (Atlas Okyanusu) Bir Hamlede Geçen Amerikalı Tayyarecinin İlk Gayesi Bahr-ı Muhit Üzerinde Daimi Bir Seyrüsefer Hattı Tesis Etmektir)		34-36
		Tayyare Motoru Neden Vücuda Getiriliyor	Şakir Manzum	37
		Hava Sefineleri	M.H	38-41
		Yeni ve Muazzam İki Tayyare(İki Alman Fabrikası İki Muazzam Yolcu Tayyaresi Vücuda Getirdi)		42
		Tayyarecilikte İki Yeni Tecrübe(‘Ader’ Kuş Bıçımı Tayyaresi İhya Mı Ediyorlar-Motorsuz Tayyare ile Yeni Bir Rekor Kıırıldı)		43
		Dünya Tayyarecilik Aleminden		44
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri(İstanbul’daki Tayyare İctimai)		45
		Dopinedo İkinci Bir Kaza Geçirdi		45
		Spor Sahifeleri(Harikulade Şeyler Çok Şey İfade Etmez)	Selim Sırrı	46

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		3 Haziran Ankara At Yarışı Fevkalade Mükemmel Oldu		47
		Fenerbahçe'nin Şanlı Bir Zaferi: Meşhur Slova Takımını Sıfıra Karşı Bir Sayı İle Mağlup Etti		48
		Kadın Sporcular		49
		Umumî Sahifeler(Fantezi): Ah! Ah! Bunda da Davranamadık	Ahmet Rasim	50
		Resimlerle Dünya Vukuatına Bir Nazar (Fransa Reisi Cumhuri'nun - Londra Seyahati İntibaları - Misisipi Fevezanı)		51
		Ankara Resim Sergisi		52-53
		Resimlerle Dünya Vukuatına Bir Nazar		54
		Yörük Kızı (Bir Rasıdın Defterinden)	Server Ziya	55-56
		Reklam		56-58
		Müsabakalarımız		59-60
		Altın Saat Mükafatlı Abone Müsabakamız		60
27	1 Temmuz 1927	Erciyes Üstünde Bir Tayyaremiz (kapak)		61
		Meslekî Sahifeler-Umumî ve Fennî İhtiyaçlarımızdan(Rasadat-ı Havaiye)		62
		Başka Memleketlerde Tayyarecilik Nasıl inkişaf Etti(Rusya Tayyareciliğine Ait Teşebbüsler)		63
		Rusya'da Tayyare ile Sayd		64
		Birkaç Satırla Memleketimizde Tayyare Haberleri(Küçükler Arasında-Güzel Bir Hamiyet Numunesi)		65
		İstiklal Harbinde Hakim Olacak Kuvvet	H.Ş	66-67
		Gelecek Sayımızda		67
		Teknik Sahifeler- Bir Tayyarenin Taşıyabileceği Azamî Hamule Miktarı		68
		Motorsuz Tayyareler ve Motorsuz Tayyarenin Uçuşu		69-70
		Hava Devleti Fransa'nın 1926 Senesi Nihayetindeki Kuva-yı Havaiyye		71-77
		Bahr-i Muhit-i Atlasinin İkinci Kahramanı - Çemberlayn Ve Levin		78-81
		Birkaç Satırla Dünya Tayyare Faaliyeti (Bahr-i Muhiti Kat Eden Kat Edene - Himalaya Dağları Üstünde Tayeran - İngiltere Hava Seyahati)		82
		Resimler-Ankara İntibaaları(Kurban Bayramı-Maarif Vekilimizin Seyahatleri- İtalyalı Misafirler)		83
		Bir Sene-i Devriye (hikaye)	Sever Ziya	84
		İnsanların Hayvanlarda Buldukları Silahlar	İhsan	85-89
		Reklam-İlan		89

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Müsabakalarımız		90-91
		Reklam-İlan		92
28	15 Temmuz 1927	Büyük Gazi Ankara İstasyonundan Hareketten Bir Lahza Evvel (kapak)		93
		Meslekî Sahifeler- Büyük Hava Seyahatleri		94-95
		Bahr-ı Muhit-i Kebir'de(Midland Seyahati)		95
		Hava Yangınları İle Mücadele	Harun Er-Reşit	96-98
		Teknik Sahifeler(Motorlarda Muadillik)	Şakir Hazım	99-100
		Bahr-i Muhit-i Atlası (Atlas Okyanusu)nın Üçüncü Hava Fatihi Rişarbird Üç Motorlu Tayyaresiyle Newyork'tan Fransa'ya Geldi)		100
		Resimlerle Tayyarecilik Haberleri(KareLens Çamberlayn-Harp Tayyarelerinin Seyahati-Tayyarenin Kuvveti)		101
		Tayyare Hatıraları-Uçan İnsanların Üç Mucizesi	H.Ş	102-104
		Kuş Bakışı Kainat: Niyagara Şelalesi		104
		Havadan Devr-i Alem Seyahatinden-Pekin Şehrine Yine Havadan Bir Nazar	Neziye Yahya	105-106
		Umumî Sahifeler-Giptakarane Bir Hasbihal	Ahmet Rasim	107
		İstanbul Nihayet Büyük Gazimize Kavuştu		108-111
		Küçük Hikaye: Bir İntihar Vakası	Kırık Billur	112-113
		Dünya'nın En Yüksek Harareti Güneş'ten Alınabilecek Mi?		114
		Kelebekler(Tevziat)	Faruk Nafiz	115
		Spor Sahifeleri: İstanbul Muhteliti de Slavyayı Mağlup Ederek Türk Sporculuğunun Hakimiyetini Teyit Etti		116-117
		Spor Heyecanı		118-119
		Gençlerbirliği(Gençlerbirliği Takımı Hakkında)	Selim Sırrı	120
		Spor Sahasında Kadınlar Erkeklerin Rakibi Oluyorlar		121-122
		İkinci Altın Saat Müsabakamız Bitti		122
		Müsabakalarımız		123
		Reklam-İlan		124
29	1 Ağustos 1927	Nonkeser'e (kapak)		125
		Vinsen Mitingi		126
		Avrupa İle Amerika Arasında Muntazam Tayyare Seferleri – Havacılık Aleminde Pek Yakında Yeni Devrin Başladığını Göreceğiz		127-128
		Hava Yangınları İle Mücadele -2-	Harun Er-Reşit	129-131
		Tayyarelerin Mübeşşiri: Uçurtmalar	İhsan	132-136

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Kuş Bakışı Kainat		136
		Teknik Sahifeler: Donanmada Tayyareler		137
		Tayyare Gemileri(İngiliz Tayyare Gemileri- Amerika Tayyare Gemileri- Japon Tayyare Gemileri-Fransız Tayyare Gemileri)		138-139
		Yeni Bir Hava Torpilinin Tecrübeleri Yapılacak (2250 Km.lik Bir Bomba Nokta-i Hareketinden 1600 Kilometre Uzağa Gidebilecek)		140
		Fennî Musahabe: Uçan Gemiler		141-142
		Hikaye: Şairden Tayyareci	Server Ziya	143
		Küçük Hikaye: İlk Buse(Kardeşim Münir Hayri'ye)	Hikmet Şevki	144
		Şen Sahifeler: Yarışlar	Aka Gündüz	145
		Ah Gönül, Ah Gönül(şiir)	Gave-i Zalim	145
		Bu Toprağın Kızları (kitap reklamı)		145
		Müsabakalarımız		146
		Reklam-İlan		147-148
30	15 Ağustos 1927	İki Alman Tayyareci Amerika'ya Gidiyor (Mesafe Rekorunu Kırmak Tecrübesinde Muvaffak Olan İki Alman Tayyareci Ayrı Ayrı Tayyarelerle Almanya'dan Amerika'ya Hareket Edebilek Mi?)	İç kapak	149
		Tayyareciliğin İki Mühim Rolü	Ahmet Rasim	150
		Cemiyetimizin Tayyare Makinist Mektebi	Bitlis Mebusu Muhittin Nami	151-153
		Uçan Gemi		154-156
		Kuş Bakışı Kainat: Amerika'da Raşmor Dağları		156
		Pilot Mektebi ve Hava Nakliye Postaları	A.Rıza	157
		Müstakbel Tayyare Harbi Karşısında Yarının Modern Şehirleri Nasıl İnşa Edilecek?	A.R	158-160
		Tayyarelerde Emniyet(1600 Metre İrtifaada Motoru Duran Bir Tayyare Ne Olur?)		161
		Teknik Sahifeler: Muadil Motorlar	Şakir Hazım	162
		Hava Edebiyatı	Mithat Vehbi	163-164
		Avrupa'dan Amerika'ya (Tayyare İle Bahr-i Muhit-i Atlası (Atlas Okyanusu) Ve Bahr-ı Muhit Kebiri Kat' İçin Azim-i Teşebbüsat)		164
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri (Büyük Halaskarımız İstanbul Tayyare Cemiyetini Şereflendirdiler – Güzel Bir Hamiyet Numunesi – Zeynetullah Bey Ve Refikası – İki Hava Filosu Konya'da)		165

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Şen Sahifeler: Tarihi Alakadar Edecek Parlak Fikir	Aka Gündüz	166
		Spor Sahifeleri: Sporcularla Hasbihal(Amatörlük-Profesyonellik)	Selim Sırrı	167-168
		Spor Telakkileri Ne Oluyor?		169-170
		Müسابakalarımız		171
		Reklam-İlan		172
31	30 Ağustos 1927	İlk Sözler	İç kapak	numarasız
		Mektuplar		1-6
		Türk Tayyare Cemiyetinin Hitabesi		7
		Türk Tayyare Cemiyeti		8-10
		Bir Tayyare Ne İle ve Nasıl Yapılır?		11-13
		Tayyare Makinist Mektebi	Türk Tayyare Cemiyeti Makinist Mektebi Müdürü Salim	14
		Uçma Mefkuremiz Türklerin Hürmeti	Millî Taim ve Terbiye Azasından İhsan	15-19
		Meşhur Hava Hediyeleri Ve Kupalar	M.G	20-22
		Rasathaneler		23-25
		Uçmak ve Sanat	Münir Hayri	26-32
		Tayyare Nedir		33-43
		Türk Tayyareciliği		44-46
		Bir Tayyare Nasıl İmal Olunur?		47-49
		Tayyareler Nevleri, Kabiliyetleri ve Kıymetleri		50-64
		Gökten Düşenler(şiir)	Faruk Nafiz	65
		Uçtu Uçtu	Server Ziya	66-67
		Tayyare ve Çocuk	İbrahim Alaaddin	68
		Türk Kızı Tayyaresi	Halide Nusret	69
		Yeni Yeni Müşkülata Dair	Aka Gündüz	70
		“Gurur” ve “Sevda”(şiir)	Server Ziya	71-73
		Kamere Seyahat	Ahmet rasim	74-75
		Göklerde Visal (şiir)	Halit Fahri	76
		Hava Sporu	Şakir Hazım	77
		Türkiye’de İlk Sporcu Genç	Selim Sırrı	80

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

32	15 Eylül 1927	Üss-i Havaîler Müdafaa-i Millîye'nin En Hamiyetli Bir İstinadgahıdır.		253-254
		Küre-i Arz Etrafında Dolaşmak İçin En Kısa Hava-i Tarik Keşf Edilmek Üzeredir		254-257
		Bir Harb-i Umumî Hatırası		258
		Havayı Niçin Tetkik Ediyoruz?(İnsanın Yaşadığı Muhiti Bilmesi Lazım Değil Midir - İnsan Yakın Bir İstikbalde Yaşayacağı Muhiti Tetkik Etmek İstemez mi?)	Harun Er-Reşit	259-262
		Resimlerle 30Ağustos Zafer Bayramı		260-261
		Tayyarecilik Aleminde Bir Rezalaet(Kallizo Yaşadığı Müddetçe Diskalifiye Edildi)		263-264
		Kabustan Sonraki Gün(şiir)	Halide Nusret	264
		Türk Ocağı Müsameresi		265
		Piyango		266-268
		Şen Sahifeler: Mevzuu Kıtlığı	Server Ziya	268
		Şınayder Kupasını İngilizlerin Meşhur Haş Haşları Kazandı(İngiliz-İtalya Arasındaki Yarış)		269-270
		Daima Genç Kalmanın Çaresi		271
		30 Ağustos Tayyare Bayramı		272-273
		Tahrir-i Nüfus Günü Hayatımızın Şen Bir Sahifesi Olmalı	Aka Gündüz	274-275
		Müsbakalarımız		276
33	30 Eylül 1927	Bir Semavî Hadisatın Yine Semâdan Görünüşü (kapak)		277
		Gençlik Semavi Bir İstikbale Namzettir!	Ahmet Rasim	278
		Teknik Sahifeler: Muhtelif İrtifalarda Hava Kesafeti	Şakir Hazım	279
		Nakliyat Tayyarelerinin Teçhizatı	Mehmet Besim	280-282
		Bahr-ı Muhit Ortasındaki Vapurlar Artık Tayyare Sayesinde Kara İle Daimi Bir İrtibat Muhafaza Edebilecektir		282
		Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri (Kütahya'da Tayyare Bayramı - Mecidözü'de 30 Ağustos Şenlikleri - Zonguldak'ta Zafer Ve Tayyare Bayramı - Edirne Ve Bursa'da Tayyare Faaliyeti)		283
		Tayyare Cemiyetinin Etrafına Toplanan Türk Milleti (Mengen Şubemizde - 30 Ağustos Tayyare Bayramında İstanbul - Urfa'da 30 Ağustos Bayramı - Kağızman'da Tayyare Bayramı)		284-285

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Avrupa'ya Tayyare İle Bakınca Her Memleket Millî Hassalar Arz Eder		286-287
		4000 Defa Paraşütten Atlayan Hava Canbazı	Sina	288-291
		İzcilik Gezintileri	Selim Sırrı	292-293
		Mim-Cim-Kaf(Hikaye)	Aka Gündüz	294-296
		Başak(Hikaye)	Halide Nusret	297
		Eski Bir Tayyare Marşı(şiir)		297
		Müsabakalarımız: 19 Numrolu Bilmecemiz		298
		Reklam -İlan		299-300
34-35	15-30 Teşriniev vel 927	15 Teşrin-i Evvel 1927'de (kapak)		301
		Ve Tarihî Nutkun Sonunda		302
		Büyük Günden İntibaalar		303
		Yaptı ve Yazdı	Yakup Kadri	304
		Okuyup Yazma Kalkacak İmiş!...	Ahmet Rasim	305
		Vatanın Kanatları	Esat Said	306
		Havadan Arz Nasıl Görünüyor		307
		Büyük Nakliyat Tayyareleri	Mehmet Besim	308-310
		Hararet Dalgası(Mevsimlerle İlgili)	Harun Er-Reşit	311
		Müsabakalar, Yarışlar Kupalar Etrafında (Zürih Tayyare Yarışları – Şadebider Kupası Müsabakası – Ufak Sistemdeki Tayyarelere Mahsus Yarış)		312-314
		Son Facialar Münasebetiyle: Bahr-ı Muhitin Tehlikeleri ve Düşünülecek Noktalar		315-316
		Teknik Sahifeler: Hava Nesimi	Şakir Hazım	317-318
		Şayan-ı Dikkat Bir Fotoğraf		318
		Muhtelif Havacılık Hadiseleri Etrafında Tetkikler – Linderberg Bahr-ı Muhit Üzerindeki Uçuşunu Nasıl Yapmıştı?		319-323
		Rasadat-ı Havaiye Bahisleri		324
		Kanada Dair	Münir Hayri	325
		Havalanırken	A.G	326-328
		Genç Tayyareci İle Saf dam		328
		Dünyanın Mühim Tayyare Seferleri: Amerikan Kızı Miss Ruth Elder Bahr-ı Muhitin Ortasında Bir Flemenk Vapuru Tarafından Kurtarıldı		329-332
		Rekorlar Etrafında: Galizu Rezaleti-Bir Çek Tayyarecisi Dünya Rekorunu Kırdı		333
		Bahr-i Muhit Üzerindeki Hayalî Adalar Tahakkuk Ediyor Mu?		334-335

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Birkaç Satır İçinde Mühim Tayyare Hareketleri – 25,000 Millik Muazzam Bir Seyahat-i Havaiye – Avusturalya’da 11,000 Millik Bir Seyahat – Levin Nihayet Amerika’ya Döndü		336
		Resimlerle Tayyarecilik Hareketleri		337
		Parkoğlu(Hikaye)	Server Ziya	338-339
		Geçmiş Zaman Olur Ki		340-341
		Müthiş Bir İntikam(Hikaye)	Aka Gündüz	341-342
		Hicaz Şarkı(şiir)	Aka Gündüz	342
		Ezeli Hikaye(şiir)		342
		Müsabakalarımız		343-344
36-37	15-30 Teşrinisa ni 1927	Büyük Gazi (kapak)		345
		Türk Tayyare Cemiyeti Merkez-i Umumi İctima’		346-348
		Üçüncü Büyük Millet Meclisi Açıldı		349
		Havacılık Hayatında Meraklı Sahifeler - Tayyareciliğin Sahne-i Arkası		350-351
		Ankara İntibaları		352-353
		Tekniğin Yeni İddiaatından: Aynı Zamanda Hem Kara Ve Hem Deniz Tayyaresi	E.R	354-355
		Teknik Sahifeler: Havayı Nesimi Bahsini Hülasa	Şakir Hazım	356
		Hava Etrafında Tetkikler: Alemimizden Ayrı Gayrı Hayatlar		357-359
		Rekorlar Etrafında: Dünya Rekorunu Kırmak İçin Makintoş Muvaffak Olamadı - Duyulan Münevver Sesler - Ruslar Da Alaka Gösterdiler	E.R	360
		Yeni Vekillerimiz		361
		Uçmak (tablo)		362
		Dünyanın Mühim Tayyare Seferleri: Amerikan Kızı Paris'te Nasıl Karşılandı? (Miss Eder Hakkında)		363-364
		Şınayder Kupasını Kazanan İngiliz Tayyarecileri Nasıl İstikbal Edildiler?		365-367
		Kuşbakışı İle Kainat (Irak’ın Merkezi Bağdad)		367
		Halk Fenciliği - Güneşle İşleyen Makineler	Harun Er-reşid	368-369
		Çöl Üzerinde		370
		Posta Tayyareleri		371
		Gökyüzüne Doğru... (İnsan Manen De Madden De Yükselmeye Doymaz Bir Mahluktur...)		372-374
		‘Tayyarecilerde İstikamet Tayini Hissi’		375

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Spor - Son Lahza!...		376-378
		Tayyare Hayvanat Nakliyatının Da Vasıtası Oluyor		Sayfa yok
		Bir Kaç Satır İçinde Mühim Tayyare Hareketleri: Meşhur Bir Portekiz Tayyarecinin Fikri -Anadan Fransız Tayyareciler - Lenin'in Dedikodusu Hâla Bitmedi		379
		Şen Sahifeler: Vur Abasıza!		380-381
		Buralı Değilmiş (fıkra)		381
		İki Çocuk Arasında (fıkra)		381
		Nihavend Şarkı (şiir)		381
		Kalgımak Babında (şiir)		381
		Hikaye-i Hali filmazi (şiir)	Fatma Kız	381
		Bahr-ı Muhit Etrafında Konfortineler Münasebetiyle - Biraz Da Şaka		382-383
		Medeniyet Babında (şiir)		383
		Müşabakalarımız		384
		Reklam-İlan		385-386
38-39	15-31 Kanunuev vel 1927	Ankara Kalesi Üstünde Tayyare (kapak)		387
		1928'İN İlk Gününde Türk Hava Mecmuası		388
		Büyük Seyahatler Etrafında – Kost Ve Luberi Cenubi Amerika'ya Nasıl Vasıl Oldular?		389
		Başka Memleketlerde Nasıl Tayyarecilik Propagandası Yapılıyor? İngiltere'de Yapılan Ve Milyonlar Sarfıyla Vücuda Getirilen Bir Harp Filminin Sırf Tayyarecilik Propagandası Gayesiyle Vücuda Getirildiği		390
		Harp Filminden Birkaç Sahne		391
		1926 Senesinde İngiliz Münakalat-ı Havaîyesi		392-393
		Motorsuz Uçuş Etrafında		394-397
		Ankara'nın Güzel Bezenmesi – Zafer Abidesi		398-399
		Teknik Sahifeler: Tayyarenin Muvazeneti (Kanat – Tayyare Ve Aksamına Verilecek Nafi' Şekiller)		400-401
		Nafia Kuvvetler	Şakir Hazım	401-402
		Sevgiliden Mektup - Bir Rasıldın Defterinden -	Server Ziya	402
		Tayyare İle Avrupa'dan Amerika'ya Niçin Gidilemedi	Harun Er-Reşit	403-405
		1927'den Tayyare Bayramı İntibaları		406
		Oğlum İle Babasının Hastalıkları	Ahmet Rasim	407

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Halk Fenciligi: Güneşle İşleyen Makineler		408-409
		1927 Cumhuriyet Bayramı		410
		Lindbergh Kimdir Ve Nasıl Yetiştii (Charles Lindbergh)		411
		Çocuk-Adam		412-414
		Rasadat-ı Havaiye Bahisleri – Ankara'nın 1926 Senesi İkincikanun Ayna Ait Rasadat-ı Cevviye Raporu		415
		Büyük Nakliyat Tayyareleri	Mahmud Besim	416-418
		İzzet-i Nefs (manzum hikaye)	Doğan	418
		Rüzgara benden Selam Söyle (şiir)	İshak Rafet	418
		Geçen Yıdan Birkaç Hatıra		419
		Küçük Hikayeler: Herkesten Uzak – Naşit Hakkı'ya-	Hikmet Şevki	420-421
		Rasih Efendi'nin Meyve Bahçesi		421
		Tayyare Sesleri, Vaziyetleri, Tesirleri	Ahmet Rasim	422-423
		Dünya Tayyareciliği: Yeni Ve Mühim Bir Teşebbüs – Yeni Bir İcat – Kuyruğu Kırılan Bir Tayyare Salimen Yere İniyor		424-426
		Piyango		427
		Müsabakalarımız		428
		Mecmuamız Yeni Senede Karilerine Bir Piyango Tertip Edecektir		429
		Reklam-İlan		430
40	15 Kanunusa ni 1928	Türk Tayyare Cemiyeti'nin 4 Kanunusani'de Akd edilen İçtimama Riyaset Eden Muhterem Reis-i Fahrimiz İsmet Paşa Hazretleri (kapak)		431
		Türk Tayyare Cemiyeti Dördüncü Yaşında		432
		Menemen Tayyaresine İsim Konma Günü		432
		Yine Adalar Meselesi: Bahr-i Muhit-i Atlasi (Atlas Okyanusu) Seyahatleri, Adalar Meselesini Her Gün Biraz Daha Sıkı Bir Dikkatle Takibe Mecbur Ediyor	Fuad Refik	433-436
		1927 – 1928 Senesi		436-437
		Tayyare İle Fransa'dan Afrika Ve Amerikayı Cenubiye – Beş Günde Paris'ten Buones Aires'e		438-442
		Paraşütün Tarihçe-i Tekamülü Ve İstikbali	E.R	443-445
		Şen Sahifeler: Parkoğlunun Başına Gelenler (Hikaye)	Aka Gündüz	446
		Bulutlara Karışınca (Hikaye)	Hikmet Şevki	447-448
		Memleket Haberleri		448

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Gece Esnasında Tayyareden Paraşitle Atlarak Ölen Tayyareci		449
		Uçma Masallarından: Adsızın Masalı	Muzaffer Basri	450-451
		Alan Kubham'ın Tayyaresi Malta'da Nasıl Hasara Uğradı?		451
		Müsabakalarımız		452
		Reklam-İlan		453-454
41	31 Kanunusani 1928	Düşerken Yükselenlere Vatanın Ebedî Minnet ve Şükranı (kapak)		455
		27Kanunusani		456
		Düşerken Yükselenlere Vatanın Ebedî Minnet ve Şükranı		457
		Hava Şehitlerimize Hükümet Merkezimizde Fevkalade Merasim İcra Edildi		455
		1928 Hava Şehitleri Gününde Türk Milleti Yekvücut Kalpler Aynı Heyecanlarla Çarpan Derin Bir Huşu İçinde Büyük Uluları Yad Etti		458-462
		Tehessür- İlk Tayyareci Kız İçin(şiir)	Doğan	462
		Ateş ve Kanat (şiir)	Halit Fahri	463
		Son Şehit İçin	Server Ziya	464
		Harp Tayyareciliğinde Bir Yenilik		465
		Teknik Sahifeleri: Hava Nedir?	Harun Er-Reşit	466
		Büyük Nakliyat Tayyareleri	Mahmud Besim	467-468
		Lindeberg Kimdir ve Nasıl Yetiştirdi-		470-472
		Ankara Bir Spor Şehri Olmaya Namzettir!	Mecdi Sadrettin	473-474
		Karada Bir Kano Otomobil Gibi Giden Denizde Ve Havada Uçan Yeni Tayyareler		474
		Tayyarelerin Harb Donanmalarındaki Mevkii Gittikçe Ehemmiyet Kesbediyor		475
		Şen Sahifeler: Paroğlu'nun Başına Gelenler	A.G	476
		Müsabakalarımız		477
		Yeni Abone Müsabakamız		477
		Reklam-İlan		478
42	15 Şubat 1928	Bulutların Arasında Bir Lahza Görünüşü		479
		Türk Gençliği Sporcu Ve Havacı Olmak Mecburiyetindesin!		480
		Hava Şehitleri Günü Memleketin Her Tarafında Büyük Merasim İcra Edildi		481

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		İzmir’de O Gün Hava Şehitlerimizin Mezarını Çelenkelrle Süsledi		482
		Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri – Güzel Ayvalık Tayyaresinin Tevsim Merasimi Nasıl Oldu ?		483-484
		Alman Tayyarecileriyle Beraber Bahr-i Muhiti Geçmeye Teşebbüs Eden Madam Lilli Dillenz Paris’te Neler Anlatıyor?		485
		Paraşütle Atlamak Günün En Mergub Bir Spor Oldu		486-487
		Belçika’dan Kongo’ya – Medeat Ve Rahken Muvaffak Olamadılar		488-489
		İstikbal Harbinde Kabil-i Sevk Balonları		490-492
		Bahr-ı Muhit Kurbanları Arasına Miss France Grayson Da Mı İltihak Ediliyor?		493
		Türkiye’de Sivil Rasadat-ı Havaiye Teşkilatı		494-496
		AnkaraRasathanesi		496
		Türk Milli Takımı Olimpiyatlarda Ne Neticeler Alabilir?		497-498
		Spor Anketimiz		498
		Şen Sahifeler: Tabi’liğe Ve Gayri Tabi’liğe Dair Musahabe	Aka Gündüz	499-500
		İlan-ı Dert (şiir)	Arslan Pilot	500
		Mukabele-i Bi’lmisl (şiir)	FatmaKız	500
		Fırtına Esnasında Bir Tayyare (72) Saat Deniz Üstünde Kalarak Avdet Ediyor		500
		Müsabakalarımız		501
		Reklam-İlan		502
43	1 Mart 1928	Büyük Hamimiz, Sevgili Gazimiz (kapak)		503
		Hava Kuvvetleri Her Şeyden Evvel Eşhasın Kıymet-i İlmiye Ve Meslekiyelerine İstinad Eder		504
		Son İki Ay Zarfind Başlıca Tayyarecilik Faaliyetleri		505-506
		Tayyarecilik Aleminde Emsalsiz Bir Hadise: Kuset Ve Loyri Paris’ten Newyork’a 36000 Kilometre Kat’ Ederek Uçtular		507
		Teknik Sahifeleri: Kust Ve Luberi		508
		Kadınlar Arasında Tayyarecilik		509
		Tayyarelerin Tesellüm Şeraiti (Bro Veritas)		510-512
		Rekorlar Etrafında		513-516
		Spor Anketimiz		516

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Kutba Gidecek İtalyan Heyet-i Seferiyesi		517
		Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri		518
		Şen Sahifeler	A.G	519
		Ahmet Kahraman (Hikaye)	Aka Gündüz	520-521
		Kış Sporları Bu Sene İsviçre'de Pek Eğlenceli Oldu		521
		Futbol: Olimpiyata Kuvvetli Bir Takım Göndermek Mecburiyetindeyiz...		522
		Yeni Müsabakamız		522
		Münir Hayri Bey'in İstifası		522
		Müsabakalarımız		523
		Eşya Piyangomuz Çekildi		524-525
		Reklam-İlan		526
44	15 Mart 1928	İç Kapak		527
		Havacı Bir Millet Olmak Mecburiyetindeyiz		528
		Son Günlerin Başlıca Tayyarecilik Faaliyetleri		529
		Londra'dan Avusturalya'ya On Altı Günde Tayyareci Heynkler'in Seyahati		530-531
		Tayyarelerin Tesellüm Şeraiti		532-533
		Büyük Zeplin Balonları		534-535
		Lindeberg'in Paraşütle Bir Sükutu		536-537
		İngilizler Dünyanın En Muazzam Hava Sefinelerini İnşa Ediyorlar		538-539
		Motorlardan Ne Şekilde İstifade Ediyoruz	Şakir Hazım	540
		Tayyarelerle Hayvanat Naklediliyor		541
		Kutup Şimali İstikbalde Dünyanın En Büyük Havayollarından Biri Olacaktır		542
		Miralay Antuvana Heyet-i Sefinesinin Fransa'ya Avdeti Münasebetiyle – Hakikati Söyleyelim Efendiler		543
		Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri: Mekteplerimizde Tayyarecilik		544
		Yüzbaşı Campbell Saatte 332 Kilometre Kat' Etti		545
		Galatasayılılar Arasında Birkaç Saat – Olimpiyat hazırlıkları Münasebeti İle Mister Hanter'in Söyledikleri		546-547
		Havada İfa Edilen Gayet Feci Bir Cinayetin İç Yüzü		548
		Bu Müsabakamız Nedir		54
		Yeni bir Tefrika		548

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Müsabakalarımız		549
		Reklam-İlan		550
45	31 Mart 1928	İç Kapak		551
		Sivil Tayyarecilik Hava Kuvvetlerinin Ruhu Ve Esasıdır		552-553
		Almanlar Harp-i Umumide Ne Kadar Kudrette Zeplin Zayi Etiler? -1-		554-555
		Donanmalara İthal Edilen Kuvvetli Bir Unsur: Sabih Tayyare İstasyonları -1-		556-557
		Kutublar İstikbalde Dünyanın En Büyük Hava Yollarından Biri Olacaktır -2-		558-559
		Hararetin Motorların Muntazam Çalışmasına Olan Tesiri	Şakir Hazım	560
		Lidenberg Hayatının Sonuna Kadar Tayyarecilikle Meşgul Olacağım Diyor		561
		Tayyarelerin Tesellüm Şeraiti		562
		Tayyare Piyangosu Kazanan Talihliler Kimlerdir?		563
		1927 Senesindeki Başlıca Tayyarecilik Faaliyetleri		564-565
		Birkaç Satırla Dünya Tayyareciliği: İngilizler Dünyanın En Büyük Tayyaresini İnşa Etiler		566
		Spor		567-570
		Şen Sahifeler		571
		Hava Tayyareleri	Paşa Kazım	571
		Maskeli Tayyareci (Roman)		572-574
		Müsabakalarımız		574
46	15 Nisan 1928	İç Kapak		575
		Kudretli Ve Yüksek Tayyareciliğe Doğru	T.H.M	576
		Yıldızlara Gidebilecek Miyiz?		577
		Manzum Hikaye: Bir Ziyafet Gecesinde	Doğan	578
		Türk Tayyareleri (şiir)	Halit Fahri	578
		Kuşların Harekatı Taklit Edilemez Mi?		579
		Tabiattaki Hadiseler		580
		Zuider Zee Körfezi Nihayet Dolduruluyor		581
		Almanlar Harb-i Umumide Ne Kadar Zeplin Zayi Etiler?		582-583
		Tehdit-i Teslihata Rağmen		584-585
		Bahr-i Muhit Seyahatleri Münasebeti İle	Orhan Haydar	586-587
		Harp Tayyareleri: Ma'bad-Tayyarelerde Paraşüt-	Paşa Kazım	587
		Son Haftanın Tayyarecilik Hareketleri		588

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Boru Veritas		589
		Dünyanın En Muazzam Bir Eserine Dört Bin Metre İrtifadan Kuşbakışı Bir Nazar		590-591
		Vilson Marşı (Hikaye)	Aka Gündüz	592-593
		Bazı Çehrelerin İfade Ettikleri Mana (karikatür)		593
		Maskeli Tayyareci		594-597
		28 Numaralı Bilmecemiz		598
47	30 Nisan 1928	Bu Nüşamızdaki (Zırhlı mı-Tayyare Mi?) Makalemiz Münasebetiyle (kapak)		599
		Tayyarelerin Yeni Hizmetleri		600-601
		Kutuplar İstikbalde Dünyanın En Büyük Havayollarından Biri Olacaktır - 3-		602
		Heyneklif Ve Miss Makey de Bahr-i Muhitin Gaibleri Arasına Karıştı		603
		Üç Yeğen (Fantezi Hikaye)	Aka Gündüz	604
		Takdirnamemiz		605
		Bremen Bahr-i Muhit-i Atlasi (Atlas Okyanusu)yi Nasıl Geçti?		606-607
		Kaptansız Gemi		608-609
		İlk Hava Şehidi Tayyareci Fethi		610-612
		Spor: Zagreb'de Türkiye-Yugoslavya Maçı Nasıl Oynandı?		613-614
		Türkiye Romanya 2-4		615-616
		Bizi Taklit Ettiler		616
		Harp Tayyareleri-Tayyare Kazaları-	Paşa Kazım	616
		Şen Sahifeler: Amerikalı'nın Fendi	Aka Gündüz	617
		Zırhlı Mı Tayyare Mi?		618
		Karikatürler		619
		Maskeli Tayyareci		620-622
		Bilmece Müsabakamız		622
48	15 Mayıs 1928	İç Kapak		623
		Kıymetli Bir Misafir (Emanullah Han Ve Refikası)	T.H.M	624
		Afganistan		625
		Kardeş Afganistan Hakkında		626-629
		Muhterem Misafirlerimiz Avrupa'da Nasıl Karşılandılar ? (Afganistan Kralı Ve Kraliçesi)		630-633
		Afganistan'da Tayyarecilik		634-635
		Sadık - Göklerden Kalbe Düşenler...		636-637
		Şen Sahife	Üç Yıldız	638-639
		Paşa Kazım'ın Köşesi: Tayyarelerde Zelzele	Paşa Kazım	639
		Tayyare Cemiyetinin Merkez-i Umumi İctimai		639

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Kıymetli Bir Müessesemizin Hayırlı Mesaisi Etrafında...(Tayyare Cemiyetinin)		640
		Ankara İlkbahar At Yarışmaları		641
		Prag		641-642
		Maskeli Tayyareci		643-645
		Abone Müsabakamız		646
		Yeni Eşya Piyangosu		646
		Bilmecemiz		646
49	30 Mayıs 1928	Tyyare Cemiyeti Reisi ve Rize Mebusu Fuad Bey (kapak)		647
		Tayyare Cemiyetinin Kudret Ve İtibarını İsbat Eden Bir Hadise (Beynelmilel Tayyarecilik Federasyonu)		648
		Paris'in Bombardımanı: 30 Haziran 1918'de Paris Alman Tayyareleri Tarafından Nasıl Bombardıman Edildi?		649-650
		Kıymetli Misafirlerimiz Hükümet Merkezimizde Fevkalade Bir Merasimle İstikbal Edildiler: Afgan Kralı Ve Kraliçesi		651-655
		Tayyareci Wilkins Ve Alisonda Kutba Vasıl Oldular		656-657
		Kim Kârlı? (Hikaye)	Hikmet Şevki	658
		Nonkeser (Yüzbaşı Şarl Nonkeser)		659
		Resimlerle Dünya Hadisatı		660-661
		Bir Kaç Satırla Dünya Tayyareciliği		662
		Tayyarelerin Vezaifi	Paşa Kazım	662
		Boru Veritas		663
		Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri		664
		Beşinci Resim Sergisi Ankarada Küşad Edildi - Güzel Tablolar, Nefis Heykeller, Bir Çiçek Bahçesinin Tarhları Üzerindeki Rengarenk Gonca Ve Krizantemler... - Numune olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri		665
		Lili'nin Mektupları - Peşte B Muhtelitine Nasıl Yenildik		666
		Maskeli Tayyareci		667-669
		Elim Bir Haber		669
		Eşya Piyangomuzda		670
		Müsabakalarımız		670

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

50	15 Haziran 1928	Büyük Halaskar İstanbul'da (kapak)		671
		Tayyare Cemiyetimiz Beynelmilel Hava Federasyonunun İttihada Dahil Olmaklığımız Hakkındaki Temenniyatına Yakında Cevap Verecektir		672
		Paris'in Büyük Bombardımanları		673-674
		Hasılatı Türk Tayyare Cemiyeti'ne Ait Olmak Üzere İstanbul'da Bir Galatasaray-Fenerbahçe Maçı İcrasını Teklif Ediyoruz		675-677
		İstanbul Büyük Gazisini Emsalsiz Bir Suret İçinde Karşıladi		678
		Son Haftanın Ankara At Yarışlarından Bir Kaç Enstantane (İsmet Paşa Yarışlarda)		679
		Bahr-i Muhit-i Kebir (Büyük Okyanus) Üzerindeki Sabih (Yüzen) Adanın Tahkiki Etrafında	Y. Kineton	680
		Ölümünden Korkarken	Tayyareci Sahip Şerif	681 devamı 687
		Paşa Kazım'ın Köşesi: Bir Muhabere Meselesi	Paşa Kazım	682-683
		Birkaç Satırla Dünya Tayyareciliği		684-685
		Şen Sahifeler: Devlet Kuşu, Kocalarını Yiyenler	Bomba	686
		Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri		687
		Resimlerle Dünya Hadisatı		688-689
		Maskeli Tayyareci		690-693
		Tayyarecilik Haberleri		693
		Bilmecemiz		674 ¹⁶
51	30 Haziran 1928	Tayyare Makinist Mektebi Üçüncü Sene-i Devriyesinin Küşadını Tes'id Etti		675
		Leh Tayyarecilerinin Memleketimizi Ve Tayyare Cemiyetini Ziyaretleri Münasebetiyle...	Türk Hava Mecmuası	676
		Kutb-u Şimali Akayimi Akımları: İtalya Balonunun Kazazede Olması Münasebetiyle	Harun Er-Reşit	677-680
		Tayyare Ve Edebiyat: Aziz Tayyarecilerimize İthaf	Naşit Sırrı	681-682
		Hava Nedir? Havanın Tazyiki Ve İrtifaı	Harun Er-Reşit	683-685
		Eskişehir'den Mektup: Bir Yüzbaşının Uçuş Tahassüsâtı	Server Ziya	686
		Tayyare Makinist Mektebimiz Üçüncü Sene-i Devriye-i Küşadını Samimi Bir Merasimle Tes'id Etti		687

¹⁶ Bu sayfa 694 olarak yanlış yazılmıştır. İndekste verilen doğrusudur.

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Spor	Lili	688-689
		Galatasaray-Fenerbahçe Maçı Günü 100 Karimize Serbest Olarak Müsabakayı Seyretmek İmkânını Bahşediyoruz.		690-691
		Cinayet Vesikaları	Paşa Kazım	692
		Resimlerle Dünya Hadisatı		693
		Muhterem Ve Asil Leh Tayyarecilerinin İstanbul Ziyaretlerine Aid Bir İntiba'		694
		Maskeli Tayyareci		695-696
		Eşya Piyangomuz Gelecek Nüşamızda Çekiliyor		697
		29 Numaralı Müsabakamızın Neticesi		698
		33 Numaralı Bilmecemiz		698
52	15 Temmuz 1928	Yeniden Bir Çok Tayyarelerimize Ad Konma Merasimi Yapıldı		699
		Kutb-u Şimali Akayımı		700-701
		Havanın Ozonu	Harun Er-Reşit	702
		Bugünün Deniz Ejderleri		703
		Müthiş Bir Facia (Hikaye)	Aka Gündüz	704-705
		Sürat Ve İrtifadan Sonra... İtalyanlar Dünya Tahmil Ve Mesafe Rekorunu Da Kırdılar		706
		Şen Sahifeler: Müjdelik, Elmasın Şeameti, Gelin Nerede Taşınır?		707
		Bahr-i Muhit-i Kebir (Büyük Okyanus) de Baştan Başa Aşıldı		708-709
		Brüksel'de Toplanan Beynelmilel Hava Federasyonu 927 Senesine Mahsus Madalyayı Lindeberg'e Verdi		709
		Spor		710
		Memleketimizi Ziyaret Eden Leh Tayyarecileri		711
		Resimlerle Dünya Hadisatı		712-713
		Nuri (Kahire Seyahati)		714-715
		Ufuklara Hakim (şiir)	Halit Fahri	715
		Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri		716
		Elim Bir Ziya		717
		Mekteplerde Tayyare Faaliyeti		717-718
		Sivrisinekle Geçen Hastalık		719
		Maskeli Tayyareci		720-722
		30 Numaralı Bilmecemizin Hali		722

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

53	31 Temmuz 1928	Musahabe: Havalarda Dolaşmaya Alışmak İçin	Nahid Sırrı	723
		Sudan İçerilerinde		725
		Kutb-u Şimali Akayimi	Harun Er- Reşit	726-727
		Havanın Ozonu-2-	Harun Er- Reşit	728-729
		Resimlerle Dünya Hadisatı		730-731
		Tayyarecilik Aleminde Belçikalıların Büyük Bir Muvaffakiyeti: Bir Belçika Tayyaresi Benzinini Tecdid Etmek Suretiyle 60 Saat Havada Kaldı		732-733
		Son Dakika (Hikaye)	Coşkun	734-735 devamı 741
		Numune Olmaya Layı Tayyare Faaliyeti		736-737
		Yeni Tayyarelerimizin Tevsimi Merasimi Nasıl Oldu?		738
		Bu Mühim Müsabakayı Niçin Tertib Ettik: Galatasaray-Fenerbahçe Maçı Hakkında)		739
		Kanlı Basur Dediğimiz Amipli Dizanteri		740
		Cevap Veriyoruz		740
		Birkaç Satırla Dünya Tayyareciliği		741
		Harb-i Umuminin En Meşhur Hava Kahramanlarından Manfred Fon Rihtof'un Hatıralarını Neşrediyoruz...		742
		31 Numaralı Bilmecemizin Halli		743
		Maskeli Tayyareci		744-746
		Hediyemizi Kim Kazanacak, Galatasaray Mı Fenerbahçe Mi?		746
54	15 Ağustos 1928	Müstakbel Tayyare Tehlikelerine Karşı Süveyş'in Müdafaası		747-750
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		751-752
		Kutuptaki Facia		753-759
		Resimlerle Dünya Hadisatı		760-761
		Havalar	Tayyareci Sahip Şeref	762
		Yeni Tayyarelerimizin Ad Konma Merasimi Nasıl Oldu?		762
		Bir Nahiye Müdürünün Hamiyeti		762-763
		Kanlı Basurdan Mikroplu Dizanteri		764
		Maskeli Tayyareci		765-767
		Eşya Piyangosu		768-769
		Galatasaray-Fenerbahçe Takımlarımız Berabere Kaldılar		770

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

55	30 Ağustos 1928	Büyük ve Mübeccel Hamimiz (kapak)		771
		30 Ağustos	Türk Hava Mecmuası	772-773
		Fevkalade Nüşamız Münasebetiyle Karilerimizle Küçük Ve Samimi Bir Hasbihal		774
		Muhterem Vekillerimiz		775
		Musahabe: Türk Havası	Falih Rıfki	776
		Kutuptaki Facia		777-780
		Yaz Ve Kış Hakkında Karilerle Hasbihal	Üç Yıldız	781
		Türk Tayyare Cemiyeti		782-785
		Bir Sene Zarfında Memleketimizde Neler Oldu?		787-793
		Rekor İçin...		794-797
		Kırık Kanatlara	Aka Gündüz	798
		Ateş ve Kanat (şiir)	Halit Fahri	799
		Uçma Bugün (şiir)	Emel	799
		Perihan'ın Kirlangıcı (şiir)	Server Ziya	799
		Bir Sene Zarfındaki Başlıca Tayyarecilik Faaliyetleri		800-802
		Havada En Yakın Komşumuz Ay		803-806
		Avrupa'daki Talebelerimizin Bir Muvaffakiyeti		807
		Gazi ve Spor		808
		Hava Yolcusuna (şiir)		806
		Tayyare: Bir Rasıdın Defterinden	Orhan Haydar	809
		Reklam		810-811
		Çocuk Tabloları Karşısında	Aka Gündüz	812
		Meselelerde Meseleler	Aka Gündüz	813
		Reklam		814-815
		Şen Sahife: 'Merih'ten Alınan Üsera	Osman Cemal	816-817
		Reklam		818
56	15 Eylül 1928	Hava Postaları Memleketler İçin Hayati Bir Ehemmiyeti Haizdir	Ali Rıza	819-822
		Yaz Sporları		823
		Bir İntihar Hikayesi (Hikaye)	Aka Gündüz	824
		Bahr-i Muhit-i Atlasi (Atlas Okyanusu)j Üzerinde: Havai Bir Ticaret Hattı Yakında Te'sis Edilecek Mi?		825-828
		Adana'dan Eskişehir'e		829-230
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		831-832
		Eski Bir Mektup	Tayyareci Sahip Şerif	833
		Yeşilköy'de Askeri Bir Mektep Haline İfrah Edilen Tayyare Makinist Mektebimizden Bu Sene Seksen Yedi Gencimiz Neşet Etmiştir		834
		30 Ağustos Zafer Ve Tayyare Bayramı		835

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Maskeli Tayyareci		836-837
		Avrupa'da Tayyare Mühendisliği Tahsilinde Bulunan Kıymetli Gençlerimiz		838
		Galatasaray Büyük Bir Farkla Fenerbahçeyi Yenerek Gazi Büstünü Kazandı		839
		Yeni Bilmecemiz		840
		50 Numaralı Mecmuamızda Münderiç Bilmecemiz		840
		Yeni Türk Harfleri		841
		Eşya Piyangomuzdan Hediye Kazanan Kariler		842
57	30 Eylül 1928	Karilerimizden Pek Mühim Bir Tebşir		843
		Ehemmiyetle Nazar-ı Dikkate		843
		Londra'ya Atılan 500,000 Kilo Bomba	Şakir Hazım	844-845
		Bahr-i muhit-i Atlasi Üzerinde		846
		Mösyö Bukanovski'nin Ölümü		847
		Şen Sahifeler: Geçmiş Zaman Olur Ki Hayali...İki Para Değmez	Aka Gündüz	848
		Tenbel Talebenin Şikayeti Dershanede (şiir)	Mustafa Dönerle	848
		Elim Yakanda (hikaye)	Mahmt Yesari	849
		Tayyare Cemiyetimizin Ordumuza Hediye Ettiği Tayyarelerimizin Ad Konma Merasiminden Muhtelif İntibalar		850-851
		30 Ağustos Tayyare ve Zafer Bayramına Aid İntibalar		852
		Tayyareci(şiir)	Ümit	852
		Tayyarem (şiir)	Halit Fahri	852
		Yapağılar İçinde (Hakiki Hikaye)	Osman Cemal	853
		Abone Müsabakamız		853
		Resimlerle Dünya Hadisatı: 'Gene Tunney' Evleniyor- 'Deauville Plage'ları - Zaro Ağa'nın Evlenmek Merakı		854
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		855
		Maskeli Tayyareci		856-858
		33 34 35 Numaralı Bilmecelerimiz		858
58	15 Teşrinievvel 1928	Edebiyatta Tayyare	Yakup Kadri	859-860
		İngiltere'de Hava Manevraları Neticeleri		860-862
		Sarhoş Tayyare (Hikaye)	Va-Nu	863-864
		Bir Rasıdın Defterinden: Gökçünün Oğlu	Tayyareci Sahip Şerif	864

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		İhtiyat Mahrutatıyla Birlikte Bir Çok İşadamını, Birçok Amerikan Güzeline, Çocuklarını, Hizmetçilerini Ve Hepsini Bahr-i Muhit-i Atlasinin Geceleri İçinde 15000 Metre Yüksekten Süküt-u Kalple Rahat Rahat Uyurken Nakl Edebilecek Geniş, Emin Tayyareler Yapılabilecek Mi?	Kalor Blanşar	865
		Şen Sahifeler: Alman Balonu Amerika'ya Hareket Etti - Kanlı Katil Muharriri	Aka Gündüz	866
		Numune Olmaya Layık Tayyarecilik Faaliyetleri		867-869
		Tayyarecinin Şarkısı (şiir)	Coşkun	870
		Resimlerle Dünya Hadisatı		871
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		872
		Maskeli Tayyareci		873-874
59	31 Teşrinievvel 1928	İç Kapak		875
		Zeplinin Geçışı	Falih Rıfki	876
		Graf Zeplinin Bahr-i Muhit-i Atlası (Atlas Okyanusu)yi Nasıl Geçti?		877
		Fransa'da Hava Menevraları	Şakir Hazım	878-879
		İstikbal Muharebelerinde Tayyare Ve Gaz Hücumlarından Korunma Çareleri		879-880
		Saadet Çocuğu Bir Rasıdın Defterinden	Tayyareci Sahip Şeref	881
		Şen Sahifeler Muharirinin Son Bahar Seyahati		882-883
		Son Hadiseler: Paris Nihayet Otomatik Telefona Kavuştu - Türkiye'nin En Güzel Kızı		882-883
		Faydalı Bahisler:Bahr-i Muhitlerin Ortasında Cesim Transatlantiklerden Posta Yüklü Tayyareler Uçuruluyor - Dünyanın En Çok Faaliyette Olan Vesaiti Tayyarelerdir		884
		Fantezi: Halamın Kızları		885
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		886
		Maskeli Tayyareci		887-888
		Muhabirimizin Berlin Tayyare Sergisinde Gördükleri		889-890

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

60	15 Teşrinisani 1928	Musahabe: Oraya!	Falih Rıfki	891-892
		Tayyarelerde Gaz Hücumları Nasıl Yapılır?		892-893
		Graf Zeplin'in Avdeti		894
		Bahr-i Muhit-i Atlasi (Atlas Okyanusu)iyi Küçük Bir Tayyare İle Geçmek Teşebbüsünde Bulunurken Kaybolan Tayyareci Mac Donald		895
		Rihnehofen'den Sonra Alman Tayyareciliği	Şakir Hazım	896-897
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		897
		Aziz Cumhuriyetimizin Beşinci Yıl Dönümü Hükümet Merkezimizde Fevkalade Merasimle Tes'id Edildi		898
		Zuhalde Futbol Ve Bisiklet Yarışları	Osman Cemal	890
		Teknik Ve Çocuklarımız		901
		Olacak Hikaye	Aka Gündüz	902-903
		Dikkatler		903
		Havada Olup Bitenler		904
		Tayyareciliğin Fezaili		904
		Büyük Gün (şiir)	Kemaleddin Kami	905
		İmza Müsabakamızın Netayici		906
		Aşk Kanatları		906
		Yeni Müsabakamız		906
		Maskeli Tayyareci		Sayfa yok
61	30 Teşrinisani 1928	Tayyare Konferansında Cemiyetimizin Parlak Bir Muvaffakiyeti		907-909
		Son İki Sene İçinde Altmış Dokuz Nasibemiz Daha Birer Tayyareye İsimleri Konmak Muvaffakiyetini Kazanmışlardır		910-912
		Doktor Ekener'le Birlikte - Amerika'ya Seyahat Eden Bir Alman Gazetecisinin Şayan-ı Dikkat İhtisasları		913-914
		Gelecek Sene Fransız Tayyarecileri Bahr-ı Muhiti Geçecekler Mi?		915-916
		Müşahedeler: Tramvay Yolu Mu, Terkos Gölü Mü?		916
		Spor Meraklısı Ceki Kogan (Jackie Coogan)	Gaston Yetak	917
		Galatasaray-Fenerbahçe	Ulvi Ziya	918
		Gençlikle Başbaşa (şiir)	Halide Nusret	918

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Harb-i Umumiye İştirak Ettiğimiz Zaman Tayyareciliğimiz Ne Vaziyette İdi?	Şakir Hazım	919
		Acaba Kilbo'nun Mu? Havada Ve Yerde Olup Bitenler		920
		Resimlerle Dünya Hadisatı		921
		Frayher Manfredfon Rihthof'un Hatıraları		922-923
		Fonk Fransız Tayyareciliği Tekrar Eski Mevkiini Alacak Diyor	Rone Fonk	923
		Servet-i Umumiyenin En Büyük Kısmı Denizler Üzerindedir		924
		Büst Müsabakamızın Netayici		925-926
		Yeni Müsabakamız		926
62	15 Kanunuevvel 1928	El ve Gönül Birliğinin Zaferi	Aka Gündüz	927-928
		Tayyare Kongrası ve Bir Fazilet Heykeli	Nurettin Nabi	928
		Fenni Bahisler: Tayyareler Geceleyin İstikametlerini Nasıl Tayin Ederler?		928
		Umumî Harpte Tayyareciliğimiz Ne Vaziyette İdi?	Şakir Hazım	929
		İstikbal Muhaberelerinde Gazın Oynayacağı Rol		930-932
		Meraklı Sütunlar: Tayyarelerle Havada Nasıl Yazı Yazılır...?	O.H	933-934
		Dikkatler		934
		Şimali Amerika Kovboyları		935
		Yaralı Askerler Harpte ve Manevrelere Tayyareler Vasıtası İle Hastahanelere Kaldırılıyor.		936
		Meşhur Sinema Artisti Şarlo		937
		Frayher Manfred Fon Rithofun'ın Hatıraları		938-939
		Ankara'nın Güzellikleri		940
		60 Numaralı Bilmeceler		940
		Yeni Müsabakamız		940
		Reklam-İlan		941-642
63	31 Kanunuevvel 1928	Denizde Bir Siklon		943
		1929 Senesine Girerken	T.H.M	944
		Elim Bir Ziya		945
		Tayyarelerde Gaz Bombardımanları Nasıl Yapılır?		946-947
		Yarın Hava Nasıl Olacak -1-	Harun Er-Reşit	948-949
		Haricî Alemlere Bir Nazar		949

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Fennî Bahisler: Denizlerden İstifade, Edilmek Çareleri Düşünüyor		950
		Reklam		951
		Yedi Saatte Paris'ten Berlin'e		952
		Hayvanat Bahçeleri	Harun Er-Reşit	953
		Frayher Manfred Fon Rithofun'in Haturaları		954
		Reklam		955
		Tayyare Piyangosunu Kazananlar		956
		Açık Muharebe		957
		61 Numaralı Müsabakamız		957
		Yeni Sualimiz		957
		Yeni Bilmecemiz		957
		Şarlo İstanbula Geliyor		957
		Reklam		958
64	15 Kanunusani 1929	Tayyarecilik Musahabeleri	Vasfî Raşit	959-960
		Gaz Bombardımanlarından Korunmak Çareleri		960
		Nobileye Yardım Seferinde Tornbergin Sergüzeşleri		961
		Denizlerin Dibinde Neler Var		962
		Fransızlar Tarafından Efganistan Kralına Hediye Edilen Tayyare Kabilde (Vayser) Tarafından Teslim Edildi		962-963
		Havada Bulutların Arasınd Görülen Hale Nedir?		963
		Fennî Bahisler: İnsanlar Balonların İcadından Daha Evvel Uçurtmayla Uçuyorlardı		963
		Yarın Hava Nasıl Olacak-2-	Harun Er-Reşit	964-965
		21 Sene Evvel		965
		Mukavemet Rekorunu Amerikalılar Kazandı		965
		Madam Lindebergh		966-967
		Madam Lindeberg Cemiyetimizin Misafiri		967-968
		Lindeberg'in Anası	Yakup Kadri	968
		Hayvanat Bahçeleri	Harun Er-Reşit	969
		Frayher Manfred Fon Rithofun'in Haturaları		970-971
		Uyuz	Doktor	971
		Hikaye: Bir Macera	Osman Cemal	972

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Reklam		973
		Şarlı Şaplen ve Hayatı		973
		Açık Muhabere		974
		62 Numaralı Müsabakamız		974
		Yeni Sene Hediyeğimiz		974
		Yeni Müsabakamız		974
65	30 Kanunusani 1929	İç Kapak		975
		Türk Kalbinde Gömülü Şehitler	T.H.M	976
		16 Sene Evvel (şiir)	Aka Gündüz	976
		Tablo		977
		Rahmet Günü	Ruşen Eşref	978
		Gökçüler (şiir)	Hikmet Cem	978
		İkarın Yavruları	Yakup Kadri	979
		Türk Gökleri (şiir)	Doğan	979
		Ölen Tayyareci (şiir)	Halit Fahri	979
		Geçen Sene Bu gününde İstanbulda Hava Şehitlerimize Yapılan İhtifalden Bir Hatıra...		980
		Şehit	Server Ziya	981
		Yeni Bir Tayyarecilik Filmi	A Daver	981
		Ulu ve Yüce Şehitlere Hürmet		982-983
		Madam Lindebergh Tayyare Cemiyetinin Ankarada Kendisine Karşı Gösterdiği Hararetli Hüsnü Kabule Teşekkür Ediyor		984
		Beynelmilel Hava Federasyonu ve Tayyare Cemiyetimiz		984
		Umumi Harpte İlk Tayyare Şehitlerimiz Feysi ve Sami	Ş.H	985
		Bu Günün Manası	Aka Gündüz	986
		27 Kanunusani	Ş.H	986-987
		Küçük Hikaye: Tayyare ve Heyecan	Server Rifat	987-989
		Ankara Tayyare Şubesi Tarafından 27 Kanunusani 1929 Pazar Günü Saat On Birde Yapılacak Tayyare Şehitleri İhtifal Programı		988
		Reklam		990

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

66	15 Şubat 1929	27 Kanunusafı İhtifali	T.H.M	991
		Gaz Bombardımanlarından Korunmak Çareleri...		992
		Nobileye Yardım Seferinde-2- Tornberg'in Sergüzeştleri		993
		Küçük Hikaye: Bağ Bozumu	Aka Gündüz	994-995
		Şen Sayfa: Üç Yeni Fıkra	Aka Gündüz	995
		Kartallar Gibi	Halit Fahri	995
		Günün Meselesi: Nihayet Manş Altında Bir Tünel Yapılıyor Mu?	Mejdi S.	996
		Şehitler Günü		997-1000
		Rithofun		1001
		Lindeberge Göre Geleceğin Tayyareleri Nasıl Olacak?		1002- 1003
		Yarın Hav Nasıl Olacak?... -3-	Harun Er-Reşit	1004- 1005
		Hayvanat Bahçeleri-5-	Harun Er-Reşit	1005- 1006
		Mecmuamızın Büyük Mükafatlı Tayyare El İşleri		1007
		Yeni Sualimiz		1007
		63 Numaralı Müsabakamız		1007
		Açık Muhabere		Sayfa yok
67	28 Şubat 1928 ¹⁷	Hava Kahramanları		1007- 1008
		İngiliz Hava Nezareti Müsteşarı General Balbo İle Mülakat		1008- 1009
		Ölümden Hayata	Aka Gündüz	1010
		Nasıl Eğleniyorlar		1011
		Beşerî Bir Emelin Tahakkuku-1-		1012
		Rithofun		1013
		Yerde, Havada, Denizde Olup Bitenler		1014- 1015
		Nobileye Yardım Seferinde Tornberg'in Sergüzeştleri-3-	Tayyareci Tornberg	1016- 1017
		Yarın Hava Nasıl Olacak	Harun Er-Reşit	1018
		Azıcık Gülelim: Üç Yeni Fıkra	Aka Gündüz	1019
		Karikatürlerimiz		1019
		Korkar Yolcu İle Pilot Arasında		1019
		Numune Olmaya Layık Tayyarecilik Hareketleri		1020
		Reklam		
		64 Numaralı Müsabakamızın Halli		Sayfa yok
		Yeni Sualler		Sayfa yok
		Yeni Sene Hediyelerimiz		Sayfa yok

¹⁷ Derginin bu sayısında tarih yanlış yazılmıştır. 1928 tarihi yanlıştır. Olması gereken 1929'dur.

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Açık Muhabere		Sayfa yok
		Yıldızlara Giden Bir Yolcu		Sayfa yok
68	15 Mat 1929	Beşerî Bir Emelin Tahakkuku	T.H.M	1023-1024
		Kederden Meserrete (şiiir)	Halit Fahri	1024
		İtalyan Deniz Tayyareciliğinin Bu Günkü Vaziyeti...	Ceneral Döpinedo	1025-1027
		Ölümden Hayata-2-	Aka Gündüz	1027-1029
		Kışta BAHAR (şiiir)	Aka Gündüz	1028
		Alfabeli Aşk (şiiir)	Yeni Şair	1028
		Mustafa Necati Bey	Naşit Hakkı	1029
		Avrupanın En Güzel Kızı	Mej S.	1030-1031
		Yarın Hava Nasıl Olacak	Harun Er-Reşit	1032-1033
		Karikatürlerimiz	Kanat	1033
		Neo... Hayvana Acıdık?...	Ahmet Rasim	1034-1035
		Şehit (şiiir)	Taha Ay	1035
		Lafayet Filosundan Bazı Hatıralar....	O.H	1036
		Lafayet Filosunu Yaşatan Bir Filim: Kırık Kanatlar		1037
		Numune Olmaya Layık Tayyare Hareketleri		1038
69	31 Mart 1929	Küçüklerin Büyükleri	Aka Gündüz	1039-1040
		İstifham İşareti Tayyaresinden Alınan Dersler	Rene Rabison (Fransızca Les Ailes Mecmuasından)	1040-1042
		Ölümden Hayata	Aka Gündüz	1042-1044
		Havada Olup Bitenler: İngiliz Hava Kuvvetlerinde Yalnız Madenî Tayyareler Kullanılacak	A Daver	1044-1045
		Ne o... Hayvana Acıdık?...	Ahmet Rasim	1045
		Nobileye Yardım Seferinde Tornbergin Sergüzeşti		1046-1047
		Ankara Etnoğrafya Müzesini Bir Ziyaret	Serevr Rıfat	1048 devamı 1053
		Gaz Bombardımanlarından Korunmak Çareleri	Ferit	1049
		Bunlar Onlardır	Aka Gündüz	1050
		Tayyarelerin Yeni Hizmetleri		1050-1051

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

		Yarın Hava Nasıl Olacak	Harun Er-Reşit	1051-1052
		Rithofun		1052
		Numune Olmaya Layık Tayyare Hareketleri		1053
		Yeni Sualimiz		1053
		Büyük Mükafatlı Tayyare El İşleri Müsabakamız		1054
70	15 Nisan 1929	Dünya Hava Nakliyatında İngiltere		1055-1056
		Dünyanın En Büyük Kabili Sevki		1057-1058
		Havada Olup Bitenler		1059
		Yarın Hava Nasıl Olacak	Harun Er-Reşit	1060-1061
		Bugünkü Tayyare Motörleri -1-	Binbaşı Lame	1062-1063
		Şen Sayfa ve Günün Meselesi: Bekarlık Meselesi Ehemmiyetlendi	Aka Gündüz	1064
		Havada Olup Bitenler		1065
		Atletizm-Giriş-		1066-1067
		Rüthofun		1067
		Nobileye Yardım Seferinde Torn Berg'in Sergüzeştleri		1068
		Ne O Hayvana Acidık	Ahmet Rasim	1068
		Musahabe: At Binenin; Kılıç Kuşananın		1069
		Tayyareyi Sevenler ve Yardım Edenler		1070
71	30 Nisan 1929	Yarının Tayyarecileri		1071-1072
		40,000 Kilometrelik Bir Seyahatin Bitimi		1072-1073
		Atletizm		1074
		Bugünkü Tayyare Motörleri	Binbaşı Lame	1075
		Fantezi: Benim Sevgim	Sahip Şeref	1076
		Görüşler: Primo dö Rivera		1076
		Tayyare Manileri (şiir)	Yeni Şair	1076
		Kalanların Marşı (şiir)	Yeni Şair	1076
		Hikaye: Bir Mukayese	Mahmut Yesari	1077
		Reklam, Propağanda	Serevr Rifat	1078-1079
		Bekarlar Vergisi (şiir)	Kıdemli Kız	1079
		Şimendiferin Faydaları	Aka Gündüz	1079
		Yarın Hava Nasıl Olacak	Harun er-Reşit	1080-1081
		Nobileye Yardım Seferinde Tornberg'in Sergüzeştleri		1082
		Rithofun		1083
		Tayyareyi Sevenler ve Yardım Edenler		1084
		Müسابakamızı Kazananlar		1085
		Yeni Sualimiz		1085
		Memleketimizde Olup Bitenler		Sayfa yok

Tablo 2.1. İndeks (devamı)

72	15 Mayıs 1929	Meşhur İngiliz Muharriresi Leydi Drummon Hey, Graf Zeppelinin “Kedi Yolu” Denilen Tehlikeli Bir Geçitinde		1086- (1088)
		Meşhur İngiliz Muharriresi		1088- 1089
		Lindebergin Teşekkürü		1089
		Lindebergin Mektubu		1089
		Beynelmilel Birinci Sıhî Tayyarecilik Kongresi Ne Olacaktır?		1090
		Günün Meselesi: Manş Tüneli ve Hava Taraftarları		1091
		Hikaye: Galatasaray-Fenerbahçe	Server Ziya	1092
		Görüşler: Bir Hanımın Mektubu	Aka Gündüz	1092
		Cenup Kutbunda Tyayareci Vilkinsin Mühim Bir Keşfi		1093- 1096
		Hikaye: Canımın İçi	Mahmut Yesari	1097
		Bir Gönül Masalı (şiir)	Fatma Kız	1097
		Atletizm	Vildan Aşir	1098- (1101)
		Bugünkü Tayyare Motörleri-3-	Binbaşı Lame	1099
		Hava İle Soğuyan Motörlerin Başlıcalarını Gösteren Cedvel		1099
		İngiliz Tayyarecileri Dünyanın Eb-n Büyük Filo Uçuşlarını Nasıl Yaptılar?		1100
		Havada Olup Bitenler		1101
		Rithofun (Maceraları)		1102

3. TÜRK HAVA MECMUASI İÇERİĞİ

Türk Tayyare Cemiyeti'nin fikirlerini halka yayma vasıtası olan *Türk Hava Mecmuası*, bu görevini çeşitli başlıklar altında yazılar yayımlayarak yerine getirmeye çalışmıştır. Dergi, Türk halkına havacılık sevgisi ve ilgisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan derginin içeriğinin dolu olmasına özen gösterilmiş, yazar kadrosuna önem verilmiştir. Koleksiyonu bin sayfayı aşmış olan derginin, üstlendiği görevi nasıl ifa ettiği sorusuna, bilimsel bir cevap vermenin yolu, içeriği oluşturan malzemenin ne olduğuna bakmaktan geçer. Yapacağımız içerik incelemesi, derginin amacını ne şekilde yerine getirmeye çalıştığını gözler önüne serecektir. Bu amaçla dergi içeriğini, dergiyi meydana getiren bölümleri inceleyeceğiz. Bu bölümler ise:

1. Başyazılar
2. Memlekette Havacılık Faaliyetleri
3. Dünyada Havacılık Faaliyetleridir.

3.1. Başyazılar

TDK'nin Güncel Sözlük'ünde “*Gazete ve dergilerde ilk sütuna veya birinci sayfaya konulan önemli yazı, başmakale*” şeklinde tanımını yaptığı türden yazılar, dergi içeriğinin önemli bir kısmını oluşturur. İktisat meselelerinden Tayyare Cemiyeti Kongrelerine, askerî meselelerden fennî meselelere kadar çeşitli alanlarda başyazılar dergide görülür. Bu bölümde bu yazıları inceleyeceğiz.

Derginin ilk dokuz sayısının başyazılarında gördüğümüz önemli yazarlardan birisi, Haşim Nahit'tir.¹⁸ Bu ismin, dergi yazar kadrosu içinde yer alması tesadüfi değildir. Haşim Nahit, döneminin önemli iktisat bilginlerindedir. Bununla birlikte Nahit, Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınabilmesini sanayileşmeye ve özellikle hava sanayisinde ilerlemeye bağlar.

---

¹⁸ Haşim Nahit Erbil. Soyadı kanunu sonrası Erbil soyadını almıştır. Hicrî 1297'de (M.1880) Erbil'de dünyaya gelmiş, Fransa'da iktisat eğitimi görmüş, hikaye, şiir, tiyatro gibi alanlarda da eser vermiş, 30 Mart 1962'de vefat etmiştir. Ölüm tarihi için Veysel Ergin doktora çalışmasında verdiği bilgiyi esas aldık.

Erbil’de doğan Nahit, 1923 yılında Tanin gazetesinin muhabiri olarak Fransa’ya gider. Ayrıca Fransa Sorbone’da sosyoloji dersleri görür. Fransa’daki öğrencilik hayatı sayesinde Avrupa fikir dünyasını tanıma fırsatı bulur. Fakat o, “*canlı realitelerin müşahedesinden alınabilecek dersler*” olduğunu düşünmektedir. Sonunda Avrupa’da bir talebe olmayı, İstanbul’da bir idare müdürü olmaya tercih ederek, aldığı birkaç aylık izinle ve “*İkdamın Paris muhabiri*” sıfatıyla, Avrupa topraklarına ayak basar. (Ergin, 2013a:34)

Nahit, Sorbone’daki öğrencilik yıllarında, özellikle iktisadî içtimaiyat derslerini ilgiyle takip eder. Burada öğrendiği Milli İktisadiyat Sistemi, Nahit’i etkiler. Memlekete döndüğünde yaptığı işlerden ilki de bu sistemi yaygınlaştırmaya çalışmak olmuştur. Bu amaçla Frederik List’in¹⁹ “*Millî İktisat Sistemi*” adlı Fransızca kitabını tercüme eder.²⁰ List bu eserinde, millî bir kalkınmanın modern bir zanaatla gerçekleşeceğini dile getirir. (Ergin, 2013a:54) Bu görüş, Nahit’in modern tekniğe ve zanaata verdiği önemin artmasında etkili olur.

Aldığı İktisadî İçtimaiyat dersleri, Nahit’in iktisat ilmine olan ilgisini arttırır. Onun için iktisat, kalkınmanın başı olduğu gibi, iktisadî kalkınma olmadıkça diğer alanlarda da bir gelişme görmek olanaksızdır. Bu konuyu kendisi, “*İktisat müessesesi tekâmül etmedikçe, ne dil, ne edebiyat, ne de hiç bir içtimaî müessese tekâmül edemez.*” şeklinde dile getirmektedir. (Nahit, 1942a: 20)

Avrupa’da eğitim görmesi Nahit’e, Türkiye ile Avrupa’yı kıyaslama yetisini kazandırır. O, bu kıyaslamayı modern tekniğin ve makinelerin kullanımı açısından ele alır. Ona göre “*Buhar ve elektriğin keşfiyle makede istimalinden dumansız barut, boğucu gaza ve toptan iğneye kadar ne gibi alet ve edevat varsa bunların hepsine birden (makine) diyoruz. Ve Avrupa medeniyetini bütün hususiyetleriyle başka medeniyetlerden ayrılan yegâne fabrika, işte bu makedir.*” (Nahit, 1925/1: 2)

Sonuç olarak denilebilir ki Sorbone’daki ilmî okumaları ve Avrupa’da uzun süre devam eden şahsî araştırmaları, “*memleketinin ancak iktisadî kalkınma*

---

¹⁹ Alman ekonomist List’ten Haşim Nahit’in hangi noktalarda etkilendiği için bkz.

Ergin, V. (2013). *Haşim Nahit Hayatı-Sanatı-Eserleri*.Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,s. 96-97.

²⁰ List, F. (1927). *Millî İktisadiyat Sistemi*. İstanbul: Vilayet Matbaası.

yoluyla Avrupalı milletler seviyesine yükseleceği”ne inanmış “mütefekkir” Haşim Nahit’i ortaya çıkarmıştır. (Ergin, 2013a:84)

Haşim Nahit’in fikir dünyasını ve *Hava Mecmuası*’ndaki yazılarını ilgilendirmesi bakımından ele alınacak bir diğer konu, kendisinin Balkan Savaşları’na, ardından Birinci Dünya Savaşı’na ve bu iki savaşın yaraları sarılmadan girişilen bir Kurtuluş Savaşı’na şahitlik etmesidir. Nahit, Balkan Savaşı sırasındaki Bulgar istilasını konu edinen ve 1914 yılında Servet-i Fünûn Mecmuası’nda yayımlanan ‘*Hâcir*’ adlı öyküsünde yaşanan acı tabloyu anlatır. “*Top tüfek tarrakaları, silah şangırtılarıyla at kişnemelerinin ve acı acı haykırışmaların toz ve duman içinde birbirine karıştığı ve her tarafta kızıl alevler yükselen cehennemî bir saatte, kapıları dipçik ve kılıç darbesiyle kırıp içeri saldıran vahşi tavırlı, katil bakışlı Bulgarlar...*” (Nahit, 1330: 134-135) Yaşanan bu savaşların onda yarattığı tesiri, verdiği eserlerde görmek mümkündür. Tıpkı Hâcir hikayesinde olduğu gibi, Yakup Kadri’ye ithaf ettiği ve İkdam’da yayımlanan ‘*Kazım’ın Rüyası*’ (Nahit, 1338:4-5) adlı hikayesinde, 93 Harbi’nin Erzurum’da yarattığı tabloyu tasvir ettiği ve Tasvir-i Efkar’da yayımlanan ‘*Kahraman Hatun*’ adlı hikayesinde de savaşın yarattığı yıkımı, gözler önüne serer. 1920’de İtilaf Kuvvetleri’nin İstanbul’u işgali ise hafızasında korkunç tablolar şeklinde yer etmiştir. O, bu durumu bir yazısında, “*O gün İstanbul’a inerken, zırhlıların ağız İstanbul’a çevrilmiş büyük toplarının sağa sola döndüğünü yine seyretmiştim. Bu top oyunu, sessizce bir tehdit işareti idi; lâkin bu psikoloji oyununun tamamıyla aksi bir tesir yaptığından habersiz idiler: Bunu her gün gördükçe, hürriyet ve mücadele duygusunun içimizde bir at gibi şahlandığını bilmiyorlardı. Yine o gün köprüden geçerken, asla unutamayacağım, Dünyanın en acıklı bir manzarasıyla yüz yüze geldim: Bir yük arabasının üstünde, hayvanlarının dizginini ayakta güden, çocuk denecek kadar genç bir arabacı, arabasının tekerleklerini şakırdatarak köprüden geçiyor... Köprü üstünde seyir ve seferi tanzim eden yabancı askerin tam yanına yaklaşınca, asker, siyah ve uzun kırbacını arabacının suratına indirdi. Delikanlının alnından fıskıran al kanlar yüzüne gözüne ve elbisesinin üstüne aka aka -hiç bir şey olmamış gibi- yine arabasını güdüyor, gördüm. Ne vuran, ne de vurulan bir söz söylemediler.*” (Ergin, 2013b: 172) şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca Nahit, Milli Mücadele dönemi gözlemlerini şiirlerine de aktarmıştır.²¹

---

²¹ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz.

Nahit, tanıklık ettiği bu savaşların sonucu olarak, askerî gücün kuvvetli olması lüzumunu anlamıştır. Ona göre askerî gücün yükselmesi, modern tekniğin bu alanda kullanılmasıyla mümkündür. Osmanlı'nın bozulma sebeplerini maddeler halinde sıraladığı eserinde 'Askerliğin Terakkisi' konusu üzerinde de durur. Bu sebeple, "*istiklâlimizi muhafaza için kuvveti askere, donanmaya vermeliyiz*" fikrindedir. '*Türkiye'de Modern Teknik Nasıl Meydana Gelebilir*' adlı eserinde, Türk inkılabının yapması gerekenleri sıralarken tekniğin önemini, "*Tekniği kuvvetli olan millet, tekniği zayıf olanı mağlup ediyor.*" (Ergin, 2013a: 296) şeklinde vurgular.

Donanmaya verdiği önemin yanında, hava kuvvetlerinin de modern teknik anlamında güçlenmesi gerekliliği, Haşim Nahit'in dile getirdiği bir başka görüştür. "*Erbil; modern bir teknik meydana getirmek suretiyle, milli kalkınmanın yolunun açılacağına inanır. Bu amaçla, "diğer bütün harp vasıtalarını geride bırakacak tahrip âleti tayyare"* (ve onun) *imalatına önem ver(ir)...*" (Ergin, 2013a: 338)

Hava Mecmuası'ndaki yazılarını daha iyi analiz edebilmek için fikir dünyasının nasıl şekillendiğini özetlediğimiz Haşim Nahit, Necmi Uyanık'a göre, "*Türkiye'nin kurtarılabilmesi için, inkılâp hareketini sadece içerden, tek pencereden görmemiş ve dünya siyasetinin değişen şartları içinde kendi perspektifini oluşturmaya gayret etmiştir.*" (Uyanık, 2009: 671)

Haşim Nahit'in dergideki yazılarını incelediğimizde, yukarıda özetlediğimiz fikir dünyasının yansımalarını açıkça görürüz. Nahit, 1925 yılında Fransa'dan Türkiye'ye döndüğünde, edindiği bilgileri çeşitli dergilerdeki yazılarıyla okurlara aktarmaya çalışmıştır. "*Sorbon'da öğrendiği F. List'in "millî iktisat" sisteminin Türk milletinin bünyesine çok uygun olduğunu görmüştür. Ve 1925'te Ankara'ya döndüğü zaman Hâkimiyet-i Milliye, Ulus gibi gazete ve Hava Mecmuası gibi dergilerde bu fikri yaymaya çalışmıştır.*" (Uyanık, 2009: 678) "*Memleketinin ancak iktisadî tekâmül yolu ile Avrupalı modern milletler seviyesine yükselebileceğine inanan Erbil; Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi ile Türk Hava Mecmuası'nda yaptığı neşriyatla, bu fikirlerini yaymaya çalışır*" (Ergin, 2013a: 35-36)

Ergin, V. (2013). Haşim Nahit'in Kaleminden Millî Mücadele Yılları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 174-176.

Nahit, *Türk Hava Mecmuası*'nın yayın organı olduğu Türk Tayyare Cemiyeti'ni de "*Gazi'nin ekonomik ve toplumsal kalkınmaya desteğinin delili*" (Ergin, 2013a: 285) sayar.

Nahit'in dergideki ilk yazısı, '*Tayyare Kuvvetinin İktisadî Neticeleri*' başlığını taşır. Haşim Nahit, dergideki ilk yazısında Tayyare Cemiyeti'nin faaliyetinin ne anlama geldiği üzerinde durur. Hava kuvvetlerini ve sanayisini güçlendirmenin esas maksadının ne olduğu sorusu üzerinden yazısına başlar: "*Türk Tayyare Cemiyeti; Türk vatanının hava kuvvetlerinin tezyidine bütün kudretiyle çalışıyor; lakin acaba cemiyetin bundaki hakikî maksadı nedir, başka bir tabir ile, acaba memleketimiz, tayyare kuvvetini arttırmakla memlekete ne kazandıracak? Bu sorunun cevabını araştırmakta azîm bir fâide vardır*" (Nahit, 1926/1: 1)

Nahit, cemiyetin yaptığı çalışmaları sadece hava kuvvetlerini güçlendirme ve bu sayede vatan müdafaasını arttırmaya yönelik çabalar olarak görmez. "*Türk hava kuvvetinin tezayid ve tekamül etmesi; yalnız Türk'ün hürriyet ve istiklalini daha emniyetle muhafazaya mı yardım ediyor, yoksa aynı zamanda Türk'ün refah ve saadetini temin yolundaki mesaisine ve bir kelimedede Türk'ün iktisadî inkişafına da hizmet ediyor mu?*" (Nahit, 1926/1: 1)

Nahit bu soruyla, cemiyetin yaptığı çalışmaların, ülkenin iktisadî kalkınmasına ne derece katkıda bulunduğunu kanıtlamak ister. Sorunun ardından, sözü Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiliz parasının sıklıkla değer kazanmasına ve bu sebeple Türk parasının değer kaybetmesine getiren yazar, bu durumu şöyle açıklar: "*Çünkü herhangi siyasî bir hadisenin piyasada aksi tesiri oluyor da onun için!*" (Nahit, 1926/1: 1)

Gerek Türk parasının gerek başka bir ülkenin parasının değerinin, o ülkenin iktisadî iktidarıyla ölçüldüğünü belirten Nahit, iktisadî iktidar ve hakiki tabiri ile üretme kudreti ne derece yüksek olursa iktidarın da o mertebede yüksek olacağını belirtir. Bunun neticesi olarak da paranın çok kıymetli olacağı kanısına varır. İktisadî iktidar ile üretme kudretinin güçlü olmasının birinci şartı olarak da dâhilî ve hâricî emniyeti görür. "*Bir memlekette emniyet olmazsa orada sa'yin serbestisi mevcut olamaz, ve hariçten tehdit edilen bir milletin serbestçe çalışmasına da imkan kalmaz.*" (Nahit, 1926/1:2)

Nahit yazının devamında, bir milletin, bir düşman millet tarafından saldırıya uğraması durumunda, çalışma gücünün kırılacağını, bu sebeple üretimin duracağını, sonuç olarak o milletin istiklalinin ve varlığının tehlikeye gireceğini belirtir. Bunun sonucu olarak, o milletin parasının kıymeti düşecektir. Nahit, Türk parasının değerinin sürekli alçalmasının sebebini, hâriçten bir saldırıya uğrama endişesi olarak görür. Türk milletinin askerî, siyasî, içtimaî bütün azametini, iktisadî iktidara ve üretme gücüne bağlayan Nahit, düşman milletlerin, Türkiye'nin emniyetini tehdit ettiğini, bu durumun kötü tesirlerinin her şeyden evvel Türk'ün itibarı üzerinde olduğunu ve bu itibar zedelenmesinin de dünya piyasasında Türk parası üzerinde menfî tesirler yarattığını belirtir. Bu yüzden Türk milletinin servetinin azaldığını dile getirir. Bu duruma bir örnek verir: *“Son günlerde bunun daha şiddetli ve bariz bir misalini gördük: Akdeniz cihetinden Türk'ün hücumu uğrayacağı şaiyası, derhal İngiliz parasının kıymetini yükseltti, ve Türk parasının kıymetini alçalttı.”* (Nahit, 1926/1: 2) Nahit, ayrıca bu durumun Türk milletinin üretme gücünü ve iktisadını tehlike içinde göstermesinden dolayı, ticarî hayata da bir balta darbesi vurduğunu belirtir. Yabancı mallar tevkif edilmiş, dış ticarete itibar kaybı olmuştur. Tam bu noktada Nahit, okuyuculara seslenerek bu gibi itibar kayıplarını azaltmanın bir yolunun, havacılık ve hava sanayisine yatırım yapmak olduğunu söyler. *“Şimdi vatandaşlar, kambiyo buhranının bize verdiği zararları, ve son şayanın meşum tesirleriyle ba's olduğu masrafları birer birer gözünüzün önünden geçiriniz, ve tasavvur ediniz, ki eğer memleketimiz; emniyet ve selametini her ihtimale karşı müdafaa edebilecek derecede kuvvetli bir hava filolarına malik olsaydı, eğer memleketimiz; bu filoları idame edecek bir tayyarecilik zanaatına ve fabrikalarına malik olsaydı, ikide birde vukua gelen bu kambiyo buhranında müteessir olur muydu?”* (Nahit, 1926/1: 2)

İktisadî iktidar ve üretme gücünün “emniyet” kavramının gölgesinde gelişeceği fikrinde olan Nahit, bahsedilen emniyetin de en son teknoloji olan tayyareler ile sağlanabileceğini belirtir. Ona göre, tayyare önünde herhangi bir düşman tutunamaz. Bu sayede, hava kuvvetlerinin sağladığı emniyet ortamı, Türk'ün parasının değerini de koruyacaktır. *“Çünkü hava kuvveti, bütün muharebe salahlarının en yenisi ve en kuvvetlisidir, çünkü mükemmel hava filoları, Akdeniz cihetinden gelecek mühacimlerin gemilerini; içindeki düşman askerleri için bir yanardağa kalb ederler, ve düşman gemilerini de, askerlerini de bir enkaz halinde su ve ateş dalgalarına boğdurabilir.”* (Nahit, 1926/1: 2)

Nahit, bahsettiği hava kuvvetinin oluşması için okuyuculara seslenerek, el birliğiyle çalışılması ve Tayyare Cemiyeti'ne yardım edilmesi gerektiğini söyler. *“Aziz vatandaşlar, görüyorsunuz, ki Türk Hava Kuvveti'ne sarf edeceğiniz paralar; sade memleketin hürriyet ve istiklâlini muhafaza etmekle kalmayacak... sizin servet ve itibârınız, ve nihâyet refâh ve saadete nâil olmanızı da temin edecek!..”* (Nahit, 1926/1: 2) Bu koruyucu kuvveti meydana getirme görevini Türk Tayyare Cemiyeti üstlenmiştir, ancak bu yeterli değildir. Cemiyetle halk el birliği yaparsa bu kuvvet meydana gelebilecektir. Bu sebeple Nahit, yazısının sonunda okuyucularını Tayyare Cemiyeti'ne yardıma ve iş birliğine davet eder. *“Türk Tayyare Cemiyeti, bu koruyucu kuvvetin meydana getirilmesi prensibini hayatî, zarûretlerden aldı. Eğer siz de bunun doğruluğuna iman ediyorsanız bu müşterek ve imali gayenin tahakkukuna el birliğiyle hep beraber çalışalım!..”* (Nahit, 1926/1: 2)

Nahit'in *Hava Mecmuası*'nın ikinci sayısındaki başyazısı, *'Türk Tayyareciliği ve İmali Zanaatı'* başlığını taşır. Bu yazıda, Tayyare Cemiyeti'nin tayyareciliği imali bir zanaat haline getirme çabalarından bahsedilir. Bu amaçla yazıda, “bu maksadın müstenid olması gelen esaslı fikirleri izah” edilerek meseleyi aydınlatma ve cazibesini arttırma amacı vardır.

Tayyarecilik imali zanaatının gerekliliğine geçmeden önce yazar, geçen sayıdaki yazısında olduğu gibi iktisadî müessesenin öneminden bahseder. Nahit'e göre, iktisadî müessesede yaşanacak gelişme, milletin diğer hususî özelliklerine de olumlu şekilde yansiyacaktır. Nahit burada iktisat kavramını, bir milleti millet yapan tüm özelliklerin kaynağı olarak ele almıştır. *“Avrupa medeniyet ailesini teşkil eden muasır milletler arasında hangisinin iktisadî müessesesi fazla inkişaf etmiş ise, milliyetin bütün hususiyetlerine menba' olan millî müesseseleri de o nispette inkişaf etmiş!”* (Nahit, 1926/2: 2)

Nahit, geçmişte bu durumun böyle olmadığını belirtir. Türk milletinin muasır medeniyet seviyesine ulaşması için iktisat müessesesinin inkişafı yerine, diğer müesseselere öncelik verildiğini söyleyen Nahit, geçen zamanla beraber değişen şartların, bu düşünceyi değiştirdiği gerçeğini de ifade eder. *“Eskiden Türk gençleri, edebiyat ve lisan gibi millî ve harsî müesseselerin terakki ve inkişafı sayesinde Türk milletinin muasır medeniyeti iktisab edeceğine inanıyordu; lakin tecrübe ona gösterdi ki iktisadiyat müessesesi inkişaf etmedikçe diğer harsi müesseseler de inkişaf edemez, ve şimdi tamamıyla şu kanaati beslemek*

zaruretiyle karşılaşmış: Türk millî iktisadiyat müessesesini inkişaf ve tekml ettirmeli ki buna muvazi ve müterafik olarak diğer harsi müesseseler de inkişaf edebilsin!” (Nahit, 1926/2: 2)

İlerleyen bölümde yazar, insanlığın geçirdiği evreleri avcılık, çobanlık, çiftçilik, sinai çiftçilik ve zanaatçılık olarak sıralar. Yazar, bunların en aşağısı olan avcılık ile en üstü olan zanaatçılığa kadar bütün zümrelerin içtimai müesseseleri incelendiğinde, hangisinin üretim tarzı ve iktisadî kurumları daha iyi inkişaf etmişse onların kültür kurumlarının da o nispette ilerlemiş olacağı görüşünü savunur. “*Avcı bir kabilenin lisan, edebiyat, hukuk, ahlak ve ilh..müesseseleri çobaninkinden, çobanunki de çiftçininkinden dündür, ve sanatçınunki hepsininkinden daha üstündür niçin- çünkü berikinde iktisadiyat müessesesi, ötekilerininkine nispeten daha fazla müterakki ve mütekamil de onun için.*” (Nahit, 1926/2: 2) İktisat müessesesinin diğer müesseseler üzerinde itiraz kabul etmez bir tesiri olduğunu ifade eden yazar, bunun, “*Güneş gibi göze görünen bir hakikat*” olduğunu söyler. Bu noktada sözü Türk milletine getiren Nahit, milletimizin zanaatçı olmaktan başka çaresinin olmadığını belirtir.

Yazının bu bölümüne kadar zanaatçı bir toplumun iktisadî kalkınmayı daha iyi yakalayabileceğini ve diğer içtimaî özelliklerinin de bu sayede yükseleceğini anlatan yazar, yazısının diğer kısmında Türk Tayyare Cemiyeti’nin bu amaçla yaptığı çalışmalara yer verir. Cemiyetin tayyareciliği bir Türk zanaatına istinat ettirmek çabası üzerinde durur. Bu çaba sonucu ulaşılmaya çalışılan zanaatçılığın merkezine de “makina”yı koyar. “*Malumdur ki, muhtelif şekillerde tecelli eden ve muhtelif mamûlat vücuda getiren sanatın temeli, hep makinedir.*” (Nahit, 1926/2: 2)²²

Tayyareciliğin bir Türk zanaatı haline gelmesi için Tayyare Cemiyeti, Ayestefanos’ta bir Makinist Mektebi açmıştır. Bu mektep Nahit’i zanaatçı bir Türkiye yolunda oldukça umutlandırır. Bu okuldan yetişmiş insanlar, hem tayyare sanayisinde hem de makine ile ilgili diğer fennî işlerde istihdam olabileceklerdir. Bu sayede makinenin kıymeti anlaşılacak ve ona verilen önem artacaktır. “*Tasavvur ediniz ki cemiyetin bu mektebi her sene yüzlerce makinist yetiştirsin,*

---

²² Nahit, yeni zihniyet yapısında düşüncenin ürünü olan makineye önem verir. Nahit’in makine hakkındaki görüşleri için bkz: Ergin, V. (2013). *Haşim Nahit Erbil Hayatı-Sanati-Fikirleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 337-338.

bunlardan tayyare makinistliği yapmayanlar ister istemez memleketin diğer istihsalat Şubelerinde kullanılan makineleri Őiletecekleri, ve eğer Őiletecekleri makine mevcut olmasa bile, makinenin say'ı ve amel sahasındaki kıymetini artık takdir etmeye başlamış olan halkımız Tũrk makinistlerin memleket dahilinde mevcut bulunduğunu gŔrerek kendi işinde kullanmak istediği makineleri getirtmekte tahalluk gŔsterecektir.” (Nahit, 1926/2: 3)

Nahit, Tũrkiye’de kurulacak bir tayyare fabrikasının ũlke adına ne denli Önemli ve faydalı olacağı ũzerinde durur. BŔyle bir fabrikanın açılması durumunda olacakları Şu Şekilde dile getirir: *“Tayyarenin bũtũn kısımlarını ve tayyarede kullanılan bũtũn silahları bir fabrika imal etmeye başlarsa, burada alışan Tũrk gençleri de yavaş yavaş ıraklık vaziyetinden usta mevkiye çıkmaya başlayacaklar, ve ustalar çoğaldıkça fazla kazanmak Şevk ve hevesi; bir taraftan bŔyle ustalara ihtiyacı olan kimseleri diğer istihsal işlerinde kullanmaya davet edecek, bir taraftan da ustanın memlekette kıymet kazandığını gŔren gençler usta olmak için fabrikalara koşacaklar, ve bŔyle mũteakabil tesirlerin devam etmesinin kati neticesi Şudur: tayyare imalatıyla başlayan fabrikacılık, Şimdiki halde Avrupa’dan satın almakta olduğumuz, ve hep fabrika mahsulũ olan ma’mulât birer birer Tũrkiye’de istihsal etmek kudretini meydana getirecek, Tayyare fabrikasının yanında veya Ötesinde bir gũn bir yũn veya pamuk ipliği imalathanesi, başka bir gũn bir kumaş fabrikası, Őbũr gũn memleketin ihtiyacını hissedeceği başka bir fabrika tesis edecektir.” (Nahit, 1926/2: 3)* Nahit’e gŔre bir tayyarecilik zanaatının meydana gelmesi ũlkenin aynı zamanda dışa olan bağımlılığını da azaltacaktır.

Bu hayalin gerçekleşmesi için çabalayan Tayyare Cemiyeti, sadece gũnũnũn savunma araçlarını hazırlamaya çalışmakla kalmıyor, aynı zamanda ‘yarının sanatçı Tũrkiye’sinin de temellerini kurmak istiyor’dur. Nahit, bu çabanın sonuç vermesinin birinci ŐartınıTũrk vatandaşlarının Tayyare Cemiyeti’ne ‘bũyũk bir i’timan ile bel bağlaması, ve aynı zamanda ona yardım etmesi” ne bağlar.

Nahit’in mecmuadaki ũũncũ yazısı, ‘Tayyare Kongreleri’ başlığını taşır. Tũrk Tayyare Cemiyeti’nin Şubesi bulunan bũtũn Şehir, ile, kasaba, kaza ve kŔylerde yetkililer, Tayyare Kongreleri dũzenler ve cemiyetin ihtiyaç duyduğu yardımları toplamaya çalışırlar. Ayrıca, altı aylık periyotlarda Tayyare Cemiyeti Merkez Heyeti toplanarak, geçen sũrede ũlke çapında neler yapıldığını denetler ve yeni yardım yolları arar. Nahit’in yazısında bu kongrelere yer vermesinin amacı,

bu kongrelerde nelerin ne amaçla yapıldığını okuyucuya aktarmaktır. Bu sayede vatandaşlar, nereye ve niçin yardım yaptıklarını bileceklerdir.

Nahit, yazısına Mustafa Kemal'in bir beyanatıyla başlar: "*Gazi Paşa hazretleri, geçen nüshamızda aynen neşr ettiğimiz beyanatlarında buyurmuşlardı ki: " Cemiyetin sabit ve muayyen varidat bulmak için memleketimizin muhtelif mahallerinde akd etmekte olduğu kongrelerin müsmir bir surette neticelenmesi için vatandaşları sarf-ı mesai edeceğinden eminim.*" (Nahit, 1926/3: 2)

Mustafa Kemal'in, Tayyare Cemiyeti'ne yardımı teşvik edici bu beyanatından sonra Nahit, cemiyete yardımın ne manaya geldiğini anlatmaya başlar. İnsanın uçma, gökyüzüne hâkim olma isteğinin çok eskilere gittiğini, hatta bu isteğin menkıbelerde bile geçtiğini belirttikten sonra, "*bütün fen ve sanat eserlerini keşf ve icat etmiş insanın o, bitmez tükenmez "ibda" kudreti, nihayet... tayyareyi insanın hayrına ve şerrine yarayan diğer bütün ihtirâ eserlerinin fevkine çıkarıyor*" (Nahit, 1926/3: 2) olduğunu dile getirir. Nahit, tayyareyi bütün ulaşım ve nakliyat vasıtalarının üstünde görür. "*Karada ve denizde ne kadar muhtelif nakliye vasıtaları varsa, insanın faidesine ve zararına kullanılabilir ne kadar alât, edavat ve mevadd varsa, tayyare, işte bütün bunların fevkine çıkmıştır.*" (Nahit, 1926/3: 2) Nahit, sayılan diğer vasıtaların serbestçe işlenmesini, tayyare ve onun kuvveti sayesinde olduğunu savunur. "*Bir memleketin her tarafını örümcek ağı halinde demir yolları sarsın, denizlerini ve sahillerini gemiler donatsın, iğne iplikten toplara ve zehirli gazlarla kadar bütün istediklerini yapacak fabrikaları olsun da tayyareleri bulunmazsa bu şümendüferlerin, bu zırhlı gemilerin ve fabrikaların hiç biri serbestçe hizmetlerini yapmazlar ve bir kutlu hava filosu; şümendüferleri, gemileri, fabrikaları, ve o memleketin bütün şehirlerini hâk ile yeksan edebilir.*" (Nahit, 1926/3: 2-3)

Nahit, tayyareyi sadece bir savaş aleti olarak görmez. Tayyare bunun yanında en önemli bir nakliye vasıtasıdır. Bunun da en önemli sebebi, tayyarenin hızıdır. "*Muharebe zamanında tayyare diğer bütün harp vasıtalarına faik olduğu gibi sulh zamanında da bir nakliye vasıtası olarak diğer bütün nakliye vasıtalarına teveffuk etmektedir Ne şümendüfer ne de vapur, tayyare derecesinde bir seyr ü sefer sür'atına temin ediyor ve edemez.*" (Nahit, 1926/3: 3)

Tayyarenin bunca yararları sayıldıktan sonra konu, yazının başındaki kongrelere gelir. Yapılan bu kongreler, tayyare almak için atılan adımların

sistematik hale gelmesini amaçlamaktadır. Nahit ,yapılan bu kongrelerin amacını şu sözlerle dile getirir: “*Türk Tayyare Cemiyeti'nin akd etmekte olduğu kongrelerden beklediği netice; Türk tayyareciliğinin inkişafına yardım edecek surette esaslı, ve daimî varidât teminidir.*” (Nahit, 1926/3: 3)

Burada Nahit'in dikkatleri çektiği en önemli nokta, bu ihtiyacın daimi olmasıdır. Bu ihtiyacın geçici ve bir defaya mahsusluk olması durumunda, tek bir fedakârlığın yeterli olacağını belirten yazar, Tayyare Cemiyeti'nin konuya hem şu anki hem de gelecekteki muharebe ve iktisat noktalarından yaklaştığını belirtir. Nahit, bu durumu açıkladıktan sonra okuyuculara seslenir: “*...Tayyare Cemiyeti'nin gerek hâl-i hazırda bir harp aleti ve bir nakliye vasıtası olarak haiz olduğu ehemmiyet ve gerek istikbalde muharebe ve iktisadiyat noktasından kazanmaya namzed olduğu kıymet ve ehemmiyet gösteriyor ki Türk milletinin her gün bu yolda daha ziyade fedakârlık yapmasını istilzam ediyor.*” (Nahit, 1926/3: 3)

Yazının son bölümünde Nahit, Türk Milleti'nin refah ve saadet seviyesinin tayyareciliğe gösterdiği alaka ile doğru orantılı olacağını sözlerine ekler. Millî menfaatlerin şahsî menfaatlerden üstün tutulması gerektiğini belirtir. “*Tarih; ekser şahsî menfaatlerini millî menfaatlere tercih ettiği halde yeryüzünde beka bulmuş hiçbir millî islah kaydetmemiştir.*” (Nahit, 1926/3: 3)

Nahit, derginin dördüncü sayısındaki başyazısına ‘*Tayyare ve Nakliye Vasıtaları*’ başlığını koymuştur. Bu yazıda Nahit, tayyarenin savaş aleti olma özelliğinin yanında bir başka özelliğinden bahseder. Bir önceki yazısında, tayyarenin sadece bir savaş aleti olarak algılanmaması gerektiğini, barış zamanında nakliyat konusunda da hizmetlerinin oldukça yararlı olacağını belirten Nahit, derginin dördüncü sayısında ise bu görüşlerini daha açık bir şekilde dile getirir. Okuyucuya tayyarenin nakliyat vasıtası olarak da hizmet verebileceğini ispata çalışır.

Nahit, yazılarına genellikle bir soru ile başlar ve ilerleyen bölümlerde bu sorunun cevabını arar. *Hava Mecmuası*'ndaki yazıları özelinde ise bu sorular, okuyucunun aklına gelebilecek ve açıklama bekleyen konular ile ilgili olmuştur. Nahit, bu yazısında da tayyarenin “*acaba nakliye sahasındaki mevki'i ne olacak?*” sorusuna cevap arar.

Makinenin icadından önce insanların yük taşımacılığı için karada yük hayvanlarından ve insanlardan, denizde kayıklardan yararlandığını belirten Nahit, teknolojik gelişmelerin sonucunda yararlanılmaya başlanılan buhar gücünün bu işin şeklini değiştirdiğini söyler. Artık kürek çeken kölelerin, rüzgarla şişen yelkenlerin yerini buhar makineleri almıştır. Karada ise zaman içinde yük taşıyan develer ve çeşitli hayvan katarları yerine şimendifer, kamyon ve otomobil kullanılmaya başlanmıştır. (Nahit, 1926/4: 1)

Nahit bunları belirttikten sonra tayyarenin nakliye sahasında ne gibi avantajlar sağlayacağı konusuna, yine bir soru ile geçer: *“Acaba tayyare; şümendüferi; vapuru rekabet sahasında geçecek mi? Şayet geçerse bunun neticesi ne olabilir?”* (Nahit, 1926/4: 1)

Nahit, bu sorunun cevabını verirken bir gelecek tahmininde bulunur: *“...bugün birkaç bin kiloluk eşya taşıyan tayyareler yerine bir iki sene sonra binlerce tonluk eşya taşıyabilecek tayyareler meydana getirilmesinden şüphe edilemez. ... Bütün terakkilerin ve teceddüdlerin tedricen inkişaf ettiğini görmüşken tayyareciliğin inkişafına inanmamak mantıksızlık olur.”* (Nahit, 1926/4: 1)

Aynı zamanda bu gelişme, aynı karadaki ve denizdeki nakliyat vasıtalarının gelecekte tayyare kadar önemsenmeyeceği gerçeğini de beraberinde getirir. Devam eden bölümlerde Nahit, bu durumun neden böyle olabileceğini açıklar. Öncelikle tayyare ile vapuru karşılaştırır. O, vapurun hem daha masraflı hem de daha az süratli olduğunu belirtir. *“...bir vapur; binlerce amelenin aylarca sa'yi, milyonlarca paranın sarfi mukabilinde elde ediliyor, yüzlerce kaptan, makinist ve tayfa tarafından idare ediliyor. Ve nihayet bu vapur günlerce haftalarca denizlerde yürümek suretiyle nakliyat yapıyor. Buna mukabil bir nakliye tayyaresi; inşaat zamanı, masraf noktasından kıyas kabul etmez derecede bir farkla meydana geliyor ve iki, nihayet üç kişi tarafından idare ediliyor. Ve bir vapurun geceli gündüzlü ve asgarî bir haftada kat' ettiği mesafeyi birkaç saatte kat' edebiliyor!”* (Nahit, 1926/4: 1)

Vapur ile tayyare arasında yaptığı nakliyat mukayesesinde gerek iktisadî gerekse sürat bakımından tayyareyi daha kullanışlı bulan Nahit, yazısının devamında tayyare ile şimendiferi mukayese eder.

“Şimendüferin vapura nazaran bin kat fazla meşgalet ve masrafı vardır: Demir yolu kurabilmek için, ilk önce çukur yerleri doldurmak, derelerde köprü yapmak, yüksek yerleri kazımak, dağları delmek ve nihayet düz bir hale getirilen yola taş döşemek, ve böylece hesapsız meşakkatlerden ve milyonlarca masraflardan sonra, yine pek büyük bir servetle elde edilebilen demirlerini karmak icap eder. Bütün bunlardan sonra sıra lokomotiflere vagonlara gelir bunlara da hesapsız para ve emek sarf edilir. Böyle olduğu halde hattın herhangi noktasında hâsıl olan en ufak bir arıza, bütün hattın istifadeyi men' eder, şimendüferin demirhanesi, tamirhanesi, mühendis ve makinist mektepleri, bunların idaresi gibi daha birçok yapılacak işleri de vardır.” (Nahit, 1926/4: 1)

Şimendiferin bunca masrafının yanında tayyare, dağları, tepeleri, nehirleri bir kuş gibi aşarak hedefine daha çabuk ulaşır.

Nahit, nakliye konusunda tayyare yerine demiryollarına önem veren milletler için şunları söyler: “demir halinde topraklara gömdükleri milyonlara ve milyarlara belki acıyacaktı.”(Nahit, 1926/4:1)

Yazının son kısmında Türkiye'nin yol ve şimendifer yokluğunu hatırlatan Nahit, şu temenni de bulunur: “Vatanımızın bu son ihtira' vasıtasından istifade etmesi imkanı, temenni edelim ki yol ve şimendüfer yoksulluğumuzun tesellisini bize versin!...” (Nahit, 1926/4: 1)

Nahit, derginin beşinci sayısındaki yazısına ‘Tayyare Cemiyeti ve Türkiye'nin İktisadiyatı’ başlığını verir. Nahit, Tayyare Cemiyeti'nin memleket iktisadiyatıyla sıkı bir alakası olduğu fikrindedir. Ona göre, basit bir mantık bile bunu anlayabilir. Cemiyet, halktan aldığı yardımlarla vazifesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu noktada Nahit, halk ne kadar zenginleşirse Cemiyet'e de o kadar çok yardımda bulunabilir, görüşünü savunur. Yani, cemiyetin gelişmesi halkın iktisadî yapısının gelişmesine bağlıdır görüşü belirtilir. Bu maksatla cemiyetin yayın organı olan Türk Hava Mecmuası memleket iktisadiyatının inkişafına da hizmet etmelidir. (Nahit, 1926/5: 1)

Nahit, ülkemizde istenilen iktisadî kalkınmanın bir türlü gerçekleşmemesinin sebebini, çok karışık ve muğlak olarak nitelediği bu işin, ilmî ve geniş bir perspektif ile düşünülmemesine bağlar. Nahit, yapılan son ilmî çalışmaların, milletlerin medenî seviyelerinin yegâne ölçütü olarak iktisadiyatı

gösterdiğini belirtir. İktisadî alandaki üstünlük diğer alanlara da yansımaktadır. “Bu ilmi, bir içtimaiyatçı gözüyle tetkik eden en son âlimler görmüşler ve ispat etmişlerdir ki milletlerin medenî seviyelerinin yegâne mi’yarı iktisadiyattır. Ve iktisadî sahada üstün olan bir millet, medeniyetin bütün şubelerinde de üstündür, yani o milletin lisan, edebiyat, hukuk, ahlak müesseseleri de müterakki ve mükemmeldir, ve bunun neticesi olarak iktisadiyatı tekamül etmemiş milletlerden daha zengin ve kuvvetlidir.” (Nahit, 1926/5: 1)

Nahit bu bilgiyi vermekle kalmayıp örnekleriyle de konuyu açar. Ona göre iktisadî kurumları tekamül ettiği için, “Almanların , Fransızların, İngilizlerin, İtalyanların ilh... milletlerin lisanı, edebiyatı, hukuku, ahlakı mesela Çinlilerinkinden, Hintlilerinkinden bin kat daha mükemmeldir.” (Nahit, 1926/5: 1)

Konuyu giderek daha derinleştiren Nahit, iktisadî tekamülün ölçüsünü ise üretim tarzı olarak belirtir. Nahit, üretim tarzını modern şartlarda yerine getiren ülkeleri muasır ve medenî milletler olarak görür. Bu konuda da şu örneği verir: “Ekmek ve gıda, insanî ihtiyaçların en birincilerindedir. Almanlarla Çinlilerin, İngilizlerle Hintlilerin, Fransızlarla İranlıların buğdayı nasıl istihsal ettiklerini tedkik ettikçe, şunu göreceksiniz: Birinciler, ilk önce fennî usullerle tarlaların mahsuldürüklüğünü arttırıyorlar, sonra fennî ihtirasatından olan makinelerle tarlaları ekiyorlar, icabında yine makinelerle ekinlere su veriyorlar, ve ekinler yetişince, onu makinelerle biçip harman yapıyorlar, makine ile yünleri naklediyorlar ve aldıkları hasılatın nisbeti ise vasatî olarak bire otuzdur. Çinli, Hintli ve İranlıya gelince; bir Avrupalının mesela on bin kilo buğday aldığı arazinin on mislini, Nuh zamanından kalma, ve iskelet gibi hayvanların sürüklediği bir sabanla ekiyorlar, -şayet yağmur yağarsa- ekin meydana geliyor, sürü sürü rençberler bunu orakla biçiyorlar, başakları, hayvan sırtında ve etrafa saçmak suretiyle harman yapıyorlar, döğüyorlar ve nihayet birkaç yük buğday ve saman elde ediyorlar ki bu ekseriya bire sekizi bile geçmez.” (Nahit, 1926/5: 1)

Üretim tarzının, ‘bir Avrupalı ile bir şarklının buğday ekip biçmesi arasındaki fark’, olarak tanımlayan Nahit, bu karşılaştırmanın ardından ‘bir Avrupalı çiftçi ile bir şarklı çiftçi arasında yerden göğe kadar fark vardır’, tespitinde bulunur. Bu ibareden anlaşılıyor ki Nahit, Avrupa ile şark milletleri arasındaki farkı makinaya bağlar. Avrupalı, makine kullanmayı bildiği için üretim tarzı ıslaha uğramıştır. Şark milletlerinde ise makine kullanımı yaygın olmadığı

için üretim tarzı atıl kalmıştır. Bunun sonucu olarak da Avrupa'nın iktisadî iktidarı, sağlam temellere dayanırken şarkın iktisadî iktidarı istikrar gösterememiştir. Yine bu sebebe dayanır ki Avrupalı lisanını, edebiyatını, hukukunu ve ahlakını geliştirebilmiş iken şark milletleri bu alanlarda da yeterince gelişme gösterememişlerdir. Nahit, bu durumu şu sözleri ile belirtiyor: “Görüyorsunuz ki makine yapıp bunu, istihsalatta kullanmak, her şeyin başı servet ve kuvvetin yegane mi'yarıdır.” (Nahit, 1926/5: 2)

Nahit, “Mustafa Kemal'in önderliğindeki Kurtuluş Mücadelesini başından beri açıkça destekleyen” (Ergin, 2013a: 347), “Cumhuriyet Türkiyesi'nin oluşumunda aktif rol oynayan kişinin Mustafa Kemal olduğuna vurgu yapa(n)” (Ergin 2013a: 283), Hava Mecmuasındaki bir başka yazısında “Vatan Mustafa Kemalidir.” diyen ve “siyasî ve askerî zaferin ancak içtimaî inkılâpla tamamlanacağını bilen Büyük Gaziyi, değişikliklerin ilk uygulayıcısı” (Ergin 2013a: 285) olarak gören bir şahsiyettir.²³ O, Mustafa Kemal'i içtimaî inkılâpların koruyucusu olarak görür. Yazısının devamında da örnek gösterdiği ve top yekûn kalkınmanın ilk merhalesi olarak gördüğü iktisadî iktidarın, Atatürk'ün gayretleriyle güçlendiğini ifade eder. Modern üretimin Atatürk tarafından uygulamaya konulduğunu belirtir: “Bu sırrı, dehasının kuvvetiyle keşif etmiş olan Gazi Paşa Hazretleri Ankara'da bir çiflik teşkil ettiler ki burada hayvanat istihsali tarzı, tıpkı Avrupa'da olduğu gibidir!” (Nahit, 1926/5: 2)

Nahit, Atatürk'ün bu alandaki öncü adımlarını hatırlattıktan sonra, sözü üretim konusunun muhatabına yani üreticiye getirir ve çiftçiye seslenir. Onları modern üretim tarzlarına geçmeye davet eder: “Türk milletinin Avrupalılar derecesinde medeniyet ve kuvvet sahibi olmasını istiyor musunuz? Ve çiftçi misiniz? O halde ilk işiniz istihsal tarzınızı değiştirmektir!” (Nahit, 1926/5: 2) Bu sayede zenginleşecek olan halk, Nahit'in yazının başında bahsettiği üzere Tayyare Cemiyeti'ne daha çok yardımda bulunabilecektir: “Ve iskelet gibi hayvanatların sürüklediği saban ve döğen yerine makine kullanıpta eskisinden on misli fazla hasulat aldığınız zaman, Tayyare Cemiyeti'ne verdiğinizizi, artık siz de on misline çıkarınız!” (Nahit, 1926/5: 2)

---

²³ Nahit'in, 1341 tarihli Hakimiyet-i Milliye'de yer alan “Şapka ve İktisadî Neticeleri” başlıklı yazısında ilk kez şapka giyen kişi olarak Atatürk'ü göstermesi de bu duruma verdiği bir başka örnektir.

Nahit'in *Türk Hava Mecmuası*'nın altıncı sayısında çıkan başyazısı '*Türk Tayyareciliği ve Milli İktisadiyat*' başlığını taşır. Başlığın altında kalın harfler ile yazının içeriği ile ilgili bölümlerin isimleri yer almaktadır. Bunlar; '*Bir Alman'ın Fikirleri-Çiftçi ve Sanatçı Milletler Arasındaki Farklar-İmalî Sanat, Cemiyet Hayatını Meydana Getirir-Güzel Sanatları Besleyen İmalî Sanattır- Meslekî Zümreler, İş Bölümü, Taksim-i İmal Hep Zanaatın Eseridir- Bir Türk Zanaatı Meydana Gelir mi?*' şeklinde sıralanmıştır.

İmalî zanaatın gerekliliğine önceki yazılarında dikkat çeken Nahit, yazısının başında bu kavramın tanımını yapar. Bu tanımda vurguladığı nokta ise makinedir. Nahit, özellikle Fransa'daki eğitimi sırasında makine kavramını incelemiş ve iktisadî kalkınmada makinenin gerekliliğini kavramıştır. 1930 yılında Paris'te çıkardığı '*Les Symptomes de la Crise Turque et son Remede*' adlı kitabında makine bahsine özel bir yer ayırmıştır. Hatta öğrencisi olduğu ve üstadım dediği, Sorbonne'da sosyoloji profesörü olan Celestine Bougle'nin bu eser için, "*Özellikle eserinizin Maşinizizm bahsi, orijinaldir.*", iltifatına mazhar olmuştur. (Ergin, 2013a: 91-92) Bu eserin ilgili bölümünde Nahit, "*İnsan tecrübî aklın bütün mahsüllerini kendi hayatına sokmuştur. Bunun neticesi olarak machinisme; manevi ve ahlaki tesirleriyle maddilik hududunu geçip insanın ruhuna ve zekasına nüfuz etti.*" (Ergin, 2013a: 339) diyerek makinenin milletler üzerinde oynadığı rolü gösterir. Ayrıca *Hâkimiyet-i Milliye*'deki bir yazısında da Cumhuriyet rejiminin mantığındaki iki önemli unsurdan bahsederken bunlardan birisinin zihniyet değiştirme, diğerini de makine olarak gösterir. (Nahit, 1925/2: 3)²⁴ Dergideki yazısında da; "*İmalî sanat demek; beşeriyatın bin türlü ihtiyaçlarının makine ile istihsal edilmesi, demektir.*" (Nahit, 1926/6: 1) tespitinde bulunur.

Nahit, makinenin ülke kalkınmasındaki rolünü belirttikten sonra ülkemizin muasır medeniyetlere kıyasla görülen eksikliklerinin yegâne illeti olarak, medenî milletlerin zanaatçılık devresinde oldukları halde, ülkemizin hala iptidaî bir ziraatçılık devresinde olmasını gösterir. (Nahit, 1926/6: 1) Bu tespitinden sonra Nahit bu yazısında esas yapmak istediğini belirtir. Yazar, ziraatçı bir millet ile

---

²⁴ Nahit'in bu konudaki fikirleri için bkz.

Veysel Ergin, (2013). "İlanın 90. Yıldönümünde "Cumhuriyet" in Teşekkülü ve Kazanımları", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6, (28), 100.

Veysel Ergin. (2013) *Haşim Nahit Hayatı-Sanatı-Fikirleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s, 113,114 ve 339.

zanaatçı bir millet arasındaki farkları, bir Alman bilim adamından yaptığı alıntılarla açıklamak istemektedir. Bu bilim adamı Frederik List'dir.

Frederik'e göre iptidai ve sakat bir ziraatçilik rejimi, beraberinde zeka eksikliğini, eski fikirlere, inanışlara, göreneklere bağlılığı, talim ve terbiye yoksunluğunu, iyi ve hür yaşamak yoksunluğunu getirir. Çiftçiler memleket arazisinde dağınık yaşarlar ve birbirleriyle ilişkileri sınırlıdır. Hemen hemen birbirleriyle aynı işi yaparlar. Üretimleri aynıdır. Kendi ürettiklerinin tüketicileri olurlar. İnsandan ziyade tabiata eğilirler. Bu da onları tabiat olaylarının akışında sürüklenen bir üretici haline getirir. Tanrı'nın iradesine tabi olmaya alışık oldukları için sabır, tevekkül ve zeka tembelliği onlar için ikinci bir tabiat hükmü olmuştur. Hasılatını ancak tohumunu serptiği yerden uzun bir intizardan sonra alır. Manevî varlığını ise, ailesinin daracık muhitinden alır. Ölene kadar da aynı şahısların ve ilişkilerin sınırlı çerçevesi içinde hareket eder. Başka çalışma fikri aklına gelmez. Refah ve saadet nadiren gözlerine ilişir. Bu üretim tarzı da nesilden nesile tarlalarla beraber geçer. Çiftçi, müşterisini tanımaz. Yalnız komşularıyla münasebette bulunur. Dünyadan kopuktur. Ziraatçı memleketlerde insanın kıymeti, vücudunun kuvvetine göre ölçülür. (Nahit, 1926/6: 1-2)

Nahit, iptidai ziraata meylenmiş memleketler ve çiftçilerle ilgili List'in bu görüşlerini aktardıktan sonra, onun zanaatçıya bakışına da aktarır.

Zanaatçının hayatı çiftçinininkinden büsbütün başkadır. Onlar, işleri icabı birbirleriyle sıkı ilişkiler kurarlar ve ancak cemiyet hayatı içinde, cemiyetle beraber, ticaret içerisinde ve ticaretle beraber yaşayabilirler. Bütün dünya ile ilişki tesisine mecburdurlar. Üretimlerinin en az kısmını kendileri tüketirler. Çiftçi kazancını tabiatın feyz ve bereketine istinat ederken zanaatçı kendi çalışmasına istinat eder. Zanaatçı, müşterisini çok iyi tanır ve onları cezbetmesini bilir. Daimi surette satın alır, satar, mübadele yapar, sürekli farklı insanlarla ilişki halindedir. Ayrıca gerekli kanunlar ve müesseselerle de mücadele içinde bulunur. Bu sebeple zanaatçının elinde, zekasının inkişafı için çiftçiden yüz kat fazla fırsat vardır. Aynı zamanda kazancını tehdit eden rakipleri vardır. Rakiplerine galebe çalmak için daimi bir faaliyet ve kesintisiz gelişmelere ayak uydurma çabası içindedir. Zanaatçı bir memlekette her fert, kendi yeteneklerine göre bir iş yapabilir. Halbuki ziraatçı memleketlerde durum tam tersidir. İş yapabilme durumu kuvvetle değil, zeka ve ehliyet ile ölçülür. Cılız ve sakat bir kimsenin sağlıklı bir insandan daha çok kazandığı ancak zanaatçı memleketlerde görülür. Çocuklar ve kadınlar da

zanaatçı memleketlerde çalışabilirler. (Nahit, 1926/6: 1-2) Ayrıca Nahit, imali zanaatın terakki ettiği memleketlerde tarımın modern makinelerle yapılacağını, bu sayede tarladan alınacak verimin zekaya ve maharete bağlanacağını belirtir. (Nahit, 1926/6: 3) Yapılan bu alıntılarla Nahit, kısaca şu hakikati söylemek ister: Makine, insanı doğaya bağımlı olmaktan kurtarır.

Zanaatçı bir millet ve bu milletin fertlerinin profilini, List'ten yaptığı alıntılarla çizen Nahit, güzel sanatların ancak böyle bir ortamda gelişebileceğini ifade eder. Bu konuda fikir ayrılığına düştüğü ve Türk Ocakları'nda tanıştığı, dost olduğu Ziya Gökalp'i; "*Türk harsî müesseselerinin inkişaf ettirilmesi merhum Ziya Bey'in fikrine göre ferdî cihetlerle kabil idi!?*" (Nahit, 1926/6: 2) fikrinde olduğu için eleştirir. Nahit, bu fikir ayrılığını bir başka eserinde şu şekilde ifade etmiştir; "*Ziya Gökalp, Durkheim'in sosyolojisinden mülhem olarak şu kanaatte idi: Türk milletini terakki ettirmek için Türk lisan, edebiyat, güzel sanatlar, hukuk ve ahlâk müesseselerinin terakki etmesi gerektir. Bütün Türkçüler de bu kanaatte idiler. Bense, tamamıyla bunun aksini söylüyordum: İktisat müessesesi tekâmül etmedikçe, ne dil, ne edebiyat, ne de hiçbir içtimaî müessese tekâmül edemez. Türk Ocaklarının 1928'deki ikinci kurultayında bu fikrimi ortaya atarken, Ocağın bütün ak ve kara sakallıları bana kızmışlardı. (Nahit, 1942a: 20)*"²⁵ Nahit, Hâkimiyet-i Milliye'deki bir başka yazısında, aç bir insanın, güzel şiir yazmasının mümkün olmadığını belirtir.²⁶ (Nahit, 1341b: 3)

Nahit'in yazısının bir alt başlığı "Zaman Mefhumu"dur. Nahit, bu başlık altında, zaman kavramını idrak edenlerin ve onu kullanmasını bilenlerin, zanaatçı milletler olduğunu belirtir. Vahşi ve ilkel insanlar günlerce kulübesinde kalır. Çoban, kaval çalmak ve yatmakla vaktini geçirir. Esir ve köle ise zaten zamanın taksimini yapamaz. O halde zaman mefhumunu en iyi idrak eden milletler, zanaatçı milletlerdir. Zanaatçı bir memleket olan İngiltere'de "vakit nakittir" denmesinin sebebi budur. (Nahit, 1926/6: 3)

---

²⁵Ziya Gökalp ile Nahit Erbil arasındaki fikri etkileşimler için bkz:

Veysel Ergin. (2013).*Haşim Nahit Hayatı-Sanatı-Fikirleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.79

Haşim Nahit, (1942).Ziya Gökalp'in Ölümünün 18. Yıldönümü, *Türk Yurdu*, 26 (5-6), 173-176,

²⁶ Haşim Nahit, (1925).Türkiye'nin İtilâsı İçin Bir Tek Yol Vardır: Millî İktisat, *Hâkimiyet-i Milliye*, nr. 1530, 3

Nahit, verdiği örnekler ve yaptığı açıklamalarla Türk millî iktisadiyatının inkişaf edebilmesinin birinci şartını, Türkiye’de bir imalî zanaatın meydana gelmesine bağlar. Bu şart yerine geldiğinde, muasır medeniyetler seviyesine ulaşılacak, sadece tayyarecilik zanaatı değil, bütün ilim, irfan eserleri de meydana gelecektir. (Nahit, 1926/6: 3)

Nahit, derginin yedinci sayısında çıkan yazısını, Cumhuriyet’in kazanımlarından olan kabaotaj konusuna ayırır.²⁷ Yazı ‘*Cumhuriyet Rejiminin İktisadî Bir Zaferi: Kabotaj*’ başlığını taşır. 19.04.1926 tarihinde kabul edilen ‘Türkiye Sahillerinde Nakliyat-ı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcra-yı Sanat ve Ticaret Hakkında(ki) Kanun’, 1 Temmuz 1926’dan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu sayede Türk kara sularında gemi nakliyatı yapma hakkı, yalnız Türk gemilerine verilmiştir. Nahit, yazısına kabotaj hakkının, uluslararası hukuktaki yerine değinerek başlar: “*Beynelmilel hukuk; her devletin hâkim olduğu “kara suları”nda seyr-i sefain hakkını mahsura o devlete vermiş*” (Nahit, 1926/7: 1)

Uluslararası hukukun tanıdığı bu hak, Türkiye’de uygulanamıyordu. Ülke kara sularında öteden beri yabancı devletlere ait şirketlerin gemileri faaliyet göstermiştir. Eski saltanat idaresi ve Meşrutî hükümetler döneminde de durum değişmemiştir. Türkiye, dünyanın “millî” olduğuna hükmettiği bu haktan yararlanamıyordu. Nahit, bu noktada eski rejime eleştiri getiriyor: “...*bu esaret zinciri boynumuzda oldukça biz, kendi kara sularımızda gemi işletmekten ne ecnebileri men’ edebilir ve ne de kendimiz gemi işletebilirdik. Zaten eski rejimler, müstakil milletlere hâsıl olan hakların hiç birinden hakkıyla istifade edemedi. Eski rejimler, bu gibi millî haklarla milletin istiklal ve hürriyeti arasında ve bunun istinad ettiği iktisadî iktidar arasında kati bir münasebet olduğunu bile idrak edemezdi.*” (Nahit, 1926/7: 1)

Bu duruma delil olarak da İttihat ve Terakki yönetiminin malî politikasını gösterir. Bu döneme, ‘devlet şimendifer işletemez ve işletmemelidir, devlet gemi işletemez ve işletmemelidir’ mantığının hâkim olduğunu belirtir. Bu tür işlerin, serbest rekabete terk edildiğini söyler. Bu fikrin kurucusunun ise İngiliz iktisatçı Adam Smith olduğunu belirtir. Nahit, bu görüşe karşıdır. Ona göre serbest ticaret ve rekabet sistemini müdafaa eden Smith, bütün dünyayı aldatmış ve ilmini,

---

²⁷ Kabotaj Kanununun kabulü ve maddeleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. bkz. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.815.pdf>

ülkesinin menfaati uğruna yalan söylemek için bir alet olarak kullanmıştır. Üretimin her alanında en yüksek mertebede bulunan İngiltere, kendi seviyesine yetişemeyen ülkelerde, serbest ticaret ve rekabeti müdafaa etmektedir. Nahit bu fikirlerini aktardıktan sonra, İngiltere'nin kalkınmasını, himayeci politikalarına bağlar. (Nahit, 1926/7: 1)

Nahit, Adam Smith'in kuramını, Türkiye'de tatbik eden İttihat ve Terakki maliyecisini ve yanındakileri suçlar: *“Bütün felaketlerini yarım alimlerinin “Adam Simit”e inanmış olmasına medyun olan eski zamanın Fransası, Almanyası, İspanyası ve Portekiz’i gibi biz de son iktisadî inhitatımızı sabık İttihad ve Terakki maliyecisinin ve onun maruf şakirdlerinin kurukafalarına yani “Adam Simit”in nazariyesine inanmalarına medyundur.”*(Nahit, 1926/7: 1)

Nahit, Cumhuriyet yönetiminin, Adam Smith'in bu görüşüne yanaşmadığını belirtir. Bu konuda İsmet İnönü'nün şimendifercilik ve gemicilik politikalarını yerinde bulur. Cumhuriyet kadrosunun da “memleketin ihtiyaçlarını hayatî tecrübelerle öğrenmiş” olduğunu belirtir.

Nahit yazısının devamında kabotaj kanununun Türkiye'ye kazandırdıklarından bahseder. En başta yabancı devlet şirketlerinin cebine giren, insan ve eşya nakliye ücretleri, Türkiye'nin olacaktır. Bu gemileri işletenler Türk kaptanları ve tayfaları olacağı için yeni bir iş kapısı doğacak; böylelikle bir Türk gemici zümresi yetişecektir. Türk sahillerindeki malların başka yerlere nakledilmesine imkan sağlanacak, bu sayede bu malların değerleri artacaktır. Ayrıca nakliye vasıtalarının çokluğu, Türk insanının başka memleketlerle olan temasını da arttıracaktır. Bu sayede halk, yeni insanlar, yeni ırklar, yeni adetler, yeni fikirler ve tecrübelerin tesirlerine maruz kalacaktır. Böylece sefalet kaynağı olan eski rejimlerin eski göreneklerinden uzaklaşmak isteyecektir. Kabotaj kanunu ile beraber millî servet artacağı için Türk Tayyare Cemiyeti'nin gelirleri de artacaktır. (Nahit, 1926/7: 1-2)

Derginin 15 Eylül 1926 tarihli sekizinci sayısında, Nahit'in on beş gün önce kutlanan 30 Ağustos ile ilgili bir yazısı yer alır. Bu kutlu güne ait duygulanmalarını paylaşır yazar. İstanbul ve İzmir işgallerini hatırlayıp hüzünlenir. Bu işgallerin Türklerin hürriyet ve istiklalini geçmiş zamana ait bir vaka mertebesine indirmek anlamına geldiğini belirtir. O, bu işgalleri, Türk'ün kalbinde yaralı bir arslan kükremesine benzer bir tesir yapmış olarak görür. Bu tesir, Türk

muhihi haricinde, Avrupa'da hiç anlaşılmamıştır ve Türk'ün bu durumu Avrupalı devletler için bir alay konusu olmuştur. Bu yaralı arslanın tekrar güçlenip taaruza geçebileceği fikri akıllara dahi gelmemiştir. Nahit bu konuda Loyd Corç'un, "*Türklerin taaruzu mu, bu, bir hayalden başka bir şey değildir!..*", sözünü hatırlatır. Böyle bir hayalin bile alay haline geldiğini belirtir. Nahit, Avrupa'da 'Türklerin bayrağının çıktığı yere, o bayrağın bir daha giremeyeceği' fikrinin yaygınlaşmış olduğunu belirtir. Türk macerası artık sonu gelmiş uzun bir vaka olarak algılanmaktadır. Avrupa'da böyle bir fikrin hâkim olduğunu bilmek, elbette ki bir Türk için acı bir durumdur. Nahit, bu duygunun etkisiyle vatansız kalmak hissinden söz açar. Yeryüzünde vatansız kalmak duygusunu, bu izah edilemeyen, ızdıraplı duyguyu, hiçbir Türk'ün duymasını istemez.(Nahit, 1926/8: 1)

Avrupa'daki Türk algısını bu şekilde betimleyen yazar, kendisinin Avrupa'da olduğu dönemleri hatırlar. Türk düşmanlarının kahkahaları kulaklarındadır. Milyonlar ortasında, ruhundaki büyük ızdırap ile baş başadır. Bu sebeple Paris, Nahit'e bir cehennem gibi gelmiştir. "*Paris'teki Toyluere bahçesinde gezindiği bir akşam, gazetelerin "Türkler, İzmir kapısında!" haykırışını işiten Erbil; bir avuç Türk'le, çekilen acıları unutturacak bir coşku yaşar.*" (Ergin, 2013a: 283) Bu bahçedeki duygulanmalarını şu şekilde dile getirir:

"Gözlerim, atının üstünde dikilmiş, ufuklara bakan bir kahramanın mermer heykeline dalmıştı. Birden bire büyük mucizeyi haber veren bir sesle titredim:

-Türkler, İzmir kapısında!

... Ayı ayrı harflerle basılmış "Türkler, İzmir kapısında" kelimeleri seyyal ateşten eseri şekiller gibi gözlerime, kalbime, e bütün ruhuma yayılıyor, beni cezbe tutulmuş gibi sarsıyordu. Elimde gazete, ağaçlar, heykeller, ve insanlar arasından rüyada imişim gibi yürüyordum.." (Nahit, 1926/8: 1)

Doğada bir fırtına kopmadan önce havanın kararmaya ve hayvanların da yuvalarına, inlerine çekilmeye başladığını söyleyen yazar, İzmir'de kopan fırtınanın böyle olmadığını belirtir. Ufuklarda bu fırtınanın belirtisini gösterecek bir iz görülmemiştir. Bu sevinçli haber ardından Nahit, arzularını dile getirir. "*İstiyordum ki o büyük kumandanın, bir işaretiyle Türk ordusu, Anadolu yaylalarından, ayaklanmış bir orman halinde Akdeniz'e doğru akın ederken, ayaklanmış orman halindeki süngü sellerinin üstünde açan güneşlerin şaşasını*

göreyim; istiyordum ki Yunan Sebe Ceziresinden ta (Erbil) ovalarına kadar ilerlemiş ve “Dara”yı mağlup eden Yunan akınının bu defa, bir Türk kahramanı tarafından gerisin geriye ve binlerce laşe halinde Akdeniz’e atılması hadisesinin aks-i sedalarını işiteyim. İstiyordum,ki bunu onlarda, Avrupalı insanlarda gözleriyle görsünler ve kulaklarıyla işitsinler.” (Nahit, 1926/8: 2)

Bu heyecanlanmalarla yürüyerek Gambite heykeli ile yüz yüze gelen Nahit, heykelin cephesinde, “*Vatan Gambete*”nindir” yazısını görür. Bu yazı onun aklına şunları getirir: “ *O zaman, gözlerim önünde bundan daha ulvi ve muhteşem manzara canlandı. Anadolu’nun Akdeniz’e nazır bir tepesinde “Mustafa Kemal”, namütenahi süngülerin parıltılarından işlenmiş bir taş ile canlı bir heykel halinde yükseliyor, ve ayaklanmış bir orman halindeki Türk ordusunun çerçevelediği bu heykeli, akşam güneşinin ışıltıları şu harflerle süslüyordu. Vatan “Mustafa Kemal”indir.*” (Nahit, 1926/8: 2)

Nahit, Mustafa Kemal’e olan sevgisini bu şekilde dile getirir. Bu konuda Ergin, “*Erbil, Türk Hava Mecmuası’nda neşrettiği 30 Ağustos (S.8) ve Büyük Gazi’nin Nutku (S.13) yazılarında, bu asil seciyelerin Mustafa Kemal’in şahsında yeniden tezahür ettiğine dikkati çeker.*” (Ergin, 2013a: 226) tespitinde bulunur. Nahit, Ziya Gökalp’in 18. Ölüm yıldönümü adına Türk Yurdu’nda kaleme aldığı bir yazısında da Hüsrev Gerede’nin Millî Mücadele lehine yaptığı konuşması esnasında karşıt görüşlerin çıkmasına karşılık Gerede’ye, Mustafa Kemal’in kılıcını çektiği gün bütün Türk milliyetçileri onun emrinde olacağını söylemiştir. (Nahit, 1942b: 175) Nahit, Millî Mücadele sonrası kazanılan zaferi de Mustafa Kemal’in şahsında tezahür eden Türk milletinin azim ve kararlılığının bir sonucu olarak görür. (Ergin, 2013b:177)

Derginin dokuzuncu sayısında Nahit, daha öncede konu ettiği kabotaj hakkını ele alır. Yedinci sayıda bahsettiği kabotaj hakkı, Türk karasularında insan ve eşya taşıma hakkını yalnız Türklere veriyordu. Nahit, bu yazısında, ülkenin kara sınırları, karasuyu sınırları olduğu gibi hava sınırları da olduğunu belirtir ve Hava-i Kabotaj terimini kullanır.

Yazının giriş kısmında karasuları ile ilgili bilgiler verilir. Uzlaşmaya varılmış bir karasuyu sınır genişliği olmadığından bahseder Nahit. Bu alanda 3, 5, 7 ve 12 millik alanlardan bahsedilse de müşterek birleşme yoktur. Donanması

güçlü devletler bu sınırı olabildiğince genişletmeye çalışırken, donanması zayıf olan devletler ise daha az bir genişlikten söz ederler. (Nahit, 1926/9: 1)

Yeni asrın icatlarından olan tayyare ile birlikte göklerin de sınırı olduğu anlaşılmıştır. *“Karada ve denizde hakimiyetlerinin hududlarını çizmek için şimdiye kadar birbirleriyle uğraşmış devletler, bundan sonra seyyal ve hududsuz bir boşlukta da hâkimeyet-i serhadlerini tespit etmek zaruretindedirler.”* (Nahit, 1926/9: 1) Nahit bu noktada eski bir hukuk kuralını hatırlatır: *“Öteden beri mevcut olan bir hukuk kâidesi var ki bir memleket havasını da mülk sahibinin malı gibi addeder, ve bu nazariye tabii olarak bir devletin hakim olduğu arazinin semasını da o devletin mülkü gibi sayıyor.”* (Nahit, 1926/9: 1)

Nahit, tayyarenin bir savaş aleti olmakla birlikte, insan ve eşya nakliyatında, ticarî amaçlar için de kullanıldığını belirtir. Yazısında, tayyareyi bu açıdan ele alır. Tayyare dışında vapur, tren, otomobil gibi nakliye vasıtalarının yabancı bir memlekette geçerken o memleketin kurallarına uymak zorunda olduğunu belirten Nahit, bu zorunluluğun tayyareler için de geçerli olması gerektiğini ifade eder. *“Bir şimendüfer hattı; geçtiği her yerin kanunlarına göre meydana gelir, her şimendüfer katarı; üstünden geçtiği topraklarda hâkim olan nizam ve merasime riayet mecburiyetindedir. Ecnebi bir bayrağı haiz olan bir gemi, uğradığı her limanın tayin ettiği merasimi ifa etmedikçe içeri giremez. Şu halde nasıl olur da ecnebi bir tayyare, istediği gibi başka bir devletin havasında –O devletin kanunlarına, nizamlarına tabi’ olmaksızın- uçabilir”* (Nahit, 1926/9: 1)

Tayyarenin bir nakliye vasıtası olarak kullanılmasının yaygınlaşmasından dolayı, yabancı bir nakliye uçağının ülkemiz üzerinden geçmemesine imkan yoktur. Nasıl ki Karadeniz’den kalkan bir vapur Akdeniz’e gitmek için boğazları kullanmak mecburiyetinde ise, Orta Asya, İran, Arabistan ile Avrupa kıtası arasında işleyecek bir nakliye tayyaresi de ister istemez Türk havasından geçecektir. (Nahit, 1926/9: 1)

Nahit bu noktada *“Şu halde biz, ne yapacağız?”* sorusunu sorar ve şu cevabı verir: *“Eskiden şimendüferler ecnebi kumpanyalarının elinde idi. Eskiden kara sularımızda ecnebi kumpanyaları vapur işletirlerdi. Biz, bunların her ikisini de elde ettik. Şimdi yalnız bir üçüncüsü kalıyor: Nakliye tayyareleri!”* (Nahit, 1926/9: 2)

Nahit, Türk havalarında kabotaj hakkın yabancılara bırakılmaması fikrindedir. Başının üstünden her gün onlarca farklı bayraklı tayyarenin geçmesinin, devletin bağımsızlığına zarar vereceğini belirtir. Nahit bu durumu, aile ocağının içerisinde gece gündüz her dakika yabancılara gezip tozmasına benzetir. Nasıl ki evimizin içerisinde başkalarının dolaşmasına müsaade vermiyorsak ülkemiz hava sınırları içerisinde de yabancı tayyarelerin istedikleri gibi uçuşmasına müsaade vermemeliyiz görüşünü savunur. Bununla beraber Nahit, gelişen dünyanın hızını kesmenin hiç kimsenin elinde olmadığını belirtir. Aynı şekilde yaygınlaşan hava nakliyatını engellemek de bizim elimizde olan bir durum değildir. Bu bakımdan hava sınırlarımız içerisinde nakliye uçaklarının geçmemesi gibi bir durum da söz konusu değildir. Bu konuda Nahit, nakliye vasıtalarının gelişmişliğinin iktisadî yapıyla olan bağlantısını açıklar ve şu öneride bulunur: “... tayyarelerin bir nakliye vasıtası gibi kullanılmasını men’ etmek, ve nihayet beynelmilel münakale hatlarının bizim havamızdan geçmesine mani’ olmak dahi o kadar bizim elimizde değildir. Dahası var: Nakliye vasıtalarının iktisadi terakkiyat ile pek sıkı bir alakası vardır. İktisadiyatı inkişaf etmiş hiçbir millet yoktur, ki nakliye vasıtaları tekamül etmemiş olsun, başka bir tabir ile nakliye vasıtaları terakki etmiş hiçbir millet yoktur, ki iktisadî terakki ve inkişafa nail olmamış olsun. Binaenaleyh, eğer biz, başka milletler gibi tayyareyi, bir nakliye vasıtası gibi kullanamazsak iktisadi istiklalimiz mümkün değil elde edemeyiz.” (Nahit, 1926/9: 2)

Nahit’in teklif ettiği çözüm, ülke olarak hava nakliyatına önem verilmesi ve bu piyasada önemli bir pay sahibi olunmasıdır. Bunun için de tayyarenin ülkemizde üretilmesine ve nakliye vasıtası olarak kullanılmasına önem verilmelidir.(Nahit, 1926/9: 2)

Ülkeye bu konuda en büyük destek ise Türk Tayyare Cemiyeti’nden gelecektir. “Türk Tayyare Cemiyeti ise işte bu yüksek gayeyi elde etmeye çalışıyor. Onun için elimizden geldiği kadar cemiyetin iradını arttırmalıyız. Bir gün haberimiz olmadan bu ulvi gayenin tahakkuk ettiğini göreceksiniz.”(Nahit, 1926/9: 2)

Onuncu, on birinci sayılarda yazıları bulunmayan Nahit’i on ikinci sayıda tekrar başyazı yazarı olarak görürüz. Nahit bu yazısında, eski yazılarında özellikle üzerinde durduğu ve iktisadî iktidarın güçlenmesi noktasında hayatî öneme sahip olduğunu söylediği imali sanatın uygulama alanlarından olan, Kayseri Tayyare

Fabrikası'nın ülkeye olacak katkılarını askerî ve iktisadî açıdan ele alır.²⁸ Fabrika'nın kurulması olayından gazetelerin yeterli derecede bahsettiğini belirten Nahit, diğer yandan bu gazetelerin, fabrikanın yaratacağı askerî ve iktisadî sonuçları tahlil etmediklerini ifade eder. Ona göre, bu yönde yapılacak olan tahliller, Türk hürriyet ve istiklalinin ne suretle takviye edilmeye çalışıldığını açıklayacaktır. *Türk Hava Mecmuası*'nın bu boşluğu doldurmayı bir görev saydığını belirtir. (Nahit, 1926/10: 2)

Nahit'e göre: *"Tayyare, diğer bütün harp vasıtalarını geride bırakacak bir tahrip aleti olacak; tayyare, sulh ve harp zamanında diğer bütün nakliye vasıtalarının ehemmiyetini ikinci dereceye indirecek; ve nihayet tayyareyi en vasi' mukayesede ve en ziyade maharetle kullanan devletin askerî, iktisadî, siyasî iktidarı daha ziyade artacaktır... Tayyarenin bu müspet neticeleri karşısında memleketimizin müdafaa kuvvetini bu yeni alete takviye etmekten başka çare yoktu"*(Nahit, 1926/10: 2)

Bu amaçla yabancı memleketlerden tayyare alınmaya başlandığını belirten Nahit, bu durumun Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde olduğunu şu şekilde söyler: *"Lakindüşünmelidir ki bu tayyareleri ecnebi memleketlerden satın almak, Türkiye Cumhuriyeti'nin istihdaf ettiği hürriyet, istiklal ve beka gayelerini ne dereceye kadar tatmin edebilirdi?"* (Nahit, 1926/10: 2)

Tayyare alınmaya mecbur olunan ülkelerle yaşanacak herhangi olumsuz bir durumda, *'Türkiye Cumhuriyeti bu tayyareleri nasıl temin edecektir'*, sorusu Nahit'in kafasındadır. O, böyle bir durumda, tayyare satın alınan yabancı ülkeyle münasebet imkânı bulunmayacağından, tayyare tedariki konusunda sıkıntıya düşüleceğini belirtir. Nahit, Türk topraklarının karadan ve denizden düşmanlarla kuşatıldığı olduğu günü, tüm Türk milletinin kendi gözleriyle görmüş olduğunu ifade eder: *"O gün, ki Türk milleti, - aç kalmış yavrularına kendi ciğerlerini koparıp yediren "Pelican" kaşıkçı kuşu gibi- müdafaa aletlerini öz evladının kanundan ve kemiğinden ibda' etmişti, işte böyle bir haile? Gününe çatıp gelirse, Türk milleti ne yapacaktı?.."* (Nahit, 1926/10: 2)

---

²⁸ Kayseri Tayyare Fabrikası ve kuruluşu ile ilgili detaylı bilgi için bkz: Erel, C., Yıldırım, S. (2013) Türkiye'de Sivil Havacılık Eğitimleri, *MSI Aylık Savunma Teknolojileri Dergisi*, 10 (97), 66-73.

Bu sıkıntılı durumlarla bir daha karşılaşmamak için memleketi idare edenlerin bu ihtimali göz önüne getirdiklerini belirtir. “ İşte *“Kayseri Tayyare Fabrikası” bu ihtimale karşı bulunmuş en doğru bir çaredir. Türk vatanının hürriyet ve istiklalinden ezeli bekçisi olan Türk ordusu, en lüzumlu cihazını artık temin etmiştir, ve tayyare fabrikası, onun müstakbel zaferlerinin sağlam bir temeli olacaktır.*” (Nahit, 1926/10: 2) der.

Nahit, Kayseri Tayyare Fabrikası'nın askerî yönüne bu şekilde değindikten sonra, bu fabrikanın taşıdığı iktisadî ehemmiyete geçer. Tayyare teknolojisinin her gün terakki etmesi, tayyareyi savaş sahasında önemli bir alet yaptığı gibi iktisadî alanda da adından söze edilmeye başlanan bir konuma getirmiştir. Bu durum, önüne geçilemez bir vaziyettedir. Nahit, özellikle Avrupa memleketleri arasında tayyare nakliyatının her geçen gün çoğaldığına ve yeni hava yolları oluşturulduğuna dikkat çeker. Gelecekte bu hava nakliye yolarını Doğu memleketleri de tesis edecektir ve Avrupa ile Asya arasında nakliye tayyareleri işleyecektir görüşündedir. (Nahit, 1926/10: 2) Bu durumda sahillerimizden ve topraklarımızın üstünden yabancı devletlerin tayyareleri sürekli olarak geçeceklerdir. Nahit'e göre buna mani olmanın tek çaresi vardır. O da Türkiye'nin bizzat tayyare işletmesidir. Ancak işletilecek bu tayyareleri kendimiz üretmez, başka devletlerden satın alma yoluna gidersek daimi bir fayda elde etme imkânımız yoktur. (Nahit, 1926/10: 2)

Fabrika'nın iktisadî ehemmiyetini bu şekilde belirten Nahit, yazısının son kısmında imali zanaata yer verir. İmali sanatı olmayan ülkelerin, iktisadî rekabet sahasında tutunamayacaklarını, bu sebeple siyasî istiklallerini kaybedeceklerini vurgular. Bu bakımdan ülkemizde imali bir zanaatın meydana getirilmesinin zaruri olduğunu belirtir. Nahit, Kayseri Tayyare Fabrikası'nı, ülkemiz imali zanaatı adına atılmış önemli bir adım olarak görür: “İşte askerî bir zarurettten doğmuş olan tayyare fabrikası bu hayati zarureti de temin etmenin ilk adımıdır.” (Nahit, 1926/10: 3)

Nahit, bu fabrikanın, bir istihdam kapısı olduğunu da belirtir. Bu fabrikada ustalar ve işçiler yetişecektir. Bu usta ve işçiler, başka türlü imalathanelerde de çalışma salahiyetine sahip olacaklardır. Yeşilköy'de kurulan Tayyare Makinist Mektebi ile bu fabrika gelecekte ülke yararına çalışacaklardır. “*Türk tayyare cemiyetinin “Yeşil Köy” de tesis ettiği makinist mektebinde yetişecek gençler, yarın bir otomobil, bir traktör makinasını imal edebilecekleri gibi Kayseri*

fabrikasında yetişecek ustalar ve amele de bir gün başka bir fabrikada kolay kolay çalışabilir.” (Nahit, 1926/10: 3) Nahit bu fikrini makine denilen şeyin, farklı şekillerde bulunmasına rağmen hepsinin çalışma mantığının aynı olmasına bağlar. Nahit, makinenin hep aynı fennî nazariyeye göre tesisi edildiğini söyler. (Nahit, 1926/10: 3)

Nahit, yazısının sonlarına doğru, diğer yazılarında da belirttiği üzere, imali zanaatımızı yükseltecek fabrikaların sayısının artmasıyla harsî müesseselerimizde de yükselme görüleceğini belirtir. “...ve işte o zaman bizim harsî müesseselerimiz, yani lisanlarımız, edebiyatımız, hukukumuz, ve diğer milli müesseselerimiz terakki ve tekamül edebilecektir, çünkü iktisadiyat müessesesi, diğer bütün müesseselerde sud veren, onları besleyen bir ana gibidir”(Nahit, 1926/10: 3)

Nahit, Yeşilköy Makinist Mektebi ile Kayseri Tayyare Fabrikası'nı, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir cüzü olarak saydığı Türk Tayyare Cemiyeti'nin zaferi olarak görür: “*Kayseri Tayyare Fabrikası ile “Yeşilköy” Makinist Mektebi, milli iktisadiyatımızın terakki ve inkişafının en kuvvetli menba'larından oldukları için bunların tesis edilmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve onun bir cüzü olan “Türk Tayyare Cemiyeti” nin birer zaferidir.*” (Nahit, 1926/10: 3)

Nahit, yazısının sonunda Türk Hava Mecmuası'nın takip ettiği gayelerden birinin tahakkuk ettiğini görerek sevinir ve bu zevke iştirake okuyucularını da davet eder.

Nahit'in dergideki son yazısı ‘*Büyük Gazi'nin Nutku*’ başlığını taşır. Mustafa Kemal'in Büyük Millet Meclisi'nin yeniden açılması münasebetiyle yaptığı konuşma, yazının konusudur. Nahit, başlığın altında bu konuşmadan bir alıntı yapar. Yazısını da bu alıntı üzerine bina eder. “*Vatandaşların kendi gayret ve hamiyetlerinin mahsulü olan Tayyare Cemiyeti'nin bir senelik mesai ve muvaffakiyatı takdire şayandır.*” Bu sözün cemiyetin bütün mensuplarını şerefliendirdiğini belirtir. Türk Hava Kuvvetleri'nin takviyesi için çalışan ve hamiyetlerini gösteren vatandaşlara karşı Mustafa Kemal'in bu seslenişi, teşvik edici ve cesaretlendiricidir. Nahit, bu başarıyı Cumhuriyet rejiminin iktisadî ve içtimaî alanlarda atmış olduğu adımların başarısı olarak görür. Bu başarıda Tayyare Cemiyeti'nin payı olduğu için sevinir. “*Cumhuriyet rejiminin millî ve içtimaî hayatımızda vukuunu teshil ve temin ettiği terakki ve inkişafın umumi seyri arasında Türk Tayyare Cemiyeti'nin göze çarpacak bâriz ve takdire şayan*

bir terakki eseri halinde görünmesini hiç şüphesiz bir taraftan vatandaşların hamiyetine, bir taraftan da hamiyeti istismar hususunda Tayyare Cemiyeti'nin gösterdiği ehliyeteye medyundur.” (Nahit, 1926/11: 1)

Nahit, vatandaşlardan cemiyete olan hamiyetlerini ve fedakârlıklarını arttırmalarını ister. Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınması için girilen yolun, terakki yolu olduğunu ve bu yolda kesintilere uğramamak gerektiğini belirtir. Nahit, ilerlemenin bunu emrettiğini söyler. (Nahit, 1926/11: 1)

Nahit, Mustafa Kemal'in nutkunun en önemli yanının, ağırlığı her şeyden ziyade iktisadiyatımıza vermek olduğunu belirtir. Mustafa Kemal, zekâsının keskinliğiyle medenî ve muasır milletlerin başarısının arkasındaki sırrı, iktisadiyatta görmüştür. Bu bakımdan o eski yönetimlerin düştüğü hataya düşmemiş, iktisadî kalkınmanın diğer alanlara da yansıtacağını kavramıştır. “*Eski sultan ve hatta Meşrutiyet devreleri ricalinin kuvvet ve şevket avâmilini bir takım askerî veya siyasî müesseselerin zahiri şekillerinde aramalarına mukabil, Türk dâhisi, bu kuvvet ve şevket avâmilinin asıl menba'larına işaret ediyor: Demir sanayi ile ziraatın ve ticaretin inkişafı ve bu inkişafa engel olabilecek maniaların izalesi hususunda Gazi Paşa hazretlerinin hissetmekte oldukları hayati zaruret, bütün zihinlere ergeç kendisini telkin edecektir.*” (Nahit, 1926/11: 1)

Nahit, Mustafa Kemal'in iktisadî kalkınmaya verdiği önem sayesinde Âlî İktisat Meclisi'ni tesis ettiğini ve bu sayede iktisadiyatı tesadüfe terk etmediğini belirtir. Bu tarz iktisadî meclislerin önemini belirten Nahit, İngiltere İmparatorluk Konferansı'nın daima iktisadiyat etrafında dönüp dolaştığını söyler. Almanya, İtalya ve Fransa, bütün kuvvetlerini iktisat alanında sarf ettikleri mesailerle elde etmişlerdir. (Nahit, 1926/11: 1)

Yazının son bölümü, iktisadî seferberlik alt başlığını taşır. Nahit, Mustafa Kemal'in millî iktisadiyata verdiği önemin, Türk vatandaşlarını iktisadî bir seferberliğe davet ettiğini belirtir. Âlî İktisat Meclisi, bu seferberliğin göstergesidir. Bu meclisin doğrudan doğruya millî hayat üzerinde yapacağı tetkiklerle ortaya koyacağı prensipler, Türk iktisadî siyasetinin ana hatlarını oluşturacaktır. Bu sayede Türk milleti, iktisadî istiklalini elde etmiş olacaktır. Bu durum da siyasi istiklalini sağlam bir temeli olacaktır. (Nahit, 1926/11: 1)

Sonuç olarak Nahit'in dergideki yazılarına baktığımızda şu konular üzerinde yoğunlaştığını görürüz:

1. İktisadî kalkınmaya öncelik verilmelidir. Ülkeyi ayakta tutan müesseselerin gelişmesi ancak buna bağlıdır.

2. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, iptidaî ziraattan, modern ziraata geçmelidir. Aynı zamanda imali zanaat yükselmelidir. Tayyare Cemiyeti'nin faaliyeti de bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olduğundan desteklenmelidir.

3. Tayyare, en modern bir savaş aletidir. Bu alete sahip olmayan milletler istiklallerini koruyamaz.

4. Tayyare aynı zamanda insan ve eşya taşımada kullanılan bir nakliye vasıtasıdır. Onun bu yönünden de faydalanmak lazımdır.

Haşim Nahit'ten sonra mecmuaya başyazılarıyla hizmet eden bir diğer yazar, Süleyman Nazif'tir.²⁹ Derginin 1 Haziran 1926 tarihli ilk sayıdan 15 Şubat 1927 tarihli on sekizinci sayısına kadar Nazif'in yazılarını dergide görürüz.³⁰ 1927 yılında vefat eden Nazif, ömrünün son yıllarında yaşadığı maddî sıkıntılar dolayısıyla çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazarak geçimini sağlamıştır.

Muhammet Gür'ün tespit edebildiği kadarıyla, “*vefatına kadar ki altı sene zarfında... başta Peyam-ı Sabah, İleri, Resimli Gazete, Servet-i Fünun, Son Telgraf, Yeni Türk, Yeni Ses olmak üzere Yarın, Mahfi!, Sıhhi Sahifeler, Vatan, Yıldız, Asri Türkiye, Türk Hava Mecmuası gibi gazete ve mecmualarda üçyüzden fazla makalesi yayınlanır.*” (Gür, 1992:114)

Türk Hava Mecmuası'nın yayın hayatına başladığı tarih, Nazif'in vefatından bir sene öncedir. Bu bakımdan Nazif'in son yazılarını, Türk Hava Mecmuası'na da gönderdiği sonucunu çıkarabiliriz. Muhammet Gür'ün Süleyman

---

²⁹ Nazif'in mecmuadaki yazılarını dergi dizini içerisinde bulabilirsiniz.

³⁰ Süleyman Nazif 4 Ocak 1927 tarihinde vefat etmiştir. Vefatından sonra dergiye yayımlanmak üzere gönderdiği yazılar, ‘*Süleyman Nazif'in En Son Yazıları*’ başlığı altında yayımlanmıştır. Bunlar ‘*Asyadaki Kıyamlar*’ ve ‘*Benim Dinim*’ başlıklı yazılardır. Muhammet Gür, Süleyman Nazif ile ilgili hazırladığı doktora tezinde, bu yazıların, Süleyman Nazif'e ait, tespit edebildiği son yazılar olduğunu söyler. Gür, M.(1992). *Makale ve Mektuplarına Göre Süleyman Nazif*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları İstanbul, s. 124.

Nazif üzerine yaptığı doktora çalışmasında, yazarın cenaze masraflarının Tayyare Cemiyeti tarafından karşılandığı belirtilmiş ve Nazif'in son iki yazısının *Türk Hava Mecmuası*'nda yayımlandığı ifade edilmiştir: “*Süleyman Nazif'in tespit edebildiğimiz son iki yazısı, Türk Hava Mecmuası'nda ölümünden sonra ve "Nazif'in En son Yazıları" üst başlığı ile yayınlanmış olan şu (ikincisi yarım kalmış) makalelerdir:*

"Asya'daki Kıvamlar", nr. 17, 31 Kanun-ı sani 1927, s. 6-7.

"Nazif'in En son Yazısı: Benim Dinim", nr. 18, 15 Şubat 1927, s.7-8.”(Gür, 1992: 124)

Nazif'in dergideki ilk yazısı, birinci sayıda yer alan ‘*Tayyareler*’ başlıklı yazıdır. Yazıda genel olarak hava kuvvetinin önemi üzerinde durulur ve silahlı kuvvetlerin modernleşmesi konusunda tayyarenin önemi belirtilir.

Nazif, yazısına, “*Papazlık mesleğinde yetişmişken Hazret-i İsâ'nın ulûhiyetini inkar ve fakat Müslüman düşmanlığında her papazdan ziyade ısrar etmiş olan Fransız*” (Nazif, 1926/1: 3) olarak tanımladığı Ernest Renan'ın İslam medeniyeti hakkında verdiği bir konferanstan yaptığı bir alıntı ile başlar: “*Eğer Hazret-i Ömer'in fütühatıyla Cengiz'in İstilasına karşı durabilecek bir batarya topla, bir buhar gemisi olsaydı, tarih başka bir cereyan alırdı.*” (Nazif, 1926/1: 3)

Nazif'e göre, gelişmiş silahlarla savunma ya da taaruz yapanlar daima kazanırlar. Orduların manevî gücü, düşman ile eşit kalitedeki silaha sahip olduğu zaman ortaya çıktığı fikrini savunan Nazif, bir bahadırın, kılıcıyla ne kadar kuvvetli olursa olsun, cılız bir elin çektiği tetik karşısında ölüme mahkum olduğunu belirtir. Bu duruma örnek olarak Coşima'da Japon donanmasının Rus donanmasına karşı aldığı galibiyeti gösterir. Rus donanması ile Japon donanmasının birbirlerine müsavi iki güç olduğunu belirten Nazif, Japonların manevî gücü üstün geldiği için muharebenin Japonlar tarafından kazanıldığını ifade eder. (Nazif, 1926/1: 3)

Nazif, yirminci yüzyılın, insanlığa savunmak zorunda oldukları bir sınır daha eklediğini belirtir. O da hava sınırıdır. Sağ cenah, sol cenah olduğu gibi bir üst cenah da meydana gelmiştir. Nazif, “*bu cenahı takviye etmeyenlerin vay haline*”, der. (Nazif, 1926/1: 3) Yazar, her milletin bir hava sınırı olmasını, bu sınırın korunması gerektiğini ifade eder ve savunma noktasında en önemli savaş

aleti olarak tayyareyi görür. Nazif, tayyareyi top gibi tüfek gibi gerekli bir savaş aleti olarak görmektedir. Sınırların en önemlisi olarak havayı gören Nazif, diğer sınırlar ne kadar güçlendirilirse güçlendirilsin havadan gelecek bir düşmanın memleketin istediği noktasını tahrip ve işgal edebileceğini ifade eder. (Nazif, 1926/1: 3) Türk milletinin bu duruma Dünya Harbi'nde tanıklık ettiğini şu cümlelerle belirtir: *“Havaî kuvvet, harb-i umumiyyede büyük bir vazife-i istikşaf ve tahrip icra etti. Bizi o ateşin içine dama taşı gibi sürenler birçok şeyde olduğu gibi, tayyare ile de ordumuzu teslih etmekte ihmal göstermişlerdi. Düşman tayyareleri, Çanakkale haricinden gelerek bombalarını Harbiye Nezaretinin bulunduğu Bayazid Meydanına yağdırırken, İstanbul'un afakında kuşlar bile uçmadı.”* (Nazif, 1926/1: 3) Nazif, bir iki Türk tayyarecisinin bu saldırılara karşı koymak istediklerini, hatta bu uğurda ölenlerin yaralananların olduğunu belirtir. Tayyarecilerimizin bu savunmalarının sonuç vermemesinin sebebini ise orduların eşit seviyede ve kapasitede teçhizata sahip olmamasına bağlar: *“Fakat, yukarıda da dediğimiz gibi, orduların kıymet-i manevîyesi ancak müsavi vesait ile mücehhez olduktan sonra, kendini gösterebilir.”* (Nazif, 1926/1: 3)

Nazif, hava kuvvetinden ilk istifade edilen dönemin İstiklal Harbi olduğunu belirtir. Meydan muharebesinin kazanılmasında tayyarelerin mühim bir payı olduğunu söyler. (Nazif, 1926/1: 3) Nazif, bu sayede, hava kuvvetinin varlığında kuvvet, yokluğunda ise felaket bulunacağı fikrini okuyuculara iletmeye çalışır. Ülkenin artık bir üst cenahı olduğunu belirten Nazif, bu cenahın korunması için vatandaşların gayretlerinin devamını diler. *“Hergün biraz tahkim ve temin edilmekte olan bir üst cenahımız artık vardır. Terakkiyat-ı fenniye ile her gün değişen ve yeni âlat ve vesait arz-ı ihtiyaç eden bu filoyu tekmil ettirmek ve zaman ile birlikte yürütmek için, gösterdiğimiz gayrette ilk hızıyla devam etmeliyiz.”*(Nazif, 1926/1: 3)

Nazif, bu görüşünü daha da ilerletir ve bir tayyare fabrikası fikrini ortaya atar. Bu fabrikanın eksikliğini, eldeki vasıtaların kullanımı noktasında sıkıntılar açacağını belirtir. *“Eskiyen, aşınan ve değişen tayyareleri tamir veya müceddeden inşa edebilecek fabrikalarımız olmazsa eldeki vesaitten edilecek istifade her gün biraz daha tenakus ede ede sifıra mütekarib derekeye sükut eder.”* (Nazif, 1926/1: 3) Nazif'in bu görüşüyle, Haşim Nahit'in tayyare fabrikası ile ilgili görüşleri paraleldir. Denilebilir ki derginin ilk sayılarından itibaren, ülkede bir tayyare fabrikasının kurulması için fikir zemini oluşturulmaya çalışılmıştır.

Nazif'in mecmuadaki, hava kuvvetlerinin önemini içeren diğer yazısı, 7 Temmuz 1926 tarihinde, İstanbul Üniversitesi Konferans Salonunda, Türk Tayyare Cemiyeti İstanbul Kongresi ikinci oturumunda yaptığı konuşmanın metnidir.³¹ Bu kongrenin amacı, İstanbul'dan toplanacak yardımların düzenli bir hale gelmesini sağlamak ve yeni gelir yolları bulmaktır. Nazif, konuşmasının sonunda bu konuda kendi görüşlerin dile getirir, ancak Nazif'in konuşmasının önemli yanı, Tayyare Cemiyeti'ne yapılacak yardımlar hakkında olanlar değildir. O, bu konuya konuşmasının sonunda yer verir. Konuşmanın başında ise hava kuvvetlerini güçlendirmenin öneminden bahseder ki metnin önemli ve etkileyici kısmı da burasıdır. Bu kısmın başlığı ise '*Pusudaki Tehlike*'dir.

Nazif, doğanın ateşkesi olmayan bir savaş halinde işlediğini belirtir. Bu savaş halinden insan, ateş yakmak ve silahı kullanmak gibi özellikleriyle öteki hayvanlardan üstün hale gelmiştir. Bu noktadan sonra ise insanlar kendi aralarında savaşa başlamışlardır. Ortaçağ döneminde ateşli silahlar ortaya çıkmış ve gelişerek yapımı sürmüştür. Üstün silahlara sahip olanlar ise düşmanları üzerinde hâkimiyet kurmuşlardır. Nazif, tarihin doğal çizgisini, savaş araçlarının çizdiğini belirtir.(Nazif, 1926/2: 3)

Nazif, konuşmasının devamında çeşitli örneklerle konuyu açar. Verilen örneklerden bazıları, derginin ilk sayısındaki '*Tayyareler*' başlıklı yazısında da geçen tarihi hadiselerdir. Orduların gerçek manevî gücünün eşit ve aynı seviyedeki silahla ortaya çıkacağı düşüncesini, bu konuşmasında da tekrarlar. Bu konuda Güney Afrika ile İngiltere'nin Transival savaşını örnek verir. Moral gücü yüksek olmasına rağmen Afrikalılar savaşı kaybetmişlerdir. İngilizler ise moral güçleri düşük olsa da yüksek silah kapasiteleri sayesinde galip duruma gelmişlerdir. (Nazif, 1926/2: 3)

Nazif, orduların eşit moral seviyesinde savaşmaları konusunda sözü tayyarelerin rolüne getirir. Nasıl ki tüfek, ok ve yayı; top, mancınığı yerle bir ettiyse, tayyare de hava gücü yeterli olmayan bir milletin topuyla tüfeğini yerle bir edecektir. (Nazif, 1926/2: 4)

Nazif, tayyarenin ülkemizde ilk defa Kurtuluş Savaşı'nda kullanıldığına dikkati çeker. Yararlı faaliyetlerini belirtir, ancak Türkiye'nin mevcut hava

---

³¹Bu metnin sadeleştirilmiş metni için bkz. Verel, Oktay. (1985). *İstikbal Göklerin Gökler Bizimdir*, Ankara: THK Yayınları, s. 71-78.

kuvvetlerinin ordunun gereksinimlerinin tümünü yerine getirmek ve gelecekteki her olasılığa karşı koruyucu vazifede bulunmaktan uzak olduğunu belirtir. (Nazif, 1926/2: 4) Bu durumun sürmesi halinde neler olabileceğini, “Hava kuvvetlerini savsaklarsak ne olur?” sorusuna verdiği cevapla açıklar. Nazif, bu soruya ‘güçsüz oluruz’ cevabını verir. Güçsüz olmanın yakın geçmişte ülkemize yaşattığı acıları örnek olarak gösterir. Nazif, güçsüz olmayı tutsak olmakla eş tutar. Tanıklık ettiği şu olayı anlatır: “ *Birgün bunlardan bir yüzbaşıya Beşiktaş semtinde küçük, fakat zarif bir hanenin sahibi Türk ile mücadele ederken tesadüf ettim. Memleketten gelmek üzere olan kapatmasını iskân için o hanenin bilimum eşyası ve mefruşatıyla hemen terk edilmesini bakes ve biçare sahibine emrediyordu. Adamcağız isterse yalnız bir çanta çamaşır alabilecekti.*” (Nazif, 1926/2: 5)

Nazif, güçsüz olma psikolojisini daha iyi açıklayabilmek için dünya tarihinden de örnekler verir. Galler’in Roma’yı elde ettikten sonra alacağı tazminat konusunda, Roma ile tartışma yaşadığını belirtir. Galip tarafın, tazminat olarak verilen altınların eksik, Roma’nın ise tamam olduğunu iddia ettiğini belirtir. Galip Galler reisinin kendi kılıcıyla kalkanını, terazinin taşlarla dolu gözüne attığını ve şunları söylediğini ifade eder: “*Mağlupların vay haline...*” (Nazif, 1926/2: 5) Nazif, bu sözü bahsettiği Beşiktaş çapulunda ve el koymasında da İtilaf ordusu yüzbaşısının dilinden “malheur aux vaincus” şeklinde, Fransızca olarak duyduğunu belirtir. (Nazif, 1926/2: 5)

Yakın geçmişin bu acı tablolarından bahsetmesini, bazı yaraların deşilerek iyileşebildiğini belirterek açıklar. Nazif, bunları yazarken kaleminde bir neşterin sevecen niyetinden başka bir niyet taşımadığını dile getirir. (Nazif, 1926/2: 5) Bu noktada, ‘büyük vatan şairi’ tanımını kullandığı Namık Kemal’in ‘Hürriyet Kasidesi’nden şu kısmı okur: “*Felekten intikam almak demektir ehl-i idrake / Edüp tezyid-i ibret müstefit olmak nedametten*”

Yakın tarihin bu acı olaylarının güçsüz olma sebebiyle yaşandığını belirten Nazif, bu duruma tekrar düşülmemesi için hava kuvvetlerine önem verilmesi gerektiğini belirtir. Bu amaçla, tayyare alımını ve imalini oldukça önemli bulur. Nazif, yazısında bu görevin hükümet tarafından tek başına sağlanamayacağını, millet olarak yardımda bulunulması gerektiğini belirtir. Muasır memleketlerden Amerikan vatandaşlarının bile hükümet bütçesine denk yardımda bulunduğunu bu duruma delil olarak gösterir. (Nazif, 1926/2: 4) Nazif, milletin yardımı konusunda emindir. “*Şimdi ilim ve irfanın şu mukaddes kayası altında toplanan muhterem*

cemiyetimizin temsil ettiği Türkler, mesail-i milliye ve vataniyede asla mümessek ve mütereddid değildirler. Ne zaman (Vatan tehlikede!...) nidası işitilirse derhal kasalarının, keselerinin muhteviyatı mal ve iane sandıklarına boşaltarak, göğüslerini düşman kurşununa açtılar.” (Nazif, 1926/2: 5) Nazif, cemiyetin böyle bir milletin para verilmesi için fedakârlığa davet edilmesini saygısızlık olarak görür. Trakya ve İzmir’de toplanan Tayyare Kongreleri’nde alınan kararları ve bulunan yeni kazanç yollarını hatırlatarak, İstanbul’un elinin daha açık olmasını istediğini belirtir. (Nazif, 1926/2: 6)

Konuşmasının sonunda tayyareye verilmesi gereken önemi Yunan mitolojisinden bir örnek ile açıklar. Arapların ‘Müşteri’ dedikleri Jüpiter’in, Yunanlıların en büyük Tanrısı olduğunu belirten Nazif, Jüpiter’in kızdırılması halinde, insanların başlarına yıldırım yağdırdığını söyler. Nazif, her uçağın bir Jüpiter olduğunu belirtir ve konuşmasını şiddetli ve gür alkışlar ile tamamlar. (Nazif, 1926/2: 6)

Nazif, mecmuadaki ‘*Hak Mudhikesi*’ başlıklı yazısında da tayyareye verdiği önemden bahseder. İtalya’nın ülkemiz üzerindeki işgalci politikasından yakındığı bu yazısında, İtalya’nın ülkemize karşı kendini en güvende hissettiği noktanın, hava donanması olduğunu belirtir. “*İtalya’nın en ziyade istinad ettiği hava donanmasıdır. Binlerce tayyare ile takviye edeceği hareket-i askeriyesinden muvafık olacağına kanaat edeceği gün, derhal üzerimize atılacak.*” (Nazif, 1926/3: 5) İtalya’nın bu düşmanca tutumuna karşı Türkiye Cumhuriyeti’nin durumunu ise şu sözlerle dile getirir: “*Fakat Türk uyumuyor. Vesait-i taaruzuna aynı aletlerle müdafaa etmekte bir an tereddüd etmeyecek... Bizim program dâhilinde bir hava donanması teşkiline teşebbüsümüz bir sene ya oldu, ya olmadı. Bugün elimizde bize ümit ve düşmana endişe veren bir filo var. Fabrika ve usta ile işçilerde bir taraftantekamül ediyor. İtalya, isterse vatanımıza bir kundak daha sokmaya çalışsın. Garbi Asya’nın şimali Afrika bulunmadığını görecektir.*” (Nazif, 1926/3: 5)

Nazif, Tayyare Cemiyeti’nin çalışmalarının mahsulü olan Kayseri Tayyare Fabrikası’nı da yazılarında konu edinmiştir. Onun ‘*İki Fabrika*’ başlıklı yazısı bu olayı işlemektedir. Nazif yazısında, Osmanlı İmparatorluğu’nun devamı olan Türkiye Cumhuriyeti’nin sınırlarının küçüldüğünü belirtir. Bu küçülmeye rağmen, son bir buçuk asır içerisinde geriye değil ileriye gidildiğini belirtir. Bu durumun gerçekleşmesinde, Türk milletinin idrakinin önemli olduğunu ifade eder. “*Aradaki*

bir buçuk asrı mütecaviz zaman, bin hâl ü ahvâle rağmen, bizim geriye değil, ileri gitmiş olduğumuzu ispat eder. Vakıa serhadlerimiz küçüldü, ve topraklarımız azaldı... evvelkine kıyas kabul etmeyecek derecede, bî-had ve bî-kayd füsuhat-i idrake malikiz. Bizi bu mukaddeme ve mütalaaya sevk eden sebep, Kayseri'de ahiren resm-i küşadı icra edilen tayyare fabrikasıdır.”(Nazif, 1926/4: 2)

Nazif, ‘Eğer Olursa’ başlıklı yazısında da tayyarenin önemli bir savaş aleti olduğuna dikkatleri çeker. Fransa ile Almanya’nın ittifak halinde olmalarının özellikle İngiltere açısından ne gibi sonuçlara yol açacağını incelediği yazısında Nazif, değişmekte olan dünya dengeleri karşısında Türkiye’nin tarafsızlığını koruması görüşündedir. “*Bundan böyle en müessir silahımız bî-taraflığımız olacaktır... Bî-taraflığımıza kıymet ve kuvvet vermek için şimdiden bila fasıla çalışmalıyız. Sulh ve sükun isteyenler, mütevekkil durmayarak, silahlanmaya ihtimam etmelidirler. Türk’ün akl-ı selimi bu hakikati daha evvel: **Hazır ol cenge eğer ister isen sulh u salah** suretinde tercüme-i tedvin etmiştir.”* (Nazif, 1926/5: 6) Nazif, silahlanmanın ordunun modernleşmesiyle gerçekleşeceğini belirtir. Bu modernleşme hareketinin en önemli parçası olarak da tayyareyi görür: “*Vaktiyle passız silah ile kuru barut, teslihatı ikmale ve temin-i istikbale kağı ad edilirdi... Fakat bugüne kadar keşf ve imal edilmiş olan en müesser alet-i taaruz ve zafer tayyaredir. En kuvvetli orduları ve en nâ-mağlup donanmaları, zeka-yı beşerin yarattığı bu cansız, fakat can-sûz kartallar bir saat içinde künfeyekun edebilir.”* (Nazif, 1926/5: 6)

Nazif, İtalya’nın Türkiye’yi istilaya hazırlandığına dair haberlerin gazetelerde sıklıkla yer almasından dolayı kaleme aldığı *İtalya ve Biz*³² adlı yazısında tayyareye ve tayyare imaline verilen önemi dile getirir. Bu tür haberlerin varlığıyla endişeye ve ümitsizliğe düşülmemesi gerektiğini belirten Nazif, olası bir taaruz ihtimaline karşı silahlanmaya önem verilmesi gerektiğini dile getirir. Silahlanma ve hava kuvvetinin geliştirilmesi noktasında eksiklikler olduğu sürece, toprak üstündeki milletin ne azmi ne de kararlılığı bir işe yarayacaktır. “*Nefesimiz kadar silahımıza da itimad edelim. Biz toprağın üstünde ne mertebe metin ve pür-azim olursak olalım, ufuklardan kanatlarını sallayarak geçecek bir tayyare*

³² Nazif’in aynı başlıkla yayınlanmış bir başka yazısı daha vardır. Onun bu yazısı 1335 tarih ve 89 numaralı *İkdam Gazetesi*’ndedir. Bu yazının Latin harflerine aktarılmış versiyonu için bkz. Yücel Öztürk, Yücel. (2014). *Süleyman Nazif’in Hadisat Gazetesindeki Yazıları (21 Teşrinievvel 1334 - 31 Mart 1335 / 1918 - 1919) (İNCELEME-METİN-DİZİN)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, s. 220-222.

donanması o azmi, o metaneti bu toprakla yeksan eder.” (Nazif 1926/6: 4) Gazetelerde İtalyan tacizlerinden bahsedilmemesi gerektiği görüşündedir. Nazif, bu tür haberlerin gazete sütunlarını değil, imalathanelerimizin faaliyetini arttırması gerektiğini belirtir. *“Bu gibi havadis, matbuat sütunlarının değil, Eskişehir, Kayseri fabrikalarıyla diğer imalathanelerimizin faaliyetini arttırsın.”* (Nazif, 1926/6: 4)

Nazif’in dergide, havacılığı teknik yönünden ziyade edebî bir tarzda ele aldığı bir yazısı vardır. ‘*Uçan İnsanlar*’ başlıklı bu yazısında Nazif, insanoğlunun göklere yükselmek, uçmak konusundaki arzusunu dile getirir. Nazif, bu isteği; *“Nazarlarımızla beraber, ilim ve aklımızın da nâmütenâhiliği içinde kaybolduğu şu payansız mavi kubbeye doğru yükselmek arzusu...”* (Nazif, 1926/7: 3) şeklinde tanımlıyor. Yazar, insanın topraktan mümkün olduğu kadar uzaklaşma ihtiyacını ruhunda hissettiğini belirtir. Nazif, insanın Allah’ı göklerde tasavvur ettiğini ifade eder. *“Mekândan münezzeh bulunduğu iman ettiğimiz Allah’ı göklerde tasavvur ve taharri etmek ruhumuzun kadim ve masum bir zülâlidir.”* (Nazif, 1926/7: 3) Bağrı yanık olarak nitelediği Fuzuli’nin: *“Çekme dâmen nâz edip üftâdelerden vehm kıl / Göklere açılmasın eller ki dâmânındadır”* beytini verip, *“göğe açılan ellerin akıbetinden cânânı uyarmaktadır”* der.

İnsan uçmak için gerekli fizikî donanıma sahip değildir. Bu durum karşısında Nazif, insanların uçmak için daima bir kanat aradığını belirtir. Bu isteği bir Arap şairinin *“Ey bağıra bağıra uçup giden kuş sürüsü, sevdiğimin yanına uçmak için bana hanginiz kanatlarınızı verirsiniz”* manalı şiirini örnek vererek destekler ve bu durumu insanın acziyetinden dolayı oldukça hazin bulur. Nazif, şairin *“...kuşlardan istiare-i cenah etmek istemesi ne kadar hazindir.”* der. (Nazif, 1926/7: 3)

Nazif, insanın kuş karşısında aciz olduğunu ve bunu itirafta bulunduğunu belirttikten sonra, önce balonla yükselmek çaresini bulduğunu söyler. Nazif, balon rüzgarın kontrolünde olduğu için, insanın bu durumunun bir çeşit esaret sayıldığını ifade eder. Oysa insan havaya esir değil hakim olmak istemektedir. Yirminci asırda bu hakimiyet sağlanarak insanlığın en eski bir arzusu gerçekleşmiştir. Toprak gibi, deniz gibi hava da insanın iradesindedir. Artık geçilmez dağlar, sonsuz çöller, el değmemiş ormanların sırları, karanlıkta kalmayacaktır. (Nazif, 1926/7: 4)

Nazif, kuşlar ile insanlar arasındaki farkı ortaya koymaya çalışır. Kuşlar kanatlarla uçar, insanlar kanatsız. Kuşlar, gelip geçtikleri, kondukları yerlerin mahiyetini bilmezler. İnsanlar ise zekâsıyla ve ilmin taktığı kanatlarla uçarlar. Bu sebeple insan, uçtuğu yerlerin mahiyeti hakkında da bilgiye sahip olur. (Nazif, 1926/7: 4)

Sonu gelmez uçmak arzusunun insanı nerelere götüreceğini merak eder Nazif. Bu güne kadar insana yüzünü gösteren Ay, ziyaret edilebilecek midir? Nazif, uçmak arzusunun insanı Kuzey Kutbu'na, Ay'a ve yeni âlemlere götüreceğine inanır. İnsanın yükseldikçe koca âlemde bir zerre olduğunu fark edeceğini belirtir. Nazif, bu zerrenin, dünyadaki nimetleri kontrol etme gücüne sahip olduğunu belirtir. Rüzgarı, suyu, ateşi, havayı, elektriği kontrol edebilen insan, mesafe kavramına da yeni bir bakış açısı getirmiştir. Nazif, bir zamanlar iletişimin temel direği olan telgrafın bile insana ilkel bir alet olarak gözüktüğünü belirtir. (Nazif, 1926/7: 4)

Nazif, bir tayyare ile ne kadar yukarı çıkılırsa bir zerre ile dünyanın aynı büyüklükte gözükeceğini belirtir. O, ayrıca, başka âlemlerin de olabileceğine inanır, ancak uçmak arzusunun körüklediği hayallerinin sınırı vatan sevgisidir. O, bu durumu yazısında şu şekilde dile getirir: *“Belki bu dünyadan daha güzel âlemler var. Ve sakinleri de ihtimal ki yeryüzünün hâkimi olan insanlardan müterakkidir. Fakat ben kürre-i arzı tercih ederim. Çünkü ruhumun vatanıdır. Ve kürre-i arzın da Akdeniz’le Karadeniz arasındaki kısmını isterim. Çünkü benim vatanımdır.”*(Nazif, 1926/7: 4)

Nazif’in dergideki yazıları, sadece havacılık üzerine kurulu değildir. O, tarihî konular ve olaylar etrafında da yazılar kaleme almıştır. Bu yazılardan birisi, derginin üçüncü sayısındaki *‘Termopil Geçidi’*dir. Mora Yarımadası’nı Balkanlar’a bağlayan bu geçit, önemli bir savaşa tanıklık etmiştir. Yunanlılar ile Persler arasında meydana gelen bu savaş tarihe *‘Termopylae Muharebesi’* olarak geçmiştir. Nazif, yazısında bu muharebede Yunanlıların gösterdiği kahramanlıklarını anlatmaktadır. *“Sparta Kralı Leonidas bu boğaz dahilinde Acem Şahu Serhes’in bir milyon kişilik ordusuna karşı durmuş ve o vakit yalnız küçük bir Yunanistan’ı değil, Avrupa ile Afrika’yı baştan başa boğmaya kadar görünen bu kahır kuvveti bir müddet tevkif etmiştir.”*(Nazif, 1926/8: 3) Nazif, Sparta kralı Leonidas’ın kahramanlığını anlatırken, onun, özellikle bir milyon askere karşı sadece üç yüz askerle direndiği konusu üzerinde durur. Yazar, Spartalı bu üç yüz

askerin savaş alanına gitmeden evvel aileleriyle birlikte cenaze merasimlerini bile yaptıklarını belirtir. Vatan sevgisi ile beraber yiğitliğin nasıl yaşandığına dair çeşitli olaylar nakleder: “*Serhes(Leonidas)a bir mektub gönderdi. Mektub yalnız şöyle gelmeyi ihtiva ediyordu: “ Silahları ver.” Isparta Kralı, Şehinşâh-ı İran’ın mektubu altına şöyle gelmeyi ilave ile iade etti: “Gel, all!...” ; “Bir Tesalyalı İran kuvvetinin kesretini ifham için “Serhes ordusunun okları güneşi karartır.” demişti. Termopil kahramanlarından biri bu söze şu cevabı verdi: “Ne ala, gölgede harb ederiz!...”*” (Nazif, 1926/8: 4)

Nazif, eski Yunan medeniyetinin bu cesur evlatlarının kahramanlıklarını anlattıktan sonra sözü, kendi tarihimizdeki Yunan ilişkilerine getirir. Zamanında Acem Şahının bir milyon askerine üç yüz askerle karşılık veren Yunanlılar, Girit’i bahane edip İstanbul Hükümeti’ne savaş açtıkları zaman, Termopil Geçidi’nin girişine çadır kuran Edhem Paşa’nın karşısına bir asker dahi çıkaramamışlardır. “*1897 senesi baharında Yunan hükümeti bir Girit kıyameti bahane ittihaz ederek, İstanbul’daki hükümete ilan-ı harp etmişti. Edhem Paşa kumandasında sevk olunan ordumuz düşmanın başkumandanı emrindeki kuvvetini (Dömeke)’de çiğnedikten sonra, (Termopil) Boğaz’ının kapısı önünde çadırını kurdu. Yunan başkumandanı o vakit veliaht ve bilahare kral olan (Kostantin) idi. ... Eski Yunanlılar’n ahfadından meydanda bir zerre, bir gölge bile görünmüyordu. Türk ordusunun o boğazdan geçmesine ve (Atina)’daki (Akrapol) tepesine kadar boru ve trampet çalarak, yürümesine hiçbir mani’ kalmamıştı... Türk ordusunun önüne üç yüz fedai değil, tek bir Yunanlının hayali bile çıkmadı...*” (Nazif, 1926/8: 5)

Önünde kendisine karşı koyabilecek herhangi bir güç bulamayan Osmanlı ordusu, Yunan askerinden daha büyük bir engele takılmıştır. Bu engel, Rus Çarı İkinci Nikola’nın padişah Abdülhamit’e gönderdiği bir telgraftır. Bu telgrafın içeriğini Nazif, şöyle dile getiriyor: “*Çar, zahirde rica, fakat arkasındaki sekiz milyonluk ordusunun süngüleri serhaddimizin harap ufuklarından, bir rezil mürtesim şeklinde, yükselerek, tehdit ediyordu.*” (Nazif, 1926/8: 5)

Nazif’in dergideki ‘*Hak Mudhikesi*’ başlıklı yazısı da kendisine tarihten bir konu seçer. Bu konu, Milletler Cemiyeti ve icraatlarıdır. Nazif, bu cemiyeti kuruluş aşamasından uygulamalarına kadar her konuda olumsuz anlamda eleştirir. Türkiye’nin de bu cemiyetten zarar gördüğünü belirtir. Nazif, Cemiyet-i Akvam’ın, “*Amerikacemahir-i müttefikasının meczub reisi Vilson’un hasta dimağından doğan*”(Nazif, 1926/3: 4) bir fikir olduğunu belirtir. Birinci Dünya Savaşı

kargaşası içinde kurulan bu cemiyeti, ucube olarak niteler ve adilane hüküm vermekten uzak olduğunu ve bu cemiyetin tek bir milletin zorbalığında bulunduğunu dile getirir. Nazif, bu milletin Amerika olduğunu söyler. Bu cemiyetin zarar getireceğine inanan Amerikalılar, bu cemiyete Wilson'a rağmen katılmamışlardır. Ardından İspanya ve Brezilya bu cemiyetten çekilmişlerdir.(Nazif, 1926/3: 4)

Nazif, Cemiyet-i Akvam'ın Türkler üzerindeki olumsuz etkilerini ve adaletsiz davranışlarını eleştirir. “*Cemiyet-i akvam devam etsin etmesin, Türkler onun hatırasını hiçbir zaman tebcih etmeyeceklerdir. Tesis ettiği zaman mağlupları yani zayıfları haremine kabul etmeyen bir mahkemeden zaten ve adalet beklenmezdi. Biz ise zulm ve şer gördük. Mukarreratının bilhassa Türkler'e taalluk eden kısmında hür fikirlerin bî-taraflıklarından zerre kadar eser yoktur.*”(Nazif, 1926/3: 4)

Bu haksız uygulamalarının yanında Cemiyet-i Akvam'ın fikir babası olarak gördüğü Amerikan başkanı Wilson'un Türkler hakkındaki olumsuz görüşlerini de belirtir: “*...Cemiyet-i Akvam'ı teklif eden Amerika reis-i cumhuru Mösyö Vilson “Türkler'in Avrupa'da vücudu nâ-tarih bir halde ,” demişti. Türkler'in Avrupa'da bulunmasını kurun-ı kadîmenin bir bakiye-i günahı şeklinde gören bu adam, Asya'daki mevcudiyetimizi de açıktan açığa istiskal ediyordu. Eğer mukavemet-i milliye olmasaydı ve bu mukavemetin mucizevi neticesi tecelli etmeseydi, garp medeniyetinin (Cemiyet-i Akvam) ve emsali mümessesat mütahakkimesi bizi çoktan idam etmişti.*” (Nazif, 1926/3: 4)

Nazif, bu cemiyetin ülkemizi kurban etmeye çalıştığını belirtir. “*Şarklılar hayırlı işlere başlarken kurban keserler. Cemiyet-i Akvamda resm-i küşadını icra ederken, başta Türkler olmak üzere milletlerin bir kısmını kurban etmeye kalkıştı.*” (Nazif, 1926/3: 4)

Nazif, Danton'un “*Millete ekmekten sonra hürriyet lazımdır.*” lafını hatırlatarak, yabancı devletlere esir olunduğu zaman Türk'e, ekmek bile kalmadığını belirtir. Nazif, hür olmanın şartını, en başta kuvvetli olmakta görür. O, bir devletin siyasî, iktisadî ve askerî bakımdan kuvvetli olduğu zaman, hür ve müstakil olabileceğine inanır. “*Her şeyden evvel insana hürriyet ve istiklal ve hür ve müstakil olmak içinde kuvvet, yalnız kuvvet lazımdır. Kuvvet ekmeği nerede olsa bulur.*”(Nazif, 1926/3: 5)

Nazif, yazılarında Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşanmış olaylara da yer vermiştir. Onun, Kayseri Tayyare Fabrikası ile Eskişehir Makinist Mektebi'nin açılışları sebebiyle kaleme aldığı '*İki Fabrika*' adlı yazısının geneli, Osmanlı tarihiyle ilgilidir. Modern bir askerî kuvvete sahip olmak için atılan bu iki adım Nazif'i, Osmanlı'daki askerî kuvvetin terakkiyatı için atılan adımların izine götürür. Nazif, yazısında fabrikaların açılışını tebrikten sonra esas anlatmak istediğinin Osmanlı zamanında kurulan bir fabrikanın hikâyesi olduğunu belirtir. Bu hikâye, Koca Ragıp Paşa'nın hikâyesidir. Nazif, anlatmak istediği olayların, yaptığı araştırmalar sonucu, bizim tarihçilerimizin eserlerinde bulunmadığını, bu sebeple bu olaylara tanıklık eden Frenk ricalinin eserlerine başvurduğunu, sitemli bir şekilde dile getirir. (Nazif, 1926/4: 2)

Konu edindiği sadrazam Ragıp Paşa'nın gelip geçen Osmanlı sadrazamları arasında müstesna bir yeri olduğunu belirten Nazif, bu müstesna şahsiyeti tanımak isteyenlerin Fransızca bilmemeleri halinde, isteklerini gerçekleştiremeyeceklerini belirtir. "*Orhan'ın şehzadesi Süleyman Paşa'dan son sadrazam Tevfik Paşa'ya kadar, sadaret mevkiine ihraz etmiş olan yüzlerce zevat arasında bir tanesi vardır ki adı, büyük, küçük, herkesin malumu iken icraatının en büyüğü, Fransızca bilmeyen Türklerin hemen hiç birine malum değildir. Fransızca bilenler arasında da o maceraya vakıf olanlara nadiren tesadüf edilir.*"(Nazif, 1926/4: 2)

Nazif yazısında, Ragıp Paşa'nın yenilikçi yönü üzerinde durur. O, III. Selim'in gerçekleştiremediği ıslahatların, eğer ömrü olsaydı, Ragıp Paşa tarafından gerçekleştirileceğine inanır. (Nazif, 1926/4: 2)

Nazif, Paşa'nın en önemli yanının, ordunun asırlarca süren hezimetlerinin sebebini "*Askerin İntizamsızlığı*"nda bulması olduğunu belirtir. Avrupaî bir ordu lüzumundan bahseden Nazif, "*Böyle olmadığı takdirde, dağları, taşları asker edip düşmana sevk etseler faide yok. faide yok... Zarar var!..*" (Nazif, 1926/4: 2) fikrindedir. Nazif, Paşa'nın ordunun batılı tarzda yenilenmesi noktasındaki görüşünü; "*Kartaca Kahramanı (Anibal)'in "Roma'yı Roma'da mağlup etmek lazımdır," dediği gibi, Türk sadrazam da "Avrupa'nın hürsünü yine Avrupa'nın vesaitiyle kahretmek gerek,"*(Nazif, 1926/4: 2) sözleriyle dile getirir.

Nazif, tarihçilerimizin Ragıp Paşa sadareti dönemi hakkında verdikleri bilgileri hatalı bulur. "*Müddet-i sadaretinde harpten ictinab ve zamanını sulh ve sükun içinde imrar etmesini bizim müverrihler, Ragıp Paşa'nın adeta*

tenperverliğine ve zevk ü sefa içinde ömür geçirmek istediğine hamlederler Hata!..” (Nazif, 1926/4: 3) Nazif, Ragıp Paşa’dan, Osmanlı’nın derdini teşhis etmiş ve devasını bulmuş bir sadrazam olarak bahseder. O, Paşa’nın bulduğu devayı şöyle açıklar: *“Devlet mevki’-i haricisinde tahkim ile, orduyu tanzim ve memleketi imar edecekti.”* (Nazif, 1926/4: 3) Nazif, Paşa’nın bu amaçla, lağımcı askerlere, yeniçerilere, sipahilere, Asya’nın tımar ve zeamet usulüyle beslenen süvarilerine muntazam talimler yaptırdığını, bir tophane tesis ettiğini, tersanenin ıslâhını gerçekleştirdiğini, müceddid gemiler inşa ettirdiğini istihkam topçu mektepleri açtığını, bir Köprücü takımı meydana getirdiğini belirtir. (Nazif, 1926/4: 3)

Nazif, Paşa’nın hayatının her safhasında adet ve göreneklerle mücadele halinde olduğunu belirtir. Nazif’e göre Paşa, bu özelliği sayesinde düşman kazanmıştır. O, Paşa’nın Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yeni bir terakki devresi açabilecek azimde olduğunu belirtir. *“Ragıp Paşa, gerek harici, gerek dahili düşmanlarına ilmiyle, azmiyle ve teceddüde olan aşkıyla mukabele ve galebe etti. Bu mukabele ve galebe bize belki o vakit yeni bir devre-i terakki açacak idi.”* (Nazif, 1926/4: 4) Nazif, Paşa’nın ölümüyle bu terakki devresinin sonuçsuz kaldığı görüşündedir. Yazar bu noktada Baron de Tott’un Paşa hakkındaki *“Ragıp Paşa öldü; adet ve görenek ise hakim kaldı.”* sözünü hatırlatır.

Nazif, Kayseri Tayyare Fabrikası’nın açılışında yapılan konuşmaların, Paşa’nın ruhunu şad etmiş olduğunu dile getirir. *“Kayseri tayyare Fabrikası’nın resm-i küşadında irad edilen nutukları, Ragıp Paşa Koka’daki kabrinde dinlesin. ... açılan o müesseseyle söylenen bu sözler, dünyadan kâm alamadan giden o büyük ruhu elbette müteselli ve pek çok ümit-var etmiştir.”* (Nazif, 1926/4: 4)

Yazarın dergide tarihî konularda kaleme aldığı bu yazıların yanında güncel konularla ilgili yazıları da bulunmaktadır. Bunlar, İtalya’nın Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı tacizkâr tutumu, kurulmak istenen Asya İttihadı projesi, Hicaz Kralı tarafından düzenlenen İslam Birliği gibi konulardır.

Nazif, ‘*Hac Meselesi*’ başlıklı yazısında, Hicaz’ın yeni Kralı İbn-i Suud tarafından gelen bir davetle 1926 yazında İslam ülkeleri temsilcilerinin hazır bulunduğu bir ziyaret ve toplantı gerçekleştirilmesini konu edinir. “En büyük ve yegâne hür Müslüman devleti” olarak tanımladığı Türkiye’nin de katılımcı olarak İstanbul mebusu Edip Bey’i bu ziyarete gönderdiğini belirtir. Yapılan ziyaretten

sonra gazetelerin Edip Bey ile yaptığı röportajlara değinir. İzmit'te çıkan Hür Fikir muhabininin sorduğu, “*Bize Hicazlıların o kadar ihanetinden sonra yine Hacc'a gitmeyi tavsiye ediyor musunuz?*” sorusuna, Edip Bey'in verdiği cevabı ilgi çekici bulan Nazif, bu cevabı aynen yazısına koyar. Edip Bey, Hacc'a gidecekleri özellikle yolculuğun sıkıntıları konusunda uyarmaktadır. Bu ibadetin ifası için gereken paranın da hayli çok olduğunu belirtir. Ayrıca yol üzerinde eşkıyaların saldırılarının da devam ettiğini sözlerine ekler. (Nazif, 1926/9: 3)

Nazif, Hac ibadetinin, Müslümanlığın ilk zamanlarında içtimai faydaları olduğunu belirtir. Bu kutsal beldede farklı memleketlerden gelen Müslümanlar, fikirlerini birbirleriyle konuşur ve birbirleri hakkında malumat öğrenirlerdi. “*Uzak, yakın, her İslam diyarının evladı, Beytullah olduğuna iman ettiği Kabe'nin duvarları etrafında toplanır, aralarında teâti-i eskâr ve mâlumat ederlerdi.*” (Nazif, 1926/9: 3) Yazar, bu faydaların zaman içinde yavaş yavaş ortadan kalktığı görüşündedir. Kabe, zaman ilerledikçe, birbirlerinin dilini anlamayan Müslümanların buluşma yeri olmuştur. Bu ortamda Hac ibadetinin yukarıda zikredilen içtimai fayda yönü ortadan kalkmaktadır. Nazif, dört bir yandan Kabe'ye gelen Müslümanların, Kabe'yi bir izdiham yerine dönüştürmekten başka bir işe yaramadıklarını belirtir. Bu sebeple “Hac vaz-ı asliyesinden çıkmış” görüşünde olan Nazif, bu ibadette şeytan taşlamak gibi putperstlik devrinden kalma adetlerin hüküm sürdüğünü belirtir. (Nazif, 1926/9: 3)

Nazif, Müslüman olduğunu ve Hacc'ın beş farzdan birisi olduğuna iman ettiğini belirttikten sonra, Allah ile yakınlaşmanın, onu aramanın sadece Hacc'a giderek olmayacağı yönündeki fikirlerini sıralar. Bu fikirlerini destek için de doğunun meşhur şairlerin şiirlerinden örnekler verir. İlk verdiği örnek Mevlana'nın Mesnevisindedir. Onun; “Kabe bünyadı Halil-i Azer'est/ Dil nazargah-ı Celil-i Ekberest” beytini örnek verir ve bu beytin manasını açıklar. “*Kabe put yapan Azer'in oğlu Halil'in binası, gönül ise İlah-i Azim'in nazargahıdır*”(Nazif, 1926/9: 3)

“*Hazret-i peygambere aşk ve muhabbeti kalbinden ve divanından Nil ve Fırat nehirleri gibi coşan*” iltifatlarıyla tanıttığı Örfi-i Şirazi'nin de iki beytine yer verir ve orijinal diliyle aktardığı şiirin manasını açıklar: “*İster Mekke'deki Kabe'ye, ister Hindistan'daki puthanelerin en büyüğü olan (Somnat)'a yüz tut. Hatırına hiçbir fenalık gelmesin ki altı cihette ta'at ve ibadet içindir. Gafil yürüme*

ki Kabe-i Aşkın kapısına kadar yüz menzil var. Ve ilk konak kıyamettir.” (Nazif, 1926/9: 3)

Hayali-i Buhari’den de bir gazel örnek verir ve manasını açıklar. “*Ey gamının o okuna aşıkların gönlü nişan olan Allah, halk seninle meşgul, sen ise ortadan kayıpsın. Kah kilisede ....., kah mescitte sakinim demek istiyorum ki seni ev ev arıyorum. Hacc-ı Kabe yolunda, ben ise didara talibim o muttasıl evi arıyor, ben ise evin sahibini. Lisan, sana kuş gibi yüz türlü hamdeder: Aşık terennüm etmekle, nutrib terane ile. Madem ki dostun aks-i ruyunu her yerde görmek mümkündür, ben divane değilim ki ev ev dolaşayım. Kabe’den de, puthaneden de maksudum sensin sen. Maksud sensin, Kabe ve puthane ise bahanedir.”* (Nazif, 1926/9: 4)

Yenişehirli Avni’nin de iki beytini aktarır.

“Kâinât-ı esbâb-ı izhâr cemâlindir velik

Ey sebeb- sâz şühûd-ı esbâb senden bî-haber

Kabe ve Mihrap didârınla kâimken senin

Kabe senden bî-nişan, mihrap senden bî-haber.”

Allah ile yakınlık kurmanın tek yolu Kabe’ye gitmek değildir fikrini destekleyen şiirleri örnek veren Nazif, Hac ibadetinin bir putprestlik halini aldığını söyler. “*Asırlardan beri vaz-ı asliyesinden çıkarak, kaba bir putperestliğe istihale etmiştir. Allah, taşalr arasında değil, pür-iman gönüller içinde aranır ve bulunur.”* (Nazif, 1926/9: 4)

Yazar, Osmanlı İmparatorluğu zamanında, Kabe’ye her sene develerle altınların gönderildiğini belirtir; ancak Osmanlı’nın Hicaz’a emir olarak gönderdiği şerifin, imparatorluğun en meşgul ve tehlikelere gark olmuş halinde, Osmanlı’ya isyan ettiğini de belirtir. Bununla beraber Hilafetin Mekke emiri, İngiltere’nin Hicaz Kralı gibi davranmıştır. Ayrıca Hicaz Kralı’nın oğlu Faysal katıldığı Versay konferansında, Amerika başkanı Wilson’un fikirlerine, İslâm’ın esaslarından daha ziyade ehemmiyet vermiş ve açıkça “Ben Müslüman olmaktan evvel Arabım.” demiştir. (Nazif, 1926/9: 4)

Nazif, Londra’da verilen bir ziyafet esnasında İngiliz Filistin ordusu kumandanı Elinbi’nin, yeryüzünde İslamların Ebu Cehil’den ziyade düşmanı olan

baş vekili Loyd Corç'a şu sözleri söylediğini belirtir: “*Ömer'in hilafetinden beri, Hristiyanlığın kalbinde kanayan kudsi Muhammediler'in esaretinden kurtaran hareket ve muvaffakiyatta, bu ziyafete bizzat şeref veren emir Faysal Hazretleri'nin büyük dahl ve himmeti vardır. Kendisine alenen teşekkür etmeyi vazife addederim.*” (Nazif, 1926/9: 4-5) Emir Faysal'ın İstanbul'da doğduğunu, Arapça'dan iyi Türkçe bildiğini belirten Nazif, “Faysal bu kadar ihanet ederse diğerlerinden ne beklenir?” sorusunu sorar. Hicaz hakkında söylediği bunca sözün sorumluluğunu üstlenen yazar, ayrıca yeni hükümetin yaşananları unutup, İbn-i Suud ve Irak Hükümetiyle münasebet tesis etmesine de karşı çıkar. Bu duruma karşı kendi vazifesini şu şekilde dile getirir: “*Ben gördüğüm, işittiğim, ve bildiğim hakikatleri bî-araf bir müverrih gibi yazmak isterim. Bu benim bir vazifem ve hakkımdır ki ifa etmekten hiçbir zaruret-i siyasiye beni men' edemez.*” (Nazif, 1926/9: 5) Bildiklerini korkusuzca anlatmayı kendisine görev bilen Nazif, Arap dünyasının, Türklere davranışını özetlemesi bakımından tanıklık ettiği olayları anlatmaya devam eder.

Yazar, Basra'ya gittiğinde Necet emiri ile Hicaz Kralı'nın babası İbn-i Suud tarafından Medine-i Münevvere yakınında altı Türk taburunun imha edildiğini ve bu olayı anlatan destanların Arabistan'ın ufuklarında ağladığını öğrendiğini belirtir. (Nazif, 1926/9: 5)

Birinci Dünya Savaşı sırasında cihat haberini İbn-i Suud'a tebliğ için bir heyet gönderilmiştir. Bu heyetin tebliğine Necet Emiri şu cevabı vermiştir: “*İngilizler beşir ve nezirdirler. Siz ise bana hiçbir şey yapamazsınız. Fariza-i cihada gelince, diğer çadırdaki Vahabi ulemasıyla bu meseleyi hal edebilirsiniz.*” (Nazif, 1926/9:5) Heyetin cihat tebliğine karşı Vahabî alimlerinden aldığı cevap da farksızdır: “*Siz Türkler mezarlara tapıyorsunuz. İngilizler, hiç olmazsa ehl-i kitaptır.*” (Nazif, 1926/9: 5)

Tüm bu söylediklerinden sonra Nazif, Türklerin en derin bir muhabbetle Müslüman olduğunu belirtir. Arap dünyasının İngilizleri, arkasına alarak Türklere ihanet etmesini kabullenemeyen yazar, Türklerin, İngiliz bayrağı dalgalanan Kabe'ye dökecek parası olmadığını belirtir. “*Türk, Allah'ı bundan sonra ceziret'ül Arab'ın kayaları arasında değil, kendi kalbinde, vicdanında, imanında arayacak. Kabe'nin etrafı bugün hıyanet şebekeleriyle muhat ve tehlikelerle doludur. İnsanın nefsinin kendi eliyle tehlikeye atması Kur'an-ı Azîm'üşşân'da sarahaten men' ediliyor.*” (Nazif 1926/9: 5)

Nazif'in değindiği güncel konulardan birisi de İtalya'nın Türkiye'ye olan tehditkâr hareketleridir. Bu konuyla ilgili düşüncelerini, '*İtalya ve Biz*' yazısında ve İstanbul Tayyare Kongresi'nde yaptığı konuşmanın metninde buluruz. İtalya'nın Türkiye'yi istila etmeye hazırlandığını belirten Nazif, bu durumun İtalya'da millî bir hadise haline geldiğini, hatta bu konuyu destekleyici şiirler bile yazıldığını belirtir. (Nazif, 1926/2: 2) İtalya ile tarihî ilişkilerimizi ele alırken de özellikle Trablusgarp'tan bahseder ve Osmanlı'nın Afrika'daki son kara parçasının İtalyanlar tarafından alındığını belirtir. (Nazif, 1926/2: 2) Bu yazılarında Nazif, İtalya'nın Akdeniz ve etrafında yeni sömürgeler aramasının sebeplerini inceler. İtalya'nın tacizci siyasetini Mussolini'den eskilere götürür. İtalya'nın emelinin sadece bizim memleketimizin bir kısmın almak değil, ayrıca Adriyatik Denizi'nde, Kuzey Afrika'da özellikle Tunus ve Akdeniz'de Malta gibi yerleri de ele geçirmek olduğunu belirtir. Bu türden hayalleriyle İtalya lideri Mussolini'nin eski Roma ihtişamını halka tekrar yaşatmak arzusunda bulunduğunu belirtir. (Nazif, 1926/6: 4) İtalya'nın düşman bulunduğu ülkelere karşı kozlarının, artan nüfusu ve silahları olduğunu belirten Nazif, lkemizin de bu yolda ve özellikle silahlanma yolunda hızlı adımlar atması gereğini vurgular.

Nazif, '*Teslihat Meselesi*' başlıklı yazısında, Avrupa medeniyetinin güçlü üyelerinin, özellikle doğu memleketlerinde sömürgelerini arttırmak için çeşitli kongreler, konferanslar yaptığını belirtir. Başta Fransa ve İngiltere'nin olduğu bu Avrupa devletleri, yapılan toplantılar sonucu onlarca savaşın meydana getirilmesi hakkında kararlar almıştır. Nazif bu savaşları şu Şekilde sıralar: "*Rusya-Danimarka, Osmanlı-Avusturya, Prusya-Fransa, Osmanlı-Rusya, Sırp-Bulgar, Çin- Japon, Osmanlı-Yunan, İspanya-Amerika.*" (Nazif, 1926/10:2) Nazif, bu devletlerin son zamanlarda ülkelerin silahlanmasına sınırlama getirme niyetinde olduğunu belirtir. Bu haberler gazete sayfalarında da kendine yer bulmuştur. Nazif, silahlanma anlamına gelen teslihat kelimesi ile sınırlama anlamına gelen tahdid kelimesinin bir arada kullanıldığında sonucun tam aksi olduğunu belirtir. Bunun anlamı, Avrupalı milletlerin silahlanmayı azaltma çağrısının sonrasında ülkelerin silahlanmasının artacağı ve bir başka savaşın meydana gelebileceğidir. (Nazif, 1926/10: 2) Bu silah kısıtlaması haberlerinin sıklıkla tekrarlanması üzerine, tam tersi bir durum oluşacağını n gören Nazif, şu çağrıyı yapar: "*Ey milletler, silah fabrikalarının faaliyetine germi verin!*" (Nazif, 1926/10: 2)

Nazif'in '*Valideler ve Vatan Muhabbeti*' yazısı ise anaların vatan sevgisini dile getirmek adına kaleme alınmıştır. Nazif, vatanperver annelerin yetiştirdikleri

evlatların da vatan sevgisiyle dolu olduğunu ve bu amaçla harikulade işler yaptıklarını dile getirir. Yazar, kadınların vatan sevgisinin hiçbir engel koymadığını belirtip Yunanistan’da oğlu vatana ihanet eden bir annenin durumunu anlatır. Bahsedilen kadının idam edilecek oğlu, kaçarak saklanmıştı. Saklandığı yerden çıkamasın ve açlıktan ölsün diye Yunan halkı, adamın saklandığı yerin girişini kayalarla kapatmaya çalışmıştır. Nazif, en büyük kayayı taşıyanın o adamın annesi olduğuna dikkat çekmiştir. (Nazif, 1926/11: 2)

Yazar, Sparta kadınlarının vatan sevgilerini, savaşa gönderdikleri kocalarına birer kalkan vererek, “*kalkanın ya altında gel, ya üstünde*” tavsiyesinde bulunarak gösterdiklerini belirtir. (Nazif, 1926/11: 2)

Endülüs’ü düşmana karşı koyamayıp teslim eden Ebu Abdullah el Sagir’in bir tepeden Endülüs’e bakarak ağlaması karşısında annesinin, “*Ağla, utanmaz, ağla. Erkekler gibi muhafaza edemediğin meleğin için kadınlar gibi ağla.*” dediğini ifade eden Nazif, bu kadının vatanına meleğim diye hitap etmesine dikkat çeker. (Nazif, 1926/11: 2)

Nazif, bu konudaki bir diğer örneği Japon hanedanından verir. Japon Marko Noçi ve eşi iki oğlunu da Rusya ile yapılan savaşta kaybetmiştir. Bu sebeple Noçi ismi artık devam edemeyecektir. Kendisine aile efradından oğullarını feda etmek isteyenlere ise “*Vatanı uğruna ölmüş olan bir oğlun yerine başkasını nasıl koyabilirim*” demiştir. Nazif, Japonya’yı Uzak Doğu’ya hakim yapanların işte bu ana babalar olduğunu belirtir. (Nazif, 1926/11: 2-3)

Bütün bu verdiği örneklerle kadınların vatan sevgilerinde ne derecelere varabileceklerini anlatmak isteyen Nazif, Yunanlı, Romalı, Endülüs, Japonyalı kadınlardan daha üstün bir kadın olduğunu belirtir: “*Fakat ben bir isimsiz valide bilirim ki, Yunanlı, Romalı, Endülüslü, Japonyalı kadınların hepsinden büyük çehre gösterir. Bu anne, İstiklal harbinde oğlunun attığı kurşunu iskeleden muharebe meydanına kadar kendi arkasında taşıyan Türk kadınıdır!...*”(Nazif, 1926/11: 3)

Nazif’in dergideki son iki yazısı, onun ölümünden sonra dergide yayımlanır. Bu iki yazı, muhtemelen ve tespit edilmiş şekliyle Nazif’in son yazılarıdır.³³ 2

---

³³ Muhammet Gür, a.g.e, s. 124.

Ocak 1927 tarihinde yakalandığı soğuk algınlığı, onu iki gün içerisinde ölüme götürür. Bu beklenmedik ölüm, İstanbul’da bir şaşkınlık yaratmıştır.³⁴

Nazif’in *Türk Hava Mecmuası* yazarlığı sırasında yaşanan bu elim olay, derginin 16. sayısında ilk sayfadan, “*Mecmuamız En Kıymetli Bir Muharririnden Mahrum Kaldı*” başlığıyla duyurulmuştur. (THM, 1927/3:1) Bu yazıda, Nazif’in ölümden duyulan üzüntü belirtildikten sonra hayatının ana hatları verilir. Eserlerinden ve bunların ehemmiyetinden bahsedilir. Ayrıca derginin Nazif’in en son yazılarına yayım sahası olduğu belirtilir: “*Ufulü edebiyat alemimizi cidden matem iççinde bırakan büyük edibin son yazılarına saha-i intişar olan mecmuamız, telafisi gayr-i kabil olan bu elim ziyadan dolayı ailesine ve karilerine en samimi taziyetlerini arz eder.*” (THM, 1927/3: 2)

Nazif’in maddî durumunun, ömrünün son yıllarında, yetersizliği hakkında birçok kaynak hem fikirdir.³⁵ Cenaze masraflarının da yazıları ile katkıda bulunduğu *Türk Hava Mecmuası* vesilesiyle Türk Tayyare Cemiyeti tarafından kaldırıldığı belirtilir. Dergide verilen ölüm haberinin sonunda bu durum şu şekilde ifade edilir: “*Süleyman Nazif’in vefatı haberi üzerine Türk Tayyare Cemiyeti reisi Fuad Bey Efendi derhal İstanbul Merkezine telgraf çekerek merhumun cenazesine bütün teşkilatın iştirak etmesi ve mesarif-i zaruriyenin tesviyesini emr eylemişlerdir.*” (THM, 1927/3: 2) Bu kadirşinaslık karşısında Nazif’in ailesi, bir telgrafla cemiyete teşekkürlerini iletmışlerdir.³⁶

Derginin aynı sayısında, Nazif’in sağlığında gönderdiği son iki yazısının ileriki nüshalarda neşredileceği duyurulmuştur. “*Süleyman Nazif Bey hastalığından evvelki son günlerinde en son yazdığı makaleleri mecmuamıza göndermiştir. Büyük edibin en son fikirlerin, ihtiva eden “Asya’daki Kıyamlar” ve Benim Dinim” isimli iki makalesini önümüzdeki nüshalarımızda neşredeceğiz. Karilerimiz bu çok kıymetli yazıları sabırsızlıkla bekleyiniz.*” (THM, 1927/3: 1) Ayrıca Nazif’in derginin on sekizinci sayısındaki yazısının başlığının altına, dergi yazı heyetince yazılan bir tanıtım yazısında “*ne yazıktır ki üstad bu makale silsilesini ikmal edemeden ahirete kavuştu*” (Nazif, 1927/1: 7) ibaresi, yazarın

³⁴Süleyman Nazif’in ölüm haberi ile ilgili daha fazla bilgi için bkz.

Karabaş, Ş.(1988). *Süleyman Nazif*, Ankara: KTB, s. 146-150.

³⁵ 1 Şubat 1927 tarihli Güneş Mecmuası, bütün sayfalarını Süleyman Nazif’e ayırmıştır. Şuayb Karabaş’ın Süleyman Nazif adlı eserinin 147. sayfasında dikkat çektiği gibi, dergide Nazif’in maddî olarak zaruret halinden ve bu hali kimseye anlatmadığından bahsedilmiştir.

³⁶ Gelen telgrafın Atif imzalı olduğu derginin 16. Sayısının 2. sayfasında belirtilmektedir.

dergi için yazmayı planladığı yeni yazıların da olduğunu haber vermektedir. Kendisi de “Benim Dinim” başlıklı yazısında “*bu mukaddemeyi ityan etmekten maksadım, yazacağım silsile-i makalatın manası yanlış anlaşılmasını evvelden temin etmektir.*” (Nazif, 1927/1: 7) diyerek böyle bir seriye başlayacağını yahut başladığını haberini verir.

Bu yazılardan ilki, ‘*Asya’daki Kıyımlar*’dır. Nazif’in bu yazısı güncel bir sorunu konu edinmiştir. Çin ve Cava Adalarının, Avrupa devletleri, özellikle İngiltere, tarafından saldırıya uğraması yazının merkezindedir. Ayrıca bahsi geçen ve saldırıya maruz kalan yerlerin işgalden kurtulması için tavsiyelerini sıralar. Uzak Doğu’nun bu iki merkezinin yıllardan beri dış kuvvetler tarafından sömürüldüğünü, kıyımlar yapıldığını ve bu sebeple bu topraklarda hürriyet ve haysiyet kavramlarının gölgesinin bile bulunmadığını belirtir. (Nazif, 1927/2: 6)

Avrupa matbuatında ise bu duruma sebebiyet verenin Bolşevik Rusların gösterildiğini belirtir Nazif. Batı’nın bu tutumunu, Abdülhamit’in İngiliz hassasiyetine benzetir. Yazar, Abdülhamid’in doğal ve siyasî her felaketin sebebi olarak İngilizleri gördüğünü ve bunun onda bir takıntı haline geldiğini belirtir. Öyle ki padişah, İstanbul’da olan bir zelzelede bile İngiliz parmağı olabileceği fikrine sahiptir: “*İstanbul’u bir müddet bî-huzur eden bir zelzelede, bir lodos fırtınasında İngilizlerin parmağını görmemek o hasta padişah için mümkün değildi.*” (Nazif, 1927/2: 6) Nazif bahsettiği bu hastalığın Avrupa’da da belirdiğini ifade eder. Çin ve Cava’da yapılan kıyımların Avrupa basınına göre sorumlusu Bolşeviklerdir görüşünün yaygın olduğunu belirten Nazif, bu görüşün doğruyu yansıtmadığını iddia eder.

Yazısının ilerleyen kısımlarında ise Çin ve Cava halklarına seslenerek kurtuluş çarelerini paylaşır. Bu halkların yapması gereken ilk işin doğup büyüdükleri toprakları ortak bir değer olarak görmeleri olduğunu belirtir yazar. Ardından, inandıkları Allah’a olan bağlılıklarından kopmamaları gerektiğini, Allah’a tapınırken bile düşmanlarının, tapındıkları tanrıya da düşman olduğunu unutmamaları gerektiğini hatırlatır. Düşmanların, Çin ve Cava halkının cehaletinden yararlandığını belirtir. Bu sebeple düşmanın karşısına sade iman ve vatan aşkıyla çıkılmayacağını ifade eder. Düşman zırhlıları ve tayyareleri altında, bu iman ve aşk işe yaramazdır. Silahlanmaya başlamak da gereklidir. Silahlanma ve teknik anlamda gelişmenin yolunu ise Avrupa ve Amerika’ya giderek oradaki tekniğin alınmasına bağlar Nazif: “*Bir taraftan düşmanlarınızla uğraşırken, diğer*

tarafından evlatlarınızı Avrupa'ya ve Amerika'ya gönderiniz. Düşmanlarınızdaki kudret ve muvaffakiyetin esrarını onların imalathanelerinden aşırınsınlar." (Nazif, 1927/2: 7)

Nazif'in dergideki son yazısı, dergiye ölmeden önce gönderdiği ve 'Benim Dinim' başlığını taşıyan yazısıdır. Bu son yazısını Nazif, hazırlamayı planladığı bir seri makalenin önsözü olarak düşünmüştür. Yazmayı planladığı makale serisi, Müslüman ülkelerin geri kalma sebepleri olacaktır.

Nazif, yazısının başında dinin yegâne dayanağının 'his' olduğunu belirtir. Samimi bir Müslüman olduğunu belirten yazar, hissî tecrübe yerine akla başvurarak yaşadıklarını şu şekilde açıklar: *"Aklıma uyduğum ve ilm ve fen namına her gün mütevaliyen değişen ahkam u nazariyata kapıldığım zamanlar, etrafımda zilallerin en baş döndüren uçurumlarını gördüm."* (Nazif, 1927/1: 7) Nazif, his kavramını, kendisini dine yaklaştırdığı için akıl kavramına tercih eder. Akıl için 'mel'un' sıfatını kullanır. Yazar, insanların aklın kurallarına uymakla her şeyin bir sırrı olduğunu sanmalarına kızar. Çünkü bu insanlar, dinin özünü ve sırrını arama yolculuğunu da akıl rehberliğinde çıkarlar ve bir sonuç bulamayınca da din için "boş" demekle yetinirler. *"Aklın zilaline uyanlar, güya bu alemde her şeyin sır ve hakikati malum imiş gibi, dinin de künh ve esrarını arayıp soruyorlar ve bulamayınca "boş!.." diyorlar."* (Nazif, 1927/1: 7)

Nazif, akıl ile his arasındaki ilişkiden bahsederken sözü müspet ilimlere getirir. Bu ilimlerin de ispat edemediği mevzular olduğuna dikkat çeker. Hatta bu bilimlerin çoğunun ispat edilememiş bu mevzulara dayandığını belirtir. Hal böyle olunca neye hayal neye hakikat deneceğinin karışmış olduğunu belirtir. Bu sayede ortaya bir nisbiliğin çıktığından bahseden Nazif, dini gerçeklikten çıkarıp yerine fenni koymaya çalışanlara şu soruyu sorar: *"Dini, hakikatten hariç ilan ve onun yerine fenni ikame etmek isteyenler ellerindeki silahın, yani fennin hakikat olduğunu ne ile ispat ederler?"* (Nazif, 1927/1: 7)

Nazif, planladığı makale serisinde yapmak istediğini şu şekilde açıklar: *"Din-i İslâm, ikmal-i edyan iken, neden bu dereke-i tedenniye düştü?.. Alem-i İslam'daki bu tereddidi nedendir??.Esbabını aramak, bulmak ve ilan etmek yine hazret-i İslam'a bir hizmet olur. Hem de hizmetlerin en büyüğü..."* (Nazif,1927/1: 7)

Nazif, Hıristiyan bir İngiliz müellifinin kitabından Hz. Muhammed ile ilgili bir bölümü alıntılar. Bu yazıda Hz. Muhammed'in kişiliği ve insanlığı davet ettiği dinin incelikleri anlatılmaktadır. Bu yazar, Hz. Muhammed'in beşeriyetin kalbine nüfuz etmiş olduğunu belirtir. Nazif, bu görüşlere katılmakta ve bir Hristiyan'ın bile bu gerçekleri görmekte zorlanmayacağına dikkat çeker. *“İngiliz'in alim ve hakşinasmüellifini, bu hakayıkı yazmakla iktifa etmiyor, eski Yunan meaşirine felsefenin, şiirin, beda'inin bile ithal edemediği müsavatnameyi, bir düstur, bir akide şeklinde, insaniyete İslam'ın getirmiş olduğunu söylüyor.”* (Nazif, 1927/1: 8)

Nazif, sözü buradan Hıristiyan âlemine getirir. Hristiyanların İncil'de geçen, “Sana fenalık edene iyilik et” düsturunu yerine getirmediklerini söyler. Bu düstura isyan neticesiyle Hıristiyanların dünyaya hükmedebildiklerini belirtip, bu emirden çıkmayan bir Hristiyan'ın dünyada hayat imkanı bulamayacağını dile getirir. (Nazif, 1927/1: 8)

Nazif, Müslümanlıkta bu durumun böyle olmadığını belirtir. En başta, Müslümanların peygamberlerini de bir âdemoğlu olarak gördüklerini, onu tanımlamadıklarını belirtip, İslam'da İyiliğe fenalık ne ise, fenalığa iyiliğin de o olduğunu belirtir. (Nazif, 1927/1: 8)

Yazısının son kısımlarında ise gezdiği Müslüman ülkelerinde (Türkiye, Irak, Suriye, Hindistan) yaşanan Müslümanlığın yozlaşmasından bahseder. Bu yerlerin hepsinde, Müslümanların buldukları çağdan geri kalmış, ahirette kendilerine lazım olacak sevaplardan uzaklaşmış, hodgam, dessor, mürai iğrenç bir adetpersliği din yerine koymuş olduklarını söyler. Vatan sevgisi, din korkusu gibi özelliklerin yitirildiğini, bunun yerine rahatlarının bozulma korkusunun egemen olduğunu belirtir. (Nazif, 1927/1: 8)

Nazif'in yazısının son kısmı bu hastalıklı durumun devasına yönelik yazıların geleceğine dair bir haber verse de ömrü buna vefa etmemiştir. *“Yazacağım silsile-i makalatta o marazı teşrih etmekten ziyade deva-yı aklım erdiği kadar izah edeceğim”* (Nazif, 1927/1: 8)

Nazif'in, genel olarak, dergideki yazılarına bakılırsa o, havacılıkla ilgili konulara yer vermekle beraber sadece bu konuya bağlı kalmaz. O, güncel konulardan Osmanlı devrinin, Eski Yunan'ın tarihî olaylarına kadar geniş bir konu

çerçevesi içinde yazılar kaleme almıştır. Bu sayede Nazif, derginin içeriğinin zenginleşmesine yardımcı olmuştur.

Nazif'in dergideki yazılarına baktığımızda onun genel olarak şu başlıklar etrafında yoğunlaştığını görürüz:

1. Tayyare Cemiyeti'ne yardım edilmelidir. Ülke güncel tehditler içerisinde olduğundan hava kuvvetleri güçlendirilmelidir.
2. Osmanlı tarihinden eski Yunan tarihine kadar uzanan bir süre içerisindeki tarihî olaylardaki kahramanlıklar.
3. Milletler Cemiyeti, Japonya'daki Savaş, İtalya'nın Türkiye'ye karşı tehditkâr tutumu gibi güncel olaylar.
4. Millet ve din sevgisi.

Derginin ilk on sekiz sayısının başyazılarında Haşim Nahit ile Süleyman Nazif'in imzaları bulunmakla on dokuzuncu sayıdan itibaren başyazılarda daha fazla teknik konulara ağırlık verilmiştir. Askerî tayyarecilik, sivil tayyare teşkilatı, fennî konular, yurt içinden ve yurt dışından önemli havacılık olaylarının yansımaları, on dokuzuncu sayıdan itibaren başyazılarda yer bulmuştur. Askerî havacılık ile ilgili başyazının ilki Şakir Hazım'a aittir.

Süleyman Nazif'in vefatından ve sağlığında gönderdiği yazıların nihayetinin gelmesinden sonra 19. ve 20. sayılardaki yazılarda Şakir Hazım'ın³⁷ imzası görülmektedir. Şakir Hazım, Cumhuriyet devri havacılarından. Tayyare Cemiyeti'nin kurulmasıyla beraber cemiyette de faal görevler almıştır. “6 Haziran 1925'te alınan karar ile Şakir Hazım Bey T.Ta.C. İstihabrata Şube Şefi olarak işe başlar. Kurtuluş Savaşında Yedek Üsteğmen olarak görev yapan Şakir Hazım (Ergökmen) daha o yıllarda havacılık literatürü ile ilgilenmiş biridir. 1 Temmuz 1924 tarihinde “Tayyare” adlı 15 günde bir yayınlanan bir gazete çıkarmıştır. T.Ta.C'ne katıldıktan sonra basın ve yayın işlerinden sorumlu olan Şakir Hazım Bey ilk iş olarak Tayyare Cemiyetinde bir kütüphane oluşturmuş, yerli ve yabancı havacılık kitap ve dergilerini bu kitaplığa kazandırmaya devam

---

³⁷ Üsteğmen Şakir Hazım (Ergökmen), Cumhuriyet devri havacılarından. 1919'da kurulan Türkiye Münakalat-ı Havaiye Cemiyeti'nin kurucularından.

etmiştir. Ayrıca 1 Haziran 1926 tarihinde “Havacılık Mecmuası”nı T.Ta.C.’nin özgün yayını olarak çıkarmaya başlamıştır.” (Kılıç, 2013)

Şakir Hazım’ın, mecmuanın 19. ve 20. sayılarında havacılığın askerî yönünü ele alan iki yazılı bir serisi, başyazı olarak yayınlanmıştır. Bu yazılarda o dönemin askerî havacılık alanındaki en son yeniliklerini ele alınmıştır. Hazım, son dönemlerde hava sanayinin geliştiğini ve bu sayede havacılık âleminde birçok yeniliklerin yaşandığını belirtir. (Hazım, 1927/1: 1) Bu yeniliklerden askerî alanda olanları seçip onlarla ilgili bilgi verir. ‘*Bir ve İki Kişilik Tayyarelerle Âli Bombardıman Tayyarelerinin Kabiliyet-i Harbiyeleri Etrafında Tedkikat-ı Fenniye*’ alt başlığıyla yayınlanan bu yazılarda Kazım, askerî tayyare tiplerinden bahseder ve bunları üçe ayırır: bir kişilik avcı, iki kişilik keşif, çok kişilik bombardıman. Bu ayırımından sonra da avcı tayyarelerinin ehemmiyeti başlığı altında bahsettiği tayyare tiplerini incelemeye başlar. Bu serinin 19. sayıdaki ilk kısmı ‘Avcı Tayyarelerinin Ehemmiyeti’ ve ‘*Bir ve İki Kişilik Avcı Tayyareleri*’ bölümlerinden oluşurken, 20. sayıda yayımlanan ikinci ve son bölümü ise ‘*Tayyarelerde Sürat Faikiyeti, Çok Kişilik Tayyarelerin Kabiliyeti, İki Kişilik Tayyarelerin Halefleri ve İlk Avcı Tayyareleri*’ başlıklarından oluşur. Hazım’ın bu yazıyı kaleme almasının sebebi ise bahsettiği yeniliklerin gelecekteki olası savaşlarda kullanılacağı ön görüsüdür. “...görüliyor ki sanai’-i havaiyenin nail olduğu terakki sayesinde büyük yenilikleri doğurmaya başlamıştır... Bu yenilikler ise bilhassa muharebat-ı müstakbele için fazla şayan-ı nazar, azim bir kıymet ve hamiyeti haiz bulunmaktadır.” (Hazım, 1927/1: 1)

Askerî havacılık ile ilgili bir diğer başyazı 32. sayıda mecmuada yer alır. İmzasız olarak yayımlanan bu yazıda, havadan gelecek her türlü saldırıya karşı korunabilecek bir hava üssünün tesisinden ve bunun öneminden bahsedilir. Yazının girişinde, savaş ve fen sanayisinin sürekli geliştiği ve bu durumun da savaşlara yeni şekiller, tarzlar eklediği belirtilir. Aynı zamanda savunma ve korunma noktalarında da birçok çarelerin araştırılması gerektiği üzerinde durulur. (THM, 1927/4: 253) Hava üslerinin savaş sırasındaki durumu: “*Mukabil tayyare taaruzları iki taraf hava kuvvetlerinin şiddetli harplerde tutuşmalarına vesile olurken üss-i havailerin de devamlı bombardımanlara maruz kalmaları tabii bulunacaktır.*” (THM, 1927/4: 253) şeklinde belirtilir. Yazıda, böyle bir durumla karşılaşılması durumunda, hava üssünün nasıl savunulması gerektiği ile ilgili bilgiler verilir. Bir hava saldırısı sırasında üssü korumak için yedek avcı tayyarelerine ihtiyaç olunduğu belirtilir, ancak bu çare değildir. Tayyarelerle

birlikte topçu ve makineli birliklerinin de yerden müdafaaya destek vermesi lazımdır. Buna rağmen havadan gelen saldırılara karşı barış zamanında milyonlar sarf edilip yapılan hava üslerini korumak, yine mümkün değildir. Bu duruma iki çözüm sunulur. “ *Binaenaleyh birçok paralar sarfedilerek vücuda getirilmiş üss-i havaileri münfreid bir meydandan ziyade (Yekdiğerini topçu ve makineli tüfenk ateşi, sanayi sis ile müdafa edebilir müteaddid meydanalrdan vücuda getirmek) ve (üss-i havaiyede tahte’larz tamirhaneleri, bomba ve gazlara karşı tahaffuz mahalleri, depolar vücuda getirmek ve tayyare kuvvetini taht’el arz galerilerde muhafaza eylemek) lazımdır.*” (THM, 1927/4: 254) Hava üslerinin yeraltına yapılıp taaruzaya karşı korunması fikri geliştirilir ve kurulacak yeraltı galerisinin bir dağ veyahut tepeye yapılmasının gerektiği ve bu sayede bu dağın veyahut tepenin olası bir savaş durumunda hava istinadgahı olarak kullanılacağı belirtilir.

Askerî tayyarecilik ile ilgili bir başka yazıda ise bu alandaki insan kaynağının önemine vurgu yapılmaktadır. Yazıda hava kuvvetinin varlığının bu alanda faaliyet gösteren insanlara borçlu olduğu belirtilir. “ *Fenne, ilme, irfana istinad eden her meslek gibi tayyarecilik de takamülünü, tekamülünü değil hatta mevcudiyetini mesleki kudret ve ihtisasa sahip eşhasa borçludur; tabir-i diğeri ile tayyarecilik mevcudiyetini, tekamülünü ancak kudret-i meslekiyesi olan eşhas ile temin eder.*” (THM, 1928/1: 504) Yazının devamında bir milletin hava kuvvetlerinin diğerlerinden üstün olmasını sebebi, bu alanda çalışan insanların kudreti ile ifade edilir. İngiltere’nin bu alanda öncü olduğu ve personele büyük önem verdiği belirtilir; Fransa’nın da her yıl yüz elli makinist yetiştirdiği bilgisi verilir. (THM, 1928/1: 504)

Verilen İngiltere ve Fransa örneklerinden sonra, tayyarecilik alanında personel yetiştirmenin önemine Türkiye’nin de vakıf olduğu bildirilir. “ *İddia ediyoruz ki, bu kaidenin isabet-i fevkaladesini gören memleketlerden birisini de Türkiye Cumhuriyeti teşkil eylemektedir.*” (THM, 1928/1: 504) Bu iddianın en büyük dayanağı ise Tayyare Cemiyeti’nin Yeşilköy’de kurduğu Tayyare Makinist Mektebi’dir. Bu mektepte, her sene yüz makinist mezun edildiği belirtilir. Bu mektepteki kalitenin Fransız mektebiyle eş olduğu dile getirilir. Bu mektepte sadece tayyarecilik öğretilmediği, bunun yanında ülkenin ihtiyaç duyduğu ziraat makinesi uzmanı ile otomobil uzmanlarının da yetiştirildiği belirtilir. Bu durumda iktisadî kalkınma açısından bu mektebin önemini ortaya koymaktadır. (THM, 1928/1: 504) Bu mektepten yetişen öğrencilerin olası bir seferberlik anında hava kuvvetlerine de destek verecekleri belirtilir. (THM, 1928/1: 504) Bunun anlamı,

makinist mektebinden yetişen her öğrencinin kendi uzmanlık alanında çalışması yanında, gerektiği zaman ordu içinde de önemli bir rolü bulunacaktır.

Mecmuanın başyazılarında askerî havacılığa olan etkileri sebebiyle sivil tayyarecilik konusundan da sıklıkla bahsedilmiştir. 44. Sayıda yer alan başyazıda bu husus üzerinde durulmuştur. Havacı bir millet olmanın önemi üzerinde durulan bu yazıda sivil tayyareciliğin gelişmişliğinin o ülke havacılığının gelişmişliğiyle olan bağlantısı ele alınır. Tayyarenin başta Almanya’da olmak üzere diğer vasıtalarla rekabet halinde olduğu belirtilir. Tayyare Avrupa’da özellikle nakliye konusunda diğer araçlardan ziyade kullanılmaya başlanmıştır. Tayyarenin Avrupa’daki nakliyat amaçlı kullanımı şu sözlerle ifade edilmiştir: “*Bugün Avrupa ‘tayyare’ nakliyat hatları haritasını, gözümüzün önüne alsak adeta bir örümcek ağı kadar sık ve çok olduğunu müşahede ederiz.*” (THM, 1928/2: 528)

Aynı yazının ilerleyen bölümlerinde sivil tayyareciliğin nakliyat gibi alanlarda kullanılıp iktisadi yapıyla yakından alakalı olduğu belirtilir. Ancak sivil tayyareciliğin vazifesinin sadece bu olmadığı üzerinde durulur. İlk otomobiller sokaklarda görüldüğü zaman, onlara binmeye cesaret edenlerin parmakla gösterilecek kadar az olduğu üç beş sene zarfında otomobilin her alanda yaygınlaştığı ve memleketimizde yüzlerce şoför bulunduğu belirtilip, sivil tayyareciliğin de bu şekilde bir inkişafı öngörülmüştür. Şoförler, otomobilin yaygınlaşmasından sonra nasıl para kazanıyorsa, tayyarecilik de sivil tayyareciliğin gelişmesiyle aynı seviyede para kazandıracaktır. “*Tayyarecilik de otomobilcilik gibi karlı bir iş olduğu gün mesele kalmamış demektir.*” (THM, 1928/2: 527)

Aynı yazının devamında sivil tayyareciliğin faydaları şu şekilde açıklanır: “*Sivil tayyareciliğin faydaları yalnız bunlardan ibaret değildir. Sivil tayyareciliğin bir memlekette iktisad, marif alelumum medeniyet sahasında pek büyük menfaa temin eder.*” (THM, 1928/2: 527)

Sivil havacılıktan bahseden bir başka yazıda ise sivil tayyareciliğin askeri tayyareciliği beslediği belirtilir: “*Askeri tayyarecilik deynin kuvveti maddeten ve manen besleyen ona kuvvet ve resânet ver memleketin sivil tayyarecilik teşkilatı, sivil tayyare müessesesidir.*” (THM, 1928/3: 552) Bu yazıda da Almanya, Fransa ve İngiltere’de gelişkin durumda olan sivil tayyarecilik müessesesi gösterilip, Belçika’da yayımlanan tayyarecilik mecmuasında sivil havacılık ile ilgili çıkan bir

yazı örnek gösterilir. Bu yazıda Belçika'nın askerî tayyarelerini barış zamanında posta ve nakliye işlerinde kullanılacağından, bombardıman tayyarelerini ise yolcu taşıma işinde kullanılacağından bahsedilir. (THM, 1928/3: 553) Bu durumun ülke iktisadiyatına ayrı bir katkı getireceği konusuna vurgu yapılır. Özellikle Türkiye gibi, yolsuz ve her türlü nakliye vasıtasından mahrum milletlerin askerî tayyarelerden bu şekilde istifade etmelerinin önemi belirtilir. Sivil tayyarecilikle askerî tayyareciliğin birbiriyle bağlantılı geliştiği ise şu şekilde ifade edilir: “... sanayi'-i havaiye, memleket hava kuvvetlerinin millî menabi'i yani sarsılmaz bir mevcudiyete malikiyetini ifade ederken sivil tayyareciliğin de o memleket kuvva-i havaiye-i askeriyesinin temelsiz, esassız olmadığını arz ve irâe eder.” (THM, 1928/3: 553)

Tayyareciliğin ilerlemesi ile birlikte tayyarenin kullanım alanları da artmaktadır. Bu sayede tayyare, sivil havacılıkta gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Mecmuanın 47. sayısında yer alan başyazıda tayyarenin sağlık ve ilmî alanlarda gösterdiği faaliyetlerden bahsedilir. Sağlık alanında, doktorları hastaya ve hastayı doktorlara ulaştırma amacıyla kullanılan tayyare, ilmî olarak gazete ve mecmuaların dağıtılması amacıyla kullanılmaktadır. Sivil tayyareciliğin bu kullanım alanlarının ülkemizde faaliyet göstermesinin yaratacağı olumlu havadan bahsedilir. “Acaba memleketimizin hiç olmazsa böyle mahdud bir kısmında böyle bir teşkilat vücuda getirilmesi ve bu vesile ile hem sıhhat-ı umumiyenin ... hem de halka tayyarelerin ne kadar müfid bir vasıta olduğu gösterilerek tayyare cemiyetine daha büyük yardım temin edilmesi mümkün değil midir?” (THM, 1928/4: 600)

Mecmuanın 56. sayısında ise Ali Rıza imzalı bir başyazı görülür. Yazar, Türk milletinin başka memleketlerin bir ucunun da Türkiye'ye dokunduğu hava posta teşkilatlarını gördükçe, ülkeleri adına da böyle bir teşkilata sahip olmayı gönülden isteyeceği kanaatindedir. (Rıza, 1928: 820) Yazar, hava postalarının tesis edilmesi halinde demiryolu dahi eksik bulunan doğu illerine postaların hava yolu ile gidebileceğini belirtir. Rıza, örnek olarak ise Avrupalı devletleri değil İran'ı gösterir. “Yanı başımızdaki İran'da (Tahran ile Tebriz... (Tahran ile İran Denizi) arasında hava postaları işliyormuş.” (Rıza, 1928: 820) Yazar, hava postacılığını iki noktadan önemli bulur: İçtimaî ve iktisadî açıdan ve müdafaa-i vatan açısından.

Bir başyazıda ise sivil tayyareciliğin sosyal yönüne vurgu yapılmaktadır. Paris'te gerçekleştirilen Vinsen Mitingi hakkında bilgi verilen yazıda sivil

tayyarelerin sergiledikleri akrobasi hareketleri anlatılıyor. Yazar, bu sayede tayyarelerin insanları birleştirici bir rolünün olduğunu okuyucuya sezdiriyor.(THM, 1927/5: 126)

Mecmuada yer alan ve askerî tayyarecilik ile ilgili başyazılar genel olarak, hava kuvvetlerinin öneminden bahseder. Bu önem özellikle gelecekteki olası savaşlarda belirleyici olacaktır. Bu bakımdan tayyareye diğer harp vasıtalarından daha ziyade önem verilmesi gerektiği okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Avrupa devletleri ile Türkiye arasında tayyareciliğe verilen önem bakımından kıyaslamalar yapılarak, olası bir savaş durumunda insanların ne gibi sıkıntılarla karşılaşabileceği anlatılmıştır.

Sivil tayyarecilikle ilgili başyazılarda ise öncelikle bu kavramın tanımı yapılmaya çalışılmış ve uygulama alanlarından bahsedilmiştir. Sivil tayyareciliğin iktisadî kalkınma için ne denli önemli olduğu okuyucuya iletilmiştir. Kurulacak bir sivil tayyare teşkilatının beraberinde ülkeye fabrikalar da getireceği hatırlatılarak hem istihdam hem de üretici olma yetisi kazandıracacağı konusu üzerinde durulmuştur. Sivil tayyareciliğin aynı zamanda ülkenin hava kuvvetlerine destek olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple güçlü bir sivil hava teşkilatının beraberinde güçlü bir hava kuvveti oluşturacağı fikri oluşturulmaya çalışılmıştır.

Mecmuada ayrıca Türk Tayyare Cemiyeti ile alakalı başyazılar da bulunmaktadır. Bunlar genellikle cemiyetin önemli başarılarını ve altı ayda bir gerçekleştirilen genel toplantıları ve bu toplantılardan çıkan kararları bildirmek için yayınlanmışlardır.

Bunlardan ilki, iki sayı bir arada yayınlanan 36-37. sayılarda yer almaktadır. Yapılan genel merkez toplantısında altı aylık süredeki faaliyetlerin raporları okunmuştur. Amasya Mebusu Esad Bey riyasetinde toplanan kurula cemiyetin Reisi Fuad Bey'in rahatsızlığından ötürü Avrupa'da gördüğü tedavi masraflarına mukabil altı bin lira ikramiye olarak verilmesi kararlaştırılmıştır. Fuad Bey ise bu parayı kabul etmeyerek cemiyete bağış olarak iade etmiştir. (THM, 1927/6)

Bu haberin ardından 1 Mart 1927 tarihinden 1927 Teşrin-i evvelin sonuna kadar geçen süredeki hasılatın raporları okunmuştur. Toplanan para geçen senekinin yaklaşık bir misli fazla olmuştur. Bu hasılatın kaynakları maddeler halinde verilmiştir. Bunlar;

1. Aza kaydı faaliyeti. (300 bine yakın aza var.)
2. 46 cins kıymetli evrakın satışı.
3. Arazi mahsullerinden alınan yüzde bir tayyare payı.
4. Tayyare Piyangosu. 1927 senesine ait tertiplerin her birinde 447000 bilet satılmıştır. Bu fevkalade rağbet dolayısıyla, 1927 planında bilet adedinin beş yüz binden altı yüz bine iblağı temil olunmaktadır.
5. Fitre, zekat, ve kurban derisi.
6. 1037 numaralı kanunla hasılatında pay hakkı elde edilmiş olan posta pulları.
7. Şivan Kurşun Kalem Fabrikası'nın cemiyet adına çıkardığı kalemlerin satışı. (THM, 1927/6: 346-347)

Belirtilen bu gelir kaynaklarından sonra cemiyetin altı aylık faaliyetinden bahsedilir. Yeşilköy'deki Makinist Mektebinden 83 öğrencinin mezun olduğu ve bunların bazılarının Fransa'ya usta başı olmak için fabrikalara gönderildiği, bazılarının okulda alıkonulduğu ve bazılarının da hava kuvvetleri bünyesine dahil olduğu belirtilmiştir.

Cemiyetin hava kuvvetlerine hediye ettiği tayyarelerin sayısı 100'e yaklaşmıştır. Topladıkları bağışlarla bir tayyare alınmasını sağlayan şehirler ve kazalar ise şunlardır: Adana, Çeşme, Karaca Bey, Keskin, Polathane, Erba, Alaşehir, Klecik, Lüleburgaz, Kırklı ili, Sivrihisar, Tobalı, İnegöl, Şerefli Koçhisar, Byındır, Künan, Orhan İli, Mardin, Ordu.

Bu kısımda cemiyetin neşriyat faaliyeti de ele alınmıştır. Cemiyetin bu alandaki çalışmaları için; “*son altı ay zarfında şayan-ı dikkat bir derecede inkişaf etmiştir.*” şeklinde bir takdir cümlesi kullanılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar ise şunlardır: Tayyarenin son şekillerini gösteren levhaların basılması, ordu ve okullara dağıtılması; tayyarenin nasıl yapıldığını ve nasıl uçtuğunu sade bir dil ile anlatan Tayyareciliğin Elifbası basılmıştır. Memleket kalem erbabının yazılarını barındıran Hava Edebiyatı isminde bir kitap neşredilmiştir. Dünyada mevcut nakliye vasıtalarının mukayesesini gösteren resimli bir levha bastırılmıştır.

Hariciye Vekaleti Neşriyat Müdür-ü Umumiyesi Safveti Ziya Bey'in adab-ı muâşeretle ilgili bir kitabının telif hakkı satın alınarak cemiyet yayınlarından çıkmıştır. Ayrıca *Türk Hava Mecmuası*, Köy Hocası, Köy mecmuaları neşrine devam edilmiştir. Bu konudaki en önemli faaliyet ise cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in ünlü eseri Nutuk'un basım ve yayım haklarını cemiyete bağışlamasıdır. (THM, 1927/6: 347)

Cemiyetin son faaliyeti olarak 70 şubenin müfettişler tarafından incelendiği belirtilmiştir ve herhangi bir uygunsuzluğa tesadüf edilmemiştir. (THM, 1927/6: 348)

Cemiyet ile ilgili diğer bir başyazı cemiyetin dördüncü senesine girdiğini haber veren yazıdır. Bu yazıda cemiyetin geçirdiği dört sene zarfında ne gibi işler başardığı hakkında malumat verilmiştir. Türk halkının cemiyeti kabullendiği ve her vatandaşıyla destek çıktığı şu şekilde ifade dılmıştır: *“Bir gün, bir mektebin bütün talebesi, yarınki neslin uyanık ve gürbüz evlatları cemiyete hep birden aza yazılıyorlar. Bir gün, bir Türk anası hayatta yegane malı olan evini, tarlasını cemiyetin muhterem maksadı uğruna feda ediyor. Bir gün, bir köy muallimi etrafına köylüyü topluyor, onların göğsündeki uyuyan heyecanı ateşliyor ve ufak bir telkinden dolgun bir semere doğuyor.”* (THM, 1928/5: 432)

Cemiyetin üçüncü büyük kongresi de 62. sayıda başyazıda yer almıştır. Bu yazı alınan kararların, yapılan konuşmaların ve faaliyetlerin anlatıldığı bir yazıdan ziyade cemiyetin üçüncü kongresinden de yüzünü akıyla çıkması münasebetiyle yazılmış bir övünme metnidir. Yazıda yapılan kongre şu şekilde özetlenmiştir: *“Okunan raporlar, verilen nutuklar, gösterilen en ince, en âşikâr Hisaplar önünde bu kongreyi şu kelimelerle ifade edebiliriz: El ve gönül birliğinin zaferi...”* (Gündüz, 1928/1: 927) Başvekil İsmet Paşa'nın yaptığı konuşma da cemiyetin faaliyetini takdir edici nitelikte olmuştur. Bu durum cemiyetin faaliyetlerinin devlet ricali tarafından takip edildiğini gösteriyor. Yazıda da bu durum; *“Cemiyet demek devlet reislerinin derin alakası demektir.”* (Gündüz, 1928/1: 927) şeklinde ifade edilmiştir. Türk milletinin gönülden yaptığı desteklerle dünya tayyareciliği arasında bir Türk tayyareciliğinin de bulunduğu belirtilmiştir.

Kısa sürede teşkilatlanmasını genişletip, yurtiçinde önemli faaliyetlerde bulunan cemiyetin uluslararası alanda isminin duyulması da gecikmez. Uluslararası Tayyarecilik Federasyonu, cemiyeti bünyesine dahil etmek üzere

çalışmalara başlamıştır. Bu gelişme Tayyare Cemiyeti'nin Kudret ve İtibarını İspat Eden Bir Hadise başlığıyla 49. sayıda bir başyazıda yerini bulmuştur. Merkezi Fransa'da bulunan uluslararası havacılık federasyonu³⁸ Türk Tayyare Cemiyeti'ne federasyona katılması amacıyla başkanlarından Godfrey Laul Cabot'u Ankara'ya göndermiştir. Yazıda federasyonun yaptığı işlerden bahsedilmiştir. Yazıda federasyonun havacılık müsabaka ve yarışlarını resmi azalar göndererek kontrol altında tuttuğu belirtilmiştir. Federasyon heyeti adına bir ziyafet tertip edilmiş ve bu ziyafette Tayyare Cemiyeti reisi ve Rize Mebusu Fuad Bey, kendilerine gelen teklifle alakalı bir konuşma yapmıştır. *“Muhterem Misafirlerimiz, Türk Tayyare Cemiyeti'nin de Beynelmilel Tayyare Federasyonu'na dahil olması için benimle temas etmek arzu Ankara'ya kadar ihtiyar-ı zahmetinize çok müteşekkirim. Her halde bu arzunuzu yakında tatminkar bir cevap verebileceğimi ümit ediyorum. Bu vesileyle tayyarecilik terakkiyatını takip etmekte olan Türk Tayyare Cemiyeti ve Türk milleti bu son medeniyet vasıtasını kendi refahıyla beraber sulh-ı cihana hâdim olabilecek şekilde istihdafi gaye ittihaz edinmiştir.”* (THM, 1928/6: 648)

Aynı gecede federasyon başkanlarından Cabot da bir konuşma yaparak Fuad Bey'e cevap vermiştir. *“Maalesef bu güzel sözlere mukabele edecek kadar Fransızca'yı güzel konuşamıyorum. Tayyarecilik ile bilhassa milletlerin emniyet ve selametini temin ettiği için bilhassa alakadar oluyorum. Bu nokta-i nazardan Türkiye'nin de tayyareciliğin beynelmilel terakkiyatından müstefid olması için ittihadı dahil olmasını temenni ettim. Teklifim sizi alakadar ettiği takdirde bunu pek şerefli bir vazife olarak deruhde edeceğim.”* (THM, 1928/6: 648)³⁹

Mecmuada beş yazı, musahebe başlığı altında yazılmıştır. Bu musahebelerden dört tanesi başyazı olarak yayınlanmıştır. Bunlardan ikisi Falih Rıfki imzası taşımaktadır.

Falih Rıfki'nin başyazı olarak çıkan ilk musahabesi 59. sayıda yer almaktadır. Falih Rıfki'nin bu yazısı Latin harflerinin kabulünden sonraki dönemde yayınlanmıştır. Mecmua bu dönemde Arap harfleri ağırlıklı olmakla

---

³⁸ 1905'te Paris merkezli kurulan federasyon, sportif havacılığın en önemli kuruluşudur. Federasyonun tarihçesiyle daha fazla bilgi için bkz. <http://www.fai.org/about-fai/history> (son erişim tarihi 23.04.2016)

³⁹ Yapılan müzakereler sonucunda Türk Tayyare Cemiyeti, Beynelmilel Tayyarecilik Federasyonu'na 1929'da üye olmuştur.

beraber Latin harflerini de kullanmaya başlamıştır. Falih Rıfki'nın bu yazısı bu nedenle Latin harfleriyle yayınlanmıştır. Büyük bir Zeplin'in dört gün içinde, zorlu bir yolculuktan sonra içindeki altmış yolcusu ile Newyork'a ulaşması haberi ile başlar Rıfki yazısına. Bu büyük hava gemisinin yolculuğu Rıfki'nın aklına 1913'ün baharında Bükreş üzerinde yaptığı uçuşu getirmiştir. Bu vesileyle bir mukayeseye gider yazar. *“O kuşla bugünkü bahrimuhit kartalı arasında yelken ve buhar arasındaki fark var.”* (Rıfki, 1928/1: 876)

Rıfki sekiz on sene içerisinde hava gemileri ile yapılan seyahatlerin sıklaşacağı düşüncesindedir. Bu durum gerçekleştiği zaman deniz ve kara yoluyla yapılan yolculukları insanlara oldukça ilkel gelecektir ve bu ilkel aletlerle kaybedilen zamana acınacaktır. (Rıfki, 1928/1: 876)

Rıfki, insanın doğaya hükmederek havayı emrine aldığı belirtir. O cesaret ve fennin el ele vererek tabiatın fethini tamamladığını belirtir. Bu bakımdan tayyarecileri asrın şan ve şerefi sayar. (Rıfki, 1928/1: 876)

Rıfki konuyu Türk milletinin hava ile olan ilgisine getirir. Havanın henüz Türk milletini tanımadığını belirtir. Bu bakımdan genç Türk tayyarecisinin uluslararası hava faaliyetlerine katılmasını önerir. (Rıfki, 1928/1: 876) Henüz Ankara ile İstanbul arasında bile bir tayyare hattı bulunmadığını belirten yazar sözü hava yolları meselesine getirir: *“Büyük hava gemisinin Bahr-i muhiti aştığını işiten Türk vatandaşları henüz Ankara ile İstanbul arasında bile tayyare seyrüseferi olmadığını düşünerek mahzun oldular. Ve şüphesiz bir evvelki cümlemizi okurken, ‘Daha kendi havamızda bile görünemiyoruz, nerede kaldı beynelmilel hava?’ Diye düşünmüşlerdir. Bu Türk hava yolları meselesi hakikaten süratle hallonulacak davalardan biri olarak karşımıza çıkıyor.”*(Rıfki, 1928/1: 876)

Falih Rıfki'nın diğer musahabesi bir sayı sonra yayınlanır. Bu yazıda Rıfki daha başlıkta Türk gençliğine bir hedef gösteriyor: Oraya!. Yazının devamında 'ora'sının neresi olduğu anlatılıyor. *“Havaya genç Türk çocuğu, engin havaya, onun şerefine, onun tehlikesine, onun ölümüne, Türk gururunu sen kanatlandıracaksın! Havayı toprak gibi benimseyeceksin, teneffüs ettiğini hava, bstığın toprak gibi, senin büyük efendiliğini tanıyacak?”* (Rıfki 1928/2: 892) Bir önceki yazısında belirtilen hava yolları eksikliği, göklerin henüz bizi tanımaması

gibi durumların derhal düzeltilip, havacılık da Türk insanının da adı geçmesi için bu teşvik de bulunmaktadır Falih Rıfki.

Mecmuadaki bir başka musahabe THM başlığı ile '*Hava Kahramanları*' başlığı altında yayınlanmıştır. Yazıda havacılık tarihinde yer edinmiş önemli insanların hayatlarının araştırılmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Cemiyetin bu sebeple her sene düzenlediği Hava Şehitleri Anma Günü etkinliği bu bakımdan önemli bulunuyor: "*Cemiyetin her sene tertip ettiği tayyare şehitleri ihtifaline ait merasim, memleketimizde ilk defa bu cansız kuşların kucağında ölüme kavuşanları hatırlatmak itibariyle pek mühimdir*" (THM, 1929/1: 1007) Tayyarecilerin hayatlarının yazılmasının kolay olmadığı belirtilir. Onların hayatında macera ile birlikte ilerleyen bir fen ve ilim mevcuttur. Bu bakımdan onların hayatları incelenirken bilim ve fenden bahsetmemek olanaksızdır. Hava kahramanlarının hayatlarının araştırılması demek aynı zamanda tayyareciliğin tarihçesinin de meydana getirilmesi demek olduğundan bu konunun önemine vurgu yapılır. (THM, 1929/1: 1007) Hava kahramanlarını bilmek, onların takip ettiği yolları tespit ederek gerçekleşecektir. Bunun en önemli faydası ise gelecek nesile havaların yeryüzünden daha emin olduğunu öğretmesi olacaktır. (THM, 1929/1: 1008)

Yazıda dikkat çekilen bir başka nokta ise kadınların da tayyareciliğe olan hevesleridir. Kadınların kısa süre içerisinde havacılığa olan bakışının değişimi şu şekilde ifade edilmiştir: "*Evvelden bir tayyare meydanında uzun bir yolculuğa hazırlanan bir tayyareciyi nemli gözlerle takip eden kadınlar bile aynı, yolculuğa ve aynı mesleke endişesiz atılmağa başlamışlardır.*" (THM, 1929/1: 1007) Yazının devamında kadınların tayyareye olan ilgisinin asrın seyri ile alakalı olduğu belirtiliyor. Gelip geçen asırların her şeyi yıkıp ezmektedir. Yirminci asrın kadının saçlarını kısaltan, düne kadar evden ayrılmayanları tenis meydanlarında erkek kıyafetiyle dolaştıran seyri, aynı kadını tayyareye yaklaştırmıştır. "*Kadınların bu yeni modalara, bu yeni hayata atılmalarını gördükçe muhafazakarlar 'Kadınlar değişiyor' diyorlar. Değişen kadınlar değil asrın seyridir.*" (THM, 1929/1: 1008)

Mecmuada yer alan bir başka musahabe Vasfî Raşit imzasını taşımaktadır. Yazıda insanın doğa hükümlerinin sınırlarına zorlayan insanın elde ettiği başarılar anlatılmaktadır. Vasko de Gama'nın ve Lindeberg gibi isimlerin doğayı tahakküm altına aldıkları anlatılmıştır. "*Furtınalar burnundan Hindistana doğru gitmiş olan Vasko de Gama (Vasko dö Gama) nun yoluna set çekmek için önüne dikilen (-daha*

ilerisi beşere yasaktır.) diye bağırın furtına devi; Avrupadan Amerika Kıyılarına uçmak istemiş olanların yollarına da dikildi (-cür'etin bu adarı beşere yasaktır.) diye bağırıldı. (Vasko de Gama) bu küstah devi Denizlerde yendi furtia burnunu, ümit burnunu yaptı. (Lindeberg) devi havalarda yendi ve dünya yüzünde beşerin cür'etine memnu bir saha bırakmadı.” (Raşit,1929: 959)

Yazının devamında yazar, deniz yollarının emniyet ve selametini enginlerin boşluklarına atılan kahramanlara borçlu olduğu gibi, havaların emniyet ve selametini de kendini fezanın boşluklarına atan kahramanlara borçlu olduğumuzu belirtir ve bu kahramanlar arasında Fethi, Sadık, Nuri gibi pilotlarımızı da sayar. (Raşit, 1929: 959)

Tayyarenin milletlerin istiklalini koruduğu belirtilen yazar, yavru kuşların korunmak için annelerinin kanatları altına girmelerini örnek göstererek, milletlerin de her hangi bir korku durumunda tayyarenin kanatları altına gireceğini belirtir. (Raşit, 1929: 959) Tayyareye karşı koyacak yegane güç yine tayyare olduğundan, tayyare filolarının oluşturulmasının ne denli önemli olduğu belirtilip, cemiyete yapılan yardımların artması talep ediliyor. Bunun bir vatan borcu olduğu bildiriliyor. *“Türk yavrularını taşıyan ve Türk Vatanını koruyan (Türk Kanatları) nın bu tekâmüllerden mahrum olmaması için çalışmak Vatana karşı ifa edilecek mukaddes bir borçtur.”* (Raşit, 1929: 960)

Mecmuadaki başyazılardan bir kısmı hava şehitleri ile ilgilidir. 1926 yılından itibaren her yılın 27 Kanunusanisinde ilk hava şehitlerimizin anısına onları anma günü düzenlenmeye başlanmıştır. Derginin iki sayısının başyazısı bu anma günlerine ayrılmıştır. Bunlardan ilki, iki sayı bir arada yayınlanan 38-39. Sayıda yer almaktadır. Dünyaya gelecek yeni nesillerin, tarihin seyrini incelerken bir lahza duraklayacakları belirtilir. Bu dönem Türkiye inkılabına, milli mücadeleye ve onun neticelerine aittir. Bu dönemin, Bozkurt, Promete gibi efsanelerle kıyaslanamayacak mucizeleri içinde barındırdığına vurgu yapılır. Bu mucizelerden bir tanesinin de Türk tayyarecileri tarafından oluşturulduğu söylenir. *“Türk tayyarecisi öyle zamanlar oldu ki ancak bir az tahta, bir az çelik ve bir az bez ile tarif olunan aparatlarıyla göklere ve gayelere hükmetti.”* (THM, 1927/7: 456) Kahraman Türk tayyarecisi ölüm karşısındaki duruşu, kendisini üstün silahlarla kuşatmış bir kişinin ölüme kafa tutmasından farklıdır. *“Mükemmel suretle mücehhez bir ferdin kahramanca bir salvetle ölümü derhal karşılaması her yerde görülmüştür. Fakat Türk tayyarecisi, her hangi Türk ferdi gibi ölümden*

evvel ölüm içinde dolaşarak ölümü boğazladığını kaydetmemiştir.” (THM, 1927/7: 456) 27 Kanunusani Tayyare Şehitlerini Anma Günü’nde şu manzaralara tanıklık etmektedir. ‘birçok gözü yaşlı anneler, boynu bükük hemşireler, hasretli refikalar, ihtiyar babalar ve mini mini bergüzarlar...’

Bir sene sonraki anma gününde de derginin başyazısında 27 Kanunusaniyi görürüz. Yazıda anma günü hakkında bilgiler verilir. Bu günde anılanların kimler olduğu şu şekilde ifade edilir. “*Bir mütareke vardır, adına (Mondros) derler, ve o ada şekline girmiş bir sefalettir. Sonra ötede bir mütareke vardır. Onun adı da (Lauzane) dir, ve o da göller, şahikalar şekline girmiş bir seadettir. İşte (27 Kanunusani) i ikisinin arasında yani iki mana ve mahiyetin arasında ebediliğe erenlerin günüdür...*” (THM, 1929/2: 991) Yazıda bazı hatıraların hafızadan, bütün kıymetlerine rağmen silindiği, bazı mezarların etrafında hafif bir hürmet havası estiği, bazı merasimlerin de sadece nezaket için yapıldığı belirtilip, Tayyare Şehitlerini Anma Günü’nün ve şehitlerimizin bunlardan farklı olduğu dile getirilmiştir. Bu anma gününün bir tarih olduğu ve sükut edilen bir dakika içine Türk’ün kurtuluş macerasının sığıdığı belirtilir. (THM, 1929/2: 991)

Hava şehitlerinden bahseden bir başka yazıda ise şehitlere seslenilmiş ve kendilerine duyulan şükran ifade edilmiştir. “*Kalplerimizde yer tutan, gönlümüzde en mühim mevkie sahip olan yüksek ruhlu kardeşler... Sizler hayatınızın en güzel çağında bizim için ölümle tanıştınız... Gençliğinizin en tatlı deminde hayata veda ettiniz... Fakat bu sizin bu tanışıklığınız: bu vedaınız Milletinizi istiklale kavuşturdu, hürriyete kavuşturdu... Siz toprağın arasında uyurken Milletiniz temiz ve hür bir havanın içinde yaşıyor... Böyle şerefli ölüm ancak bir Türk tayyarecisine nasip olur... Biz sizi unutmadık... Her an, her saniye sizlerin yaptığı fedakarlığı bu müstakil hür Vatanın her köşesinde hissediyoruz. 27 Kanunusani günü sizi unutmadığımızın, sizi her an düşündüğümüzün bir nişanesidir. Bugün de bütün Türk kalbi ancak bir his ile çarpıyor: Büyük fedakâr Türk tayyarecilerine hürmet ve takdis...*” (THM, 1929/3: 976)

Mecmuada yer alan iki başyazıda ise çocuklar ve tayyareci bir nesil yetiştirme amacıyla onlara nasıl eğitim verilmesi gerektiği ele alınmıştır. Bunlardan ilki Aka Gündüz’ün yazısıdır. Gündüz yetişmekte olan yeni nesli, Türk tarihindeki büyük zaferlerimizden biri olarak görüyor. Yazar, “*Bugünkü Türk çocuğu ile dünkü Osmanlı büyüğü arasında ölçülemiyen bir fark*” olduğunu belirtip yarımı kuracakların bu çocuklar olduğunu belirtir. (Gündüz, 1929/2: 1039)

Bu konuda ele alınan diğerk yazıda da çocukların Türk inkılabını tamamlayacakları belirtilmektedir. “... onlar bizimdir, bizim temelimizdir, bizim mabadımızdır. Başladığımız inkılabı onlar tespit eyleyecek, vatani her cihetten onlar takviyeye devam edecektir.” (THM, 1929/4: 1071) Gündüz, mektep çocuklarının çeşitli vilayetlerdeki okullarda Tayyareye Yardım Dernekleri kurduklarından bahseder. Çocukların bu özveri ve fedakârlığına karşı, cemiyetin bu çocuklar ile ilgili teşvik çalışmaları yapması gerektiğini belirtir. Gündüz şu görüştedir: “*Tayyare nedir? Tayyare nasıl olur? Ne yapar? Tayyare ve tayyarecilik sevgisi ne yolda fikirlere, kalplere yerleşir? İşte bütün bunları daha mektep sıralarında vermeliyiz bunun için kolay, kestirme yol oyuncaklardır, çocuklarda oyun oynama isteği nefes alma kadar mühimdir...*” (Gündüz, 1929/2: 1040) Gündüz çocuklara tayyare ve tayyareciliğe ait fennî, pratik, makineli oyuncaklar hediye teme fikrini cemiyete sunar. Bu sayede çocuklar daha mektep sıralarında iken tayyareciliğe karşı esas ve köklü fikirler elde etmiş olacaktır. Osmanlı mekteplerini örnek verir yazar: “*Vaktiyle binbir renkli Osmanlı mekteplerinde (kitabete dersi) vardı, bu ders bir nevi oyuncak mesabesinde idi, onun için zavallı milletin yarısı katip olmuştu...*” (Gündüz 1929/2: 1040) Bu yazı bize öykü, tiyatro yazarı ve gazeteci olarak tanıdığımız yazarın, pedagojik ilgi ve bilgisini vermesi bakımından önemlidir.

3.2. İç Haberler

Mecmuanın muhteviyatının önemli kısmını Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde meydana gelen tayyarecilik faaliyetleri oluşturur. Bu sayede, okuyucuların tayyarecilikle ilgili gelişmeleri yakından ve zamanında izlemeleri sağlanmıştır. Verilen bu haberlerde Cemiyetin faaliyetlerinden bahsedilerek bu alanda bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamdaki yazılar ve haberler tayyarelere isim konma merasimleri, tayyare cemiyeti faaliyetleri, şehit haberleri, tayyare bayramı, cemiyete yardım konuları hakkındadır.

3.2.1. Tayyare İsim Konma Merasimleri

Bu yazılardan önemli kısmı tayyarelere isim verme merasimleridir. Yeni kurulan Cumhuriyet’in iktisadî yapısı havacılığa istenilen yatırımı yapmaya müsait değildir. “*Cumhuriyetin ilk yıllarında havacılığın kısa sürede güçlendirilmesi, milli birlik ve beraberliğin korunması kadar ülkenin içinde bulunduğu bölgenin hassasiyeti bakımından da önemliydi. Henüz çözüme kavuşmamış Musul sorunu başta olmak üzere birçok sorunda askeri güç önemli bir destek unsuruydu. Oysa*

güçlü bir hava gücünün temini için o dönemde yaklaşık 25.000.000 TL gerekiyordu. Bu ise o günün şartlarında mümkün değildi. Atatürk, 1 Kasım 1924 günü Meclis açış konuşmasında; “Yurt savunmasından söz ederken askerî alanda önemli ve etkin bir nitelik taşıyan Hava Kuvvetleri’ne yüce Meclis’in özellikle ilgisini ve dikkatini çekmek isterim” sözleriyle havacılığın ihmali olmayan bir saha olduğunu açıkça ifade etmiştir.” (Yalçın, 2010: 199) Bu amaçla Türk milleti bir yardımlaşma örneği göstererek 1925-1940 arasında 300’den fazla bağış uçak alınmasına önayak olmuştur. Osman Yalçın, bu konuda şunları söyler, “Türk Hava Kurumu 1925-1940 yılları arasında milletin bağışlarıyla Türk Hava Kuvvetleri’ne uçak alınması sorumluluğunu üstlenir ve 15 yıllık süre içinde kurum, elde ettiği 72 milyon lira gelirin 54 milyon lirasını Türk Hava Kuvvetleri bütçesine aktarmıştır. Kampanyalarda toplanan 54 milyon liraya yaklaşık 350 civarında uçak alınmıştır” (Yalçın, 2010: 199-200) Cemiyete bağışta bulunarak, bir uçak alınmasını sağlamış illerin, ilçelerin, kazaların adları, aldıkları tayyareye verilmektedir. Yapılan bağışlara bir teşekkür ve halkın yaptıkları yardımın somut olarak geri dönüşünün gözler önüne serilmesi amacıyla şehir meydanlarında kalabalık bir halk kitlesi ve protokol eşliğinde törenler yapılmaktadır. Valiler, komutanlar, Belediye başkanları, şehirlerin önde gelen isimleri ve Tayyare Cemiyeti’nin şube başkanları bu törenlere katılmakta ve nutuklar vermektedir.

Mecmuada 12 yazı tayyarelere isim verme merasimi ile ilgilidir. Bunlardan ilki İzmir ve Manisa Tayyarelerine isim konma merasimi ile ilgilidir. 7 Mayıs günü, İzmir Tayyare Cemiyeti tarafından tertip edilmiş olan bu merasim, kır eğlencesi ile birleştirilerek bir panayır havası oluşturulmuştur. Merasim sırasında İzmir Valisi Kazım Paşa ve İzmir Tayyare Cemiyeti Reisi Aziz Bey birer nutuk irad eylemişlerdir. Vali Kazım Paşa nutkunda yapılan yardımlara teşekkür eder:

“Muhterem kardeşlerim;

Bütün karanlıkları yırtarak Türk besaletini bir kere daha yaratan Türk Cumhuriyeti’nin büyük ruhunun kahramanlıkları arasında, vatani tutan hava kuvvetleri hiçbir zaman ihmali edilmemiştir. Ve bu kudreti doğrudan doğruya millet sinesinde yaratmış ve devlet bütçesine bâr etmemiştir. Bir Türk kadınıımız demiştir ki:

“Ben yorganımı satacağım, parasını tayyareye vereceğim. O, benim yorganımdır. Çünkü semalarımızı örter, beni muhafaza eder.”

Bu kadar veciz bir ifade olur mu?

Binaenaleyh Türk varlığının bize hediye ettiği tayyare filolarının ilk İzmir ve Manisa tayyarelerinin işte şimdi huzurunuzla isim merasimini yapıyoruz. Bu münasebetle bize karanlıklar içinde türlü ve yüksek ufuklar gösteren büyük Gazi ve büyük müncimize ve onu kalpgahında tutan büyük milletimize daima büyük zaferler temenni edelim.

Ba'de hava kuvvetleri kumandanı Mecid Bey tarafından memleketin tayyare ve tayyareciliğe karşı gösterdiği alaka ve muhabbete tayyareciler namına teşekkür etmiş ve kendilerine gösterilen teveccüh ve muhabbete layık olduklarını ispat edeceklerini büyük arkadaşları namına vad eylemiştir.” (THM, 1926/1: 17)

İzmir Tayyare Cemiyeti reisi Aziz Bey de nutkunda Türk askerinin ve tayyarecisinin büyüklüğünden bahsederek, askerin yaptığı fedakârlıkların üzerinde durur. Yapılan bu fedakârlıklara cevaben İzmir ve Manisa halkının da orduya özverileriyle iki tayyare hediye ettiğini bildirir.

“Türk'ün büyük fazilet ve hamiyetini ifade için tarih onun isminden daha büyük bir kelime bulamamıştır. Aynıyla Türk askerinin ve tayyarecisinin şimdiye kadar gösterdiği büyüklüğü ve yüksek cemiyet ve şehameti ifade için ‘Türk Askeri’ ‘Türk Tayyarecisi’nden başka bir kelime bulamamıştır... İzmir ve Manisalı vatandaşlar omuzlarına yüklenen vatanî vazifenin kudsiyetini biliyor. Yüce ve fedakarordumuza borçlu olduğumuz tayyare filolarından pek yüksek bir parçayı teşkil eden bu iki tayyareyi size teslim ediyor ve huzurunuzda sizlere vad ediyoruz ki İzmir ve Manisa bu iki kardeş yurt daha çok çalışacaklar, sizin fedakarlığınıza layık olduklarını göstereceklerdir.”(THM, 1926/1: 17)

29 Teşrinievvel 1926 Cumhuriyet Bayramı günü bir tayyareye, Ankara adı verilmiştir. Bu haber, kendisine dergide yer bulmuştur. Tayyare, cemiyetin Ankara şubesinin yedi aylık kısa bir dönemdeki faaliyetinin sonucunda alınan tayyarenin isim konma merasimine Tayyare Cemiyeti Reisi ve Rize mebusu olan Fuad Efendi, Ziraat Vekili Sabri Bey, Birinci Ordu Müfettişi Ali Said Paşa, Cemal Paşa, şehremini Ali Haydar Bey ve muavini Nizameddin Bey katılmışlardır. Bu protokolün yanında, Çankaya Spor Yurdu'nun hokey, bisiklet, boks, halat ve futbol takımları da merasime katılmışlardır. Merasimin başlamasıyla Ankara Tayyare Şubesi yönetim kurulu üyelerinden Naşid Hakkı Bey, bir konuşma

yapmıştır. Hakkı Bey konuşmasında, bu tayyarenin, Ankara'nın yapacağı bağış tayyareleri adına bir başlangıç olacağını belirtmiştir. *“Ankara halkının hamiyet ve fedakarlığından doğan şubemiz Ankara tayyareleri, tayyarelerin teşkil ettiği Ankara filoları almadıkça, hava hududlarımızın büyük bir kısmı Ankara tayyare filolarıyla düşmanlara kapanmadıkça vazifesini yapmış olmayacaktır.”*(THM, 1926/2: 21)

Mecmuanın on üçüncü sayısında Edremit, Bergama ve Bursa uçaklarının isim konma merasimleri haber yapılmıştır. Bursalıları havada selamlayan tayyare, halka cemiyet ile ilgili broşürler dağıtmış, ardından protokol konuşmaları yapılmıştır. Halk Fırkası Kâtibi Saim Bey ve Vali namına Umur-u Hukukiye Müdürü Emrullah Bey tayyareye ‘Yeşil Bursa-1’ ismini vermişlerdir. (THM, 1926/3: 16) Aynı gün bir tayyareye de Bergama ismi verilmiştir. Bergama’da inişe uygun yer bulunmadığından tayyare, İzmir’e gelmiştir. Bu sebeple isim verme töreni, İzmir’de icra edilmiştir. Edremit’te de Osman Zeki isimli bir genç, ateşli bir konuşma yapmış ve Edremit’in orduya hediyesi olan bu tayyarenin bir mukaddime olduğunu belirterek, Edremit halkının vatan vazifesi olarak gördükleri tayyareye yardımının devamının geleceğini belirtmiştir.(THM, 1926/3: 16)

Mecmuanın 14. sayısında ise Edirne, Uzunköprü, Ödemiş, Bergama, Akhisar, Kemalpaşa, Balıkesir tayyarelerinin isim konma merasimleri haber olmuştur. Edirne’de yapılan merasimde Edirne’ye gelen tayyarenin pilotlarını karşılayan Edirne Valisi pilotlara, gelecek seneye altı tayyarelik bir filo daha yapmaya söz vermiştir. Vali ardından, Türk Ocağı reisi Hamdi Bey bir konuşma yapmıştır ve tayyarenin vatan müdafaasındaki rolünden bahsetmiştir. Ödemiş, Bergama, Akhisar ve Kemalpaşa tayyarelerinin isim verme törenlerinde ilk merasim Ödemiş için yapılmıştır. Vali vekili Halid Bey, kısa bir nutuk irad eylemişlerdir. Akhisar tayyaresinin isim konma merasiminde ise Belediye Reisi Aziz Bey milletin fedakarlığını hürmetle yâd eden bir konuşma yapmıştır. Bergama tayyaresinin isim konma resmini de Mebus Kemal Bey yapmıştır. Daha birçok tayyarenin alınacağı hususunda bir nutuk vermiştir. Tayyarenin kurdelesini kesilip Bergama yazsı gözükmeye alkış sesleri yükselmiştir. Bu esnada Bergama belediye reisi ve Bergama Tayyare Şubesi Reisi Süleyman Bey, şu beyanatta bulunmuştur. *“Alacağız bir daha, beş daha alacağız ömrümüz oldukça alacağız.”* Müteakiben Kemalpaşa tayyaresinin isim verme merasimi yapılmıştır. Bu merasimi de belediye reisi Aziz Bey icra etmiştir. (THM, 1926/4)

12 Teşrinisani Cuma günü, Balıkesir tayyaresine isim konma merasimi yapılmıştır. Bu merasimde Ali İsmet Paşa'nın irticalen yaptığı konuşma dergide aynen yayımlanmıştır.

“Arkadaşlar, aziz Balıkesirliler!

Bugün buraya iki tayyarenin resm-i tevsimini yapmak için toplandık. Bunlardan biri (Balıkesir Kolordu) diğeri (Balıkesir) isimlerini alacaktır. Bu sebeple bizzat benim hissettiğim haz ve iftihar çok büyüktür. İki kattır. “İkinci Kolordu” benim bütün şerefli mensuplarına nispetle gurur ve iftihar duyduğum kıt'a-i askeriyedir. (Alkışlar) “Balıkesir” ise beni (Vilayet Hemşehriliği) saadetiyle mübahî kılan çok aziz bir memlekettir. (Alkışlar) Benim için ne büyük bir saadettir ki; ma'rız-ı hamiyette bu iki ismi bugün yanyana görüyor ve bütün ikinci kolordu mensubini ile aziz Balıkesirliler ve muhterem hemşehriler muvacehesinde, bu iki ismin yad ve tebcil nimetini idrak ediyorum.

Efendiler! Memleketimizde Tayyare Cemiyeti yeni teşkil edip de “şu kadar teberruatta bulunanlar namına bir tayyare tevsim edilecektir” kararı intişar ettiği zaman bütün kolordu zabitanını istifkar eyledim. En küçük cüz name varıncaya kadar umum mensubini maaşlarından bu miktarı dolduracak miktarın derhal kıt'a içinde bana mezuniyet verdiler. Taahhüt mazbatalarını tanzim ve irsal eylediler ve bunu da kafi görmeyerek ale'lnihaye devam edilmek üzere bundan başka taahhüdat-ı şehriyede dahi bulundular.

...

Efendiler! Diğer taraftan Balıkesir halkının yüksek hamiyet ve fedakarlıklarının da burada aynı zevk-i takdis ile yad ve tebcil ediyor ve muhterem hemşehrilerimi de çok samimi bir hiss-i tevkir ile takdir ve tebrik eyliyorum. (Alışlar) Bu memlekete hamiyet ve fedakarlığa ve millî varlığına taalluk eden işlerin hiç birisinde, hatta ikinci bile kalmamıştır. (Alkışlar) Daima birinci mertebede ezhar-ı mevcudiyet eylemiş, daima ön saflarda mevki almıştır. İşte tayyare teberruatı hususunda da bu yüksek varlığını göstermiştir.”(THM, 1926/4: 22)

15. sayıda, ‘Tayyarelerimizin İsim Konma Merasimi’ başlığı altında Eskişehir Tayyaresi'nin isim konma merasiminin haberi verilmiştir. Eskişehir halkı, ‘Birinci Eskişehir Tayyaresi’ adını alacak olan ve kendi bağışlarının sonucu

alınan tayyareyi görmek için büyük kalabalıklar şeklinde toplanmışlardır. *“İstasyonda Tayyare Cemiyeti tarafından izhar edilen tren daha saat sekizden itibaren dolmaya başlamış”* (THM, 1927/8: 9) Merasime Vali, kumandan Paşa, hükümet büyükleri katılmışlardır. Bu haberin altında ufak bir küpürün içinde, ‘Hava kuvvetlerinin inkişafını istiyorsanız Türk Tayyare Cemiyeti’ne Yardım Ediniz.’ ibaresi bulunmaktadır.

İstanbul’un ilk hediye tayyaresinin isim konma merasimi, Yeşilköy’de büyük bir kalabalık önünde yapılmıştır. Merasimin ardından İstanbul tayyaresi izleyenlere bir uçuş gösterisi yapmıştır. Alınan bağış uçağının fotoğrafının altında şunlar yazmaktadır: *“29 Martta güzel ve şirin İstanbul’da ilk tayyaresinin ismini koydu, Yeşilköy’de mekteplerin ve pek büyük bir kalabalığın iştirakiyle yapılan isim koyma merasimini pek kıymetli ve heyecanlı nutuklar (çıkmamış) etti. İsim koyma merasiminden sonra tayyare İstanbul üzerinde uçarak şehre Tayyare Cemiyeti’nin teşekküratını havi kartlar atmıştır. Bu vesileyle İstanbul’ yakında kendi adıyla bir filo almak arzusunu izhar eylemiştir.”* (THM, 1927/9:18)

Akhisar’ın orduya hediye ettiği ikinci tayyare merasiminde Akhisar başmuallimi Zeynep Ay Hanım tayyare ile havada bir gezinti yapmıştır. (THM,1926/5: 23)

Mecmuada, yaptığı yardımlar dolayısıyla bazı şehirlere özellikle önem verilmiştir. Bunların başında İzmir gelir. İzmir adı verilecek deniz tayyaresinin İzmir’e gelmesi dolayısıyla yayımlanan yazıda, bu durum belirtilir. *“İzmir, memleketin, tayyare cemiyetine en fazla yardım eden bir köşesidir.”*(THM, 1927/10: 10) Bu merasime, İzmir belediye reisi Aziz Bey, Vali Kazım Paşa katılmışlardır. Tayyare yaptığı gösteri uçuşu sırasında cemiyetin hazırlattığı broşürleri havadan serpmiştir. Broşürde şunlar yazılıdır: *“Muhterem İzmirli, Bugün sevgili İzmir’imizin saf ve temiz havalarında süzülen (İzmir Tayyaresi) cemiyetimize verdiğiniz paralarla, yaptığınız fedakarlığın canlı bir eseridir. Bu eserle iftihar ediniz. Tayyare cemiyeti gösterdiğiniz yüksek vatanperverlik karşısında hürmetle eğilir. Selamlar, muhabbetler... İzmir Tayyare Cemiyeti”* (THM, 1927/10: 10)

İzmir, sadece şehir olarak yardım etmekle kalmamıştır. Aynı zamanda ilçeleriyle de bu faaliyete katkıda bulunmuştur. Menemen, Ödemiş gibi ilçeler de yaptıkları yardımlar sayesinde orduya tayyare hediye etmişlerdir. 5 Kanunuevvel

1928’de yapılan Menemen Tayyaresine isim konma merasimi ile bu ilçe onurlandırılmıştır. İzmir için yapılan övgüler, Menemen için de yapılmıştır. *“Menemen, memleketin tayyare cemiyetine en fazla yardım eden bir köşesidir.”* (THM, 1928/7: 432) Bu törende Menemen Tayyare Şubesi reisi Muhiddin Bey bir konuşma yapmıştır. Köylülere teşekkür eden reis, Türk milletinin binlerce tayyare ile bu yardımları sürdüreceğini belirtmiştir.

Tayyare yardımına katkıda bulunan ilçelerden birisi de Ayvalık’tır. Ayvalık halkının tayyare alma çabası dergide detaylı şekilde anlatılmıştır. (THM, 1928/8) 13Kanunusani 1928 Cuma günü yapılan merasimle Ayvalık, tayyaresine kavuşur. Tayyareye *“Güzel Ayvalık”* adı verilir. Serap Taşdemir, ‘Güzel Ayvalık Uçağı’ ile ilgili yaptığı çalışmasının sonuç kısmında, Ayvalık halkının fedakârlıklarını şu şekilde özetler: *“Mübadeleyle ilgili sorunların hâlâ sürdüğü, halktan alınan yıllık vergilerin ödeme sınırlarını zorladığı bir dönemde Ayvalıklı çiftçiler elde ettikleri ürünün bir kısmını veya zeytin ağaçlarını, balıkçılar o gün tuttıkları balığı, fabrikatörler veya tüccarlar ekonomik durumlarına göre daha yüksek en yüksek miktarda maddî yardımlarını, berberler, lokantacılar günlük hâsılatlarını, evlenenler gelen takularının bir kısmını, “kendileri küçük, yürekleri büyük” öğrenciler günlük harçlıklarından biriktirdiklerini Cemiyete bağışlayarak; bu büyük özverileriyle toplanan paralarla satın aldıkları uçağa “Güzel Ayvalık” adını vererek Türk Hava Kuvvetlerine hediye etmişlerdir.”* (Taşdemir, 2010: 79) Verilen haberde merasimin nasıl gerçekleştiği, bu tayyarenin alımı için nasıl bağılarda bulunulduğu anlatılmıştır.⁴⁰ Taşdemir’in *Ayvalık Gazetesi*’nin 12 Kanunusani 1928 tarihli sayısına dayanarak verdiği bilgiye göre, Güzel Ayvalık Tayyaresi için bir de marş yazılmış ve bestelenmiştir. *“Ayvalıklının heyecanı öyle coşkulu boyutlara ulaşmış olmalı ki güftesi Halim Nezihi Bey’e ait, Güzel Ayvalık uçağı için bir marş yazılmış, marşı Kemani Osman Nuri bey de bestelemiştir.”* (Taşdemir, 2010: 77) Marşın sözleri şöyledir: *“Hoş Geldin güzel kuşum/ kudümünle (uzak yoldan gelmenle) pek hoşum/ Terk edip gitme birden/ Ümidimsin, nazlı kuşum. (nakarat: göklerinde uçtukça vatan sarsılmaz/ hududlarına giren düşman kurtulmaz) Kanadını açarsın/ Heybetinle uçarsın/ toprağının üstüne/ şan ve şeref saçarsın/ Hasrettim çoktan sana/ Hayat verdin sen bana/ isminle binler yaşa/ Canım fedadır sana.”* (Taşdemir, 2010: 77)

⁴⁰ “Güzel Ayvalık Uçağı” ile ilgili detaylı bilgi için bkz.

Taşdemir, S. (2010). Ayvalık Halkının Türk Tayyare Cemiyetine Desteği: Güzel Ayvalık Tayyaresi, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6 (11), 78.

Derginin 52. sayısında iç kapakta yer alan bir yazı, orduya tayyare hediye etme fedakârlığının oldukça yaygınlaştığını haber verir. “*Haziran ayı zarfindayeniden otuz sekiz şehir ve kasabamızda tayyarelerin ad konma merasimi yapılmıştır. İsimlerini yeni tayyarelerimize vermek bahtiyarlığını kazanan bu şehir ve kasabalar şunlardır: Turgutlu, Mustafa Kemal Paşa, Çal, Muğla, Nazilli, Bandırma, Orhaneli, Karacabey, Polathane, Keskin, Erba, Torbalı, Kırklareli, Şerefli Koç Hisar, Bayındır, Lüleburgaz, Kalecik, Ordu, Adana, Afyon-Aziziye, Adagide, Kula, Lapseki, Yozgat, Tavas, Haymana, Hendek, Kırkağaç, Kandıra, Burdur, Kuşadası, Sındırgı, Uşak Şeker Fabrikası, Urfa, Eğriğöz, Silvan.*

Merasime iştirak edecek tayyareler İzmir, Eskişehir ve Diyarbakır garnizonlarından uçarak isimlerini taşıyacakları şehirlere ineceklerdir.”(THM, 1928/9: 699)

Derginin 61. sayısında da son iki sene zarfında 69 kasabanın tayyareye isim verdiği haberi verilmiştir. 15 Teşrinisani 1928’de toplanan Tayyare Cemiyeti Genel Kongresi toplantısında cemiyetin faaliyeti raporlanıp sunulurken kasabaların yardımlarının ne denli yüksek olduğunu göstermek amacıyla son iki senede kasabaların orduya hediye ettikleri tayyareler heyete bir risale halinde sunulmuştur. (THM, 1928/10)

3.2.2. Tayyare Kongreleri ve Tayyare Cemiyeti ile İlgili Haberler

Dergi, cemiyetin fikirlerini yaymakla yükümlü olduğundan cemiyetle ilgili her türlü faaliyete sayfalarında yer vermiştir. Bu faaliyetlerin en büyüğü, yapılan tayyare kongreleridir. Tayyare Cemiyeti’nin icra ettiği iki tip kongre vardır. Bunlardan ilki genel merkezin altı ayda bir yaptığı kongredir. Bu kongrede altı aylık süre zarfında, cemiyetin kazancının raporlanması ve cemiyetin genel durumunun değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu kongrelerin haricinde her il, kasaba ve kazanın tayyare şubelerinin kendi içlerinde yaptıkları kongreler vardır. Bu kongreler mahallîdir. Alınan kararlar kongrenin yapıldığı mahalli etkilemektedir.

Kongre haberleriyle beraber kongre sonucu alınan kararlar da dergide yayınlanmıştır. Bu sayede dergi, alınan kararların halka ulaşma noktasında aracı görevi görmüştür. Şubelerin kongrelerinden başka, altı ayda bir yapılan Tayyare Cemiyeti’nin genel kongreleri de mecmuada kendine yer bulmuştur. Genel

kongreler, geçen altı aylık sürede tüm şubelerde yapılan çalışmaların istatistiksel raporunun genel kurula sunulması şeklinde yapılmaktadır. Bu kongrelerin ne amaçla yapıldığı dergide şu şekilde açıklanmıştır: “*Tayyare Cemiyeti, teberruatını muntazam bir şekilde istihsalini temin ve şayan-ı istifade menabi tespit için muhtelif mıntikalarda kongreler akdine başlamıştır.*” (THM, 1926/6: 23)

Cemiyetin ilk kongresi İzmir ve Trakya’da gerçekleştirilir. Yapılan bu kongreler sonucunda alınan kararların tüm ülkede uygulanması amaçlanmıştır. Bu amaçla, İzmir ve Trakya kongresinden sonra çeşitli şehir, kasaba, kaza ve nahiyelerde yapılan kongreler, İzmir’de alınan kararların duyurulması amacını taşımaktadır. İzmir’deki kongreye Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Fuad Bey başkanlık etmiştir. Kongrede bir konuşma yapan Cemiyet Reisi Fuad Bey, bu kongrelerin yapılma amacını şu şekilde açıklamıştır: “*Vatanın menafi-i âliyesini muhafaza maksadıyla milletin sinesinden teşkil eden Türk Tayyare Cemiyeti’ne karşı necip ve yüksek milletimizin gösterdiği ulu Hamiyet büyük müncimizin, büyük hükümetimizin ve büyük millet meclisinin gösterdiği şiddetli ve samimi alaka, merkezi heyet idareyi bu ulvi gayeyi istihsale amil olacak daha ciddi tedâbiri ve daha kısa yolları bulmaya teşvik ve icbar etti.*”(THM, 1926/6: 24)

Derginin ilk sayısında ‘*Tayyare Kongreleri*’ başlığı altında İzmir ve Trakya’da yapılan kongrelerin haberleri verilmiştir. İzmir’de yapılan kongreye Saruhan, Aydın, Denizli, Muğla şehirleri ile bu şehirlere bağlı kazalardan gelen üyeler katılmışlardır. Türk Tayyare Cemiyeti Reisi ve Rize vekili Fuad Bey de bu kongreye katılmıştır. Altı ayda bir yapılan Tayyare Cemiyeti’nin genel toplantısında yeni bağış yolları kararlaştırılmıştır. “*İhracat mevadı üzerinden, ağnamdan ve bilumum mahsulat-ı araziyeden yüzde iki, keçi ve koyunun beher resinden on, sığırdan yirmi, deveden otuz kuruş tayyare ianesi verilmesi, yalnız çift hayvanatının istisnası ve kurbanın bedelen veya aynen cemiyete teberru edilmesi; fakir olan mahallerde deri ve sakatatın verilmesi kabul edilmiştir. Muntazam defter tutan tüccarların kazancından yüzde ikisini ve defter tutmayan tüccarların hükümete verecekleri kazanç vergisini yüzde onunu cemiyete terk etmelerine de karar verilmiştir.*”(THM, 1926/6: 23)

İzmir’de düzenlenen kongreye cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’in telgrafla bir teşekkür yazısı göndermesi, zamanında bu faaliyetlerin ne denli önemsendiğini göstermektedir. Mustafa Kemal telgrafında şunları göndermiştir:

“İzmir’de Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Fuad Bey Efendi’ye

Türk Tayyare Cemiyeti, kongresi heyet-i muhterimesinin hakkımda izhar buyurduğu hissiyata teşekkür, selam ve muhabbetlerimin aza-yı kirama iblağımı? rica ederim.

Reis-i cumhur Gazi Mustafa Kemal” (THM, 1926/6: 23)

Cemiyet reisi Fuad Bey, alınan kararların ardından bir konuşma yapmış ve kongreye katılanlara teşekkürlerini iletmıştır. Bu konuşmasında Fuad Bey, yapılan kongrelerin maksadını da açıklamıştır: *“İlk defa olarak İzmir ve Trakya aynı günde aynı maksatla kongreleri küşad etmiş bulunuyor. Çok büyük ve çok yüksek olan gayemize vasıl olmak için istinadı edeceğiniz en ciddi ve en mühim cihet milletimizin tayyare cemiyetine daimi alakası ve seve seve yardımudur... İşte kongremiz hareketımızda esas olacak sabit bütçeyi tanzim hususunda teşebbüsat almakla vazife-i millîyesini ifâ edecektir.” (THM, 1926/6: 24)* Haşim Nahit de bu kongrelerin amacını şu şekilde açıklamıştır: *“Türk Tayyare Cemiyeti’nin akd etmekte olduğu kongrelerden beklediği netice; Türk tayyareciliğinin inkişafına yardım edecek surette esaslı, ve daimî varidât teminidir.” (Nahit, 1926/3: 3)*

Fuad Bey, yardım toplama ve yardıma yeni kaynaklar arama işinin ciddiyetle yapılması gerektiğini yabancı hükümetlerin havacılığa ayırdıkları bütçeleri örnek vererek kanıtlamak ister. *“Mesela İngiltere bizim para ile (192), Fransa (150), İtalya (40), Yunan ve emsali ufak hükümetler (10) ila (20) milyon lira bütçelerine koymuşlardır. Bundan başka ufak hükümetlerde ezcümle Yunanistan’da teşkil eden tayyare cemiyetinin bu maksatla topladığı ve sarf ettiği para da fazladır.” (THM, 1926/6: 24)* Fuad Bey bu sayede, daha fazla yardım toplanması gerekliliğini dile getirir. Ona göre, tayyaresi olmayan milletler olası bir harp anında mağlup olacaklardır. Bu durum da yıllarca savaş acıları yaşamış Türk milletinin tayyareye daha yüksek yardımlarda bulunmasını sağlayan bir teşvik olacaktır. İzmir’de yapılan kongre sonrası ülkenin her tarafında çeşitli kongreler yapılarak kabul edilen esasların memlekete duyurulması amaçlanır.

Aynı gün Trakya, Lüleburgaz, Edirne, Kırklareli, Tekirdağı, Gelibolu ve Çatalca vilayetleriyle bu vilayetler dâhilindeki kaza ve köylerden gelen cemiyet üyelerinin katılımıyla bir kongre düzenlenmiştir. Bu kongreye cemiyet merkezi

heyetinden Kütahya Mebusu Hakim Rıza Bey başkanlık etmiştir. Ayrıca Muş mebusu İlyas Sami Bey de kongreye katılmıştır.

24 Haziran 1926'da Eskişehir, Afyon, Kütahya vilayetleri ile bu vilayetlere bağlı kaza ve nahiyelerden gelen üyelerin katıldığı, Eskişehir'de düzenlenen bir kongre yapılmıştır. Kongreye, Tayyare Cemiyeti merkez yönetim kurulu adına Kastamonu Mebusu Emin Bay katılmıştır. 25 Haziran'da ise Adana, Mersin, Kozan, Cebelibereket (Osmaniye)'den üyelerin katılımıyla Adana'da bir kongre düzenlenmiştir. Kongreye Adana mebusu Sefa Bey ile Cebelibereket mebusu Avni Paşa katılmıştır. 20 Temmuz 1926'da Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Ertuğrul'dan gelen üyelerin katıldığı bir kongre Bursa'da düzenlenmiştir. Kongreye Malatya mebusu Hilmi Bey katılmıştır. Bu kongrelerin gayesi, İzmir kongresinde alınan kabul edilen esasların memleketin her tarafına duyurulmasıdır.

Dergide tayyare kongreleri haberlerinin yanında, cemiyet adına yapılan faaliyetlere de yer verilmiştir. Memleket dâhilindeki bu faaliyetler '*Memleketimizde Tayyarecilik Faaliyetleri*', '*Dâhili Haberler*', '*Numune Olmaya Layık Tayyare Faaliyetleri*', '*Tayyare Cemiyeti'nin Faaliyeti*', '*Memleketimiz Dahilinde Tayyarecilik Faaliyetleri*', '*Memleket Haberleri*', '*Birkaç Satırla Memleketimizde Tayyare Haberleri*' başlıkları altında yayınlanmıştır. Bu haberler sayesinde Türk milletinin tayyarecilğe verdiği önem gözler önüne serilmiştir.

Yapılan bu faaliyetler, cemiyete yardım toplamak amacıyla icra edilmiştir. Cemiyet namına farklı yerlerde farklı kişilerce yapılan tiyatrolar, düzenlenen çeşitli müsabakalar, okullarda öğrencilerin cemiyete yardım amacıyla kurdukları yardım dernekleri, hamiyetli davranışlarda bulunan insanlar, şehirler bu yukarıda sıraladığımız başlıkları altında konu edinilmişlerdir.

3.2.3. Tayyare Şehitleri ve Hava Şehitlerini Anma Günü ile İlgili Haberler

Derginin yayın hayatı boyunca meydana gelen tayyare kazalarında veya başka şekillerde şehit olmuş tayyarecilerin haberleri dergide yer almıştır.

22 Haziran 1926 tarihinde Diyarbakır'da, Atatürk'e İzmir'de gerçekleştirilen suikastı protesto etmek adına, belediye meydanında bir miting düzenlenmiştir. Bu mitinge Cemal Yılmaz adlı bir pilotumuz da tayyaresiyle katılmış ve belediye meydanında toplanan kalabalığı selamlamış ve akrobasi hareketleri yaparak halkı eğlendirmiştir. Cemal Yılmaz tayyaresiyle varil hareketi

yaparken bir evin çatısına çakılmıştır. Bu çarpışma sonucu uçağın motoru infilak etmiş, Cemal Yılmaz şehit olmuştur. Derginin altıncı sayısında bu haber dergide yer almıştır.

“...birdenbire gök yüzünde bir tayyarenin pervanesi işitildi. Ve çok geçmeden tayyare, yakın bir mesafeye kadar karaya yaklaşıyordu, ve hemen “Cemal Yılmaz” ismi ağızdan ağıza dolaştı: Bu Türk tayyarecisini artık herkes tanıyordu, bilhassa onun havadaki cüretkar hareketleri, kendisini tanıtmaya her zaman kafî idi ve nitekim bu çok takdir edilen tayyareci havadan bir kuş gibi süzülüp çatıların üstünde alçalmaya başladı. İsteddiği zaman havada binlerce metrelik irtifalara yükselen ve istediği zaman, bir kuştan daha fazla bir kolaylıkla istediği noktaya inen; iniş, çıkış uçuşlarını bu kadar mahirane yaptığını şimdi yine kendi gözleriyle gören halk gururundan, sevincinden kabına sığmıyor ve heyecana geliyordu. İşte böyle bir taşkınlık anında, “varil” hareketi yapan “Cemal Yılmaz”ın tayyaresi,-nasıl oldu, bilinmez- birdenbire ev çatısına saplandı, ve sadmesiyle çatıyı delen tayyare, aşağıya düştü sukutu müteakip bir infilak..

Meydanı dolduran halk kitlesi birden sarsıldı, muazzam bir dalga gibi çalkandı durdu. Motor infilak etmiş, ve “Cemal Yılmaz” ateşlerde yanıp şehit olmuştu.

O anda bütün bu insan kitlesinin müşterek vicdanında husule gelen ve hüznün ve tesir kelimeleri ile izah edilmesi kabil olmayan çok derin, çok sarsıcı bir halet-i ruhiye vukua geldi. Yüzlerin ve gözlerin ifadesi, en büyük felaketler ve musibetler karşısında duyulabilen o fevkalade manayı ihtiva ediyordu.” (THM, 1926/7: 6)

Bu haberle beraber şehit Cemal Yılmaz’ın hayat hikâyesini içeren bir yazı, derginin aynı nüshasında yayınlanmıştır. Buradan öğrendiğimize göre Cemal Yılmaz, daha önce tam on bir kaza geçirmiş ve sağ kurtulmuştur. Bu sebeptendir ki kendisine Yılmaz mahlası uygun görülmüştür. Şehit Cemal Yılmaz’ın bir önceki kazası hakkında, hayat hikâyesini içeren yazıda şunlar yazılıdır: *“Bundan evvelki kaza şöyle oldu: Eskişehir’de bir tayyare ile uçarken uçuş yere pek yakın olduğu için bir evin bahçesine düşüyor ve rasıt mevkiinde olan kendi bölük kumandanının bir ayağı kırılmak suretiyle kazayı geçiştiriyorlar. Bu kazadan sonradır ki merhum Diyarbekir’e naklediyor. Merhum “Yılmaz” mahlasını bizzat intihap etmiş ve*

bunu künyesine de kaydettirmişti. Filhakika hiçbir zaman yılmadığı da sabit olmuştur.” (THM, 1926/6: 7)

Şehit tayyareci ile ilgili aynı nüshadaki bir başka önemli haber de Üçüncü Ordu Müfettişliği Hava Grubu Kumandanı Erkan-ı Harp Cemal Bey tarafından dergiye gönderilen mektuptur. Bu mektup dergide aynen yayınlanmıştır. Mektupta kazanın gerçekleşme tarzı anlatıldıktan sonra duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Kazanın ertesi günü şehit için yapılan cenaze merasiminin kalabalığı üzerinde durulmuştur.

“Ertesi sabah, Diyarbekir’de görülmeyen muazzam bir cenaze merasimi yapıldı.. Bu merasime ordu müfettişi ve kolordu kumandanı paşalar şark istiklal mahkemesi erkanı, vali, belediye heyeti, fırka ve kıta kumandanları, bilumum zabıt ve memurlar, tekmil cemiyetler ve halk, süvari, piyade, tayyare, jandarma polis kitaları ve matem havasını çalan askerî muzika iştirak etti.

Merasime iştirak edemeyen kadın ve erkek tekml halk da yol boyunca dizilmiş.. Cemal’in matemine ağlıyordu. Zabıt, memur ve asıl halk tabakasının bu kadar samimi merbutiyet ve teessürü, denebilir ki oek müstesna vakalarda görülmüştür.

Cemal Yılmaz, böylece kendisini seven bütün Diyarbekir halkının teessür yaşlarıyla şehitlikte hazırlanan ebedi medfenine gömüldü.

Mezarı başında evvela hava grubu kumandanı Cemal’i tanıtan bir nutuk söyledi.. Ondan sonra Tayyare Cemiyeti Diyarbekir Şubesi maarif müdürü Nahit Cemal Bey herkei ağlatan bir hitapta bulundu. En sonra ordu müfettişi paşa hazretleri vazife uğrunda gösterilen bu büyük Cemal’i hürmetle yad etti. Ve bütün Türk tayyarecilerini, meslek ve sanatlarında, çok cüretkarane ve pek tehlikeli olsa bile, azami maharet ve cesaret ibrazına ve bu uğurda fedakarlık göstermeye davet etti.

Ve nihayet lise talebesinden bir efendi, çok samimi bir lisanla duyduğu derin heyecanları ifade etti.

Ve mezarı üzerinde manga tarafından havaya üç el silah atılmak suretiyle son merasim yapıldıktan sonra, hoca efendinin çok müessir bir duasıyla nihayet verildi” (THM, 1926/8: 7)

Gelen mektupta, cenaze merasimine ait fotoğrafların da mektupla beraber gönderildiği, bu fotoğrafların dergide yayınlanması hususunda izin istenilir. Bu fotoğraflar, derginin aynı sayısında çeşitli sayfalarda yayınlanmıştır.

Dergide yer alan bir diğer şehit haberi, İstanbul'da yaşanan bir kaza sonucu hayatını kaybeden tayyareci Mazlum Bey'in şehadet haberidir. 24 Temmuz 1926 sabahı gerçekleştirdiği uçuşu sırasında tayyaresinin bujileri patlayan Mazlum Bey'in uçağı, Ayestefanos tren istasyonunun su deposuna çarparak enkaz haline dönmüş ve Mazlum Bey'de enkaz altından ölü olarak çıkarılmıştır.(THM, 1926/9: 10) Haberin devamında kazanın ertesi günü yapılan cenaze merasimi hakkında bilgi verilmiştir. Haberde, Tayyare Cemiyeti'nin, nizamnamesi gereğince şehit ailesine 5000 lira maddî yardım yapıldığı da belirtilmiştir. Cenaze merasiminden sonra ise İstanbul Tayyare Cemiyeti reis vekili Ziyaeddin Bey Efendi tarafından bir nutuk verilmiş ve bu nutuk dergide aynen yayınlanmıştır.

“Hazır-ı kiram;

Bugün, Türklüğün nam-ı besaletini göklere kadar yükseltmek gibi mübeccel bir maksat uğrunda ufüleden; ve vatanın selameti namına kuvvetli bir azim ve cesaret ile hayatını istihkar eyleyen kahraman şehitlerimizi meyanına kıymetli tayyare zabitlerimizden Mazlum Bey de karıştığını görmekle müteellim.

...

Semanın yüksek bulutlarını kendisine cevelangah, memleketin saf şahikalarını mesleği tatbikatına mukarrer-i ittihaz etmiş olan bu kıymetli genci bugün kara topraklara tevdi' ederken her birerlerimizin gözlerinden bilâ-ihitiyar matem ve elem yaşları akıyor. Fakat eminim ki Mazlum'un ruh-u nezihî bütün şehit kardeşlerinin ervahı gibi yine saf semaların berrak fezası içinde tayeran edecek, yine sevgili vatanın yüksek şahikalarını dolaşacaktır. Bütün vatan şehitleriyle birlikte merhumun aziz namını Türk Tayyare Cemiyeti namına kâl-i hürmetle yad; ve pak ruhunu tebcil ederken meslektaşlarına uzun ömürler ve kıymetli muvaffakiyetler temenni etmeyi de bir vecibe ad' eylerim.” (THM, 1926/9: 11)

Verilen haberin ve nutuk metninin altında Muhammed Nureddin imzalı, 'Tahassüsler' üst başlıklı 'Genç Şehide' adlı, 'genç tayyarecilere ithaf', ibaresi olan bir de yazı yayınlanmıştır. Şehide seslenilerek kaleme alınmış bu yazı, vatani

uğruna hayatını kaybeden tayyarecilerin kahramanlığından bahsetmektedir. “*Senin için, ey aziz şehit, gökyüzünden düşmüş de ölmüş! Diyorlar. Ben gökyüzünden düşmüş, tekrar göklere yükselmiş demek istiyorum.*” (Nureddin, 1926: 11)

Dergide, şehit haberlerinin dışında, her yılın 27 Kanunusaniinde düzenlenen Tayyare Şehitlerini Anma Günü konulu haberler de yer almaktadır. Bu özel günün nasıl oluştuğu ile ilgili Demo Ahmet Aslan şunları söylemektedir: “*Cemiyet’in bir başka özel günü daha vardı. Bu, Türkiye’nin ilk pilotlarından Binbaşı Fazıl Bey’in, bir eğitim uçuşu esnasında hayatını kaybettiği “27 Ocak”tı. Bu gün, Binbaşı Fazıl Bey’in “hazin hatırası”nın özelinde, havacılık uğruna hayatını kaybetmiş Türk pilotlarının “aziz ruhlarını” yâd etmek amacıyla “Tayyare Şehitlerini Anma Günü” olarak seçilmişti. 27 Ocakların öğle vaktinde, Türkiye semalarındaki hava faaliyetleri bir saat süreyle tatil edilir; Cemiyet’e bağlı şubeler, bir merasim dâhilinde hava şehitlerini anma ziyaretine giderlerdi.*” (Aslan, 2014: 142) Bu özel anma günü ile ilgili Tayyare Cemiyeti’nin Nizamnamesi’nde de bilgi bulmak mümkündür. Nizamnamenin 36. maddesi bu konuyla ilgilidir. “*Her senenin 27 Kanunusani günü, Türkiye Tayyare Şehitlerinin İhtifal Günü olarak kabul edilmiştir. Yevm-i mezkurda Türkiye semalarında o günün zevalinde, bir saat faaliyet-i havaiye tatil olunur. Cemiyet şubeatının tertib ettikleri merasimler, tayyare şehitleri ziyaret edilir.*” (TTCN, 1341: 15)

27 Kanunusani Anma Günü için dergide birçok haber ve yazı yer almıştır. Bu haberler özellikle derginin 30 Kanunusani tarihine denk gelen sayılarında oldukça fazladır. Hatta denilebilir ki bu günü anmak adına hazırlanmış özel sayılardır. Bahsettiğimiz haber ve yazılar ülke çapında yapılan anma merasimlerinden bahsetmektedir. Bu yazılardan ilki derginin dördüncü sayısında yer alır. ‘Bandırma’da 27 Kanunusani 1926 Günü Hava Şehitleri İhtifali Merasiminde İrad Edilen Nutuk’ başlıklı bu yazı, bahsedilen nutkun metninden oluşmaktadır.

Derginin on yedinci sayısının başyazısı olarak Ahmet Rasim’in ‘*Şüheda Günü Hürmetine*’ başlıklı yazısı yer alır. Bu yazının incelemesi için çalışmamızın başyazılar kısmına bakılabilir. Aynı sayıda yer alan ‘*Kalplerimizi Ölülerinde Mezar Yaptığımız Hava Şehitlerimiz*’ başlıklı bölümde ise şehitlerimizin fotoğrafları ile beraber fotoğraf altlarında onlarla ilgili şehadet yerleri ve tarihleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde fotoğrafları yer alan şehitler: İlk Şehit

Fethi Bey, Mülazım-ı Yaver Sadık Bey, Birinci Mülazım Refet Bey, Birinci Mülazım Fehmi Bey'lerdir. Derginin aynı sayısında “*Memleketinin Hayatı Uğruna Hayatını Feda Eden Kahramanlar*” başlığı altında da aynı şekilde şehit fotoğrafları ve altlarında bilgilendirici yazılar yer almaktadır. Bu bölümde fotoğrafları yer alan şehitlerimiz: Sivil Tayyareci Cemal Bey, Rasit Yüzbaşı Bahaddin Bey, Tayyareci Binbaşı Fazıl Bey, Sivil Tayyareci Behçet Bey'lerdir. Yine aynı sayıda “*Hatıraları Her An Gönüllerimizde Yaşayan Bahtiyar Ölümler*” başlığı altında ise Yüzbaşı Selahattin Bey ve Muallim Yüzbaşı Ahmet Cemal Bey'in fotoğrafları vardır. (THM, 1927/11)

On sekizinci sayıda, 27 Kanunusani günü ülkenin çeşitli yerlerinde yapılan anma törenlerinden bahseden bir yazı yer almaktadır. Sırasıyla Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de ve Adana'da yapılan merasimler anlatılmıştır.

Kırk birinci sayıda yer alan ‘*Hava Şehitlerimize Hükümet Merkezimizde Fevkalade Merasim İcra Edildi*’ başlıklı haberde ise fotoğraflarıyla beraber yapılan etkinliklerden bahsedilmiştir. Aka Gündüz'ün konuşmasını yaparken çekilmiş bir fotoğrafının altında Gündüz'ün şu sözleri yer almaktadır: “*Ey Gazi'nin gözlerine gıpta eden gökler! Yedi kat arş, yetmiş kat arşınız, bir tek şehidimizin ruhuna taht olabilir mi?*” (THM, 1928/11: 457)

Bu fotoğrafların arkasından ‘*1928 Hava Şehitleri Gününde Türk Milleti Yekvücut Kalpler Aynı Heyecanlarla Çarpan Derin Bir Huşu İçinde Büyük Uhuları Yad Etti*’ başlığıyla verilen yazıda ülkenin çeşitli yerlerinde yapılan merasimlerden bahsedilmiştir. Bu törenlerden Ankara'da yapılanında, Muzaffer Paşa ile dergi yazarlarından Aka Gündüz birer konuşma yapmışlardır. Gündüz'ün konuşma metni şöyledir: “*Muhterem hzaurun! Muhterem efendim. Hayır! Yanlış bu! Birbirimize hitabın bir tabiliği bir basitliği var. Ben fevkaladelikle karşılaşmak istiyorum. İnsanların ve kalplerin fevkine çıkarak, çerçevesiz enginlerle konuşmak istiyorum. Çünkü bugün; harikuladelerin, fevkalbeşerlerin günüdür.*” (THM, 1928/12: 458)

Gündüz'ün devam eden konuşma metninin ardından İstanbul'da, Samsun'da, Havza'da ve İzmir'de yapılan merasim haberlerine yer verilmiştir.

Derginin aynı sayısında Server Ziya imzalı ‘*Son Şehit İçin*’ başlıklı bir yazı yer almaktadır. Bu yazı son şehitlerimizden olan tayyareci Nihat Bey özelinde tüm

şehitlerimiz için kaleme alınmıştır. Ziya, kahraman şehidin cesaretini tasvir ettikten sonra, onun ağzından bir şiir yazar:

“Alnımızda yaşamaz ye’sin çizgisi

Girmez gözlerimize ümitsizliğin sisi

Çırpınır kalbimizde hayat, vatan sevgisi

Kudretini dünyaya tanıtmış genç Türkleriz” (Ziya, 1928/1: 464)

Ziya, yazısının son kısmında tüm şehitlerimizin ruhlarına seslenir ve bu gülümseyen ruhların yanı başımızda olduğunu belirtir. *“Bugün 27 Kanunusani. Bu mülazımı ve arkadaşlarını huşu’ ve hürmetle anacağımız gün. Bu genç yavrunun üvçudu belki bugün bir kemik külçesi halinde; fakat ruhunu, ruhlarımızın yanı başında duyuyoruz. Ben bu satırları yazarken bu mütebessim ruh sanki omuz başında bu ‘aciz satırlara bakıyor. Sizi unutmamıza imkan yoktur. Müsterih olunuz!”* (Ziya, 1928/1: 464)

Derginin kırk ikinci sayısında, önceki sayıda yer verilemeyen çeşitli haberlere ve fotoğraflara yer verilmiştir. *“Hava Şehitleri Günü Memleketin Her Tarafında Büyük Merasim İcra Edildi”* başlıklı haberde İzmir’de gerçekleştirilen merasim ile ilgili bilgiler verilmiş ve bu sayfanın arkasından da *“İzmir’de O Gün Hava Şehitlerimizin Mezarını Çelenklerle Süsledi”* başlıklı haberle İzmir’deki anma töreninden fotoğraflara yer verilmiştir. (THM, 1928/13)

Derginin 30 Kanunusaniye gelen bir diğer nüshası altmış beşinci sayılı olmaktadır. Bu nüsha hava şehitleri günü için özel olarak hazırlanmıştır. Derginin dış kapağında, *‘Ulu Şehitlerimize Armağan’* ibaresi bulunmaktadır. İç kapakta ise bir resmin altında şu mısralar yazılıdır:

“Güneşli hayatınız bir büyük dasıttandır,

Alkışlayacak sizi tarihin satırları,

Size minnet taşıyan koskoca bir vatandır,

İnsanları, dağları, semaları, kırları...”

Bu mısralar Server Ziya'nın derginin on yedinci sayısında yer alan “*Uçan Ruhlara*” adlı beş dörtlükten oluşan şiirinin üçüncü dörtlüğüdür. (Ziya, 1927/1: 5)

Altmış beşinci sayıdaki başyazı ‘*Türk’ün Kalbine Gömülü Ölüler*’ başlığını taşımaktadır. Bu yazının incelendiği bölüm çalışmamızın başyazılar kısmındadır.

Bu sayıda dikkat çeken bir yazı Ruşen Eşref’e aittir. ‘*Rahmet Günü*’ başlığını taşıyan yazı, Eşref’in Pascal Bonetti’nin Atlas Okyanusu’nu uçakla ilk geçen pilot olan Lindeberg için yazdığı şiirden alıntıyla başlar. “*Paskal BonettiLindeberge ithaf ettiği ‘Mübaeşşirler’ isimli sonesinde diyor ki: “Ey mübeşşirler, bu akşam sizleri andım! Kanatlı hareketile fezayı ve dalgaları aşarak bir çocuk, bu akşam, cihanı gururdan ağlatıyor...”* (Eşref, 1929: 978) Ardından bir başka şairden, bir başka uçuş şiiri aktarıyor: “*Şair, TarentalıArthiası, RogeBakonu, Vinçiyi-kanatları doğurmuş olan bu ilk arayıcıları, bu şairleri, bu mütefekkirleri-andıktan, ve Aderi, “üstatalrımız kuşlara” niyaz ederek ölen Mıyyarı, kurban Lilientali hatırladıktan sonra mısralarını şöyle bitiriyor: “Düşünüyorum ki bu çocuk şu engin mahrekini ancak mezarlarınızın başları ucunda diz çökmek için yaptı!.”* (Eşref, 1929: 978)

Eşref, bu şiirleri aktardıktan sonra tayyarecilerden bahs ediyor ve tayyarecilerin özelliklerini sıralar: sağlam yürek, pek göz, sarsılmaz ele, tükenmez dikkat, sonsuz irade. Bu şiarı benliğinde toplayan tayyarecileri fedailer olarak tanımlayan Eşref, bunlar içinden de hayatlarını vatanları uğruna feda edenleri ayrı bir yere koyar. “*Hele istisnasız ve sonsuz inziva içinde bir milletin şerefi uğruna çarpışsan gök erler... Onların ara sıra gökten bir toprağa nazil olan vücutları, uçan yıldızların eşidir, vatanın hayatını feyze eriştiren rahmettir... muhakkak ki bir gün Türk milleti kendi hava şehitlerinin baş ucuna gidecek. Vaktile gökten inmiş civanların toprağına göz yaşı dökecek. Bu hareketteki güzellik mecaz değil, hakikattir. Bu gün rahmet günüdür.”* (Eşref, 1929: 978)

Aynı sayıda yer alan bir yazı da Yakup Kadri’nin ‘*(İkar)ın Yavruları*’ başlıklı yazısıdır. Yakup, hava şehitlerimizi iki mitoloji kahramanıyla özdeşleştirir. Bunlardan birisi yazıya da adını veren İkarus, diğeri ise Promete’dir. “*İnsan kendini yerde yürümeğe mahkum kılan tabiat kanunlarına rağmen kanat takındı havaalra çıktı. Bu insanın hilkata karşı bir nevi ilanı harbidir. İşte bu yüzden biz hava şehitlerinin Jüpiterle mücadele ettiği için bir kayaya bağlanan ve ciğerlerini kartallar parçalayan “Promete”ye benzetebiliriz.*” (Kadri, 1929: 979)

Kadri, her tayyare düşüşünde yaşadığı acıyı anlatır. O, bu düşüşü bir afete benzetir. “ *Her tayyarenin düşüşü ben de semavî afet tesirini yapar. Sanki bir demir ve çelik enkazı altında kavrulmuş yatan kahramanın cesedi bir kocaman (hacarisemav)dir ve bizim göremeyeceğimiz kadar uzak bir seyyareden düşmüş gibidir.*” (Kadri, 1929: 979)

Kadri, için bir tayyarecinin ölümü herhangi bir kazazedenin ölümünden daha elim, daha hazin ve esaslı görünmektedir. Bu durumun sebebi olarak da tayyarecinin azim, cüret, şevkini ortaya koyar.

Aynı sayıda yer alan ve 27 Kanunusani ile ilgili bir başka haber de ‘*Umumi Harpte İlk Tayyare Şehitlerimiz Feyzi ve Sami*’ başlığını taşır. Ş.H imzalı⁴¹ yazıda, öncelikle Dünya Savaşı sırasındaki tayyarelerimizin durumu anlatılır. “ *Gözleri bağlı, Çarlık heyulasının ateşlediği korkunç ve teşvikkâr bir hisle umumî harbe sürüklenen Türk milletinin, sarsılmaz azimli tayyarecileri hurda ve binlerce tamir görmüş mühlik seferlere hazırlanıyorlardı. Kuvvetli bir kol darbesine bile tahammül edemiyen, sıcak, souk, kar., tipi, fırtına tanımadan uçan bu hurda ve köhne şeylerin adına tayyare deniliyordu.*” (Ş.H, 1929/1: 985)

Bu kötü durumdaki tayyarelerle vazifelerini yerine getirmeye çalışan pilotların azmi ise şu şekilde dile getirilir: “*Türk ordusunun atıldığı harp dairesinden her ne bahasına olursa olsun üstün çıkmak her Türk tayyarecinin şerefli bir düşüncesi idi.*” (Ş.H, 1929/1: 985)

Yazıda ağırlıklı olarak tayyare faaliyetlerinin Yeşilköy’de gerçekleştirildiği bilgisine yer verilir. Yüzbaşı Feyzi, hem kendi işleriyle uğraşmakta hem de onlarca genç pilota hocalık yapmaktadır. 20 Nisan sabahı kendisine gelen görev emri üzerine râsıtı Sami Bey ile beraber hazırlanıp tayyareleriyle havalanmışlardır. Yazıda, bu iki pilotun yaşadıkları şu şekilde anlatılmıştır: “*Boğazda, uskumru köyünün üzerinde, bir sivari alayının üstünde yapılan bu uçuş böyle mi nihayet bulacaktı? Sami tersine dönen tayyareden fırlıyarak 1800 metreden düşmüş.. Feyzi bentlerin üzerinden başaşağı geçerek tayyaresiyle ormana girmiş ve ikisi de parçalanmışlardı. Feyziyi o vaziyette uçarken görenler, onun hala büyük bir souk kanlılıkla tayyaresini kurtarmağa çalıştığını söylediler.*” (Ş.H, 1929/1: 985)

---

⁴¹ Bu imzanın sahibi büyük ihtimalle Şakir Hazım’dır.

Aynı sayıdaki Ş.H imzalı bir başka yazı ise ilk hava şehitlerimizden Fazıl Bey'i anlatmaktadır. "27 Kanunusani" başlığının altında 'Fazılın düşüp öldüğü gün tayyarecilerin şehitler günü oldu' ibaresi yer almaktadır. Bu yazıda Fazıl Bey'in tayyarecilik mesleğindeki başarıları ve faaliyetleri dile getirilir. Yazının başında Şakir Hazım, yakından tanıdığı ve dost olduğu Fazıl Bey ile ilgili şunları söylemektedir: "*Benim çok yakın ve pek candan, kardeşimden çok sevdiğim bir arkadaşımды da onun için midir bilmem, fakattürk tayyareciliğinin, muharip türk tayyarecilerinin başında liyakatla kifayetle daima onu görmek ve göstermekte büyük bir zevk duyuyorum.*" (Ş.H, 1929/2: 986)

Yazının ilerleyen kısımlarında Fazıl Bey'in bilgi birikimi hakkında da bilgi verilmektedir: "*Merhum her şeyden evvel asker ruhlu, mazbut ahlaklı, fakat eğlencesini de sever bir gençti. Bir ihtiyar mutasavvıf kadar çok ağır başlı, bir mektep çocuğu kadar şakraklı. Almancayı söyler okur, Fransızcaı edebiyatıyla beraber şüphesiz bir çokfransızdan daha iyi bilir, konuşur yazardı. Umuru diniyeyi, islam ve hiristiyanlığı teferruainına kadar tetkikte zevk duyar ve bu mesai hakkında izahat vermeği pek severdi.*" (Ş.H, 1929/2: 986) Yazının sonunda Fazıl Bey'e karşı beslenen şükran dile getirilir.

Derginin altmış beşinci sayısındaki 27 Kanunusani ile ilgili bir diğer yazı da Aka Gündüz'e aittir. 'Bu Günün Manası' başlıklı yazıda bir toprak parçasının vatan sayılabilmesi için fedakarlıklar yapılması gerektiği belirtilmiştir. Gündüz, bu fedakârlıkların önemli bir kısmının da Türk tayyarecileri tarafından yapıldığını belirtir. "*Kurtulmuş, medeni Türkiye için çalışan büyük fedakârlıkları yadederken bu meydanda Türk tayyareciliği ile Türk tayyarecilerini takdis ile hürmetle hatırlamamak mümkün müdür?*" (Gündüz, 1929/3: 986) Gündüz, hava şehitlerini anma gününü, Türk tayyarecilerin vatan savunması uğruna güle güle ölmeye gittikleri gün olarak tanımlar. "*Göklerde nasıl güle güle ölünür? Sualine aziz hatıralarını yadettiğimiz kahramanların (İşte böyle) diye cevap verdikleri gündür.*" (Gündüz, 1929/3: 986)

Aynı sayıda, Ankara'da yapılacak olan merasimin programı da verilmiştir. Döneminin merasim ayrıntılarını vermesi açısından program metnini tam şekilde aktarıyoruz:

"1- Hacıbayram Tayyare şehitleri kabristanında Heyeti Vekile ve Mebusanı kiram ile Askerî ve Mülkî, Erkân mahalliye, Memurin zabitan ve muhtelif kıtaattan

mürekkep müfrezeler mektepler, muhtelif cemiyetler ve esnaf mümessilleri içtima ederek merasim icra edilecektir.

2- Meraişm, Saat kulesi civarında atılacak üç top ile küşat edilir. Topa atılır atılmaz merasim mahallindeki Sancak ve resmi mebaniye keşide edilmiş bayraklar yarıya indirilir. Kıtaat kumandanları kıt'aarına (dikkat) kumandasını veririler.

Kıtaat ve mektepler selam vaziyetini alırlar.

Zabitan resmîselamı ifa ederler.

ALELUMUM SİVİLLER: şapkalarını çıkarırlar.

(yarım dakika devam edecek bu ihtiram anında) fabrikalar düdüklerini öttürmek ve bütün vesaiti nakliye ve halk buldukları mahade tevakkuf etmek suretiyle rasime ihtirama iştirak ederler.

Yarım dakika hitamında kıt'akumandanları (rahat) kumandası verir. Selam vaziyetinden rahata geçilir ve siviller şapkalarını giyer.

3-Merasimde:

Hava Müsteşarı Mirliva Muzaffer Paşa Hazretleri

Tayyare Cemiyeti Ankara Şubesi namına Aka Gündüz Beyefendi

Halk Fırkası namına Hakimiyeti Milliye Tahrir Müdürü Naşit Hakkı beyefendi tarafından hitabe irat edilecektir.

4-Nutukları müteakip muzıka tarafından hazin bir marş çalınacaktır.

5 Zabıt kumandasında bir Manga asker manevra fişengiyle şehitlerin meftun olduğu mahalda üç defa havaya Selâm endahtı icra edecektir.

Bugün onikidenonüç kadar Türkiyede hava faaliyeti tatil olunur.

Elbise: Jaketatay, Silindir şapka "Melon şapkalar da giyilebilir" koyu renk boyunbağı." (THM, 1929/5: 988)

Dergide yer alan ve memleket tayyareciliğiyle ilgili olan bu haberler, döneminde oldukça etkili olmuştur. Özellikle, Tayyare Cemiyeti'ne yardımda bulunan, Cemiyet adına maddî, manevî çalışan vatandaşların haberleri dergide yer aldıkça, Cemiyet'e yardım faaliyetleri de artmıştır. Bu sayede hem okuyucu kazanılmış hem de Cemiyet'e yardım toplanmıştır. Tüm bu haberlerden çıkarabileceğimiz sonuç, derginin ülkenin her tarafında meydana gelen havacılık faaliyetlerini ilgiyle ve yakından takip ettiği ve okuyuculara aktardığıdır.

3.3. Dış Haberler

Türk Hava Mecmuası'nın en önemli amacı havacılığı Türk halkına sevdirmektir. Bu amaçla okurlar, yurtiçindeki ve yurtdışındaki havacılık haberlerinden edilmek istenmiştir. Bu husus hakkında derginin 30. sayısındaki bir yazıda Türk Hava Mecmuası'ndan, “... halkın kalbinden doğan Türk Tayyare Cemiyeti vasi' bir halk kitlesine de hitap etmek mecburiyetinde bulunuyordu. Bunun için Türk Hava Mecmuası muhtelif nüshalarında arz ile programında tafsil ettiği vechle cihan tayyarecilik hareketini yakından takip eden ve halka tanıtmaya çalışan...” bir dergi olarak bahsedilmektedir.

Hava Mecmuası'nın yurtdışındaki havacılık olaylarını yakından takip ettiğini söylemek rahatlıkla mümkündür. Derginin içeriğinin önemli kısmını bu haberler oluşturur. Özellikle derginin yayın dönemi, havacılık adına gerçekleştirilen ilklerle ve rekorlarla dolu bir dönem olduğundan bu türden haberlerin sayısı oldukça fazladır. Tayyare ile kutup seyahatleri, Atlas Okyanusunu aşma çabaları, Amerika ile Avrupa arasında bir hava yolu oluşturma denemeleri, Lindeberg'in Atlas Okyanusunu tayyaresiyle geçmesi, sürat rekorları, irtifa rekorlar gibi onlarca heyecan uyandırıcı havacılık ilkleri, bu dönemde yaşanmıştır. Hava Mecmuası, bu haberleri dış basını takip ederek okurlarına aktarmıştır. Verilen haberlerin başında, haberin yurtdışındaki hangi gazeteden ve hangi tarihte alındığı belirtilmiştir.

Bizim tespit edebildiğimiz ve Hava Mecmuası'nın haber kaynağı olarak kullandığı yabancı gazete ve dergiler şunlardır: Fransızca Aerospor, Aentansijak, Le Jurnal de Hellen, Le Jel, La Aeronotik, Aerotik; İngilizce Flight, Morning Post, Time; İtalyanca Corriere Della Sera. Bunlar ve bunlar gibi daha nice gazete ve derginin incelenerek dergi içeriği hazırlandığı şüphesizdir.

Dergideki yurtdışı haberleri, ‘Cihan Tayyareciliği, Hava Haberleri, Küçük Haberler, Küçük Havadisler, Cihan Tayyare Faaliyeti, Birkaç Satırla Dünya Tayyarecilik Hareketleri, Dünya Tayyarecilik Hareketleri, Dünya Tayyarecilik Âleminden, Resimlerle Dünya Vuku’una Bir Nazar’ başlıkları altında sunulmuştur. Bu başlıkların altında, haberlerin hangi yabancı dergi ve gazetelerden derlendiğini bildiren ibareler vardır.

Yurtdışındaki havacılık olaylarından özellikle Atlas Okyanusunun tayyare ile geçilme denemeleri dergide sıklıkla yer almıştır. Bu denemelerden başarılı sonuç alan ilk pilot olan Lindeberg, derginin ilgi odağı olmuştur. Tayyare Cemiyeti reisi ve Rize Vekili Fuad Bey, cemiyet adına Lindeberg’e telgraf çekmiş, tebrik etmiştir. Lindeberg’ten de bu mesaja cevap gelmiştir. Lindeberg’e duyulan ilgi o kadar yoğun olmuştur ki, Lindeberg’in annesi Türkiye’ye ziyarete geldiğinde kendisiyle röportaj dahi yapılmıştır. Hatta Yakup Kadri, Lindeberg’in Anası adlı bir yazısıyla dergide yer almıştır.

Atlas Okyanusu’ndan başka, Büyük Okyanusun da tayyare ile aşılma denemeleri dergide haber olarak yer almıştır. 28. sayıda bu uğruda çaba sarf eden Midland’ın seyahatinden bahsedilmiştir. Nihayet Büyük Okyanus’un da aşılması dergide yankı bulmuştur. 52. sayıda çıkan “Bahr-i Muhit-i Kebir (Büyük Okyanus) de Baştan Başa Aşıldı” başlıklı haber bu durumu müjdelemektedir.

Dergide yer alan dış haberler sadece yeni hava denemelerini ve başarılarını konu edinmez. Havacılığın askerî ve iktisadî yönü üzerinde duran haberler de dergide bulunmaktadır. Bu haberler, ülkemiz ile diğer ülkelerin tayyare gücünün kıyaslanması amacıyla kaleme alınmışlardır. Yunanistan’da Lehistan’da, İtalya’da, Almanya’da, Fransa’da, Amerika’da bulunan hava gücü ve bu ülkelerin bu hava gücüne sahip olmak için ayırdıkları bütçeler, sıklıkla yazı konusu yapılmıştır. Bu sayede her milletin havacılığa verdiği önem gözler önüne serilip, Tayyare Cemiyeti’ne yardım istenmiştir.

Kısacası dergi, dünyayı dış basın vasıtasıyla çok yakından takip etmiş ve ilgi çeken olayları okuyucularına sıcaklığına sunmuştur.

4. TÜRK HAVA MECMUASI'NDAKİ EDEBİ ÖĞELER

Türk Hava Mecmuası, bir havacılık dergisi olmasının yanında edebî yönü de ağır basan bir dergidir. Dergide, inceleme konusu yaptığımız, şiir, hikâye, fıkra tarzında oldukça fazla yazı vardır. Derginin amacı Tayyare Cemiyeti'nin faaliyetlerini halka aktarmak ve havacılığı Türk milletine sevdirmektir. Bu amaçla edebiyatın etki alanından da yararlanılmak istenilmiştir. Döneminin şöhretli, genç şair ve yazarları bu amaçla derginin etrafında toplanmışlardır. Bu denli güçlü bir kadro kurulduktan sonra bir hava edebiyatı oluşturma çabası baş göstermiştir. Bu amaçla dergi bir antoloji hazırlığı içine girmiş ve 1926 yılında *Hava Edebiyatı* adlı bir kitap yayınlanmıştır. Bu antoloji derginin ikinci sayısında bir müsabaka haberi ile duyurulur. Bu eserin içeriğinin oluşturulması için bir müsabaka düzenlenmiştir. Dergiye gönderilen yazılardan beğenilenler bu esere konulacaktır. Türk Ocakları Merkez Heyet-i Matbaası tarafından Ankara'da basılan bu antolojide, derginin önemli şair ve yazarlarının şiir, hikâye, fıkra, makale tarzındaki yazıları yer almıştır. Bu antolojide yazıları bulunan şair ve yazarlar şunlardır: Halide Nusret, Süleyman Nazif, Mithat Cemal, Aka Gündüz, Ahmet Rasim, Ahmet Hikmet, Faruk Nafiz, Halit Fahri, Haşim Nahit, Server Ziya, Hüseyin Suud, Memduh Necdet, Mehmet Nureddin, Tevfik Fikret.

Görüldüğü üzere antolojideki yazar ve şair kadrosu aynı zamanda Türk Hava Mecmuası'nın edebî kısmını meydana getiren sanatçılardır. Antolojideki yazı ve şiirler daha önceden dergide yayınlanmış yahut yayınlanacak olan eserlerdir. Bu bakımdan Türk Hava Mecmuası'nın, Türkiye'nin ilk havacılık edebiyatı antolojisini hazırladığını söylemek yanlış olmaz. Bu tür edebî faaliyetler sayesinde amaçlanan gaye ise bir havacılık kültürü oluşturulmasıdır. Dergi yönetimi, güçlü bir edebiyatçı kadrosu oluşturmak arzusunda olduğundan dönemin en şöhretli ediplerine teklifler göndermiştir. Bunlardan birisi de Şair-i Azam Abdülhak Hamid Tarhan'dır. Tarhan bu teklife karşı cevabını dergiye bir mektup göndererek vermiş ve dergiye yayın hayatında başarılar dilemiştir. (THM, 1926/10)

Dergide, yazısının bulunmasının dergiye prestij getireceği bir diğer isim olarak Tevfik Fikret düşünülmüştür. Dergi'nin yayın döneminde hayatta olmayan Fikret'in '*Yüksel Ey Türk*' başlıklı yazısı dergiye alınmıştır. Fikret bu yazısında, Türklerin göklerde dolaştığını gururla söylemektedir. Türk gökte dolaştığı için ona kimse dokunamıyordur: "*Şimdi Türk'ü arayanlar onun, hilâlinni gasb için uzanan ellere karşı bir kartal heybetiyle göklerde dolaştığını görüyorlar.*" (Fikret, 1926: 8)

Dergide aynı zamanda hava edebiyatı hakkında yazılar da yayınlanmıştır. Bunların en önemlisi Yakup Kadri'nin '*Edebiyatta Tayyare*' başlıklı yazısıdır. Kadri, yazısında tayyarenin edebiyata nasıl girdiğinden bahseder: "*Son ihtiralar içinden hiç biri Tayyare kadar kolaylıkla edebiyata girmemiştir. Şair ne şimendüferi, ne otomobili, ne tahtelbahri, hatta ne de radyofonik aletlerin, bazan bir mucizeyi andıran fevkalhaya tezahüratına layık buldu.*" (Kadri, 1928: 859) Kadri yazısında hava edebiyatının başlangıç tarihini verir: "*Lakin ilk insan kanat takip uçuğu günden beri mükemmel bir tayyare edebiyatı var.*" (Kadri, 1928: 859) Kadri, bu alanda yazılan ilk eserin İtalyan şair Danunzio tarafından yazıldığını belirtir. Yazar, bu eser üzerinde yazısını geliştirir: "*Edebiyatın muasır şöretleri arasında bize irtifanın sarhoşluğundan ve semanın kahramane vecdinden ilk defa bahs eden İtalyan şair Danunzio olmuştur. Yirminci asrın şüphesiz yegâne destanlarından biri olan "Forse ke si forse ke no!" unvanlı şahesei baştanbaşa bir hava kahramanının müheyyiç ve ulvi sergüzeştiyle doludur.*"(Kadri, 1928: 859). Yazılan bu tür yazılar sayesinde, bu türün edebiyatta aldığı ve alacağı yer üzerinde durulmuştur.

Dergide Kadri'nin dışında hava edebiyatı ile ilgili yazısı olan bir isim de Mithat Vehbi'dir. Vehbi, '*Hava Edebiyatı*' başlıklı yazısında bu türün gerekliliği üzerinde durmaktadır. O, yazısında bir hikâyenin içine birkaç tayyare yerleştirmekle hava edebiyatı olacağı görüşünde değildir. Ona göre yeni nesil heyecanın yanındadır ve bu heyecanı en iyi aktaracak edebiyat, hava edebiyatı olacaktır. Yazının devamı, romantik tablolarından kesitler sunularak, hava edebiyatına duyulan isteğin dile gelmesiyle sona erer. (Vehbi, 1928)

Dergide iki tane tefrika roman yayınlanmıştır. Bunlardan ilki '*Çift Satırlı T-666 İşaretli Tayyarenin Sergüzeşleri*' başlığını taşımaktadır. Alman Zabıtlarından Mülazım-ı Evvel Şabdeman imzalı bu tefrika derginin 1-17 sayıları arasında, 4. ve 14. sayılar hariç, yayınlanmıştır. Çevireni hakkında bilgi verilmeyen romanda, bir tayyare pilotu ile teğmeninin uçuş görevleri ve bu görevlerde havada yaşadıkları maceralar hikâye edilmiştir. Hava edebiyatı oluşturma çabasında olan Türk Hava Mecmuası bu sayede dünyadan hava edebiyatı örneklerini de okuyucularına sunmuştur.

İkinci tefrika ise '*Maskeli Tayyareci*' başlığını taşır. Bu seri derginin 45 ile 60. Sayıları arasında, 55 hariç yayınlanmıştır. Bu seride de bir tayyarecinin başından geçen olaylar anlatılır. İlk tefrikadan farkı, bu serinin bir tayyarecinin

sadece havadaki maceralarına değil, özel hayatına da yer vermesidir. Dünya edebiyatından hava edebiyatı örneği olduğu için dergide yer almıştır.

Tüm bunlardan sonra, derginin edebi yapısını incelemek, derginin edebiyat tarihimizde oynadığı rolü göstermesi bakımından yararlı olacaktır.

4.1. Hikâyeler - Masallar

Türk Hava Mecmuası'nın edebî içeriğini oluşturan öğelerden bazıları hikâyeler ve masallardır. Dergide neredeyse her sayı en az bir hikâyeye yer verilmiştir. Dergideki hikaye yazarları şu isimlerdir: Server Ziya, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Haşim Nahid, Halide Nusret, Aka Gündüz, Züleyha Osman, Muzaffer Basri, Hikmet Şevki, C. Sena, Osman Cemal, Mahmut Yesari, Va-Nu, Ahmet Rasim, Tayyareci Sahip Şeref. Derginin başlattığı hava edebiyatı oluşturma gayreti, bu hikâyelerin meydana gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Derginin ikinci sayısında, 'Türk Hava Mecmuası'nın Müsabakası' başlığıyla duyurulan Hava Edebiyatı yarışmasına katılan eserlerin ikramiye ile ödüllendirileceği belirtilir. Buna göre küçük hikâyelere 25, büyük hikâyelere asgari 75, azami 100 lira ikramiye verilecektir. Müsabakaya gönderilen eserler daha sonra da Hava Edebiyatı adıyla yayınlanan bir antolojide toplanmıştır.

Mecmuada yer alan hikâyeler konularına göre sınıflandırıldığında şu başlıklar ortaya çıkmaktadır: Türk Tayyare Cemiyetine Yardım, Havacılığa Teşvik, Aşk.

4.1.1. Cemiyete Yardım

Mecmuadaki hikâyelerin bir kısmı, derginin tematiğine uygun olarak tayyare cemiyetine dikkatleri çeker ve cemiyete yardımın önemini ele alır.

4.1.1.1 Ay- Yıldız

Bu hikâyelerden ilk yayınlanan Halide Nusret'in *Ay-Yıldız* adlı hikayesidir. Yıldız isimli genç kız, kardeşi Gürbüz ile çıktığı gezide bir uçak kazasına şahit olur. Kazazede pilot Aydemir'e ilk yardımı yapan Yıldız ondan etkilenir. Aydemir de Yıldız'dan hoşlanır. Evlenmeye karar verirler. Yıldız'ın bir evlilik şartı vardır: bir tayyare parasının toplanması. Bu para toplanınca evleneceklerdir. Uçağın adı ise Ay-Yıldız olacaktır. Bu haber yayılır, kısa sürede gereken para toplanır ve çift evlenir. Balayına için ise Ay-Yıldız adlı uçak ile Ankara'ya giderler. (Zorlutuna,

1926/1) Betül Coşkun bu hikâyenin tezinin “toplumsal saadet ferdi saadetten sonra gelir” (Coşkun, 2010: 279-80) olduğunu belirtmiştir. Coşkun’un, büyük ihtimalle bir sıralama hatası olarak ortaya çıkan bu tespitinin tam tersi doğrudur. Toplumsal saadet gerçekleştikten sonra ferdi saadet gerçekleşmiştir. Nusret bu hikayesinde ideal tip olarak genç kız Yıldız’ı ön plana çıkarmıştır.

4.1.1.2. Bir Yemin

Cemiyete yardım ve fedakârlık konusu üzerine bina edilen bir diğer hikâye Halide Nusret’in *Bir Yemin* adlı hikâyesidir. Bu hikâye esas olarak cemiyete yardım için yapılacak bir fedakârlığı konu edinir. Hikâye bir sınıfta geçer. Öğretmen dersin müsait bir anında lafi genç Türkiye Cumhuriyeti’nin hava kuvvetlerine ne kadar muhtaç olduğuna getirmiştir. Bu konuda ateşli bir konuşma yapar. Öğrenciler bu konuşmadan etkilenirler. Özellikle sınıfın en zeki kızı olarak tanıtılan İnci, öğretmenin yaptığı konuşmadan oldukça etkilenmiştir. Sınıf arkadaşlarına hava kuvvetlerinin güçlenmesi için kendilerinin de bir şeyler yapması gerektiğini anlatır. Bu amaçla harçlıklarından belli bir miktarı Tayyare Cemiyetine bağışlama kararı alırlar. Ayrıca üç hafta sonra gerçekleşecek bir düğün için yapılacak giysi masraflarını da cemiyete bağışlarlar. Sınıftan bir başka öğrenci olan Zeynep, uzun zamandan beri bu düğün için ipekli bir elbisenin hayalini kurduğunu ancak babasının durumu olmadığından bu elbiseyi alamadığını belirtir. Nihayet Zeynep’in babası dokuz sene giydiği paltosunu bir kış daha ‘bir günah gibi taşımaya’ razı olarak kızına istediği elbiseyi almaya razı olmuştur. Zeynep, bu giysiden vazgeçmiş ve onun parasını da Cemiyet’e yardım olarak vermek istediğini belirtmiştir. Ancak onun esas isteği, İnci’nin arkadaşlarına yaptığı konuşmayı memleketin zenginlerine yapmasıdır. *“İstiyorum ki zenginler, her balo için beş yüz liralık tuvalet dikinen zenginler de, bu fedaaklığa ortak olsunlar, bu ilahî zevki tatsınlar... Sen talakatını bu dört duvar arasında beyhude ısraf etme, İnci. Biz zaten karanlıktan korkan, güneşe doğru kanatlanmak için her fedakarlığı göze alan imanlı çocuklarız; biz senin dediklerini ezelden duyanlarız, İnci sen git onlara duyamayan, duymak istemeyen bedbahtlara anlat, onlara de ki, ömründe ipek esvap giymemiş fakir bir muallim çocuğu, senelerce rüyalarına hakim olan bir kröpdöşinrobun bedelini götürüp tayyare cemiyetine teslim ettiği gün mahrum ve muzdarib geçen hayatının en büyük zevkini tadacak. Her sene, her ay, binlerce lirayı ipeklere, mücevherlere, lükse döken bedbahtlara anlat ki bu aziz memleket ve bu genç cumhuriyet, bizden namütenahi fedakârlık bekliyor. Anlat ki bu sevgili toprakları artık mehmetçiğin aziz göğsü koruyamaz! Semalarımız, muzaffer*

kartallar gibi, tayyare sürüleriyle dolmadıkça, yurdumuzda emin ve müsterih oturamayız. Onlara de ki..." (Zorlutuna, 1926/2: 9) Zeynep'in bu konuşması üzerine bütün sınıf hava kuvvetinin önemini anlamayan zenginlere bu konuyu anlatmaya yemin ederler. (Zorlutuna, 1926/2)

Bu hikâyede de ideal tip olarak karşımıza genç kızlar çıkmaktadır. En başta sınıfta ateşli konuşmayı yapan öğretmen bir kadındır. Ardından bu kıvılcımla alevlenenler ise sınıfın genç kızlarıdır.

4.1.1.3. Türk Kızı Tayyaresi

Halide Nusret'in bu konudaki bir diğer hikayesi *Türk Kızı Tayyaresi*'dir. Konya'nın zenginlerinden olan Hacı Ahmet Bey'in kızı Handan evlenecektir. Handan düğün için yapılacak masrafları gereksiz bulur ve bu parayı cemiyete bağışlamaya karar verir. Bunu etrafına da kabul ettirir ve törensiz bir şekilde evlenen çiftin yardımıyla alınacak uçağın adının da Handan'a gönderme yapılarak "Türk Kızı Uçağı" olmasına karar verilir. (Zorlutuna, 1927/1) Zorlutuna'nın bu hikâyesiyle ilgili Betül Coşkun şu tespitte bulunmuştur. "*Hikâyede devlet için yapılan fedakarlık yüceltilir.*" (Coşkun, 2010: 279) Hikâyenin etkileyici yanı Handan karakterinin aldığı karardır. Cemiyete yardım kararını verenin bir kadın olması ise Zorlutuna'nın dergideki hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz bir durumdur. Yazar, bu şekilde ideal bir kadın tipi çizmektedir.

4.1.1.4. Zeynep'in Beşi Birliği

Server Ziya'nın *Zeynep'in Beşi Birliği*⁴² adlı hikâyesi de cemiyete yardım konusunu işlemektedir. Annesi ve babasını küçük yaşta kaybeden Zeynep kasabanın en temiz ve en ihtiyar adamı olan Memiş Ağa tarafından büyütülmüştür. Zeynep büyüyünce çalışmak istemiştir. Onun en büyük hayali boynuna bir beşi birlik takabilmektir. Bu amaçla para biriktirmektedir. Beş, altı ay içinde beşibirliği alan Zeynep, çalışkanlığı sayesinde kendisine küçük de bir ev almıştır. Bir gün Tayyare Cemiyeti adına yardım toplamak maksadıyla Memiş Ağa önderliğinde bir heyet kasabanın tüm evlerini dolaşmakta ve yardım yapanların isimlerini deftere yazmaktadırlar. Heyet Zeynep'e uğramamıştır. Zeynep bunu kendisine yediremez ve en yakın Tayyare Cemiyeti şubesine giderek boynundaki beşibirliği uçak

---

⁴²Bu hikaye Server Ziya'nın 1949 yılında hikaye kitabına ad vermiştir. Ziya, S. (1949). *Zeynep'in Beşi Birliği*, Ankara: Türk Hava Kurumu Yayınları.

yardımları olarak bağışlar. Bu haber, kısa sürede etrafa yayılır. Zeynep'in bu hamiyetli davranışını duyan bir genç onunla evlenmek ister ve bir süre sonra da evlenirler. (Ziya, 1926/1)

Bu hikâyede de dikkat çeken özellik, ideal tipin bir kadın olmasıdır. Cemiyet için de bakıma muhtaç, narin olarak algılanan kadın, bu algıdan rahatsızdır. Heyecan seviyesi düşük olan hikâyede esas olan millî şuurun ifade edilmesidir. Bu hikâyede de ferdî saadet toplumsal saadetten sonra gelmektedir.

4.1.1.5. Karagöz

Server Ziya'nın cemiyete yardım ve fedakârlıkla ilgili bir başka hikayesi de *Karagöz*'dür. Annesini kaybetmiş, babası tarafından büyütülen Gürbüz'ün Karagöz adında bir kuzusu vardır. Gürbüz çok sevdiği bu kuzuyu İstanbul'dan taşınıp geldikleri köye de beraberinde getirir. Tayyare Cemiyeti'nin çalışmaları köyde duyulunca bir tayyare parası toplamak için köylü harekete geçer. Gürbüz'ün babası Muhterem Efendi de Gürbüz'e Karagöz'ü cemiyete yardım için arttırmaya koyacaklarını söyler. Yüreğinde Karagöz'den başka bir de tayyare sevdası olan Gürbüz üzülsün de bu kutlu amaç uğruna babasının teklifine razı olur. Artırmanın sonunda ise kuzuya en yüksek parayı veren kişi Karagöz'ü, Gürbüz'e geri verir. Hikayenin sonunda Gürbüz'ün Hava Harp Okulu'nda okumakta olduğu ve yarımın bir pilotu olacağı dile getirilir. (Ziya, 1926/2)

Diğer hikâyelerde olduğu gibi Karagöz'de de fedakârlığı yapan muhtaç konumunda bulunan bir çocuktur. Hayattaki en sevdiği varlığını ülkesinin menfaati için feda etmiş Gürbüz'ün büyüyünce pilot olmaya karar vermesi de onun idealist bir tip olduğunu bizlere göstermektedir. Hikâyenin anlatımında hakim bakış açısı kullanılmıştır.

4.1.1.6. İlk Müjdecî

Hikmet Şevki'nin *İlk Müjdecî* adlı Adana'da geçen öyküsünde ise eski bir asker olan Hüseyin, Seyhan Nehri'nin kenarına oturmuş eski savaş hatıralarını düşünmektedir. Bu hatıralardan Hüseyin'in tayyareye karşı bir hassasiyeti olduğu ortaya çıkar. Cephede savaşırken düşman uçaklarına karşı nasıl çaresiz kaldıklarını anımsar:

“Düşman tayyaresi dolaşıyor, kendi karargâhlarını terassud ediyordu. Düşman askerlerini boğazlayan, süngüden geçiren mert Türkler, havada dolaşan bu geniş kanatlı kuşa, aciz bir nazarla bakıyorlardı. Hüseyin bu sestən sinirlemişti. Saf bir tavırla büyük kumandanının yanına yaklaşarak:

-Ah yüzbaşım... Bir defa bu kuşları da parçalayabilsek...” dedi.

Yüzbaşı bu saf düşünceli Adana yavrusuna takdirle baktı:

-Merak etme Hüseyin... Madem ki bunu istiyorsun, madem ki bu fikri besliyorsun o da olacak...

Bundan sonra bu topraklara siz hakimsiniz... Sizin arzunuz yaşayacaktır. Cevabını verdi.” (Şevki, 1927/1 19)

Yıllar sonra bir Cuma günü namazdan çıkan halk bir tayyare sesi duyar. Bu ses Hüseyin’e geçmişin acı hatıralarını hatırlatmıştır. Sesin geldiği yöne doğru gidildiğinde ise bu uçağın Ceyhan için alınan bağış uçağı olduğu anlaşılır. Hüseyin birkaç ay önce Tayyare Cemiyeti’ne yaptığı yardımı hatırlar ve bu uçakta kendisinin de bir payı olduğunu düşünerek gözyaşlarına boğulur. (Şevki, 1927/1)

Memleketin güvenliğini sağlama noktasında atılan bir ortak adımın sevinci ve geçmiş acılar ile bugünün sevinci karşılaştırılarak cemiyete yardımın önemine dikkat çekilmiştir. Ayrıca, cemiyete yardımda bulunan herkesin alınan uçaklarda pay sahibi olduğu vurgulanarak insanlardaki sahiplenme duygusunun artırılması amaçlanmıştır. Hikâyenin ilgi çekici bir yanı da Hüseyin karakterinin duyduğu tayyare sesiyle geçmişe gitmesidir. Karakterin aklında korkunun işareti olarak yer etmiş olan bu ses daha sonra, karakter tarafından tam tersi bir anlama gelecek şekilde algılanır. Tayyare sesi, güven verir. Hikâye, hakim bakış açısıyla yazılmıştır.

4.1.1.7. Son Dakika

Yukarıda bahsettiğimiz hikâyelerde cemiyete yardım konusu fedakârlık noktasında aktarılmaktadır. Coşkun mahlasıyla yazılan *Son Dakika* adlı hikaye ise cemiyete yardıma bir başka noktadan yaklaşmaktadır: Tayyare Piyangosu. Ziya Bey tüccardır. Marsilya’ya gönderdiği tütünlerden oldukça zarar etmiş ve iflasa doğru sürüklenmiştir. Alacaklıları ise kendisini sıkıştırılmaktadır. Ziya evinin

kirasını ödeyemeyecek duruma gelince eşi Memlâ ile oğlu Selçuk'u kayınpederinin yanına gönderir. Ruhî bir bunalıma giren Ziya Bey, kurtuluşu intiharda bulur. Evine kimselere görünmemek için bir hırsız gibi giren Ziya Bey, masasındaki çekmecedeki tabancasını alır ve tam tetiği çekmek üzereyken radyodan, çekilen tayyare piyangosunun kazanan rakamlarını duyar. Bu rakamlar onun piyangosundaki rakamlardır. Ziya Bey bunun üzerine intihardan vazgeçer. (Coşkun, 1928)

Öykü cemiyete yapılacak yardımın piyango biletlerinin alımıyla da yapılacağı üzerine inşa edilir. Ayrıca piyango ikramiyesinin cazibesi artırılarak piyangoya olan ilginin çoğalması amaçlanmıştır. Karamsar bir atmosferde ilerleyen öykünün sonunun aydınlanması piyango bileti sayesinde gerçekleşmiştir. Biletin bir nevi hayat kurtardığı öyküden anlaşılmaktadır.

Öykünün dikkat çeken bir diğer yanı ise, Ziya Bey'in eşi olan Memlâ'dır. Sıraladığımız öykülerdeki kadın şahısların karakter bakımından milliyetçi ve idealist olmaları dikkat çekicidir. Bu öyküdeki Memlâ da eşinden iflas haberini öğrenince ona destek çıkar. Eşine mücevheratını sunarak bu durumdan kurtulmayı teklif eder. Eşinin ısrarlarına rağmen oğluyla beraber baba evine dönme taraftarı değildir. Sonuna kadar eşinin yanında durmak isteğindedir. Ancak Ziya Bey'in bunaltıcı ısrarlarına dayanamayıp, istemeye istemeye baba evine gitmeye razı olur. Bu bakımdan kadın karakterin güçlü yanı üzerinde durulmuştur.

4.1.2. Havacılığa Teşvik – Vatan Sevgisi

Mecmuada yer alan hikâyelerin bir kısmı Türk insanını havacılığa teşvik konusu üzerine bina edilmişlerdir. Yetiyecek yeni neslin havacı olmasını özendirme bu hikâyelerde önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda uçağa karşı duyulan korkunun yersiz olduğu da bu hikâyelerde işlenmiştir.

4.1.2.1. Meyl-i İtila

Arif Hikmet Müftüoğlu'nun *Meyl-i İtila*⁴³ adlı öyküsü bunlardandır. Salih Bey emekli olmuş bir diplomattır. Eşi Zehra Hanım ve oğulları İhsan beraber

---

⁴³ Bu hikaye ilk olarak “*Cesaret Et Oğlum Tayyareci Ol*” başlığıyla *İkdam*'da yayınlanmıştır. Ahmet Hikmet Müftüoğlu, “*Cesaret Et Oğlum Tayyareci Ol*” *İkdam*, (27 Ağustos 1326). Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Meral Erez, M. (2013).*Ahmet Hikmet*

yaşamaktadırlar. Bir gün İhsan pilot olmak istediğini dile getirir. Annesi buna karşı çıkar. Oğlunun can güvenliği için bu mesleği yapmaması gerektiğini söyler. Babası ise onu desteklemektedir. Havacılığın fen sayesinde geliştiğini ve havacılık fikrinin doğu toplumlarında çok eski olduğunu oğluna söyler. Hz. Muhammed'in Miraç hadisesini, Taht-ı Süleyman hadisesini, Türkler'in cennete uçmak dediklerini, Cevherî'nin yaptığı uçuş denemesini, ondan da önce hicrî üçüncü asırda Ebu'l Kasım Abbas İbn-i Firnas'ın kendi imal ettiği kanatlarla uçuş denemesinde bulunduğunu anlatır. Eşinin annelik şefkatinin karşısında Salih Bey, oğlunu cesaretlendirmektedir. Hikâyenin ikinci bölümü denilecek kısmı bu olaylardan beş sene sonra geçmektedir. İhsan oldukça başarılı bir pilot olmuştur. Gazetelere resimleri çıkmıştır. Bir kalabalık içinde onlarca kişi Zühre Hanım'ın elini, vatana böyle hayırlı bir evlat yetiştirdiği için öpmek ister. (Müftüoğlu, 1926)

Hikâyede, havacılığa teşviğin yanında çocuk yetiştirmede anne ve babanın rolü üzerinde de durulmuştur. *“Ahmet Hikmet, gençlerin bilimsel alandaki çalışmalarında ve ilerlemelerinde ailelerin rolünün büyük olduğunu da bu hikayesinde gösterir. Anne ve babalar çocuklarını cesaretlendirmeli ve onları ilim yolunda teşvik etmelidirler.”*(Erez, 2010: 85)

4.1.2.2. Baloncu Nazmi

Aka Gündüz imzalı *Baloncu Nazmi* hikâyesi de aynı konuyu ele alır. Birinci kişi ağızından anlatılan hikaye bir Alman'ın Ankara Uçak Parkı'nda ve Atatürk'ün önünde icra ettiği paraşüt performansının anlatılmasıyla başlanır. Bu tablo anlatıcıya eski sınıf arkadaşı olan Nazmi'yi hatırlatır. Nazmi eline ne geçirirse onunla balon yapmaya çalışan bir çocuktur. Bu yüzden ona Baloncu Nazmi, Üçüncü Mongolfiye, Nazmi Beylerbeyi gibi adlar takılmıştır. Arkadaşları, Nazmi'nin havacılık üzerine olan fikirleriyle dalga geçmişlerdir. Anlatıcı aradan geçen yıllardan sonra Nazmi'nin nerede olduğunu merak eder. Berlin'de tanık olduğu bir Zeplin denemesindeki araç, Nazmi'nin yıllar önce okulda arkadaşlarına bahsettiği araca çok benzemektedir. Anlatıcı arkadaşının ne denli önemli fikirleri olduğunu belirtir ve onun maalesef ihmal edilmiş birisi olduğunu belirtir. Hikâyenin sonunda anlatıcı okurlara seslenerek gençliğe kayıtsız, şartsız inandığını söyler. (Gündüz, 1926/1)

Müftüoğlu'nun Eserlerinde Batı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 85.

Havacılığa gönül veren gençlerin önemsenmesi, ihmal edilmemesi gerektiği hikâyenin varmak istediği sonuçtur. Hikâyenin anlatım yöntemi söyleşiye yakındır.

4.1.2.3. Hasret Kavuşturan

Hikmet Şevki imzalı *Hasret Kavuşturan* da bu kategoridedir. Nesrin ile Süheyla iyi arkadaşlardır. Nesrin'in nişanlısı Kâmi pilottur. Denizin çılgın bir sevdalısı olan Süheyla'nın nişanlısı Kudret ise denizcidir. İki arkadaş nişanlılarını aylardan beri görememektedirler. Kâmi ve Kudret'in meslekleri bu ayrılığın sebebidir. Nesrin nişanlısını bir sene içerisinde ancak iki defa görebilmiştir. Süheyla, Kudret'e yazdığı bir mektupta on beş gün sonra nişanlarının senesi olacağını söylemiştir. Hikâyenin ikinci kısmında on beş gün sonrasına atlanmış ve nişanın senesi olduğundan bir çay ziyafeti düzenlenmiştir. İki arkadaşın aklı ise hasret çektikleri sevgililerindedir. Tam bu esnada duyulan bir uğultu Nesrin'in gülümsemesini sağlamıştır. Bu ses bir tayyareye aittir. Kâmi'nin tayyaresine. Nesrin sevinirken Süheyla'nın nemli gözleri pencereden kararan dalgaları seyretmektedir. Hikâyenin üçüncü bölümünde aradan yıllar geçmiş ve iki çiftin de çocukları olmuştur. Çocuklarının ileride seçecekleri meslekleri konuştukları sırada Süheyla denizi çok sevdiği halde oğlunu pilot yapacağını belirtir. Bu sayede sevdiğinin yanına istediği zaman gidebilecektir. (Şevki, 1927/2)

Hasret Kavuşturan'da uçağın hızlı olması özelliğine vurgu yapılmıştır. Bu sayede birbirinden ayrı insanların çabuk bir şekilde kavuşmalarının mümkün olduğu dile getirilmiştir. Bu sebeple tayyareye Hasret Kavuşturan adı uygun görülmüştür. Bu açıdan tayyare deniz vasıtalarından üstün tutulmuştur. Vatan müdafaasına katkısı yanında, tayyarenin çeşitli fonksiyonları olduğu da bu şekilde dile getirilmiştir. Hikâyede mektuplardan yararlanılır. Sevgililerin birbirlerine yazdıkları bu mektuplar sayesinde, hikâyede 'hasret' duygusu pekiştirilmeye çalışılmıştır.

4.1.2.4. Şairden Tayyareci

Server Ziya imzalı *Şairden Tayyareci* adlı hikâyede havacılık uğruna kadınlara olan aşkın önüne geçen bir pilotun serüveni anlatılmaktadır. Nihat'ın arkadaşı olan bu kişi önceleri edebiyatla ilgilenen, şairliği ile bilinen birisidir. Şairlik ile pilotluk arasında da bir bağ olduğunu iddia eder. Ona göre, şair de pilot da bulutlar arasında uçmaktadır. Kendisini aşk için yaratılmış birisi olarak gören

pilot, ihtiyat zabitlerinin manevra için orduya çağırıldığını duyunca beş altı ay askeriyede bulunmuştur. Bu süre şairin değişimine neden olmuştur. Onun yüreğindeki kadın aşkı yerini vatan aşkına bırakıştır. Bu sebeple orduda kalmaya karar vermiş, hatta mevcut vazifesini yaratılışına münasip bulmayarak pilot olmak için çalışmalara başlamış ve başarmıştır. Nihat arkadaşının kadınlara beslediği aşk duygusunu vatanına çevirdiğine delil olarak arkadaşının kendisine ilgi gösteren bir genç kıza yazdığı mektubu okur ve ne derece kuvvetli bir vatan sevgisi beslediğini anlar. (Ziya, 1927/2)

Bu hikayede cemiyete yardım konulu hikayelerde olduğu gibi milli menfaatler ferdi menfaatlerden önce gelmektedir. Vatan aşkının yüceliği ve havacılığa olan bağlılık dile getirilmiştir. Hikâyede bir dönüşüm vardır. Adı verilmeyen kişinin, şairlikten tayyareciliğe ve bu sayede kadın aşkından vatan aşkına yönelen ruh hali verilmiştir. Birbirine zıt mesleklerin seçilmesi etkinin arttırılması amaçlanarak kullanılmıştır. Hikayede hâkim bakış açısıyla yazılsa da metnin neredeyse tamamı diyaloglardan oluşmaktadır. Hikâyede verilmek istenen dönüşüm oldukça suni kalmıştır. Dönüşümü yaşayan şahsın psikolojik yönü üzerinde neredeyse hiç durulmamıştır.

4.1.2.5. Başak

Halide Nusret'in *Başak* adlı hikâyesinde evlenmeye karşı olan Başak adlı bir kızın bir pilotla evlenmeye razı olması anlatılır. İdeal ve kusursuz bir genç kız profili olarak çizilen Başak kendisine uygun bir eş olmadığını düşündüğünden kendisiyle evlenmek isteyen onlarca kişiyi beğenmemektedir. Amcasının araya girip zorlamasıyla adaylar arasından birini seçmesi konusunda ikna edilir. Fotoğraflara bakarken konsolun bir köşesine atı verilmiş bir fotoğraf dikkatini çeker. Sevimli bir hava yüzbaşısına ait olan bu resim, Başak'ın kalbinde değişime sebep olur. Başak'ın fotoğraftaki havacı için düşündükleri şöyledir: “*Türk'ün göklerinde bekçilik eden, Türk'ün şerefini göklerde yükselten bu fedakâr gençler, dünyanın bütün mükâfatlarına layıktırlar...*” (Zorlutuna, 1927/2 297) Hikayenin sonunda kararını açıklayan Başak, bu havacıyı, ‘ “Türk” adını göklerde dolaştırınlardan biri hala!’ şeklinde tanıtır.

Hikâyede dikkati çeken havacı yüzbaşının fotoğrafının Başak'ın annesi tarafından konsolun üzerine gelişigüzel atılmasıdır. Hakim bakış açısıyla yazılan hikayedeki anlatıcı da bu durumla ilgili, “*Annesi bu alçak mütevazi kartı konsolun*

bir köşesine atıvermişti. Acaba neden? ...” Metinde cevabı görülmeyen bu sorunun cevabı hikâyenin bir susku noktasıdır. Hikâyede havacılığa olan bakışı daha iyi değerlendirmek için bu noktanın aydınlanması gerekmektedir. Anne, kızının bir havacı ile evlenmesini istememektedir. Havacılığı tehlikeli bir meslek olarak algılamaktadır. Tekinsiz olarak görünen havada olma fikri anneyi rahatsız etmekte, kızının istikbali için bu adayı önemsememektedir. Bu hikâyede, annesinin tedirginliğine rağmen, kadın karakterin havacılığa olan güven dolu bakışı söz konusudur.

4.1.2.6. Üç Yeğen

Aka Gündüz’ün *Üç Yeğen* adlı hikayesinde zengin bir amcanın üç yeğenine bıraktığı mirası alabilmeleri için, onların havacı olmaları şartı koyması anlatılmaktadır. Tayyar Bey, Sema Hanım ve Pervane Hanım amcalarının ölümü üzerine onun servetinin mirasçısı olmuşlardır. Amca sağlığında üç vasiyetname yazmıştır. Öncelikle bunların ilkinin açılmasını istemiştir. Bu vasiyette her üç yeğene beşer yüz lira verileceği yazmaktadır. İkinci zarf kırk gün sonra açılır. Burada da her üç yeğene beşer bin kağıt lira verileceği yazmaktadır. Bu beş bin lira bir şartla verilmektedir. Üç yeğen de bir tayyare mektebine gidecek ve oradan diploma alacaklardır. Bundan sonra üçüncü zarf açılacaktır. Bu şartı üçü de zevkle kabul ederler ve çalışarak diplomalarını alırlar. Üçüncü zarfın açılacağı gün toplanılır ve zarfta yazanlar okunur. Üç yüz bin liralık emlaktan her yeğene yüzer bin liralık emlak verileceği yazmaktadır. Ayrıca her yeğene ellışer bin lira da para verilecektir. Amca Bey bu mirasını da bir şarta bağlamıştır. Üçü de başka tayyarecilerle evlenecekler ve cemiyete bir tayyare bağışlayacaklardır. Üç yeğen bunu da kabul eder ve mirasa sahip olurlar. (Gündüz, 1928/2)

Hikâyede isim sembolizasyonu yapılmıştır. Üç yeğen de havacılığa ait isimler taşımaktadırlar. Ayrıca mirasta yer alan havacılıkla ilgili şartları zevkle kabul etmeleri, bu işin çekinilecek, korkulacak bir yanının olmadığını gösterilmesi bakımından önemlidir. Bir diğer önemli nokta ise iki kadının pilot olabilmek için çabalaması ve bunu başarmasıdır. İdeal tip olarak çizilen kadınlar havacılığı öğrenmişlerdir. Havacılığın bir erkek uğraşı olmaktan ziyade kadınların da bu alanda yer alabilecekleri algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Mehmet Güneş, bu hikâyeye ile ilgili şu yorumda bulunmuştur: “*Yazar bu hikâyede Türk toplumunda tayyareciliğin çok saygın bir meslek olarak görüldüğüne dikkat çeker.*” (Güneş, 2009: 154)

4.1.2.7. Eskişehir’den Mektup-Bir Yüzbaşının Uçuş Tahassüsü

Server Ziya’nın *Eskişehir’den Mektup –Bir Yüzbaşının Uçuş Tahassüsü* başlıklı hikâyesi havada olmanın insana nasıl hissettirdiğini anlatmaktadır. Eskişehir’de ilk kez uçuş talimi yapacak olan bir yüzbaşının duyguları kendi ağzından mektup tekniği kullanılarak kaleme alınmıştır. Yüzbaşı önceleri bir korku ve endişe içindedir. Yükselcek olmanın bedeninde çeşitli değişikliklere neden olacağını düşünerek bunlara dayanıp dayanamayacağını tartmaktadır. Korkusu tayyare havalandıktan sonra yerini bir uçuş zevkine bırakmıştır. Piste geri dönünce yüzbaşı tayyareden inmek istememiştir. İkinci defa uçmayı rica etmiş ve kabul ettirmiştir. Pilot Muzaffer Yüzbaşı ile beraber gerçekleştirdikleri bu uçuştan da keyif alan yüzbaşı vücudunun da havadaki değişimlere uyum sağladığını belirtmiştir. Bu sayede yüzbaşı her tip uçakla uçuş yapmıştır. (Ziya, 1928/2)

Hikâye uçaktan çekinen insanların bu duygularının yersizliğini belirtmek amacıyla yazılmıştır. Uçağın güven veren, insanı kendine çeken yönü üzerinde durulmuştur. Derginin de amaçlarından birisi Türk halkına havacılığı sevdirmektir. Bu hikâye de bu amaçla paralellik göstermektedir.

4.1.2.8. Bir İntihar Hikâyesi

Kırık Billur mahlasıyla yazılan *Bir İntihar Hikâyesi* başlıklı hikâyede bir partide Tayyareci Şevki Bey’in başından geçen ve onu intiharın eşiğinden döndüren bir olayı arkadaşlarına anlatmasına tanıklık ederiz. Şayan Hanım, arkadaşlarının uykusunu kaçırmak için ortaya bir laf atar. Sonrasında konu intihara gelir. Tayyareci Şevki Bey bu noktada hikâyeye dahil olur, intiharı bir muvaffakiyet olarak gördüğünü belirtir ve başından geçen olayı anlatmaya başlar. Birinci Dünya Savaşı’nda Çanakkale’de tayyareci olarak görev yapmaktadır Şevki Bey. İstanbul’da sevdiği bir kız vardır; ancak kız Şevki Bey’i sevmemektedir. Bir gün bir arkadaşının bu kızla evleneceği haberini alan Şevki Bey bir travma yaşar. Tam bu sırada kumandanından aldığı talimatla uçuşa hazırlanmaya başlar. Şevki Bey tayyaresiyle intihar etmeyi planlamıştır. Kesin kararını vermiştir; ancak savaş esnasında kendisini görevini öylesine kaptırmıştır ki vazifesini eksiksiz yerine getirmekle beraber kumandanlarının da takdirini kazanmıştır. Ölmek için bindiği tayyaresi ona bir kahraman olarak yeniden yaşama başlama fırsatı vermiştir. (Kırık Billur, 1927)

Bu hikâyede de Şairden Tayyareci hikâyesinde olduğu gibi bir dönüşüm söz konusudur. Bunalımdan kahramanlığa, ölümden hayata bir dönüşüm. Hayat veren tayyare motifi burada tekrar karşımıza çıkar. Şevki Bey, vazife esnasında onu intihardan döndüren gücü izah edemez. Ona yeniden yaşama hissi veren mücadeledir. Havada düşmanlarla yaptığı mücadele, onu ülkesi adına bu vazifeye devam etmeye zorlamıştır.

4.1.2.9. Ahmet Kahraman

Aka Gündüz imzalı *Ahmet Kahraman* adlı hikâyede de bir dönüşüm söz konusudur. Ahmet Horasan adlı yazar korkaklığıyla meşhurdur. İhtiyat zabıtlığı vazifesi ile cepheye giden Horasan, komutanının fotoğraf çeken birisini araması üzerine, basit olduğu kadar tehlikeden de uzak olacağını düşünerek kendisinin çok iyi bir fotoğrafçı olduğunu söyler. Horasan'ın esas görevi ise tayyarede düşman mevzilerinin fotoğraflarını çekmektir. Hikayenin kahramanı görevini korku içinde de olsa yerine getirmiş aynı zamanda yaralanmıştır. Bu başarısından dolayı komutanı onu birçok tayyare görevine gönderir ve Horasan'ın ünü yayılmaya başlar. Kendisine gümüş harp madalyası verilir. Kumandanı Ahmet'e soyadını Kahraman'a çevirmesini söyler. Bu andan sonra herkes Ahmet Hürinsan'ı unuttur ve Ahmet Kahraman ile gurur duyar. Son katıldığı operasyonda ağır yaralandığı haberini alan anlatıcı Gülhane Hastahanesi'ne dostunu ziyarete gider. Anlatıcının sorduğu korkaklıktan kahramanlığa geçiş serüvenini ise şöyle yanıtlar: “-Gayet basit azizim. Gayet basit. Korkaklık bir hak, kahramanlık bir vazifedir. O hakkımı istimal ederim veya etmem. Fakat vazife verildiği zaman istingâh edemem. Sen de muharrirsin, sen de bunu unutma! Korkaklık hak, kahramanlık vazifedir...” (Gündüz, 1928/3: 521)

Hikayedeki değişim korkaklıktan kahramanlığadır. Bu değişimin esas sebebi ise vatan vazifesinden çekinmemekten ileri gelmektedir. Tayyare ile çıkılan tehlikeli görevler sonucu alınan kahramanlık payesi de havacılığı çekici göstermek üzere başarılı şekilde kullanılmıştır.

4.1.2.10. Karanfilli Tayyare

Bir başka Aka Gündüz imzalı hikâye ise *Karanfilli Tayyare*'dir. Şahin, filo kumandanının kızı Bülbül'ü sevmektedir. Ailelerine danışarak evlenme kararı alırlar. Düğün son savaş bittiği vakit olacaktır. Şahin böyle istemektedir. Bir gün

Bülbül, Şahin'e havada onu düşünüp düşünmediğini sorar. Şahin, havada iken de Bülbül'ü bir saniye aklından çıkarmadığını belirtir. Bu durumdan hoşnut olmaz Bülbül. Sevgilisine, havadayken havadan başka bir düşüncesi olmaması gerektiğini belirtir. Havada kendisini düşünmekten onu men etmek için de bir fikir bulur. Şahin'e bir karanfil filizi verir. Bunu uçağın uygun bir yerine koymasını söyler. Bu karanfil orada durdukça ben senin yanında olacağım ve sen de beni düşünmeyeceksin der. Eğer bu karanfile bir kurşun isabet ederse bil ki o gün sen de benim kalbimden gittin demektir diye de ilave eder. Bu söz üstüne Şahin katıldığı savaşlarda çok daha başarılı bir görevler icra eder hale gelmiştir. Şahin'in ve onun karanfilli tayyaresinin adı düşmanlar arasında bile yayılmıştır. Şahin bir savaş anında yaralanır. Kurşun kulağını sıyırıp geçmiştir. Hastanede ilk sözü karanfil saksısı olmuştur. Bu olaydan sonra iki sevgili evlenmişlerdir. (Gündüz, 1927/1)

Hikâyede aşkın yiğitliği de besleyeceğinden bahsedilmiştir. Uçağında sevdiğini yanında hisseden Şahin, görevini çok daha dikkatli yapar hale gelmiştir. Karanfille somutlaştırılan aşk, korunması gereken bir değer olarak karşımıza çıkar. Hikâyede Bülbül karakteri de ideal bir pilot eşi olarak çizilmiştir. O, eşinin mesleğini yaparken sadece mesleğiyle ilgilenmesi gerektiğini belirtir. Ona destek ve moral verir.

4.1.2.11. Vilson Marşı

Karanfilli Uçak hikâyesindeki ideal pilot eşinin zıttı bir karakter bir başka Aka Gündüz hikâyesinde karşımıza çıkmaktadır. Aka Gündüz imzalı *Vilson Marşı*'nda Necip'i sevdiğini ve onunla evlenmek istediğini söyleyen Hale, Necip'in geçirdiği bir kaza sonrası ona olan sevgisinden vaz geçer. Hikâyenin bu noktasında Hale karakterinin tam zıttı bir karakter devreye girer. Sühran, Necip'i sevmektedir; ancak Hale ile olan ilişkilerinden dolayı bunu içinde yaşamaktadır. Hikâyenin anlatıcısı konumundaki genç zabıt de Hale'yi sevdiğini onu dinleyenlere söyler. Genç zabıt bir gün Necip'i yıkılmış bir halde bulur. Bunun sebebi Hale'nin Necip'e gönderdiği ayrılık mektubudur. Yaralandığı için çirkinleştiğinden kimsenin onunla evlenmeyeceğini düşünür Necip. Genç zabıt yıkılan genç adamı rahatlatmaya çalışsa da başarılı olamaz. Bunun üzerine derhal Hale'nin yanına gider ve Necip ile evlenmesi için onu ikna etmeye başlar. Hale ikna olmuştur lakin hastaneye vardıklarında Necip hayata gözlerini yummuştur. (Gündüz, 1928/4)

Bu trajik sonlu aşk hikâyesinde birden çok fedakârlık dikkati çekmektedir. İlk fedakârlık Necip tarafından vatani uğruna yapılır. Muhabere esnasında hayatını feda eden Necip'tir. İkinci fedakârlık ile Necip ile beraber aynı uçakta yaralanan genç zabıttır. O sevdiği kızın Necip'e olan ilgisini bilmektedir. Vatani uğruna korkusuzca savaşmış bir gazinin bundan sonraki ömrünü sevdiği kadınla beraber geçirmesini isteyen genç zabıt, sevdiği kıızı babasından Necip için istemiştir. Bu fedakârlık hikâyesinin trajik noktalarındandır. Hikâyede dikkat çeken bir diğer husus kadın karakterlerdir. Birbirine zıt olarak kurgulanmış iki karakter olayın merkezindedir. Hale, Çamlıca Lisesi'nde yetişmiştir. Sühran ise Amerikan Koleji'nde. Hale oturaklı bir kızdır. Sühran onun Necip'e olan ilgisinden dolayı sürekli dalga geçmektedir. Necip ile evleneceklerini, onu sevmediğini Hale'nin yüzüne söylemektedir. Hale bu durum karşısında işi şakaya vuruyormuş gibi yapıp evinde günlerce ağlamaktadır. Sühran dışa dönük, asi, Hale içe dönük, pasif karakterdedir. Sühran, Necip'in yaşadığı kazadan sonra yüzündeki yara lekesiyle çirkinleştiğini söyler genç zabıte. Kendisinin yakışıklı Necip'i sevdiğini söyler. Kör ve topal bir adamla bir ömür geçirmek istemez. Sühran vatan, millet, cemiyet, fedakârlık gibi unsurları önemsemez. Kendisi de bu hislerin kendisinde kök salmadığını belirtmiştir. Hikâyede bir sosyal eleştiri olarak yabancı kolejlerden alınan eğitimin eksikliğine dikkat çekilmiştir. Genç zabıt, Sühran'ın yukarıda sıraladığımız düşüncelerini öğrendikten sonra ona, kolejde size bunu mu öğrettiler diye sorar. Sühran ise bu kabahatin anne ve babasına ait olduğunu koleje kendi iradesiyle gitmediğini belirtir. Bu noktada bir eleştiri de evlatlarını yabancı kolejlere gönderen anne babalara yapılır.

4.1.2.12. Sülün

Server Ziya'nın *Sülün* adlı hikâyesinde ise pilot eşini kaybeden Neşide'nin acısı anlatılmaktadır. İzmir'de annesinin yanındayken, aldığı telgraf üzerine İstanbul'a dönmüştür ve eşinin uçuş sırasında kazaya uğradığını görmüştür. Neşide bu olaydan sonra bir karar vermiştir. Pilot olacaktır. Bu amaçla araştırmalara başlayan Neşide başvurduğu makamlarda ülkede pilot yetiştirecek bir okul bulunmadığını öğrenir. Pilot olamayacağını öğrendikten bir iki gün sonra annesine bir müjde verir: hamiledir. Neşide'nin tek isteği bir erkek çocuğunun olmasıdır. Bu sayede kendi gerçekleştiremediği hayali çocuğu gerçekleştirecektir. Öyle de olur. Çocuğunun adını Sülün koyar. Hikâyesinin son bölümünde Sülün iki yaşına gelmiştir. Annesinin büyüyünce ne olacaksın sorusuna yeni öğrendiği konuşmasıyla "tayıyayeci" diye cevap vermiştir. (Ziya, 1927/3)

Hikayenin dikkat çeken yönü kadın karakter Neşide'dir. İdealize edilmiş bir şahıstır. Onun havacılığa merak salması, bir kadının bu mesleğe ilgi duymasını göstermesi bakımından önemlidir. Korku objesi olarak algılanan bir aracı kullanma arzusu taşımak hem Neşide'nin karakterini yükseltmekte hem de tayyareye karşı olan bu ön yargıyı hafifletmektedir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise bir sosyal eleştiridir. Neşide pilot olmak için okul aradığı zaman, ülkede bu okulun olmadığını öğrenir. Metnin bu bölümde verdiği mesaj ülkenin bu okula sahip olması gerektiğidir. Bir isim sembolizasyonu ile Sülün adı verilen çocuk da ileride pilot olmak istemektedir. Hikâye bu sayede havacılığın yeni nesillerle güçleneceği algısını yaratmıştır.

4.1.2.13. Yarım Kalmış Saadetlerden

Server Ziya'nın *Yarım Kalmış Saadetlerden* adlı hikâyesi de vatani uğruna hayatını feda etmiş bir pilotu ve onun eşinin metanetini konu edinmiştir. Güneşli bir İzmir gününde pilotlar tayyareleriyle Buca'ya pikniğe gitmektedirler. Nermin ile Behice, evlerinde bu manzaraya şahit olurlar. Bu manzara Behice'yi duygulandırır. Eşi Suat ile tanıştıkları zamanı hatırlar. Suat bir tayyare kazasında şehit olmuştur. Behice bu hatıraların ardından gözyaşlarını tutamaz. Bu esnada kapı çalınır ve postacı bir mektup getirir. Mektup Türk Tayyare Cemiyeti Reisinden gelmektedir. Cemiyet, şehidin eşinin acısını paylaştığını bildirmektedir. Kahraman pilotun eşine beş bin lira yardımda bulunulmuştur. (Ziya, 1926/3) Mektuptaki esas önemli nokta, Türk kadınına bakıştır. Mektupta Türk kadınının acılara dayanıklı olduğu belirtilmiştir. Behice'ye de Türk kadınının bu özelliği hatırlatılır. Bu mektubun ardından Behice Hanım'ın dudaklarında acı bir gülümseme oluşur. İyilikbilir milletin gönderdiği teselli, Behice'ye yarasının acısını biraz da olsa unutturmuştur. Hikyenin esası toplumsal dayanışmanın acıları azalttığıdır.

4.1.2.14. Tayyareci Hatun

Züleyha Osman imzalı *Tayyareci Hatun* hikayesinde hastalanan pilotun yerine savaşa katılan eşi anlatılmaktadır. Aydoğdu başarılı bir pilottur. Türkiye Cumhuriyeti'nin barış yanlısı tutumlarına rağmen başlayan bir savaşa katılacaktır. Sıtma hastalığının Aydoğdu'yu yatağa düşürdüğü bir gün karargâhtan Aydoğdu'ya kesin bir emir gelir. Bu akşam düşmana bombardıman yapacaktır. Eşinin durumunu kötü gören Cihan, onun elbiselerini giyerek ve kimseye belli etmemeye

çalışarak tayyareye gider ve bombardımanı başarılı bir şekilde yerine getirir. Başarılı operasyonun ardından Aydoğdu'yu tebrik etmeye gelen bir askere Aydoğdu gerçekleri söylemek istese de eşi buna izin vermez. (Osman, 1926)

Hikâyede vatan savunmasının önemi üzerinde durulurken bu noktada sadece erkeklerin değil kadınların da çalışabileceği fikri verilmeye çalışılmıştır. Bu fikrin aktarımı için seçilen yol ise oldukça yapay durmaktadır. Cihan'ın tayyareye olan hakimiyeti ve bombardımanı başarı ile gerçekleştirmesi hikayeyi gerçeklikten koparmaktadır. İlk defa uçağa binen birisinin, uzun bir eğitimden geçip pilot olmuş bir asker gibi uçak kullanması inandırıcılıktan uzaktır. Hikayenin bir başka önemli noktası ise Cumhuriyet rejiminin Anadolu'ya verdiği önemin vurgulanmasıdır. İstiklal savaşından sonra Türkler cumhuriyet rejiminin verdiği feyzle çalışmışlar ve savaş yaralarını sarmaya başlamışlardır. Kalkınmaya başlayan cumhuriyet rejimi İstanbul'un cazibesine kapılmamış ve Anadolu'ya yönelmiştir. *“Vatanlarını gözleri gibi son cumhuriyetçiler İstanbul'un yalancı cazibesine kapılmamış, nefislerinden fedakarlık yaparak Ankara'yı güzel bir payitaht haline koymuşlar; diğer vilayetleri de Avrupa'nın her hangi bir şehriyle yarışabilecek bir hale getirmişlerdi. Birçok senelerden beri ihman edilen Anadolu'da, bu ana yurdunda pek çok dert vardı.”* (Osman 1926: 12) Hikâyede ayrıca geçmiş rejime de eleştiri vardır. Sultanlık rejiminin elinden kurtarılan her varlığın cumhuriyet rejimi elinde yeniden canlandığı belirtilmiştir. Yazar cumhuriyet rejiminin kökünü kurutamadığı sıtmayı gösterir. Bunun sebebi olarak da eski rejimin memleketi bıraktığı harap durumu görür. *“Eski devirler memleketi o kadar harap etmişti ki, cumhuriyetçiler mütemadiyen uğraştıkları halde yirmi senedir bu hastalığın kökünü kurutamamışlardır.”* (Osman, 1926: 12)

4.1.2.15. 1934 Tarihli Bir Hatıra Defterinden

Derginin ilk on sayısının önemli yazarlarından olan Haşim Nahit Erbil'in bir hikâyesi de dergi sayfalarında yer alır. Haşim'in bu hikâyesi '1934 Tarihli Bir Hatıra Defterinden' başlığını taşır. Nahit, hikâyesini fantezi üst başlığıyla sunmuştur. Veysel Ergin, Nahit'in bu tür fantezilerini hikâyeye yakın bulur: *“Fantezi veya fanteziye adını alan ve daha önceleri “mensure”yi karşılayacak şekilde kullanılan bu yazılar, bir küçük vaka etrafında geliştirildiğinden, hikâyeye yaklaşmaktadır. Düşünce ve üslupta şairanelik esasına dayandıkları için de hikâyeden ayrılmaktadır. “Anlatma” ile “hissettirme” özellikleri bu tür yazılarda iç içedir. Bu tarz hikâyelerde kişilerin bildiriş biçimi, aradaki ilişki düzeyi, olayı*

algılama biçimi ve genel eylem yönü açısından her okuma veya dinleme; vakanın veya verilmek istenen mesajın daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunur.” (Ergin, 2013a: 183) Ergin, Nahit’in bu şekilde yazdığı dört hikâyesi olduğunu belirtir ve bunları: *“sanatsal söyleyişi bir kenara bırakarak, söz konusu küçük vakaya odaklanmış ve anlatma esasına dayalı üsluba sadık kalmıştır.”* (Ergin, 2013a: 183) şeklinde tanımlar. Başlıktan da anlaşılacağı üzere Nahit, bu hikâyesinde bir gelecek tahayyülüne gitmiştir. Hikâye, gelecekte hava bombardımanlarının savaşlarda oynayacağı rolü anlatır. Hikâyenin dikkat çeken tarafı, Nahit’in gelecek tahayyülündeki Türkiye’nin konumudur. Türkiye, kendi hava mühendislerini yetiştirmiş, ağır bombardıman tayyarelerine sahip olmuş, kimyagerlerimiz yeni icatlarıyla ülke menfaatine çalışmışlardır. Hikâyenin bir yerinde A.N adlı Türk kimyagerin icat ettiği yapışkan lav ile savaşa katkısı anlatılır. *“Zırhlıları tahribe mahsus olan Türk kimyagerlerden ‘A.N’ Bey’in icat ettiği ‘yapışkan lav’ın harikulade ve müessir tahribatını yalnız biz değil, düşmanlarımız da gördüler.”* (Nahit, 1926/12:13) Hikâyenin önemli karakteri Işık’tır. Işık, ülkesini savunmak için düşmanın saldırılarına karşı koymuş ve yaralanmıştır. Ergin bu karakteri, *“düşman taaruzuna karşı avcı uçağında görevini yaparken yaralanan hava pilotu Işık”* olarak tanıtır ve karakterin içtimaî yönüyle öne çıktığını vurgulamıştır. (Ergin, 2013a: 205) Hikâye, bir hatıra defterindeki notlar şeklinde kurgulanmış, kahraman anlatıcı bakış açısı ile sunulmuştur. Hikâye , *“31 Mayıs; Akdeniz”* şeklinde başlayarak hatıra havasını baştan sezdirmiştir.

4.1.2.16. Huu! Bana Bak Zabit!

Aka Gündüz imzalı bu hikâye, çocuklarını ve torunlarını vatana şehit vermiş Hatice Hanım’ın hikâyesidir. On bir erkek, dört kız yetiştiren Hatice Hanım’ın yirmi üç erkek ve kız torunu olur. Hatice Hanım vatan sevdalısıdır. O, Kırım Muhaberesi’nde kocasının matarasını ve tüfeğini taşımış, Karadağ Muhaberesi’nde askerlerin yaralarıyla ilgilenmiştir. Hatice Hanım Şıpka’da ise tüfek ile savaşa katılmıştır. Yaşı ilerleyince gözleri bozulmuştur ve sadece sağ kulağıyla dünyayı algılar hale gelir. Torunları Süleyman Bey, Ahmet, İhsan, Ekrem, Kamil tayyarecidirler ve hepsi şehit olmuştur. Geride Demir ve Kaya adlı iki tayyareci torunu kalır. Hatice Hanım ölmeden evvel bir kere olsun tayyareye binip uçmak ister. Ancak ömrü vefa etmez. Bu dünyadan uçmadan göçerse mezarının tayyarelerin yanında olmasını arzu eder Hatice Hanım. Hayatı, tayyareye binmeden son bulur Hatice Hanım’ın. Sağlığında tayyareye binemeyen Hatice Hanım’ın cenaze merasimi tayyarede yapılır. Cemaat düzenindeki uçaklar

saf saf havalanır. En öndeki uçakta Hatice Hanım'ın cenazesi vardır. İmam ve diğer sevdikleri de tayyarelerdedirler. Hatice Hanım'ın mezarını ise hava meydanının sağındaki tümsekte hazırlamışlardır. (Gündüz, 1926/2)

Aka Gündüz'ün bu hikâyesi, güçlü ve ideal kadın karakteri itibariyle önemlidir. Vatanın müdafaası yolunda hem bizzat çalışmış hem de onlarca evladını ve torununu şehit etmiş bir annenin vakur duruşu hikâyenin odağındadır. Vatanına hayırlı evlat yetiştiren anne modeli olarak sunulan Hatice Hanım, memleket için tayyareciliğin önemini de vurgular. İnsanların binmeye korktuğu uçağa binmek için can atmaktadır. Her ne kadar sağlığında bunu başaramamış olsa da, Gündüz'ün kurguladığı epik cenaze merasimiyle isteğine ulaşır. Hikâyenin bir diğer ilgi çeken özelliği Hatice Hanım'ın torununun nişanlısına bakışıdır. Hatice Hanım, torununun nişanlısının da pilot olmasını, eşine denk olmasını istemektedir. Hikâye üçüncü kişi ağzından anlatılmıştır.

4.1.2.17. İlk Uçuş

Cemil Sena'nın bu hikâyesi Vedat Bey ile Ferda Hanım adlı nişanlıların bir iddiasını konu edinir. İddiaya göre Vedat Bey tayyareye binecektir. Ne var ki kendisi otomobilde giderken bile baş dönmelerine maruz kalan birisidir. Kendisinin tayyareye bineceğine nişanlısının inancı yoktur. Vedat Bey azmeder. Sözünde durduğunu ve iddiayı kazandığını nişanlısına göstermek arzusundadır. Bu amaçla çeşitli antrenmanlarla uçuşa hazırlanır. Bir pilot arkadaşının kontrolündeki uçakla İstanbul üzerinde bir tur atmayı başarır ve iddiayı kazanır. (Sena, 1927)

Hikâyenin önemi, otomobil ve tren gibi vasıtalarla bile ürken bir insanın tayyareye binmesini konu edinmesidir. Bu sayede tayyareye karşı duyulan korkunun önüne geçmek amaçlanmıştır. Vedat karakteri, bu noktada bir dönüşüm yaşar. Eski ürkek halinden tayyareye binebilen cesur bir hale dönüşür. Bu durum, derginin yaratmak istediği insan prototipidir. Bu tür hikâyelerle bu durum estetize edilmiştir. Hikâyenin bir diğer önemli noktası Vedat Bey'in annesinin uçuş iddiasına verdiği tepkidir. Annesi, Vedat'a yerde yürümek dururken havalarda gezinmenin ne gereği olduğunu sorar. Ona göre havalarda gezinmek Hz. Süleyman ile boy ölçüşmek demektir ve bu kimsenin haddi olan bir davranış değildir. Bu sayede eski görüş verilmek istenmiş ve bu görüşün karşısına tayyareye sempati ile bakan yeni nesil yerleştirilmiştir.

4.1.2.18. Olacak Hikâye

Aka Gündüz'ün bu hikâyesi bir gelecek tahayyülü olarak kurgulanmıştır. Güzelköy adlı bir köy, ülkenin en çok tayyareci yetiştiren yeri olmuştur. Hikâye, bir kişinin bu durumdan duyduğu bıkkınlık ile başlar. Güzelköylü adı, tayyare ile ilgili her yerde geçer. Ülkedeki tayyare mekteplerinin baş müdürü, baş muallimi, baş pilotu hep Güzelköylü'dür. Anlatıcının karşısında bulunan karakter bu durumun nasıl bu hale geldiğini geçmişe dönerek, Güzelköy'ün 1928 yılındaki halini anlatır. O zamanlar köyden ziyade viraneye benzeyen bu yerin kaderi köylü bir pilot olan Şimşek Bey'in bir faaliyeti ile değişir. Şimşek Bey, ülkenin o dönemdeki yeni harflere geçmesini, cehalete karşı yürütülen savaşta önemli bir adım olarak görür. Bu amaçla köyüne bir katkısının olmasını ister. Bir tenekeciye gidip, yeni harfler şeklinde kalıplar kestirir ve bu kalıpları köy üzerinde yaptığı bir uçuşla köye bırakır. Gökten gelen alfabeği gören köylüden bir koca karı şöyle der: *"Ağalar! Kızlar! Kadınlar! Bunda bir hayır var. Madem kim bizim alfabemiz bize böyle gökten nazil oldu. Hepimize bunu bellemek farz olsun. Hadi birer besmele çekelim. Bakalım."* (Gündüz, 1928/5: 903) Bunun üzerine bu harfler üzerinde çalışan köylüye Şimşek Bey'de yeni sayıları da tayyare ile bırakır. Bir gün, arkasında rakamlar, önünde harfler olan kalıpları köye bırakan Şimşek Bey, bunlarla beraber bir de not bırakır. 'Bu harfleri soldan sağa doğru şekilde dizinizdir' bu not. Köylüler bunu yaparlar ve şu cümlenin oluştuğunu görürler: *"Türk Vatanı Milletten Tayyare Ve Tayyareci İster."* Şimşek Bey artık tayyaresiyle beraber küçük kitaplar, günlük gazeteler, dergiler de bırakmaya başlar köyüne. Bu sayede bilgilerini arttıran köylüler bir karar alırlar. *"...gözlerimizi bilgi nuruna açan bir Türk tayyarecisi oldu. Biz de şu dakikada and içelim, yemin edelim. Büyükler küçüklere vasiyet eyleyelim ki Türkiye içinde bir "Güzel köy" mevcut oldukça bütün güzel köylüler, nesilden nesile sırf Türk tayyarecilerine çalışacaklardır."* (Gündüz, 1928/5: 903)

'Olacak Hikâye' adı verilerek, hikâyede anlatılan durumun gerçekleşeceğine olan inancını gösterir Gündüz. Hikâyede geriye dönüş tekniğiyle anlatım kullanılır. Hikâye iki kişinin diyaloglarından oluşmaktadır. Hikâyenin esas bölümü Güzelköy'ün geçmişini anlatan karakterin konuşmasından oluşmaktadır. Anlatıda dikkat çeken çeşitli noktalar vardır. Yeni harflerin kabulü 1 Kasım 1928 tarihidir. Bu kabul 3 Kasım 1928 tarihinde *"Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkında Kanun"* ibaresiyle kanunlaşmıştır. (Özçelik, 2013: 398) Gündüz'ün hikayesi, derginin 15 Teşrinisani 1928 tarihli sayısında çıkar. Arada oldukça az bir zaman

dilimi vardır. Bu durum bize, yeni harflerin yaygınlaşmasında edebiyatın da bir rolü olduğunu göstermektedir. Gündüz'ün bu hikâyesi, bir nevi yeni harf propagandası özelliğini de taşımaktadır. Köylüler yeni harfleri öğrendikten sonra bilgi seviyeleri artmıştır. Bu bilgi onlarda millî bir bilinç uyandırmış ve ülkeye yardımları dokunmuştur. Metnin dikkat çeken bir diğer tarafı, yeni harflerin bir pilot tarafından havadan köye atılmasıdır. Bu sayede hem tayyarenin hayırlı bir işe vesile olması kurgulanmışken diğer taraftan da bu yeni harfler köylülerce gökten geldiği için kutsal sayılmıştır.

4.1.3. Aşk

Dergide yer alan hikâyelerde aşk, bir pilota duyulan yahut bir pilotun bir kadına duyduğu aşk olarak aktarılmıştır. Hemen her hikâyede havacılık ile ilgili bir bölüm vardır. Bu bakımdan hikâyelerdeki şahıslardan en az birisi mutlaka havacılık ile ilgilidir.

4.1.3.1. Tayyarecinin Ayşe

Server Ziya'nın *Tayyarecinin Ayşe* adlı hikâyesinde pilot Necmi'nin bir kasabada Ayşe adlı bir kıza aşık olması, kızın nişanlısının olduğunu öğrenmesinden sonra yaşadığı hayal kırıklığı işlenmiştir. Necmi, kasabanın adını alacak bağış uçağın pilotudur. Uçağı kasabaya getirir ve kasabada dolaşmaya çıkar. O sırada bir çeşme başında su dolduran birkaç kızı görür. Bunlardan biri Ayşe'dir. Ayşe de Necmi'den etkilenmiştir. Necmi kasabaya beraber geldiği yüzbaşısına bir kıza aşık olduğunu ve onunla evlenmek istediğini söyler; ancak kısa sürede kötü haber pilota ulaşır. Ayşe bir jandarma ile nişanlıdır. Bu sevda hikâyesi kasabada yayılır. Ayşe'nin de kulağına gelir. Necmi, tayyaresiyle kasabadan giderken hem onun hem de Ayşe'nin yüreği sızlamaktadır. Ayşe'nin nişanlısı da bir ay önce şehit olmuştur. O günden sonra Ayşe'nin adı Tayyarecinin Ayşe olarak kalmıştır. (Ziya, 1927/4)

Kavuşulmayan bir aşk hikâyesi olan '*Tayyarecinin Ayşe*'de dikkat çeken noktalardan birisi Anadolu kadınındaki özelliklerin yorumlanmasıdır. Necmi, Ayşe'yi çeşme başında ilk gördüğünde onunla konuşur. Ayşe'nin konuştuğu düzgün Türkçe karşısında şaşkınlığını gizleyemez. Necmi, yüzbaşısına aşık olduğunu anlatırken Ayşe'nin bu özelliğinden şu şekilde bahseder:

"-Etme Necmi, bu kız bu kadar güzel mi?"

-Çok.. Hem de pek çok... Yalnız, bizce, Anadolu kızlarının güzelliğini bozan bir şey vardır: şive pürüzleri.. Ayşe de o da yok, yüzbaşım. Bir İstanbul kızı kadar düzgün konuşuyor.” (Ziya, 1927/4: 7)

Anadolulu bir kız şahsında somutlaştırılan bu durum, Anadolu insanının yerel ağız özellikleriyle konuşmasına bir eleştiri sayılabilir.

4.1.3.2. Hakikatin Kırbacı

Sonu mutsuz biten bir başka aşk hikayesi yine Server Ziya imzalı *Hakikatin Kırbacı*'dır. Nevres, ülkenin ilk pilot muharriridir. Hem uçağıyla dolaşiyor, aynı zamanda gördüklerini, havada yaşadıklarını kağıda aktarıyordur. Bir gün gökyüzünden çektiği fotoğrafları banyoya vermek için bir fotoğraf stüdyosuna uğrar. Meral adlı kızı ilk defa orada görür. Kendisinden hoşlanır. Bunu Meral'e de söyler. Meral ise aynı duyguları beslememektedir. Meral'in gözü Nevres'in yanındaki kitaplara çarpar. Bunun üzerine Nevre bir kitabını Meral için "Hikayelerimin en incesine ve en kuvvetlisine can verecek olan güzel Meral'e" şeklinde imzalar. Yarım bir gülüşle bunu kabul eder genç kız. Meral fotoğrafları almak için izin ister. Gittiği yer uzak olmamasına rağmen bir saate yakın gelmez. Merak eden Nevres Meral'i fotoğrafçıda çalışan bir başka erkekle baş başa diz dize bulur. Bunun üzerine Nevres, ertesi gün tayyaresine atlar ve başka ufuklara gider. Meral için imzaladığı kitabın imzasını da 'Meral Hanım'a şeklinde soğuk bir ifadeye çevirmiştir. Bunu gören Meral'in yüzü solar. (Ziya, 1927/5)

Hakim bakış açısıyla anlatılan hikayede hayatı hülyaperstlik perdesi arkasından izleyen bir şahsın, hakikatin kırbacını her defasında hissetmesi üzerine vurgu yapılmıştır. Hayal ile gerçek zıtlığı iki karakter üzerinden verilmeye çalışılmıştır; ancak bu durum hikâyeye iyi yansıtılamamıştır. Biz karakterleri yazarın bize verdiği sınırlı bilgilerle tanırız. Özellikle Melal ile ilgili neredeyse hiçbir özellik üzerinde durulmamıştır. Bu bakımdan verilmek istenen hayal gerçek zıtlığı ve bu zıtlıkta galibin gerçek çıkması fikri hikâye içinde sunî kalmıştır.

4.1.3.3. Tayyarede İzdivaç

Tayyarede İzdivaç başlıklı hikâye Paris'te geçmektedir. Deloney isimli başarılı ve varlıklı bir pilot bir gece balosuna katılır. Bu balo için seçtiği kıyafetin göğsünde askerî melek yazmaktadır. Baloda bir kadınla tanışır. İki de dansı sevdiğinden uzun süre çarliston yaparlar. Kadının kıyafetinin de göğüs kısmında

tesadüfen askerî şeytan yazmaktadır. Bu ikili gayet iyi anlaşmışlardır. Kadın alkolün de etkisiyle sızar. Deloney'in ise sabah saat altıda Strazburg'a uçması gerekmektedir. Kadını o halde tek başına bırakamayacağı için onu da tayyareye alır ve beraber Strazburg'a doğru yola çıkarlar. Kadın tayyarede ayılır. Korku içerisinde. Deloney evvelki geceyi anımsatır. Kadın yaşlı annesinin kendisini merak edeceğini belirterek ağlamaya başlar. Deloney anneye şu telgrafi göndererek haber vermeyi ister: "*Bileriyo fabrikasının birinci pilotu ile nişanlandım. Istrazburg'a kadar tayyare ile bir gezinti, yaptık. Sıhhatteyim yarın akşam nişanım ile beraber seni ziyaret edeceğiz.*"(Sırrı, 1927: 17) İki genç o geceyi Strazburg'da geçirip ertesi gün Paris'e dönerler.

Bu hikâyede karşımıza tayyarenin ve tayyarecinin cazibesine kapılan bir kadın karakter çıkmaktadır. Aşk konulu hikayelerin genelinde de bu karakter görülür. Bu sayede tayyarenin prestij getirdiği vurgusu yapılır. Aynı zamanda tayyarecinin mesleğinden oldukça iyi para kazanması bu mesleğin özendirilmesine katkıda bulunmuştur. Pilot sadece meslek yaşantısında başarılı değildir. Sosyal hayatta da özgüveni yüksek, arkadaşları tarafından sevilen bir karakter olarak karşımıza çıkar. Bütün bunlar metnin üst katmanındaki anlatımın içinde yer alan öğelerdir.

4.1.3.4. Bulutlar Arasında

'*Bulutlar Arasında*' hikayesinde mektep öğrencisi bir genç kızın her sabah tesadüf ettiği havacıya beslediği sevgi konu edinilmiştir. Genç kız havacıyı bir gün bir kadınla beraber yürürken görür. Bu sebeple kalbindeki aşkı söndürmeye çalışır. Ders saatlerini değiştiren genç kız bu sayede havacıya denk gelmeyecektir. Ancak, bir tesadüf eseri havacıyla sinemada karşılaşır. Genç kızın aşkı canlanmıştır. İkinci kez sinemada denk gelirler ve yan yanadırlar. Beyaz perdede bir tayyare bulutların arasında görünmektedir. İkili konuşmaya başlar. Genç kız bulutlar arasında yapılacak bir seyahatin ne kadar hoş olabileceğini ifade eder. Bu sahne hakkında konuşurlarken Bedri, genç kızdaki hoşlandığını belirtmiştir. Kendisine hayat arkadaşı olmasını teklif eder. Kız bu duruma şaşırır. O, Bedri'nin evli olduğunu düşünmektedir. Bedri'ye durumu izah eder. Bedri de genç kızın kendisinin yanında gördüğü kadının kız kardeşi olduğunu söyler. Evlenme kararı alırlar. Beraber bir yolcu uçağına binerler ve İstanbul'a doğru hareket ederler. Genç kız bulutların üstünde mutludur. (Ziya, 1927/6)

Server Ziya'nın bu hikâyesinde genç kızın ikilemde kalması ve bu sürede yaşadığı psikolojik sıkıntı dikkat çekicidir. Genç kız bir yandan evli bir adamı sevmenin ahlakî buhranı, diğer yandan da kalbine söz geçirememenin acizliğini yaşar. Genç kızın yaşadığı bu sıkıntılı süreç iç monolog tekniğiyle verilir: “*Artık genç yüzbaşının evde yalnız başına bıraktığı karısını düşünemiyorum. İçimde çetin bir mücadele var. Bir ses: “Mesut bir yuvayı bozacaksın” diyor. Daha kuvvetli bir ses “sevmek ve seilmekten başka bir şey düşünme” diye haykırıyor. Yavaş yavaş bu ikinci sesin tesirine kendimi teslim etmeye başladığımı hissediyorum.*” (Ziya, 1927/6:17) Bu hikâyede de havacının çekiciliği söz konusudur.

4.1.3.5. Çing Çang

Çing Çang başlıklı hikâyede küçük bir çocuk süt taşıırken bir krizantem perisi görür. Peri ondan süt ister. Çocuk da çok güzel olan bu periye sütünden verir. Peri çocuğun ne kadar iyi kalpli olduğunu söyler. Onu ileride Japon imparator ailesine karışmış olarak göreceğini söyler. Bunun için mikadonun kızını uçurması gerektiğini de ekler ve ortadan kaybolur. Yıllar geçer ve Çing Çang Japonya'nın en ünlü piyanistlerinden olur. Bir gün onu saraya konser vermeye davet ederler. Konser esnasında Çing Çang'ın gözü mikadonun kızına ilişir. Aklına perinin sözü gelir. Onu nasıl uçuracağını düşünür. Çaldığı melodiler eşliğinde beraber havalandıklarını hayal eder. Bu esnada krizantem perisi Çing Çang'ın kulağına, “ruhlarınızın uçuşması kafi” der. Mikadonun kızıyla evlenirler. (Ziya, 1927/7)

Server Ziya'nın bu hikâyesi dergideki hikayeleri arasında en farklı olanıdır. Hikâyeye bir masal havası hakimdir.

4.1.3.6. Bir Sene-i Devriye

Server Ziya imzalı bir başka hikaye *Bir Sene-i Devriye* başlığını taşır. Tayyareci Enver ile Hatice evlidir. Evliliklerinin beşinci yılını kutlamak üzere sevdikleriyle bir araya gelmişlerdir. Sohbet sırasında Hatice'nin küçükken yaşadığı bir ağaca çıkma olayı anlatılır. Hala Hanım, Enver'e daldan dala konan bu kızı nasıl avladığını sorar. Enver ise onu avlamadığını, Nesrin'in kendisini tuzağa düşürdüğünü söyler. Nesrin buna karşı çıkar. Delil olarak da Enver'in gençlik yıllarında kendisine yazdığı bir şiiri okur. Enver bu şiirin hala duruyor olmasına şaşırır. Sohbet devam edip gider. (Ziya, 1927/8)

Hikâyede üzerinde durulması gereken iki nokta vardır. Bunlardan birisi Enver Bey'in, Hatice'nin 'bir tayyarecinin eğlencesi havalarda olmalı' sözüne karşı verdiği cevaptır. Enver Bey bu cevapta şunu söyler: “*Ne zaman milletimizin iktisadî kudreti inkişaf eder ve otomobiller gibi, şahsa ait tayyarelerimiz olursa o vakit hepinize havada bir ziyafet vermek borcum olsun.*” (Ziya 1927/8: 84) Bu cevap Enver Bey'in memleketinin kalkınmasını arzu eden bir pilot olduğunu göstermektedir. Hikâyedeki ikinci dikkat çeken nokta ise, Hatice'nin kocasının mesleğinden dolayı havacılığı sevmesidir. Onun, ayrıca, hikâyenin sonunda Enver Bey'in hatırlamadığı bir şiiri saklaması ve ortaya çıkarması duygusal yönünü ortaya koymaktadır. Bu sürpriz karşısında şaşırان Enver Bey çocuğuna kadınlarla uğraşmanın havalarda uğraşmaktan çok daha müşkül olduğunu söyler.

4.1.3.7. Bulutlara Karışınca

Altında her hangi bir imza bulunmayan *Bulutlara Karışınca* adlı hikâyede bir kıskançlık olayı anlatılır. Bedi bey pilottur. Şehnaz Hanım'a ilgi duymaktadır. Şehnaz Hanım ise aşkı manasız bir şey olarak görmektedir. Bedi Bey kendisine hislerini açınca, Şehnaz Hanım onu küçümser. Düşman tayyareleri karşısında soğukkanlılığından ödün vermeyen bir pilot olarak bir çift nazara kalbini bağlamasını saçma bulur. Ona kalbin kontrol edilmesinin kolay olduğunu söyler. Cezbedici bakışlara karşı alakasız bir tavır takınılması gerektiğini belirtir. Bedi Bey'e bir nevi aşk dersi verir. Bir gün Şehnaz Hanım'a Bedi Bey'in Rikkat adlı bir kadınla nişanlandığı haberi gelir. Bu haber üzerine gizli bir kıskançlık yaşar. Bu durumu kendisine yediremez. Bedi Bey ile konuşmak üzere onun yanına gider. Kendisine olan alakasını hatırlatır. Bedi Bey ise bu alakanın gelip geçtiğini belirtir. Şehnaz Hanım'dan aldığı aşk dersi sayesinde başka âlemlerin kendisini unutturduğunu söyler. Rikkat Hanım ile bir tayyare yolculuğu planladıklarını ekler. Hikâyenin sonunda Şehnaz Hanım tayyarede bulutlara karışan çiftin arkasından kıskançlıkla bakıp kalmıştır.

Hikâyede karşılıksız bir aşka tutulmaktan kurtulmanın önemi üzerinde durulmuştur. Bedi Bey de kısa sürede bu hali üzerinden atmış ve kendisini seven başka bir kadın bulmuştur. Bedi Bey mesleği sebebiyle kıskanılacak bir pozisyonda sunulmuştur. Şehnaz Hanım'ın onu kıskanmasının sebebi kadınlık gururu olduğu kadar, pilotluk mesleğinin karizmasıdır da. Şehnaz Hanım'ın Bedi Bey ile beraber kaybettiği şey bu karizmadır. Bu karizmanın başka bir kadının hayatına girmesi onun esas kıskançlık sebebidir. Hikayedeki bir başka önemli

nokta Bedi Bey'in meslek hayatı ile aşk hayatı arasında kurduğu ayrımdır. Savaş alanlarında korkusuzca düşman tayyarelerine saldıran Bedi Bey, aşk hayatında ise daha farklı bir karakterdedir.

4.1.3.8. Kim Kârlı

Hikmet Şevki imzalı *Kim Kârlı* adlı hikâye ise dergideki diğer aşk hikâyelerinden biraz farklıdır. Bu hikâyenin aşkta kazanan tarafları tayyareciler değildir. Hikâye, 'kumarda kaybeden aşkta kazanır' sözü üzerine bina edilmiştir. Olay bir poker masasında geçmektedir. Lemi Sahir, Mübeccel, genç bir tayyareci ile bu tayyarecinin Nami adındaki pilot arkadaşı masadadırlar. Lemi Sahir ile Mübeccel birbirlerini sevmektedirler. Adı verilmeyen genç tayyareci de Mübeccel'i platonik olarak sevmektedir. İlerleyen saatlerde iki havacı gittikçe kazanmakta, Lemi Sahir ile Mübeccel ise kaybetmektedirler. Yazar gecenin sonunda masadan Mübeccel'in aşkını kazanmış olarak ayrılan Lemi Sahir'e atıfta bulunarak kimin kârlı çıktığının cevabını verir. (Şevki, 1928) Hikâyenin temel meselesi manevî kazancın maddî kazançtan üstün olduğu önermesidir.

4.1.3.9. Ölümden Korkarken

Trajik sonlu bir aşk hikâyesi olan *Ölümden Korkarken*'de bir pilot ile Cavidan adlı kızın aşkı anlatılmaktadır. Genç pilot sahil üzerinden geçerken bir denizkızı gibi olduğunu söylediği Cavidan'ın havadan görmüştür. Onu görünce sahil üzerindeki turunu uzatmıştır. Ertesi gün de onu görme amacıyla aynı noktaya gelmiş ve görünce mutlu olmuştur. Üçüncü gün Cavidan'ı süt içerken yakalamıştır. Cavidan'ın kendisine elindeki bardağı ikram eder gibi uzatması hoşuna gitmiştir. Ani bir pike hareketi sonucu uçağıyla beraber yere çakılmıştır. Gözlerini açtığında başucunda havadan gördüğü deniz kızını bulur. Cavidan kazadan sonra pilotu doktorun izniyle kendi evlerinde istirahata almıştır. Kızın babası da pilotun uyanmasına sevinmiştir. Genç çift birbirlerine olan sevgilerini geçen zamanla beraber açıklamışlardır, pilot Cavidan'a evlenme teklifi etmiştir. Cavidan'ın tek bir şartı vardır bu teklifi kabul için. O da genç pilotun mesleğini bırakmasıdır. Cavidan, pilotların erken yaşta kaza sonucu öldükleri inancındadır. Yaşadıkları olay da bu düşüncesini pekiştirmiştir. Pilot ise bu şarta yanaşmamaktadır; ancak Cavidan'ı ikna edememiştir. Bir gün konak çığlıklarla yankılanır. Heyecanla bu telaşın sebebinin arayan pilot, Cavidan'ın sabah yüzerken boğulduğunu ve öldüğün öğrenir. (Şerif, 1928)

Hikâyede pilotluğun tehlikelerinin korkulmaması gereken bir seviyede olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Cavidan'ın denizde boğularak ölmesi, havaların denizden daha az tehlikeli olduğu fikrini pekiştirmek üzere yaratılmış bir sahnedir. Metinde kapalı olarak ölümün insanı her yerde yakalayabileceği fikri de mevcuttur.

4.1.3.10. Bağ Bozumu

Aka Gündüz'ün *Bağ Bozumu* hikâyesinde evlenme işini erteleyen bir pilotun yaptığı gelecek planlarının boşa çıkması anlatılmıştır. Tayyareci Kanat Bey, Ankara'da bir bağ evinde yaşamaktadır. Buradaki tanıdıkları oldukça çekici hanımlardır. Kanat Bey de bu hanımlardan birisiyle evlenmek niyetindedir; ancak eş olarak kimi seçeceği konusunda kararsızdır. Emine Esmer Hanım, Güler Hanım, Nazlı Hanım ilk etapta aklında olan eş adaylarıdır. Bunların yanında ayrıca ateşli bir dul olarak tanıtılan Pesent Hanım, Nazende Hanım ve arkeoloji tetkikatı için ülkeye gelen Madam Anna Darken de genç tayyareci Kanat Bey'in aklındadırlar. İş amaçlı Diyarbakır'a gitmesi gereken Kanat Bey, karar vermek için acele etmeye gerek olmadığını düşünür. Görevden dönüşte kararını verecektir. Diyarbakır'daki görevi uzadıkça uzar ve iki sene sürer. Kendisine iki ay izin verilir. Bu arada o Ankara'ya döner ve evlenme kararını vermek ister; Emine Esmer, Güler ve Nazlı Hanımların isimlerini birer kağıda yazıp kura çekecektir ve çıkan isimle evlenecektir; ancak karşılaştığı manzara şudur: Emine Esmer Hanım İzmirli bir tüccarla, Güler Hanım İltifat Beyle, Nazlı Hanım sefaret katiplerinden Eftalettin Mekremet Beyle evlenmişlerdir. Pesent Hanım kocasıyla barışmış, Nazende Hanım azan siyatiği için Bursa kaplıcalarına gitmiş, Madam Anna Darken kanalizasyon şirketi müdürü Mösyö Drakmorla beraber yaşamaya başlamıştır. Knaat Bey bağ bozumunu denk geldiğini belirtip gerisin geri Diyarbakır'a dönmüştür. (Gündüz, 1929/4)

Hikâyede bir sosyal eleştiri mevcuttur. Evlilik meselesini ertelemenin hayırlı sonuçlar çıkarmadığı Kanat Bey üzerinden anlatılmıştır. Ayrıca havaî gönüllü olmanın da zararı söz konusudur. Etrafındaki her kadının farklı farklı yönlerine aşık olan bir adamın yaşadığı sıkıntı dile getirilmiştir. Eş seçimi konusunda özenli hareket edilmesi gerektiği mesajı verilmek istenmiştir. Kanat Bey'in kura usulü eş seçmesi, evliliğin şansa bırakılmayacak bir mesele olduğu fikrini okurlara iletme üzere kurgulanmış bir sahnedir. Hikâyede dikkat çeken bir diğer nokta ise yaşları biraz daha fazla olan üç hanıma bakıştır. Kanat Bey, bu üç hanım için şunları düşünür: "*Pesent ve Nazende Hanım Efendiler, Madam Anna*

Darkene gelince, evleninceye kadar geçecek bir zaman vardır. Bu zaman içinde onlar için kuraya, falan, mantufara lüzum yoktu. Onlar geçici mevsim kuşlarına benzerdi, her birini bir müddet kafese koymaktan başka yapacak iş yoktu.” (Gündüz, 1929/4: 994) Bu üç hanım gönül eğlendirilecek insanlar olarak görülmektedir. Kısacası yazar, bir erkeğin gerek kadınlara bakışı ve gerek evliliğe olan bakışı konusundaki olumsuz eleştirilerini tayyareci Kanat Bey üzerinden vermiştir. Bu hikâyedeki pilot karakter özelliklerine imrenilecek bir karakter olarak sunulmamıştır. Kanat Bey’in pilot olarak tanıtılmasının da hikâye üzerinde hiçbir tesiri yoktur. Başka bir mesleği icra etmesi hikâyenin esasını sarsmamaktadır.

4.1.3.11. Ölümünden Hayata

Aka Gündüz’ün *Ölümünden Hayata* adlı hikâyesi dergide tefrika olarak yayınlanmıştır. Üç sayı süren bu tefrikada bir pilotun niçin bu mesleği seçtiği anlatılmıştır. Ekrem önceleri Havaf Tramvaylar Türk Anonim Şirketi merkez bürosunda takibi muamelat şefliğinde çalışmaktadır. Rahat bir mesleği vardır. Bir gün müdürü tarafından ihaleye katılması için bir tayyare ile Ankara’ya gitmesi gerektiği Ekrem Bey’e bildirilir. Ekrem Bey, tayyareden korkmaktadır. Daha önce uçuş deneyimi olmamıştır. Ekrem istemeye istemeye bu durumu kabul eder. Uçağa binen Ekrem uçuşun üzerinde yarattığı fiziksel tesirlerden şikayetçi olmaktadır. Pilota daha temkinli gitmesini söyler ve pilotu tehdit eder. Pilot bu tehdit üzerine tayyareyi bir sağa bir sola yatıra yatıra kullanır. Yüreği ağzına gelen Ekrem Bey yere indiğinde pilota saldırmak için hareket ettiği vakit, onun bir genç kız olduğunu görür. Oldukça şaşırır. Üstelik bu kız Ekrem Bey’in daha önceden bir toplantıda görüp hoşlandığı ancak açılmadığı kızdır. Yumuşayan Ekrem işini bitirdikten sonra tekrar bu kızla geri dönecektir. Beraber bir yemek yerler. Bu yemekte Ekrem Bey, hislerini açıklar. Kızın teklifi kabul için bir şartı vardır. O da Ekrem Bey’in de tayyareci olması. Ekrem Bey’in sevgisi korkusundan üstün çıkar ve bu şartı kabul eder. Pilot olan Ekrem Bey mevcut işinden istifa ederek eşiyile beraber aynı tayyarede pilotluk yapmaya başlar. (Gündüz, 1929/5), (Gündüz, 1929/6), (Gündüz, 1929/7).

Hikâyenin önemli yanlarından birisi bir genç kızın pilot olmasıdır. Dergide çıkan çeşitli yazılarda da Türk kızlarının havacılıkla ilgilenmeleri gerektiği dile getirilmiştir. Bu metin, bu yazıların edebî formda bir yansımasıdır. Bu sayede tayyarenin korkulacak bir vasıta olmadığı, genç bir kızın bu aletle akrobatik

hareketler bile yapabileceği gösterilir. Bu bakımdan havacılığın teşvik edildiği söylenebilir. Hikâyede erkek karakter tayyareden korkmakta onun karşısında bayan karakter ise uçaktan korkmamaktadır. Genç kızın bir başka özelliği ise Ekrem'in pilot olma kararını vermesinden sonraki ekonomik yapıları ile ilgili yaptığı değerlendirmelerdir. Romantik bir hayalin heyecanı ile bu işe başlamak istemeyen genç kız, birikmiş paralarına bakarak bu paranın Ekrem'in öğrencilik süresince kendilerine yeteceğine karar verir Bu bakımdan hikayedeki genç kızın toparlayıcı bir yönü de vardır. Hikâyede bir başka önemli nokta ise Ekrem'in pilotluktan evvel çalıştığı şirket ile ilgilidir. Ekrem Bey bu şirketteki maddî rahatından bahsederken gayr-i müslim meslektaşlarının yaptıklarından şu şekilde bahsetmektedir: *“Ama içimizde bir takım ermeni, rum, firenkmemurlar vardır ki pek insafsız, merhametsiz adamlardı, zavallı şirketin menfaatini hiç düşünmeden her altı ayda bir ellişer yüzer lira zam alırlardı. Türk memurları gibi yemezler içmezler takımından değillerdi, başkasının hesabına feragat savurup fakrüddeme uğramaktansa süslü püslü apartmanlarda oturup Bordo şarabıyla dana filetosu yemesini pek severlerdi.”* (Gündüz, 1929/5: 1010) Hikâyenin bir başka yerinde kendisine tayyare ile Ankara'ya gitme emri verilmesi ve ısrarı üzerine Ekrem Bey'in ağzından şu sözler çıkar: *“Siz maişet ve hayat derdinin ne olduğunu bilirsiniz ve ecnebi şirketinde Türk memurunun ne demek olduğunu işittiniz, gördünüz mü?”* (Gündüz, 1929/5: 1010) Bu ifadelerden anlaşılıyor ki yazar memleketteki yabancı şirketlerde gayr-i müslimlerin daha rahat şartlarda çalıştığını ve Türklerin ise daha sıkıntılı olduğunu dile getiriyor.

4.1.3.12. Şehit

Server Ziya imzalı *Şehit* hikâyesinde Leyla Hanım'ın rüyasına şehit eşinin girmesi anlatılır. Pilot olan Leyla Hanım'ın eşi beraber geçirdikleri son gecenin güzel hatıralarını Leyla'ya söylemektedir. Arızalanan uçağının kazaya uğraması sonucu şehit olan eş, Leyla'ya şöyle seslenir: *“Leylâ, yavrum! Hayatta ilk sevdiğin erkek grup ederken, gam yeme, gözlerinin yıldızları ruhuma bir damla karanlığın bile yayılmasına mani oldu. Yıldızlarının ışığı grup manzarasına bir tulû aydınlığı verdi. Kirpiklerin artık kurusun, Leyla!”* (Ziya, 1929/1: 981) Rüyadan uyanan Leyla'nın gözleri yaşlıdır. Hikâyenin önemli noktası şehit eşinin metanetini koruması gerektiği mesajıdır.

4.1.3.13. Yörük Kızı

Server Ziya'nın bu hikâyesi iki farklı hayatın bir araya gelmesi ile oluşturulmuştur. İki pilot yaşadıkları bir arıza nedeniyle İzmir'e inmek zorunda kalırlar. Burada Hüseyin ve Elif adlı iki genç ile tanışır. Elif ve Hüseyin birbirlerini sevmektedirler. Gençler bu pilotları kaldıkları yörük çadırında misafir ederler. Yaklaşık bir ay sonra pilot, iki gence İzmir'de rastlar. Gençler sıkıntılıdır. Elif'in annesi, kızının Hüseyinler beraber olmasını istemez. O, kızını para karşılığında bir başkasıyla evlendirmeyi düşünür. Bunun üzerine kız mahkemeye başvurur. Elif, pilottan kendilerine yardım etmesini ister. Pilot, bu teklifi kabul eder. Mahkeme Elif ve Hüseyin lehinde biter ve iki sevgilinin önünde herhangi bir engel kalmaz. Elif, pilota minnettardır. (Ziya, 1927/9)

Hikayede iki gencin aşkı ile beraber pilotun fonksiyonu da önemlidir. Mahkemede Elif, babasından kalan malları, hayvanları bile istemediğini, sadece Hüseyin'i istediğini belirtmiştir.

4.1.3.14. İlk Buse

Hikmet Şevki imzalı *İlk Buse* hikâyesi yazarı tarafından öykünün başına bir not eklenerek Münir Hayri'ye ithaf edilmiştir. Hikâye, Nerminle Şekip arasındaki aşk üzerinedir. Nermin, Maltepe'nin en güzel kızıdır. Güzelliğinin yanında da oldukça mağrur bir insandır. Etrafında bir sürü erkek olmasına rağmen Nermin, bunların hiçbirisiyle ilgilenmez. Nermin, onların aşkı bir oyuncak zannettiklerini belirtir. Nermin'in evlenmek istediği erkek, kendisine bugüne kadar görmüş olduğu hayattan başka bir âlem sunan bir erkek olmalıdır. Şekip bir tayyare pilotudur. Şekip, bir gün Nermin'i tayyareye bindirip bir İstanbul turu attırır. Bu sırada tayyarenin bozuluyor olduğunu Nermin'e söyler. Korkan Nermin, Şekip'e iyice sokulu. Bu durumu fırsat bilen Şekip, Nermin'iöper. Nermin de kendisine başka bir âlem tattıran bu adam ile evlenmeyi kabul eder. Hikâyenin sonunda yıllar sonraya gidilir. Nermin ile Şekip'in bir oğlu olmuştur. (Şevki, 1927/3)

Hakim bakış açısıyla yazılan hikaye İstanbul'da, Maltepe'de geçmektedir. Bu hikâyedeki Nermin karakterine benzer bir karakter Halide Nusret'in 'Başak' adlı hikâyesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu karakter de evlenmeye yanaşmıyordu.

Onun da kalbini bir tayyare pilotu çalmıştır. Bu hikâyedeki kadın karakter de evliliğe yanaşmamasına rağmen bir pilota meyletmiştir.

4.1.3.15. Mim-Cim-Kaf

Aka Gündüz'ün bu hikâyesi bir avcı tayyaresi pilotu ile eşinin tanışma anısını konu edinir. Birinci kişi ağzından yazılan hikâyede Aka Gündüz'ün kendisi de rol almaktadır. Gündüz, bir av dönüşü balkonu tayyare şeklinde olan bir balkon görür. İlgisini çeker. O sırada kendisini gören ev sahipleri kendisini tanırlar ve evlerine çağırırlar. Cim ismindeki adam tayyare grup kumandanıdır. Cim adlı kadınla evlidir ve Kaf adlı bir çocukları vardır. Gündüz'ün balkonu uçak şeklinde olmasının nedenini sorar ve hikâye kesik geriye dönüşlerle evli çiftin tanışma hatırası olarak gelişir. Cim'in uçağı düşmüş ve şu anki eşi ve ailesi tayyare enkazından Cim'i kurtarmışlardır. Cim, kendisini kurtaranların evinde altmış sekiz gün yatar vaziyette tedavi görmüştür. Bu arada iki genç birbirlerinden etkilenirler. Evlenme kararı alırlar. Evlenme kararı alırlar. Balkonun tayyare şeklinde olması da o günün hatırası olarak tasarlanmıştır. İki sevgiliyi birleştiren tayyare kazası olmuştur. (Gündüz, 1927/2)

Hikâyede anlatım tekniği olarak geriye dönüşlere yer verilmiş ve hikâye zamanı genişletilmiştir. Hikâyedeki önemli bir nokta da tayyare korkusuna karşı evli çiftin verdiği tepkidir. Gündüz'ün tayyareye binmeye korktuğunu söylemesi üzerine karı-koca kahkahalara boğulurlar. Özellikle daha önce tayyare kazasına uğramış bir insanın bu durumu gülünç bulması tayyareye bakışı etkileme amaçlarıdır.

4.1.3.16. Müthiş Bir İntikam

Aka Gündüz'ün bu hikâyesi, Yıldırım Ahmet, Şair ve Ahmet'in nişanlısı Seher'in başından geçen bir macerayı anlatır. Hikâye, Yıldırım Ahmet'in Şairi dövdüğü bir bölüm ile başlar. Ahmet, pilottur. Dünya Savaşı'nda esir olup Çin'e götürülür. Şair, Ahmet'in oradan beraberinde getirdiği maymundur. Her yerde onun yanındadır. Uçuş da dahi yan koltuğa oturur. Ahmet'in Şair'i dövme sebebi öykü ilerledikçe anlaşılır. Şair, Ahmet'in bir uçak görevinden indikten sonra tayyareyi çalıştırmış ve pistte koşturur. Benzin bitmesi sonucu motor durur, ancak Şair, Ahmet'ten feci bir dayak yer. Seher'in gözü önünde gerçekleşen bu olay Şair'in gururunu kırar. Bir gün Ahmet ile Seher bir tayyare gezisi yapmak arzusu

ile yarım saat havada dolaşır. İndiklerinde Ahmet uçaktan çıkar. Tam o esnada Şair, tayyarenin kaptan bölümüne geçer ve uçağı uçurur. Seher çığılıklar içindedir ancak artık havalanmışlardır. Bin metreden yere doğru çakılırlar. Patlama olur ve Ahmet'in kucağına uçağın madenî parçalardan biri gelir. Hikâyenin bu noktasında Şair'in ikinci uçak kaçırma teşebbüsünün Ahmet'in bir rüyası olduğunu görürüz. Seher, uyku sersemi Ahmet'e babasının bütün düğün tedariklerini bitirdiğini söylemiştir. (Gündüz, 1927/3)

Hâkim bakış açısıyla anlatılan öyküde geriye dönüşlerle öykü zamanı genişletilmiştir.

4.1.3.17. Herkesten Uzak

Hikmet Şevki'nin bu öyküsünde mağrur bir kız olan Necla ile sessiz bir tayyareci olan Ratib'in aşkları işlenir. Necla'nın güzelliğı karşısında onlarca erkeğın kalpleri titremesine rağmen içlerinden onu etkileyen çıkmaz. Ratib ise Necla'ya ilk olarak çok ehemmiyet vermez. Bu duruşu Necla'yı oldukça etkiler. Bir gün Necla, Ratib ile beraber tayyareye binmek ister. Bu teklifi kabul eden Ratib, herkesten uzakta olmanın verdiği mutluluğı ve huzuru Necla'ya tattırır ve onu orada dudaklarından öper. Çift daha sonra evlenmiş ve balaylarını da herkesten uzakta yapmaya karar vermişlerdir. (Şevki, 1927/4)

Dergide aşk konusunu işleyen hikâyelerde genel olarak karşımıza çıkan bir kız profili vardır: Güzelliğıyle erkekleri etkileyen ama herhangi bir erkekten etkilenmeyen genç kız. Hikâyelere genel olarak bakıldığında bu kızı etkileyen erkeğın, kalabalık içinde farklı olan ve kıza aşırı ilgi göstermeyen kişiler olduğu dikkat çekmektedir. Bunlar pilotlardır. Bu sayede bu mesleğı icra edenlerin kalabalık içerisinde farklı bir yeri olduğu vurgulanmıştır. Bu hikâyede de durum aynıdır: çekici kıza karşı kayıtsız kalan bir pilot. Bu ilgisizliğı ilgi çekici bulan genç kız, sonunda ikisinin kavuşması. Hikâyeye, hâkim bakış açısıyla anlatılmıştır. Hikâyedeki bir diğer dikkat çeken nokta ise tayyare ile ilgilidir. Ratib iki günlük bir tayyare seyahatine çıkacaktır. Bu noktada kendisini bir dahagöremeyeceğı korkusuyla endişelenen Necla'ya, tayyarenin zaman mefhumunu kırdığını söylemiştir.

4.1.3.18. Bir Sevgiliden Mektup-Bir Rasıdın Defterinden-

Server Ziya'nın bu hikâyesi, uçuşa giden bir tayyarecinin tam o anda sevgilisinden aldığı bir mektubu konu edinir. Tayyarecinin mektubu yerrde okumak için vakti yoktur. Bu sebeple mektubu havalandıktan sonra okur. Mektup, tayyarecinin sevdiği kızdaki gelmiştir. Genç kız bu mektubunda, tayyareciye olan sevgisini dile getirir. Tayyareci, genç kıza uzun zamandır sevmektedir; ancak genç kız bu hislere aynı hisler karşılık vermemiştir. Bu mektup ile genç kız, duygularının değiştiğini ve kendisinin de tayyareciyi sevdiğini belirtir. Mektup okunurken uçuş devam eder. Tayyareci bir an evvel yere inmek ister. Yere indikleri an da hemen kalem kağıda koşarak mektuba cevap yazmaya koyulur. (Ziya, 1927/10)

Hikâye, kahramanın ağzından anlatılmıştır. Mektup okunurken uçuş devam etmekte olduğundan hem mektuptaki romantizm hem de havada olmanın verdiği ferahlık hissi hikâyeye hakimdir. Bu hikâyedeki önemli nokta, diğer hikâyelerde de görülebildiği üzere, genç kızın erkeklere bakışıdır. Genç kız, duygusal anlamdaki güvenini yitirmiştir. Bu amaçla onlardan uzaklaşmış bir haldedir. Onun bu halini değişime uğratan bir tayyarecidir. Bu da, tayyareci karakterin güven verici olması ile ilgilidir.

4.1.4. Çeşitli Konular

Dergide yukarıda bahsettiğimiz konuların dışında kalan ve gerek havacılık ile ilgili gerekse farklı konularla ilgili hikâyelerde yer almaktadır. Bu hikâyeleri ayrı ayrı başlıklar altında toplamak imkanı olmadığından yukarıda bahsettiğimiz konuların dışında kalanları çeşitli konular başlığı altında sunmayı uygun gördük.

4.1.4.1. Meşhur Tayyare Şairi

Aka Gündüz'ün mizahî bir hikâyesi olan *Meşhur Tayyare Şairi*, tayyare ile alakası olmayan ancak yazdığı tayyare şiirleriyle ün kazanmış bir şairin başından geçenleri anlatmaktadır. Gündüz hikâyeyi birinci kişi bakış açısıyla anlatır. Anlatıcının da yazar olduğu sezilmektedir. Anlatıcımıza bir gün bir edebiyat kethüdası heyecanla gelip Hazine-i Karun değerinde bir şair bulduğunu söyler. Bu şairin tayyare ile ilgili çok güzel şiirleri olduğunu belirtir ve kendisini ülkeye tanıtmaya görevini üstlendiğini belirtir. Bu göreve anlatıcıyı da ortak eder ve kısa sürede bu şair büyük bir üne kazanır. Kendisine Ayestefenos'ta bir ödül verilmek

üzere bir gece tertip edilir. Tayyare şairi bey, anlatıcı ve edebiyat kethüdası bir arabayla yola çıkarlar. Meydana yaklaştıklarında meşhur tayyare şairi leyleklerin ve akbaların bulunduğu tarafa bakar ve bunların ne güzel olduğunu söyler. Bu kuşların insanlardan ürkmemesini de hayretle karşılar. Hikâyenin diğer iki kişisi aynı yöne baktıkları zaman meşhur tayyare şairinin leylek ve akbaba sandığı şeylerin avcı tayyareleri olduğunu görürler. Kendisini ikna için uğraşırlar ve bu durumdan asla söz etmemesini isterler. Meşhur tayyare şairi bu durumun kendi kabahati olmadığını, kendisine bir anda üne kavuşturanların anlatıcı ile edebiyat kethüdası olduğunu söyler. Kendisinin yazdığı tayyare şiirleri ise sevdiği bir kız olan Tayyare Hanım'a yazdığı şiirlerdir. (Gündüz, 1927/4)

4.1.4.2. Oğlum İle Babasının Hastalıkları

Ahmet Rasim'in bu hikâyesi bir büyükbaba ve torunun sevgisini konu edinir. Rasim, ben anlatıcı olarak başladığı hikâyede tanıdığı eski dostlarından birisinin torunu ile olan samimi muhabbetlerini anlatır. Büyükbaba, torunu doğduktan beri ona oğlum dediği için torun büyükbabasına oğlum demekte, büyükbabada torununa büyükbaba diye seslenmektedir. Torun bir gün tayyare oyuncağı ister. Büyükbaba torunun bu isteğini yerine getirmez. Bu noktada önemli olan büyükbabanın torunun isteğini reddetme sebebidir. O, torununun tayyarecilik hissiyatını alevlendirmek istememektedir. Bunun üzerine torun hastalanır. Torun, bir diğer isteği ise yaptıkları bir hayvanat bahçesi ziyareti sırasında belirtir. Devekuşu görmek isteyen çocuğu büyükbabası develere götürür; ancak torun bunları kanatsız ve şişman oldukları için sevmez. Bu noktada dikkat çeken şey ise torunun ikinci isteğinde de havacılığa ait bir unsurun bulunmasıdır. Bunu develeri gördükten sonra onları kanatları olmadığı için istememesinden anlamaktayız. (Rasim, 1927/1)

4.1.4.3. Bir Macera

Osman Cemal imzalı bu hikâye mizahî yönü ağır basan bir anlatıdır. İstanbul'un sesi güzellerinden Hafız Veyselkarani, Beyoğlu'ndaki hanendelik vazifesinden evine dönerken içinden geldiği için Süleymaniye Cami'sinin minaresine çıkıp yanık bir sabah ezanı okur. Hafız ezanı bitirip minareden ineceği sırada bir gürültü kopar. Aksaray istikametinden oldukça alçaktan gelen bir tayyare Hafız'a doğru yaklaşır. Şerefeye sürünüp geçen tayyarenin tekerleklerine yapışan Hafız havalanır. Kollarının dermanı bittiği anda tekrar karaya ayak

basmıştır. Galata Kulesi'nin tepesindedir. Tayyare kuleye yakın geçerken kendisini bırakır. On dakika sonra iki polis Hafız Efendi'yi Galata Kulesi'nin tepesinden alıp karakola götürmüşler ve orada ne işi olduğunu sorarlar. Hafız Efendi, ezanı kulenin tepesinde okumuştur. Alkol ve esrarın etkisiyle sarhoş olduğu anlaşılan Hafız, Süleymaniye yerine Galata Kulesi'ne çıkmış ve orada ezanı okumuştur. Tayyare ile ilgili yaşadığını sandığı şey ise esrarın etkisidir. (Cemal, 1929)

4.1.4.4. Halamın Kızları

Fantezi üst başlığıyla yayımlanan bu hikaye yarım kalmıştır. Devamı ve hitamı gelecek nüshadadır ibaresi olduğu halde derginin bir sonraki sayısında bu hikâye ile ilgili herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Hikâye bu yarım kalmış haliyle bir mektuptan oluşmaktadır. Mektup yazan kişinin halasının kızlarıyla ilişkisi ve halasının yanındaki eğlenceli hayatı üzerine yazılmış bir mektup hikâyenin metnidir.

4.1.4.5. Sarhoş Tayyare

Bu hikâyede imzası bulunan isim Vala Nurettin'dir. Hikâye başlığı altına yazan kısmında Va-Nu yazmaktadır. Vala Nurettin bu hikâyeyi yazmamış İngilizce'den nakletmiştir. Hikayenin sonunda da Nakli: Va-Nu ibaresi bulunmaktadır. Hikayenin adının yanında ise şu ibare bulunmaktadır: “En son yazılan Amerikan hikayelerinden”

Hikâye basitçe bir tayyare macerasıdır. Amerika'da içki kaçakçılarını yakalamak üzere pilot Cim Andersen ile Miss Mollie Şivazi görevlendirilir. Bu iki kişi tayyarede görevde bulunurlarken kadın karakter koynundan yassı bir şişe çıkarır. Şişede kırmızı şarap bulunur ve kadın şarabı içer. Ardından pilota şarabı teklif eder ve o da şaraptan içer. Bu sayede pilot sarhoş olur ve kadına kur yapmaya başlar. Uçak da bir o yana bir bu yanan sarhoş bir tayyare gibi savrulur. Hikâyenin ikinci bölümünde Canson adlı meşhur bir doktor içki ve içki kaçakçıları ile ilgili bir konferans vermektedir. Canson bu konferansta kaçakçıların affedilmemesi gerektiğini belirtir. Bu esnada ufukta bir sivrisinek gibi sarhoş tayyare belirir. Giderek yaklaşan tayyare sonunda konferansın verildiği yere yakın bir binanın damına iner. Konferanstaki insanlar oraya koştuklarında fiçılar, damacaneler, imbikler içerisindeki içkileri görürler ve şaşırırlar. Yapılan tahkikat

sonucu bu kaçak içkilerin imalatının meşhur doktor Canson'a ait olduğu ortaya çıkmar ve pilot ile yanındaki kadına madalya verilir. (Nurettin, 1928)

Çevirinin dikkat çekici yanı adapte edilmiş şeklidir. Çeşitli söz oyunları Türkçeleştirilmiş ve bu şekilde sunulmuştur. Bir kadının tayyarede rasıtlık yapıp yapamayacağı tartışılırken anlatıcı “Miss” den de mis gibi olur” şeklinde bir adapteye gitmiştir. Metin bu tarz adaptelerle zenginleştirilmiştir.

4.1.4.6. Elim Yakanda

Mahmut Yesari'nin öyküsü çirkin bir adamın parası sayesinde insanlar rağbet görmesini ve adamın bunu kendisine yedirememesini konu edinmektedir. Hikâye kahramanı parası olmasa insanların ona içlerinde yer açmayacakları inancındadır. Parası sayesinde sosyal hayatta kendisine yer açıldığı görüşündedir. Bu sebeple o da parası el verdiğince güzelliğin, zarıflığın, inceliğin değersiz olduğunu göstermek için yaşamaya karar verir. Çok güzel bir kızla evlenir. Ancak ondan devamlı şüphelenir, kendisiyle parası için beraber olduğunu düşünür ve kızın kendisini aldattığı inancındadır. Bu sebeple bu güzel kıza eziyet eder. Döver ve hatta kırbaç alır kırbaçlar. Ne var ki adamın eşi, bu kötü muameleye karşı hiç sesini çıkarmamakta, geldiği eve gitmemekte kocasıyla yaşar. Adam eşinin kendisini gerçekten seviyor olabileceğini düşünür ancak yine de çirkinliğinden dolayı emin olamaz. Komşuları dayanamaz ve adama bu güzel kıyı dövmemesi için uyarıda bulunurlar ve günaha girdiğini söylerler. Adam ise toplumun kendisine ikiyüzlü davrandığını belirtir ve bunun da günah olduğunu söyler. Hikâyenin sonunda adam yakasının tutanın yakasını tutacağını belirtir. (Yesari, 1928)

Bu hikâyede toplumun ikiyüzlü tutumu ön plandadır. Çirkin bir adamı parası olduğu için kabullenmek. Bu durum bize çirkin adamın ağzından aktarıldığı için, bu duygu adamın kafasında yarattığı bir duygudur. Bu tutum karşısında adam, toplumu cezalandırmak ister. Burada rolü ise kendisini değersiz kılan çirkinliğin zıddını zedeleyerek yapacaktır. Adam, güzelliğin değersiz olduğunu anlatmaya kendisini adar. Anlatıda çirkin adamın psikolojik bir buhran yaşadığı açıktır.

4.1.5. Masallar

Dergide ‘*Uçma Masalları*’ üst başlığıyla yayınlanan masallar vardır. Bu masallar içinde barındırdıkları uçma öğeleri sebebiyle dergide yer bulmuşlardır.

Bu sayede amaçlanan insanoğlunun uçma isteğinin nekadar eski olduğunu okura göstermektir. İnsanoğlu, duyduğu bu kuvvetli istek sayesinde zaman içinde anonimleşen masallar dahi yaratmıştır. Hem doğu kültürlerinden hem de batı kültürlerinden masallara yer verilerek uçma isteğinin insanoğlunda ortak bir arzu olduğu düşüncesi pekiştirilmeye çalışılmıştır. Yayınlanan ilk masalla beraber bir tanıtım yazısına da yer verilmiştir. Masallarda uçma melekesinin önemine sıklıkla yer verilmiştir. Özellikle masal kahramanlarının baş edemeyeceği zorluklarla karşılaştıklarında bu meleke sayesinde güç durumdan kurtulmaları yinelenmiştir. İlk iki masal Türklere bahsederken üçüncü masal batı masalı olarak sunulmuş, dördüncü masal ise Japon edebiyatından aktarılmıştır. İlk üç masal için geçerli olan kurgu neredeyse aynıdır. İyi yürekli ve cesur bir kahraman türlü maceralara girerek kötü güçleri alt etmiştir. Japon masalında ise yapılan isim sembolizasyonu ile dünyanın düzeninin bozulması anlatılmıştır. İlk üç masaldaki uçma ögesi masalsı kuşlar tarafından sağlanmıştır. Anka kuşu, dev kuşlar masal kahramanlarına gerek yarım etmiş gerekse bazen de onların rakipleri olmuştur.

4.1.5.1. Raks eden su... Öten Taş... Konuşan Kuş...

Masal Türklerin henüz Orta Asya'da buldukları dönemde geçmektedir. Bu dönemdeki kahramanlardan biri, oğlu Sevinç'i okutmak için ilmi bilgisi geniş bir hoca bulmak maksadıyla dünyayı dolaşmış ve sonunda bulmuş. Sevinç ile hocası çalışmaya başlamışlar. Bir gün Sevinç hocasına yeryüzünde insanların felaketi için çalışanların olup olmadığını sormuş. Hocası bu insanların tarlaları kaplayan fena otlar kadar çok olduğunu belirtmiş. Sevinç bunların en korkuncunu bulup öldürmek istediğini hocasına söylemiş. Hocası ona böyle bir devin varlığını anlatmış. Hocası bu devin alt etmek için raks eden su, konuşan kuş ve öten taş ihtiyacı olduğunu söylemiş. Sevinç Türkan'ı kurtarmak üzere yola çıkmış. Uzun müddet yürümüş. Gökten akan suyun yanına gelmiş ve orada bir peri kızı görmüş. Peri kızı saz çalmaya başladığında sular oynamaya başlamış. Sevinç bu sudan bir şişe almış. Uzun müddet yürüten Sevinç konuşan bir leylek görmüş. Leyleği Anka diye bağırmasıyla efsanevi kuş meydana çıkmış ve leylekle Sevinci alarak uçurmuş; yıkık bir sarayın önüne bırakmış. Sevinç sarayın önünde bir arslan heykeli görmüş, Leylek, Sevinç'e heykelin burnunu koparmasını söylemiş. Burun kopunca heykel ağlamaya başlamış. Tekrar Anka'nın kanadına binmişler ve yedi başlı devin sarayına varmışlar. Sevinç yedi başlı deve onu öldürmeye geldiğini söylemiş. Dev in raks eden suyu, öten taşı ve konuşan kuşu istemiş. Bunları

görünce de okunu Sevinç'e vermiş ve Sevinç devin yedi başını da okla vurmuş ve devi öldürmüş. Türkan ile evlenmişler.

Yedi başlı dev, Anka kuşu, öten taş, konuşan leylek, rakeden su, peri kızı gibi öğelerle harmanlanan masalda, özellikle Anka kuşunun Sevinç'i kanadına alıp uçurarak çok uzun mesafeleri aşırması üzerinde durulmuştur. Cesaretin ve kuvvetin işe yaramayacağı zorluklardan Anka sayesinde uçarak geçmişlerdir. Masal, çıktığı yolculukta zorluklarla baş edip, kötüyü alt eden bir kahramanın hikâyesi olarak sunulmuştur. Evvel zaman içinde sözüyle başlayan masal, "*Onlar muradına ermiş. Biz de uçan tayyarelerimizi görerek murada erelim*" sözleriyle bitirilmiştir.

4.1.5.2. Denizci Oğuz

Masal, Çin'in Türkler elinde olduğu bir devirde geçmektedir. Masal Oğuz adlı zengin tüccarın anılarını etrafındakilere anlatmasından ibarettir. Bütün dünyayı gezen Oğuz'a denizci Oğuz denmektedir. Anlattığı ilk macera, denizin ortasında bir ada sanıp üzerine çıktıkları yerin uyuyan dev bir balık olmasıyla ilgilidir. Uyanan balık onları denize düşürmüştür. Bir adaya çıkararak canını kurtaran Oğuz, oraya büyük deniz kuşlarının gelip uyduğunu görmüştür. Ninesinin anlattığı Zümrüd-ü Anka masalları aklına gelen Oğuz, sarığını bu kuşlardan birinin ayağına bağlamıştır. Bu sayede bitmeyen denizin üzerinden geçip bir başka adaya gelmişlerdir. Bu adanın çakılları elmas, yakut ve zümrütten ibaretmış. Ceplerini elmaslarla dolduran Oğuz, havada daireler çizen daha büyük kuşların belirmediğini görmüştür. Kuş Oğuzu yakalamış ve yükselmiştir. Kuş, yuvasına inince kurtulmaya çalışan Oğuz'u elmas tüccarları görmüş ve kurtarmışlardır. Topladığı elmaslar sayesinde Oğuz zengin olmuştur. Oğuz'un ikinci macerası da deniz de geçmiştir. Gemileri mercan kayalıkları üzerine düşmüştür. Adaya sığınır; fakat adada insan yiyen devler vardır. Aralarından en şişman olanı yiyen bu devden korkmuşlardır. Oğuz, oturup ölümü beklemenin bir Türk'e yakışmadığını söyleyerek bir plan yapar ve akşam devi uykusunda şiş ile öldürmeyi planlar. Bu sayede kalanlar kurtulurlar. Oğuz'un üçüncü macerası da bir gemi de geçmektedir. Çıktıkları bir adada en büyük kayadan daha büyük olan bir kuş yumurtası görüp kırmışlar ve içindeki yavruyu öldürmüşlerdir. Bunun üzerine kuşlar gemiye büyük kayalar atarak batırmışlardır. Oğuz yüzerek bir şehre varmış, orada bir fildişi tüccarı ile tanışmıştır. Bu tüccarla beraber çalışıp tekrara zengin olmuştur.

Masalın uçma üzerinde duran bölümleri önemlidir. Aynı bir önceki masalda olduğu gibi cesaretin ve kuvvetin yetmeyeceği yerde uçma gücünden yararlanma söz konusudur. Umanın hayat kurtarıcı fonksiyonu üzerinde durulmuştur. Havacılığın nemi ayrıca masalın sonunda da belirtilmiştir. Oğuz, gelecekte insanların kuşlar gibi uçmayı öğreneceklerini ve o vakit rahat edeceklerini söyler.

4.1.5.3. Mavi Kuş

Dergideki nc uçma masalı *Mavi Kuş* başlığını taşımaktadır. Başlığın altında şu ibare bulunmaktadır: “*Geçen nshalarımızda iki şark masalı yazmıştık. Bu seferde bir garp masalı takdim ediyoruz: Bu masallar dünyanın her tarafında birbirlerinden haberi olmadan yaşayan insanların nasıl uçmak ihtiyayla ırpındıklarını göstermektedir.*” Bu ibareden de anlaşılacağı üzere uçmanın insanlığın ortak bir tutkusu olduğu ifade edilmiştir.

Masalda bir kraliçenin iki kızının başından geçenler anlatılmıştır. Kraliçenin büyük kızı Florin iyi kalpli ve güzel, Tirvotin ise kötü kalpli ve çirkindir. Kraliçe kk kızını daha çok sevmekte büyüğünün yüzünü bile görmek istememektedir. Saraya gelen bir prens Florin’e aşık olmuştur. Kraliçe buna kızarak prene kk kızını vermeyi ister. Prens bu daveti reddetmesi üzerine bir periye prensi bir hayvana çevirmesini emreder. Peri prene acıyarak onu mavi bir kuş haline getirir. Florin’de bir kaleye hapis edilmiştir. Mavi kuş, Florin’in bulunduğu kaleye gelerek ona kendisini tanıtır. Kraliçe mavi kuşun Florin’e geldiğini gördüğü için kalenin her tarafına tuzaklar kurdurur. Mavi kuş bu tuzaklardan birine yakalanır ve yaralanır. Yoldan geçmekte olan bir sihirbaz ona acıyarak iyileştirir ve insan şekline geri getirir. Prens birkaç gün sonra kraliçeye tesadüf eder. Kraliçe ona tuzak kuranın Florin olduğu yalanını söyler. Bu sayede hapisten kurtulmak amacında olduğunu belirtir. Prens buna inanır ve Florin’e kalbini kapar ve kk kızla evlenmeyi kabul eder. Florin bu haber üzerine düğüne gelmek üzere olan prensi bir kulübede bulur ve kendisine yalan söylendiğini anlatır. Prens bunun üzerine evlenmekten vaz geçer ve af diler. Masalın sonunda kraliçe prensin hayatını kurtaran sihirbaz tarafından çirkin bir balık şekline sokularak cezalandırılır.

Masalda prensin bir kuşa dönüştürülmesi bir ceza olarak uygulansa da, o bu sayede sevdiğine daha kolay kavuşabilmiştir. Bu bakımdan uçmanın sağladığı bir

kolaylık dile getirilmek istenmiştir. Masal klasik olarak iyilerin ödüllendirilmesi, kötülerin cezalandırılmasıyla son bulmuştur.

4.1.5.4. Altın Devrin Sonu

Bu masalda insanların tembelliğe nasıl alıştıklarını anlatır. Masalın başlığının altında şu ibareler yer almaktadır: *“Bu sayımızda Japon edebiyatına girmiş bir uçma masalı takdim ediyoruz. Bu güzel ve edebi masalı beşeriyetin eski bir itikadını nakil ederken insanların uçmayı nasıl telakki ettiklerini bir güzel gösteriyor.”* İnsanların kavgacı olmadığı, herkesin çalışkan olduğu, herkesin birbirinden memnun bulunduğu bir dönemde insanlar göklerde uçabiliyorlar ve denizlerin diplerinde dolaşabiliyorlarmış. Göklerde ve denizlerde yaşayanlar ise sürekli kavga ederlermiş. Bir gün havalar melikesi insanların göğe çıkmasına kızmış ve bir plan yaparak bunu deniz evlatlarının kralına da söyleyerek kabul ettirmiş. İnsanların çalışkanlıklarından dolayı mutlu mesut yaşadıklarını söyleyerek bu durumun bozulması için bir sihirbaza gidip ona bir kadın yapmasını söylemiş. Bu kadına Atalet ismini vermiş ve dünyaya, Japonya’ya kralın sarayının yakınına göndermiş. Ona asla çalışmamasını ikaz etmiş. Çalışmanın güzelliğini bozacağını da eklemiş. Bu sözü dinlerse mesut olacağını söylemiş. Atalet Hanım, kaybolduğunu söyleyerek saraya sığınmış. Bahçede çamaşır yıkayan kadınları görmüş. Kadınlar onu çamaşır yıkamaya davet etmiştir ancak Atalet bu teklifi reddetmiş. Kralın oğlu olan Kamatol Atalet Hanım’ı görünce onun güzelliğinden etkilenmiş. Nişanlısı olan Ay Çiçeği Hanım’dan daha güzel bulduğu Atalet ile evlenmek isteğini babasına bildirmiş. Babası ısrarlara dayanamayarak istemeye istemeye bu durumu kabul etmiş. Atalet düğüne gelecek davetlilerin kıymetli elbiseler giymelerini, mücevherler takmalarını söylemiş. İlk şaşkınlıklardan sonra insanlar yavaş yavaş tembelliğe alışmışlar. Kral kederinden ölmüştür. Kralın oğlu tahta geçmiş. İlk emri herkesin sevgilisinin emirlerine uyması olmuş. Sarayda sadece balolar ve ziyafetler düzenlenir hale gelmiştir. Bir sene sonra bir çocukları olmuş. Havalar melikesi Atalet’in yanına gelerek vadini tuttuğunu ve söylediklerinden çıkmadığı için Atalet’in mutluluğu yakaladığını belirtmiş. Havalar melikesinin yeni teklifi çiftin çocuklarının terbiyesinin kendisine bırakılması olmuş. Atalet bunu kabul eder. Toplam yedi çocukları olur ve isimleri İşsiz Güzel Hanım, İfrat, Gurur, Haset, Arzu Hanım, Yalan Bey ve Hased koyulmuş. Bu çocuklar serbest büyümüşler ve arkadaşlarına örnek olarak dünyayı bozmuşlar. Bunun üzerine sema insanoğluna kızmış ve onların kanatlarını kırmış. Tayyareler icat edilene kadar gökyüzüne çıkamaz olmuşlar.

Bu masalda üzerinde durulan esas konu insanların tembelliğe alışmalarıdır. Sembolik isimler bu amaçla kullanılmıştır. Çocukların özellikleri de isimlerine yansımıştır. Bu durum tembelliğin insanların başına gelen kötülüklerin anası olduğunu göstermektedir. Masalın sonunda ise insanların elinden alınan uçma melekesinin tayyareler sayesinde tekrar ele geçirildiği dile getirilmiştir. Kapalı olarak anlatılmak istenen ise bu sayede insanlığın göğe çıktığı dönemlerdeki mutluluğu yakalayabileceğidir.

4.1.5.5. Kadriye'nin Tayyaresi

Dergide çeşitli yazıları ile yer alan Muzaffer Bari'nin masal şeklinde birkaç hikâyesini de dergide yayınlanır. Bunlardan bir tanesi '*Kadriye'nin Tayyaresi*' başlığını taşımaktadır. Kadriye sınıfının en çalışkan kızıdır. Bir bahar günü, hoca ders anlatırken sınıfa bir kelebek girer. Kadriye kelebeğin güzelliğinden etkilenir. Ayrıca kelebeğin tarlaların, evlerin üstünden uçup gitmesine de gıpta ile bakar. Hikâyenin ikinci bölümünde kelebeğin bir nilüferle olan konuşmasına şahit oluruz. Kendileri bir peri tarafından insan kılığında kelebek ve nilüfer şekline sokulmuşlardır. Nilüfer artık ümitsizdir. Bu felaketle yaşamaya alışmıştır. Kelebek ise bir gün tekrar eski bedenlerine kavuşacakları inancındadır. Perinin onları eski bedenlerine döndürmesinin tek şartı ise birisine iyilik yapmalarıdır. Hikâyenin üçüncü bölümünde kelebek ertesi gün yine aynı sınıfa ve Kadriye'nin yanına gider. Kelebeğin resmini yapan Kadriye, tayyareci olmaya karar verir. Kadriye'nin yanından ayrılan kelebek, nilüferin yanında bir peri görür. Peri kendilerine, yapılan bir iyilikten ötürü eski bedenlerinize kavuşacaksınız müjdesi verir ve onları eski hallerine çevirir. Hikâyenin son bölümü ise uluslararası hava seyehati yarışması düzenlendiği ve bu yarışmayı kazananın, 'Kelebek' isimli tayyaresiyle Kadriye olduğu bütün gazetelerde yazılır. İnsan hallerine dönen nilüfer ve kelebek, tayyareye verilen ismin tesadüf olup olmadığı konusunda düşünürler.(Basri, 1927/1)

Bu masalın önemli noktası kız çocuklarına bakışıdır. Küçük yaştan havacılık sevgisi verilen çocukların ileride havacılık ile uğraşmaları anlatılmış ve bu durum masalın sonundaki bir başarı ile teşvik edilmiştir. Bir Yemin hikâyesinde olduğu gibi ideal bir kız öğrenci tipi bu sefer Kadriye ismiyle sembolize edilmiştir.

4.1.5.6. Altın Tabaka

Muzaffer Basri imzalı bir başka masal ise *Altın Tabaka* başlığını taşımaktadır. Masal formunun tüm özellikleri bu yazıda görülmektedir. Periler, hayalî mekanlar, kuşlar şahı, fareler padişahı, kurbağalar padişahı... Masal anne, baba ve ninesiyle beraber ağaçların kapladığı bir ormanda yaşayan Sevinç'in başından geçen olayları anlatır. Sevinç, ninesinden başka yerlerde kendileri gibi insanlar, karlardan beyaz kızlar olduğunu anlatır. Sevinç'te artık daha fazla ormanda kalmak istememiş ve annesiyle vedalaşarak niyetini belirtmiş. Yol üstünde babasını görmüş ve onunla da vedalaşmış. Babası kendisine bir altın tabaka vermiş. Zor bir duruma girdiği vakit bu tabakayı açmasını onun dışında açmamasını nasihat etmiş. Yolculuğu sırasında bir gece bir eve sığınmış Sevinç. Ev sahibi genci yedirmiş, içirmiş ve alt katta bir oda vermiş. Ne iş yaptığını sormuş. Sevinç, Türk olduğunu, cihanın önünde eğildiğini söylemiş. Ev sahibi bunun üzerine ona, sabaha kadar evinin önünde üzerinde gemiler yüzen, üstünde kuşlar uçan bir deniz yaratmasını söylemiş. Ayrıca gemiler ev sahibi şerefine top atacaklar ve son gülle ev sahibinin kızının ayakucuna düşecektir. Sevinç sabaha karşı babasının verdiği tabakayı açmış. İçinden çıkan cüceler ona dile bizden ne dilersen demişler. Sevinç, ev sahibinin isteklerini söylemişti. Sabah olunca ev sahibi şaşırmış. Sevinç'ten bin ağaçlı bir bahçe ve on iki altın dirseklili bir saray istemiş. Bunların da yerine geldiğini şaşkınlıkla görmüş. Ev sahibinin güzel kızıyla Sevinç evlenmiş. Bir gün yanına tabakasını almadan saraydan çıkmış Sevinç. Hizmetçilerden birisi Sevinç'in cebini karıştırırken tabakayı bulmuş ve açmış. Cücelere bu sarayı bilinmeyen bir yere taşıyın emrini vermiş. Ev sahibi sarayın yo olduğunu görünce kızmış ve Sevinç'e sarayı bulması için bir sene bir gün mühlet vermiş. Eğer sarayı bulamazsa kendisine kızını göstermeyeceğini de eklemiş. Bunun üzerine yola çıkan Sevinç fareler hükümdarıyla görüşmüş ve bütün farelerin sarayı görmediklerini öğrenmiş. Bir fare de kendisiyle beraber gelmek istemiş. Yanına onu alarak kurbağalar padişahının yanına gitmiş Sevinç. Burada da hiçbir kurbağanın sarayı görmediğini öğrenmiştir. Buradan ayrılırken de bir kurbağa kendisiyle gelmek istemiş. Onu da yanına alıp kuşlar şahının yanına çıkmıştır Sevinç. Burada da aynı cevabı almıştır. Ancak kuşların içinde koca kartal eksiktir. Kuşlar şahı bunun üzerine onun bulunmasını istemiştir. Tam bu esnada yorgun bir şekilde koca kartal belirmiştir. Kendisi bahsedilen sarayın oradan geldiğini söylemiştir. Kuşlar şahının emriyle koca kartal Sevinç'i sarayına götürmüştür. Sevinç'in cebindeki fare gidip saraydan altın tabakayı getirmiştir.

Tabakayı açan Sevinç, sarayın eski yerine götürülmesini emretmiştir. Karısının bir çocuk doğurduğunu görmüştür. Birleşmişlerdir. Koca kartala da hayatı boyunca minnettarlık duymuştur. (Basri, 1927/2)

Muzaffer Basri'nin bu masalında dikkat çeken özellik, koca kartalın sırtında yapılan uçuştur. Uzun mesafeleri aşmak noktasında uçmaktan yararlanılması bir motif olarak kullanılmıştır. Bu konu derginin tematikliğiyle beraber düşünüldüğünde daha anlamlı hale gelmektedir. Hikâyenin sonunun mutlu bitmesine sebep olan koca kartaldır. Masal da koca kartalın öne çıkmasını sağlayan en önemli nokta insanın uçuş noktasındaki aciziyetidir. Bu noktada devreye insan gücünün üstünde bir canlı devreye girmiştir.

4.1.5.7. Adsızın Masalı

Muzaffer Basri'nin bir diğer masalı *Adsızın Masalı* başlığını taşımaktadır. Basri'nin diğer masalları gibi bu masalda da bir uçuş ögesi bulunmaktadır. Masal, Çin Maçın diyarında geçmektedir. Deniz adlı kahraman bir Türk'ün en büyük üzüntüsü oğlunun olmamasıdır. Susuz kaldıkları bir gün bir havuzdan su içmek üzereyken Korkunç adlı, gökte elmadan sarayı, yeraltında orduları olan bir hayali varlık onun sakalından yakalamış ve Deniz'i tek bir şartla özgür bırakacağını söylemiştir. Deniz'in evinde haberi olmadan bıraktığı ve görünce müteessir olacağı şeyi Korkunç'a başışlayacaktır. Deniz, bu teklifi kabul eder. Evine döndüğünde eşini ve eşinin kucığında çocuklarını görür. Korkunç'un istediği şeyin bu olduğunu anlar Deniz. Yıllar sonra durumu oğlu Adsız'a açar. Adsız, tek başına Korkunç'un sarayına gitmeye razı olmuştur. Yolda tesadüf eseri Korkunç'un kızları ile karşılaşan Adsız on ikinci kız ile beraber Korkunç'un sarayına gider. Uzun zamandan ebri Adsız'ı beklemekte olan Korkunç sinirlidir. Korkunç, Adsız'ı bir imtihana sokacaktır. İlk soru on iki kızından en küçüğünün kim olduğu yönündedir. Adsız ile saraya kadar bir cadı benzeri canlı ile göklere yükselen kız Adsız'a yardım etmiştir. Bu sayede bu soruyu cevaplayan Adsız'dan ikinci istek bir samanın yanıp sönmeye süresinde Korkunç'a bir kundura yapmasıdır. Bunu yapamayacağını anlayan Adsız'a aynı kız yardım eder e beraber kaçarlar. Arkalarından Korkunç adamlarını gönderir. Kız ırmağa, Adsız bir köprüye dönüşerek bu adamlardan gizlenir. Bunun üzerine Korkunç kendisi onların peşine düşer. Adsız hemen bir ağaç, kız da ağaca sarılmış bir yılan dönüşür. Bu durumu anlayan Korkunç, Adsız'a zarar vermek için kızının çekilmesini ister. Yılan şeklindeki kız bunu reddeder. Kızını ikna edemeyen baba pes eder ve kızını

Adsız'a verdiğini söyler. Adsız masalın sonunda Korkunç'un göklerdeki sarayına bir küp ile yaptıkları yolculuğu hatırlamış ve o günlerin özlemini belirtmiştir. (Basri, 1928)

Görüldüğü üzere dergi, hikaye türündeki eserler bakımından oldukça zengindir. Bu hikayelerin hemen hepsinde dikkat çeken ortak nokta, havacılığa duyulan ilgi ve sevgidir. Havacılık konusu etrafında şekillenen bu hikayelerde güçlü karakter bir tayyarecilerdir. Bu karaktere bağlı olarak ise ona sevgi besleyen kadın karakterler de hikayelerde yer almıştır. Aşk konulu hikayeler bu karakterler üzerine bina edilmiştir. Ayrıca vatan ve Tayyare Cemiyeti'ne gösterilen alaka da hikayelerin arka fonunda sürekli yer almaktadır. Bu sayede tayyare ile vatan sevgisi arasında bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. Genel olarak baktığımızda Aka Gündüz, Server Ziya ve Halide Nusret'in derginin hikaye konusundaki üretken yazarları olduğu görülmektedir.

İncelediğimiz hikayelerdeki kadın karakterler de tayyareciler gibi güçlü karakterler olmasıyla dikkat çekmektedirler. Bu kadınlar bazen savaş zamanında hasta olan kocası yerine gizlice tayyare başına geçen bazen şehit düşen eşinin acısını vakurla karşılayabilen kadınlardır. Ayrıca, Tayyare Cemiyeti'ne yardım noktasında da kadınlar üzerinde durulmuştur. Cemiyet'e yapılacak yardımlarda ön sıraları alan kadınlar hikayelerde yer almaktadır. Okul sıralarında olan genç kızlar dahi Cemiyet'e yardım için çabalamaktadırlar. Bu bakımdan dergide yer alan hikayelerde Türk kadını için biçilen bir rol vardır. Bu rol Türk kadınının toplumun öncüsü olmasıdır.

Dergideki masal türündeki eserler baktığımızda ise durum farksızdır. Dergide bulunan masalları hikayelerden ayıran tek nokta tür ayrımıdır. Bahsettiğimiz masalarda zaman ve mekan sıklıkla belirsizken, hayalî karakterler de bu masalların ana umurlarındandır. Olağanüstülüklerin bolca kullanıldığı bu masalların da ortak noktası havacılık ile uzaktan yahut yakından ilgili olmalarıdır. İncelediğimiz masalarda uçabilmenin sorunları çözen, can kurtaran bir beceri olması üzerinde durulmuştur. Kahramanlar önlerindeki aşılabilir engelleri bu beceri sayesinde aşmışlardır. Masal kahramanları bu beceri sayesinde gerek zaman gerek mekan üzerinde söz sahibi konumuna gelmişlerdir. Bu masalların bir başka önemli noktası geçmişten günümüze insanoğlunun uçmaya olan merakını gözler önüne sermesidir. Bu sayede insanoğlunun havalanabilen bir araçla uçabilmesinin masaldan hakikate dönüştüğü fikri üzerinde durulmuştur.

Tablo 4.1. Türk Hava Mecmuası'nda Yer Alan Hikâye - Masal İndeksi

SAYI	TARİH	HİKAYE-MASAL ADI	YAZAR	SAYFA
4	15 Temmuz 1926	Meyl-i İtila	Ahmet Hikmet Müftüoğlu	3-6
4	15 Temmuz 1926	1934 Tarihli Bir Hatıra Defterinden	Haşim Nahit Erbil	11-13
5	1 Ağustos 1926	Ay-Yıldız	Halide Nusret Zorlutuna	8-9
5	1 Ağustos 1926	Yarım Kalmış Saadetlerden	Server Ziya	14
8	15 Eylül 1926	Huu Bana Bak Zabit	Aka Gündüz	7-9
9	1 Teşrinievvel 1926	Tayareci Hatun	Züleyha Osman	12-14
10	15 Teşrinievvel 1926	Bir Yemin	Halide Nusret	8-9
11	1 Teşrinisani 1926	Zeynep'in Beşi Birliği	Server Ziya	10-11
12	15 Teşrinisani 1926	Baloncu Nazmi	Aka Gündüz	10-11
13	1 Kanunuevvel 1926	Karagöz	Server Ziya	10
15	1 Kanunusani 1927	Tayyarecinin Ayşe	Server Ziya	7
15	1 Kanunusani 1927	Karanfilli Tayyare	Aka Gündüz	10-11
16	15 Kanunusani 1927	Sülün	Server Ziya	6
16	15 Kanunusani 1927	Meşhur Tayyare Şairi	Aka Gündüz	12
16	15 Kanunusani 1927	Kadriye'nin Tayyaresi	Muzaffer Basri	16
16	15 Kanunusani 1927	Raks Eden Taş Öten Taş Konuşan Kuş (masal)		17-18
17	31 Kanunusani 1927	Denizci Oğuz (masal)		19-20
18	15 Şubat 1927	Mavi Kuş (masal)		20-21
19	1 Mart 1927	Altın Devrin Sonu (masal)		20-21
20	15 Mart 1927	Tayyarenin Getirdiği Saadet	Server Ziya	16-17
21	15 Mart 1927 ⁴⁴	İlk Müjdecî	Hikmet Şevki	19
22	15 Nisan 1927	Hakikatin Kırbacı	Server Ziya	13
22	15 Nisan 1927	Tayyarede İzdivaç	Selim Sırrı	16-17
23	1 Mayıs 1927	İlk Uçuş	C. Sena	14
23	1 Mayıs 1927	Altın Tabaka	Muzaffer Basri	20-22
24	15 Mayıs 1927	Bulutların Arasında	Server Ziya	17-18
24	15 Mayıs 1927	Hasret Kavuşturan	Hikmet Şevki	19
25	1 Haziran 1927	Çing Çang	Server Ziya	17
26	15 Haziran 1927	Yörük Kızı	Server Ziya	55-56
27	1 Temmuz 1927	Bir Sene-i Devriye	Server Ziya	84
28	15 Temmuz 1927	Bir İntihar Vakası	Kırık Billur	112-113
29	15 Temmuz 1927	Şairden Tayyareci	Server Ziya	143
29	15 Temmuz 1927	İlk Buse	Hikmet Şevki	144
31	15 Ağustos 1927	Uçtu Uçtu	Server Ziya	66-67
31	15 Ağustos 1927	Türk Kızı Tayyaresi	Halide Nusret Zorlutuna	69
31	15 Ağustos 1927	Kamere Seyahat	Ahmet Rasim	74-75

⁴⁴Derginin ilk sayfasında tarih olarak geçen sayının tarihi yer almaktadır. Ayrıca dergi sayısı olarak da 20 yazmaktadır. Bu yanlış diğer sayfalarda dergi sayısının 21 olarak sayfa üstlerine yazılmasıyla düzeltilmiş; ancak tarih ile ilgili bir düzeltme yapılmamıştır. Derginin on beş günde bir çıktığını düşündüğümüzde 21. sayı, 1 Nisan 1927 tarihinde çıkmış olmalıdır.

Tablo 4.1. Türk Hava Mecmuası'nda Yer Alan Hikâye - Masal İndeksi (devamı)

33	30 Eylül 1927	Mim-Cif-Kaf	Aka Gündüz	294-296
33	30 Eylül 1927	Başak	Halide Nusret	297
34-35	15-30 Teşrinievvel 1927	Parkoğlu	Server Ziya	338-339
34-35	15-30 Teşrinievvel 1927	Geçmiş Zaman Olur Ki		340-341
34-35	15-30 Teşrinievvel 1927	Müthiş Bir İntikam	Aka Gündüz	341-342
38-39	15-31 Kanunuevvel 1927	Sevgiliden Mektup	Server Ziya	402
38-39	15-31 Kanunuevvel 1927	Oğlum İle Babasının Hastalığı	Ahmet Rasim	407
38-39	15-31 Kanunuevvel 1927	Herkesten Uzak	Hikmet Şevki	420-421
40	15 Kanunusani 1928	Bulutlara Karışınca	Hikmet Şevki	447-448
40	15 Kanunusani 1928	Adsızın Masalı	Muzaffer Basri	450-451
43	1 Mart 1928	Ahmet Kahraman	Aka Gündüz	520-521
46	15 Nisan 1928	Vilson Marşı	Aka Gündüz	592-593
47	30 Nisan 1928	Üç Yeğen	Aka Gündüz	604
49	30 Mayıs 1928	Kim Karlı	Hikmet Şevki	658
50	15 Haziran 1928	Ölümden Korkarken	Tayyareci Sahip Şerif	681 devamı 687
51	30 Haziran 1928	Eskişehir'den Mektup	Server Ziya	686
52	15 Temmuz 1928	Müthiş Bir Facia	Aka Gündüz	704-705
53	31 Temmuz 1928	Son Dakika	Coşkun	734-735 devamı 741
54	15 Ağustos 1928	Havalar	Tayyareci Sahip şerif	762
55	30 Ağustos 1928	Tayyare Bir Rasıdın Defterinden	Orhan Haydar	809
56	15 Eylül 1928	Eski Bir Mektup	Tayyareci Sahip Şerif	833
57	30 Eylül 1928	Elim Yakanda	Mahmut Yesari	849
57	30 Eylül 1928	Yapağılar İçinde	Osman Cemal	853
58	15 Teşrinievvel 1928	Sarhoş Tayyare	Çeviren: Va-Nu	863-864
58	15 Teşrinievvel 1928	Bir Rasıdın Defterinden: Gökçünün Oğlu	Tayyareci Sahip Şerif	864
59	31 Teşrinievvel 1928	Halamın Kızları		885
60	15 Teşrinisani 1928	Olacak Hikaye	Aka Gündüz	902-903
64	15 Kanunusani 1928	Bir Macera	Osman Cemal	972
66	15 Şubat 1928 ⁴⁵	Bağ Bozumu	Aka Gündüz	994-995
67	28 Şubat 1928	Ölümden Hayata-1-	Aka Gündüz	1010
68	15 Mart 1929	Ölümden Hayat-2-	Aka Gündüz	1027-1029
69	31 Mart 1929	Ölümden Hayata-3-	Aka Gündüz	1042-1044
72	15 Mayıs 1929	Hikaye: Galatasaray-Fenerbahçe	Server Ziya	1092
72	15 Mayıs 1929	Canımın İçi	Mahmut Yesari	1097

⁴⁵ Derginin bu sayısının tarihi 1928 yılı ile çıkmıştır. Bu yıl yanlışır. Olması gereken 1929'dur.

4.2. Şiir

Türk Hava Mecmuası'nı tematik dergiler içerisinde ayırıcı bir noktaya koyan özelliği, dergide bulunan edebî metinlerdir. Bu metinler içerisinde önemli bir yer tutan edebî tür ise şiirdir. 72 sayı yayınlanan derginin yayın hayatı boyunca toplam 50 sayısında 96 adet şiir yayınlanmıştır. Bu şiirlerin tümü derginin tematik özelliğine uygun olarak havacılık ile ilgilidir. Havacılık genel başlığı altında toplanabilen bu şiirlerde şairler, farklı konulara da değinmişlerdir. Bunlar vatan sevgisi, havacılığa teşvik ve havacılığın önemi, tayyareye övgü-uçmaya övgü, şehitlere saygı, aşk gibi konulardır. Bu şiirler farklı kalemlerden çıkmıştır. Mecmuada altında imza bulunan şiirler çoğunlukta olsa da imzasız şiirler de bulunmaktadır. Ayrıca rumuzlarla yayınlanan şiirler de vardır. Mecmuada şiirleri yer alan şairler şunlardır: Halit Fahri, Faruk Nafiz, Halide Nusret, Aka Gündüz, Server Ziya, Mithat Cemal, Kemaleddin Kami, Memduh Necdet, Hüseyin Zeki, Taha Ay, Dr. Fazıl Berki, M. Muammer, Nazif Alp, Üsküdarlı Talat, H. Rüştü, Üsküplü Ziya, Cemil Sena, Hamiyet Emin, Eyüplü Hali Haydar, Hikmet Can. Bu isimlerin yanında rumuz kullanılarak yazılmış şiirler de mecmuada bulunur. Bu rumuzlar da şunlardır: Şimşek, Doğan, Fatma Kız, Tosun Pilot, Gave-i Zalim, Coşkun, Arslan Pilot, Emel, Yeni Şair.

4.2.1. Havacılığın Önemi ve Teşviği

Mecmuada yer alan şiirlerin büyük çoğunluğu havacılığın önemi üzerine yazılmıştır. Bu sayede, havacılığın zorunlu bir ihtiyaç olduğu fikri, okura aktarılmaya çalışılmıştır. Havacılığın önemi anlatılırken aynı zamanda havacılığa teşvik de yapılmaktadır. Bu amaçla bir milletin tayyareye sahip olmadığı zaman yaşayacağı sıkıntılar dile getirilmiştir. Olası savaş zamanında mutlak gücün tayyareler olduğu vurgusu, sıklıkla yinelenmektedir. Bu vurguyu yapan özellikle iki şair vardır. Halit Fahri ve Halide Nusret.

Mecmua yazar ve şairlerinin hafızasında, yakın geçmişteki savaş acıları hala taze olduğundan, tedbiri önemsemeleri doğaldır. Dünya Savaşı'ndan çıkılmış, ardından Kurtuluş Savaşı yapılmış ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu savaşlarda binlerce kayıp verilmiştir. Bu savaşlardan sonra imzalanan antlaşmalarda ülkelerin birbiri üzerinde söz hakkı söylemesine engel olamamıştır. Bu sebeple mecmua yazar ve şairleri, halkı bu konuda uyarılmışlar ve “ordunun güçlenmesi için ne gerekiyorsa yapılmalı” fikrini yaymışlardır. Döneminin en ileri

savaş aleti olan tayyare, işte bu sebeple oldukça önemlidir. Türk milletinin böyle bir savaşa tayyaresiz yakalanması demek, yakın geçmişteki acıların tekrarlanması anlamına gelmektedir. Bu sebeple bazı şiirlerde hava kuvvetinin önemini vurgulamak için bu güçten yoksun olmanın yaşatacağı çeşitli sıkıntılar işlenmiştir.

Halit Fahri, bu amaçla göklere yükselmeyenlerin yerlerde sürüneceğini ve o milletin ölümün kızgın nefesiyle yanacağını belirtir:

*“Bu facia ihtimal daha çok gecikecek:
Fakat dünya inlerse yine top sesleriyle,
Göklere yükselmeyen topraklara göçecek!
Göklere yükselmeyen milletlerin nasibi
Yanmaktır, kadimdeki günahkar kavim gibi,
Ölüm rüzgarlarının kızgın nefesleriyle”* (Fahri, 1926/1: 8)

Gelecekteki savaşlarda, hava gücünü kullanamayanların, savaşa karadan devam etmek zorunda kalanlarının halleri, yerde sürünmeye benzetilir.

*“Göklere kanatlan ki
Yerde sürünmeyesin..”* (Fahri, 1926/2: 9)

Halide Nusret de aynı görüştedir. Hava kuvveti olmadan memleket savunmasının olmayacağını belirtir. Mecmuadaki bir şiirinde “*Kanatsız milletler sürünür yerde!...*” (Zorlutuna, 1927/3:264) mısraını kullanır. Nusret, Türk gençliğine seslendiği bir şiirinde ise hava kuvvetine önem verilmezse olacakları şu şekilde anlatır:

*“Ey Büyük Türk genci! Hep inanalım:
“Yükselmeyen düşer!..”
Semalara yükselelim, yükselmeye kanalım.
Eğer sen
Bulutların üstünde
Nöbet beklemezsen,*

Düşman üşer;

Didikler aziz yurdu” (Zorlutuna, 1926/3: 5)

Halide Nusret, düşmana baş eğdirmenin sadece toprağa hakim olmakla sağlanamayacağını, bir şiirinde şu şekilde belirtir:

“Türk kuvveti sade toprağa değil,

Göklere de hâkim... Ey düşman eğil!..” (Zorlutuna, 1926/4:8)

Aynı görüş tayyare şehitleri için yazdığı bir şiirde karşımıza şu şekilde çıkmaktadır:

“Fakat sen, bilirim, memnun değilsin,

Diyorsun: “Yüce Türk! Durma ilerle;

“Ne kadar düşmanın varsa eğilsin,

Göklerini doldur tayyarelerle!” (Zorlutuna, 1927/4:3)

Hava kuvvetinin yokluğunda yaşanan sıkıntılar bu şekilde dile getirilirken olası bir savaşa karşı daima hazırlıklı olunması gerektiği de şiirlerde vurgulanır.

Halide Nusret devamlı bir barış ortamının henüz sağlanmadığı ve bu sebeple daima savaşa hazırlıklı olunması gerektiği fikrindedir. Bu ortamda güçlü güçsüze acımamaktadır. Şair dünya tarihinin bu olaylarla dolu olduğunu belirtir.

“Düşün ki bu dünya bin hırsla dolu,

“Müebbed sulh” henüz cazip bir masal...

Dönde şöyle bir süz geçtiğin yolu:

Acze hiç acıyan olmuş mu? Bir bak,

Cihan tarihini oku, ibret al,

Ruhunda azmin güneşini yak! “(Zorlutuna, 1928/1: 918)

Nazif Alp, yazdığı tayyare marşında, düşmana yenik düşmenin ölümden beter olduğunu belirttikten sonra savaşa hazırlık yapmanın namus ve şeref davası olduğuna dikkat çeker.

*“Alemi meşgul eden bir düşman istilasıdır
Düşmanın defiyle uğraşmak hayat kavgasıdır
Hasma mağlup olmadan elbette evladır ölüm
Harbe hazırlık, vatan, namus, şeref davasıdır.”* (Alp, 1926: 14)

Mecmuada yer alan şiirlerin çoğunda hava kuvvetinin yarattığı güven dizelere yansımıştır. Bu güç sayesinde Türk milletinin düşmanlarından korkmasına gerek yoktur. Tayyare sayesinde, hiçbir güç ona boyun eğdiremez. Halit Fahri bu durumu şu şekilde mısralarına taşımıştır:

*“İsterse şimdi bütün dünyada kan köpürsün;
İsterse bu boğuşma, bu cenk yıllarca sürsün
Gökte de yılmaz artık bir kahpe akından Türk!”* (Fahri, 1926/1: 8)

Halit Fahri, şiirinin devamında, tayyare sayesinde Türk milletinin bağımsızlığının sonsuza dek korunacağı inancını aktarır:

*“Tulu’u seyrediyor madem ki yakından Türk,
Şan onun, zafer onun, ebedî hayat onun,
Bütün yıldızlar onun, bütün kainat onun.”* (Fahri, 1926/1: 8)

Faruk Nafiz, geçmişte Türk milletinin karaya ve denize hakim olduğunu belirtir. Teknolojinin açtığı yeni bir hüküm sürme sahası da gökyüzüdür. Türk, bu sahada da hakimiyetini göstermelidir:

*“Karada arslan olduk, ejder olduk denizde,
Çifte nikahımızı deniz bizim, yer bizim.
Şimdi yeni bir güneş yanyor kalbimizde,
Olacaktır bu hızla yedi kat gökler bizim.”* (Nafiz, 1926 :4)

Server Ziya, Türk milletinin hava gücünün var olduğu sürece hiçbir şeyden korkulmayacağını belirtir. Ziya, ülkeye yönelecek bir saldırının sonucunu anlatır:

*“Çıksın önümüze ölüm, alev, kan;
Sönmez içimizdeki mukaddes ateş;
Türk'ün vatanına yan gözle bakan
Ya enkaz olacak, ya bir yığın leş!”* (Ziya, 1926/4: 11)

Üsküdarlı Talat, havacılığın önemini dile getirdiği şiirinde, vatanın bu güçten yoksunken öksüz olduğunu belirtir:

*“Binip tayyareye gökten zemini seyr kıl bir, süz
Görürsün tuttuğun yol hem emindir, hem metin, hem düz
Vatan artık değildir bundan evvelki gibi öksüz.”* (Talat, 1926: 19)

Doğan mahlasıyla yazılan bir şiirde ise vatandaşların kendilerini güvende hissetmesinin hava gücü sayesinde olacağı belirtilmiştir:

*“Delikanlı! Türk oğlu!
Göklerde Türk'ün yolu.
O yollarda uçarsan
Emindir Anadolu.”* (Doğan, 1926/1: 6)

Halide Nusret bir şiirinde, birden duyulan gürlleme sesinin korkusunun ay yıldızlı tayyarelerle bastırıldığını ve kâbusa benzettiği düşman saldırısının Türk tayyareleri karşısında son bulduğunu anlatır:

*“Birden bire gökler gürlledi sandım;
Bulutlar dağıldı ve güneş doğdu,
O fena kabusu bir anda boğdu!
Sevindim kanatlandım!..
Düğün var:
Ay yıldızlı kanatlar
Uçuyor göklerde
Nerede*

O demin gürleyen meş'um ses?

Nerede kaldın kan

Ve ateş saçan

O mel'un nefes?...

Onlar kabustu;

Bak hepsi yok oldu ve hepsi sustu

Göklerde uçunca çelik kanatlar.” (Zorlutuna, 1927/3: 264)

Halide Nusret bir başka şiirinde, cihana hükmeden ecdada seslenerek, onların evlatlarıyla gurur duyması gerektiğini söyler. Nusret, ecdada gönüllerinin rahat olmasını, gözlerinin arkada kalmamasını söyleyerek, Türk hava kuvvetlerinin ecdadı selamladığını belirtir:

“Vaktiyle bütün aleme baş eğdiren ecdad!

Evladını gör! Varsa, bütün kaygunu sök, at;

Türk ordusu, bak, ceddini gökler de selamlar!” (Zorlutuna, 1926/ 5: 6)

Halit Fahri, göklerde savaşan askerlerimiz olduğu sürece, yerdekilerin gözünün yaşlı kalmayacağını dile getirir. Akıncı olarak nitelediği pilotlarımızın, düşmanı üstümüzden savmadan yere inmeyeceğini belirtir:

“Ağlar mı hiç zeminde bu millet, tunç beden,

Göklerde böyle savlet ederken akıncımız?

İNmez zemine hiçbiri düşman çekilmeden:

Allah'ın intikamına benzer bu hıncımız...” (Fahri, 1928: 578)

Halide Nusret yayınlanan bir şiirinde ise zafere giden tek yolun tayyarelerden geçtiğini belirtir. Fedakârca kanlar akıtılsa da tayyarenin gücü olmadan zafer gelmeyecektir görüşündedir:

“O sana göklerden zehir saçarken

Sen de onu zehir ve ateşle ez!

“Zafer”e başka yol yoktur ki zaten:

Gökteki düşmana birden bakarsak

Emin ol ki zafer sana gülemez,

Ne kadar bağrından akıtsan da kan,

Binlerce tayyaren, şahin sürüsü

Halinde göklere havalanmalı!

Şanlı Kanatlardır semanın süsü

Türk’ün toprağına göz diken alçak

Göklere saçtığın nurla yağmalı!

Hiç düşünme ey genç: Yakanları yak!..” (Zorlutuna, 1928/1: 918)

4.2.2. Türk Tayyare Cemiyetine Destek

Türk Hava Mecmuası, Türk Tayyare Cemiyeti’nin fikirlerini yaymakla görevli bir dergidir. Bu yüzden, cemiyetin amaçları ile derginin amaçları aynıdır. Cemiyetin varlık sebebi, orduya yardımda bulunarak hava kuvvetlerinin güçlenmesine yardımcı olmaktır. Bu yardım, Türk milletinin fedakârlığına muhtaçtır. Cemiyetin çeşitli gelir kaynakları olmasına rağmen, milletin maddî ve manevî desteği olmaksızın hedeflerini gerçekleştirmesi imkânsızdır. Dergide bu amaçla yazılar, hikâyeler yazıldığı gibi şiirler de yayınlanmıştır.

Bu konuda en çok şiiri yayınlanan şair, Server Ziya’dır. Ziya hem şiirleri hem de öyküleriyle cemiyete destek verilmesi noktasında, halkı harekete geçirme isteğindedir. Onun, “*Tayyare İçin*”, “*Kasabanın Muallimi*”, “*Hasan Çavuş*”, “*Dayı*” adlı şiirlerinin teması cemiyete yardımın faziletidir.

Ziya'nın "*Tayyare İçin*" şiiri, Türk milletinin cemiyete destek olmak tayyare alınmasına vesile olup vatan müdafaasına katkıda bulunmak için canla başla çalıştıklarını anlatmaktadır. Köylüsünden memuruna, sanatkârına kadar herkes tek bir gaye etrafında toplanmıştır:

*"Didiniyor vatanın dört köşesi,
Nümayişsiz bir sa'yin izleri görülüyor;
Köylü memur, sanatkar herkesin düşüncesi
Muazzaz bir maksadın aşkına bürünüyor."* (Ziya, 1926/5:8)

Ziya, cemiyete yapılacak yardımın sadece maddî yönde olmayacağını belirtir. Ona göre iyi bir fikir servete bedeldir:

*"İşliyor bütün başlar gayeye varmak için...
Bazen sağlam bir fikir bir servete bedeldir;
Bir fayda getirmesi mümkün bazen bir hiçin,
En kıymetli anahtar bazen bir baş, bir eldir."* (Ziya, 1926/5: 8)

Ziya şiirinin son dörtlüğünde, Türk milletinin cemiyete yaptığı yardımları sayar. Sükûnetle ve vakarla yapılan bu fedakârlıkların ufukda kurulmuş olan pusular sebebiyle yapıldığını belirtir:

*"İşte bir avuç altın, işte geniş bir tarla.
İşte ufak bir sürü: koyunlar ve kuzular.
Türk milleti veriyor sükunetle, vakarla,
Biliyor ki ufukta kurulmuştur pusular."* (Ziya 1926/5: 8)

Ziya'nın, '*Kasabanın Muallimi*' adlı şiiri bir manzum hikâyedir. İki ağa, bir bağın kenarındaki toprağı paylaşamadıkları için birbirlerine düşman olurlar. Bu ağaların birinin kızı diğerrinin oğlu vardır ve bunlar birbirlerini sevmektedir. Babalarının birbirlerine diş bilemesi yüzünden birlikte olmaları imkansızdır. Ziya, manzum hikâyenin çatışmasını böyle oluşturduktan sonra, merkeze düğüm çözücü karakter olarak da bir öğretmeni yerleştirir. Öğretmen kasaba halkına bir gün bir eğlence düzenler. İki ağayı da bu eğlenceye davet eder. Ağaların gönüllerini

yumuşatan sözler söyledikten sonra, düşmanlık yaratan toprak meselesiyle ilgili çözümünü açıklar:

*“Eğlence pek ruhlu idi... Kasabanın neşesi,
Hiss-i zevki uyanmıştı... Genç muallim başladı:
Meseleyi kurcaladı, ağaları taşladı,
Muhabbeti, şefkati, imtizacı anlattı,
Hırsla dolu yürekleri neşterledi, kanattı.
En nihayet dedi: - Sizden bir ufacık ricam var,
Teklifimi yapacaklar zannederim ağalar,
Aranıza kundak sokan bir karışlık toprağı
Namınıza tayyareye verelim... Türk bayrağı
Bulutların arasında, ülkemize şan versin.” (Ziya, 1926/6: 16)*

Durmuş ve Demir Ağalar, bu teklifi kabul ederler. İş bununla da sınırlı kalmaz. Birbirini seven gençlerin kavuşmasına da müsaade edilir. Ziya, Türk milletinin fedakârlığını ve bol gönüllülüğünü dile getirmek için şu mısraları yazmıştır:

*“Durmuş dedi: Muallim bey! Bu değersiz toprağın
Neresini tayyareye vereceğiz? Irmağın
İki yanı, bütün olsun tayyareye hediye,
Demir, dedi: Ben de verdim, duracağım ne diye?” (Ziya, 1926/6: 16)*

Ziya, Türk milletinin cömertlik ve vatanseverlik yönünü vurgulamak için bununla yetinmez. Ağaların çocuklarının düğününde takılan paraları, verilen hediyeleri de cemiyete yardım olarak verir.

*“Kasabada düğün vardı... Donanmıştı her taraf..
Fakat Tosun düğününe yaptırmadı bir masraf
Bütün para, hediyeler tayyareye verildi.
Kasabanın sönük ruhu, yavaş yavaş dirildi.” (Ziya, 1926/6: 16)*

Ziya'nın 'Dayı' adlı şiiri de cemiyete yardım temasını işleyen manzum bir hikâyedir. Sakarya'da, bir obüs mermisinin isabeti sonucu sağ kolunu kaybeden Celadet, savaştan dönünce umutsuzluğa kapılmak yerine kendine, vatana hizmeti dokunacak bir vazife arar. Sonunda Tayyare Cemiyeti'nin şubesinde çalışmayı kendisine uygun görür. Celadet bir gün birkaç tüccardan tayyareye verilmek üzere para toplamaya gitmek için hazırlanırken, oğlu da onunla gelmek ister. Yardım talebinde bulunacakları kişi kasabanın en cimri adamı olarak bilinen 'Dayı'dır:

*'Dayı'nın dükkanına gelmişti sıra yine,
'Celadet'in bir bulut iniyor gözlerine,
En cimri adamıydı "dayı", o kasabanın,
Bir menfaat arardı, ucunda "merhaba"nın.
Kasaba onun için altın küpü" diyordu;
Cimriliği herkesi sinirlendiriyordu.'* (Ziya, 1926/7: 9)

Dayı'nın Celadet'i boş çevirmesi üzerine Celadet, şunları söylemiştir:
*Celadet cevap verdi: "Bundan sonra şubeden
Hiç kimse olmayacak sizi rahatsız eden."* (Ziya, 1926/7: 9)

Şiirin ikinci kısmında, kasabadaki 30 Ağustos Zafer Bayramı tablosu resmedilir. Herkesin mutlu olduğu bu gün, üzgün tek kişi 'dayı'dır:

*"Herkes memnun, yalnız 'dayı' dalgın, kederde.
Tiksinme okunuyor ona bakan gözlerde."* (Ziya, 1926/7: 16)

Dayı pişman olmuştur. Ziya, dayının gittiği yolun şerefsizce olduğunu vurgulamıştır. Bu yoldan dönmek isteyen dayı, Celadet'e biriktirdiği on bir lirayı göndermiştir. Ancak birden hastalanan dayı kendisine madalya verilemeden ölmüştür:

*"Dayı bir mecruh gibi döndü bitap, evine,
Ateşten bir ıstırap çökmüştü yüreğine.
Günlerce Odasından dışarıya çıkmadı;
Bu karanlık hayatın kalmamaıştı bir tadı.*

*Hatasını düzeltmek en büyük emeliydi;
İhtirasın şerefsiz yolundan dönmeliydi;
Çok acı duyuyordu ruhunun yarasından,
Ayırdı on bir lira birikmiş parasından,*

*Celadet'e gönderdi, affını rica etti.
Kasabada sevinen en fazla Celadet'ti.
İstiyordu, gelecek "murassa madalya"yı
Kendi eliyle takmak; fakat zavallı dayı*

*Birde hastalanmıştı, söndü bir kandil gibi;
Göçtü, gitti tükenmez bir servetin sahibi." (Ziya, 1926/7: 16)*

Cemiyete destek temasını işleyen bir diğer şair, Halit Fahri'dir. Şiirlerinin içine serpiştirdiği mısralarıyla Türk milletinin çalışmasından takdirle bahsetmiştir şair.

*"Şahane kanatların; çalış birkaç bin olsun,
En büyük düşmanların karşısında bedbin olsun,
Fırtınalar dinlesin o gün zafer şarkını!" (Fahri, 1926/3: 8)*

Fahri, Cemiyet'e yapılacak yardımın sadece maddî anlamda olmadığını, cemiyet için çalışmanın, ona yardım toplamaya gayret etmenin de önemli olduğu üzerinde durmuştur. 'İki Yoktan Bir Var Çıkar' şiiri bu durumu konu edinmektedir. Şiirde biri kötürüm diğeri âmâ olan iki ihtiyarın hem hayatlarına anlam katmak hem de ülkelerine faydalı olmak için yaptıkları anlatılır.

*"Biri kötürüm ve bir âmâ... İki dertli ihtiyar,
Dolaşırlar, dururlardı, etraftaki bahtiyar
İnsanların arasında, didinerek bütün gün,
Harap olmuş bir ümitle, ızdıraplı ve küskün." (Berki, 1926: 13)*

Bu iki engelli ihtiyarın bakıma ihtiyaçları vardır. Onlar, söz konusu tayyare olunca kendi isteklerinden vazgeçerler. İki ihtiyar bir olup engelleri aşarlar.

*“Ama dedi: İştittim ki açılmış bir cemiyet,
Tayyareyle uğraşmış. Ben de ettim bir niyet,
Herkes gibi cemiyete alaka gösterdim,
Soruşturdum ve öğrendim. Şimdi kardeş, şu derdim:*

*Cemiyete biz de yardım etmeliyiz... Ne dersin?
Doğru ama be birader, nesi var ki ne versin
Bizim gibi zavallılar? Sen ayaksız ben gözsüz.
Hayır.. Herkes, zengin fakir, ihtiyar, dul ve öksüz*

*Yaşamayı istiyorsa düşünecek bu işi,
Diyorlar ki iyi değil dünyanın bu gidişi..” (Berki, 1926: 13)*

İki engelli ihtiyar güçlerini birleştirip, bir sağlam edeceklerini söylerler. Birinin sağlam ayağı, diğerrinin sağlam gözü vardır. Bu uğurda yaşlarına bakmadan yorulmayı zevk sayarlar.

*“İki yoktan bir var çıkar, senin sağlam gözün var..
Bende de hiç yorulmayan demir gibi ayaklar..
Bin sırtıma, dolaşalım.. Yalvaralım beraber,
Arzumıza kavuşuruz, emin ol ki birader*

*Hiç olmazsa kazanırız günde birkaç yüz onluk
Kalbimize bir şevk verir vatan için yorgunluk
Bizim için yaptırmaktan daha zevkli bir evi
Alınacak tayyareye koysak bile bir çivi.” (Berki, 1926: 13)*

Cemiyete yardım etmenin bir yolu da Tayyare Piyangosuna katılmaktır. Bu piyangolar cemiyetin önemli bir gelirini oluşturmaktadır Halit Fahri bir şiirinde, bu konu üzerine durmuştur. Fahri, iki kardeşi şiirine konu eder:

*“İki akşam kar yağarken dışarıda
Pencereden bahçeyi temaşaya dalmıştı.
Biri neşe bulurken dalları saran karda
Diğerinin yüzünü bir şairlik almıştı:”* (Fahri, 1927/1: 19)

Durgunlaşan kardeş baharı arzulamaktadır. Diğeri ise bahara kavuşmuş bir haldedir. Bunun sebebi tayyare biletinin olmasıdır:

*“-Bahar gelse, diyordu sesi berraklaşarak,
“Kavuşurdu ellerim bir leylak demetine...”
Diğeri: - Ben kavuştum, dedi. Kış içinde bak
Çiçek gibi renkli bir tayyare biletine...”* (Fahri, 1927/1: 19)

Şiirin devamında baharı arzulayan kardeş, leylaklardan söz açar ve ne hoş olduklarını söyler. Diğer kardeş ise leylak ile tayyare biletini karşılaştırır.

*- “Benimki ne hoş çiçek!...” dedi leylak düşkünü
Diğeri gülümsedi:- “Fakat bir mevsim açar.”
“Halbuki bu biletle hayatımın her günü
“Bana bahar kokusu, bahar ümidi saçar. (Fahri, 1927/1: 19)*

Tayyare bileti alan kardeş, cemiyete yardım ettiği için bir vatan vazifesi yaptığı düşüncesindedir. Bunun yanında bir talih denemek de işin ucundadır:

*“Çünkü iki taraflı bir saadet var bunda:
“Hem tali denemek, hem vatana hizmet...”
İşte karlı bir günün hülyalı gurubunda
Bu son hükmü kazandı çiçek gibi bir bilet...”* (Fahri, 1927/1: 19)

Mecmuada cemiyete destek temalı şiirlerin yanında gençleri havacılığa teşvik eden şiirler de yayınlanmıştır. Bu teşvik de bir bakıma cemiyete destek olarak algılanabilir. Halit Fahri'nin '*Kederden Meserrete*' adlı şiiri bu temayı işler. Köşesine çekilmiş, bedbin bir delikanlı havacılığa merak salarak bedbinliğini ve uyuşukluğunu üzerinden atmıştır. Şair, şiirin sonunda bu kıssadan bir hisse çıkarır.

“Yaklaşınca her ufuk

Bedbin yaşamak niçin?

Şimdi payansız boşluk

O genç tayyarecinin...” (Fahri, 1929: 1024)

4.2.3. Tayyare

Hava kuvvetinin güçlenmesi için en önemli vasıta şüphesiz tayyarelerdir. Dergide, ilim ve fennin bu son icadı hakkında Türk milletini imrendirici şiirler yazılmıştır. Bu sayede, Cemiyetin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Mecmuada bu amaçla tayyare temalı şiirler yayınlanmıştır. Teknik bir aleti, cansız ve soğuk bir makineyi bütün bir millete sevdirmek bu şiirler sayesinde mümkün hale gelmiştir. Öyle ki tayyarenin kulak paralayan sesi, mısralarda ruh okşayan bir ses şeklindeestetize edilmiştir.

Server Ziya, '*Tayyarenin Terennümü*' adlı şiirinde tayyareden şöyle bahseder:

“Motorun okşayan, tatlı bestesi

Bizim en sevimli musikimizdir;

Kalbe neşe serper sihirli sesi;

Uçarken ruhumuz endişesizdir.” (Ziya, 1926/4: 11)

Tayyare motorunun sesinin bu şekilde kullanımı, onun vatana emniyet verici olmasındandır. Üsküplü Ziya da bir şiirinde tayyare motorunun sesinden bahseder:

“Bulutlardan gelir bak ne tatlıdır sesi

Ne kadar da mağrurdur o heybetli çehresi

İşte sana emanet bütün bu Türk ülkesi

Vatan hamisi sensin şanlı Türk tayyaresi” (Üsküplü, 1926: 10)

Görüldüğü üzere Üsküplü Ziya, sadece tayyarenin motor sesini değil görünüşünü de beğenir. Şair tayyareyi kartala benzetir. Bu kartal inkılap tarihinde yeni bir sayfa açmıştır:

“Büyük bir siyah kartal gibi göklerde uçan

İman dolu kalplere yeniden iman saçan

İnkılap tarihinde ayrı bir sahife açan

Senin namın yükselsin şanlı Türk tayyaresi” (Üsküplü, 1926: 10)

Elbette şairin bahsettiği tayyare, herhangi bir tayyare değildir. O, Türk’ündür. Türk milleti güvenliğini borçlu olduğu bu alete hürmetlerini, selamlarını göndermektedir:

“On beş milyonluk Türk’ten samimi, rü-heyecan

Sana hürmetle selam, sana minnet ve şükran

Sedaları yükselir-eyet- buna sen inan

Bu ses daima yükselsin şanlı Türk tayyaresi” (Üsküplü, 1926: 10)

Şairin tayyareye olan bakışı, ona hitabında da kendisini gösterir. Üsküplü, tayyareyi ‘mefkurevî mabed’ olarak görmektedir:

“Ey necip milletimin mefkurevî mabedi!

Nurlu Türk semasına hükümrân ol ebedî

Sana bir “hasta adam” diyen düşmanlar şimdi,

Önünde dize gelsin şanlı Türk tayyaresi” (Üsküplü, 1926: 10)

Şimşek mahlasıyla yazılmış bir şiirde ise tayyarenin kudretinden bahsedilmektedir. Şair, insanların yüzünün gülmesini, gönle dolan havanın temizliğini, yaşamayı, çalışmayı, sevmeyi kısacası insanca yaşamak için gereken her şeyi, tayyarenin kudretine bağlar:

*“Kudretinin sayesinde hep senin
Kalbimize dolan hava tertemiz,
Baştan başa gülümsüyor ülkemiz.
Bir ses diyor: gezin, gülün, eğlenin!*

*Yaşamının, çalışmanın, sevmenin
Tadıyoruz daha fazla zevkini...
Türk neslinin gayretini, şevkini
Kudretine borçluyuz biz hep senin.”* (Şimşek, 1927: 16)

Halit Fahri tayyareyi fennin semavî bir harikası olarak görür. ‘*Masaldan Hakikate*’ adını verdiği şiirinde şair, küçükken ninesinden dinlediği Anka efsanesinin fen sayesinde gerçekleştiğini anlatır. Fahri, masalı gerçek yapanın insan olduğunu dile getirir. Şair, tayyare karşısında Anka’nın cazibesinden sıyrılmış bir halde olduğunu ifade eder:

*“Ey harika! Ey fennin semâvî harikası!..
Bugün senin karşında masalların Ankası
Bütün cazibesinden sıyrılan bir şiidir.”* (Fahri, 1927/2: 16)

Halit Fahri bir başka şiirinde, tayyarenin özelliklerinden şu şekilde bahseder:

*“Bu uçan hilal nakışlı;
Şimşek parıltılı, tufan akışlı;
Şahin bu uçuştan korkup sinerken
Yukarda periler hayran bakışlı...”* (Fahri, 1927/3: 76)

Fahri, tayyarenin heybetini anlatırken onun ufuklara tunçtan kanat gerdiğini belirir:

*“Mağrur, güneşli şahikalardan aşıp giden
Tayyareler ufuklara tunçtan kanat gerer...”* (Fahri, 1928: 578)

4.2.4. Tayyare Bayramı

1926 yılında yayınlanan Türk Tayyare Cemiyeti Nizamnamesi'nin 32. Maddesi Tayyare Bayramı günü hakkında şöyle der: “*İstiklal muharebatını zafer-i kati ile tetevvüc eden 30 Ağustos günü, Türk Tayyare Bayramı, olarak kabul edilmiştir.*” (TTCNE, 1926: 14) Maddenin devamında bütün tayyare cemiyeti şubelerinin tayyare bayramı günü çeşitli eğlenceler düzenlemesi karara bağlanmıştır. Bu günün Zafer Bayramı ile beraber kutlanması onun daha coşkulu hale gelmesini sağlamıştır. Mecmuada bu konuyla alakalı yazılar bulunduğu gibi şiir de bulunmaktadır.

Üsküdarlı Talat'ın ‘*Tayyare Bayramı*’ başlıklı şiiri bu gün için yazılmıştır. Şair şiirde, “Bugündür kutlu olsun sevgili tayyare bayramı” mısraını nakarat tarzında tekrar eder:

“Ararken gökyüzünde yerde bulduk o dil-i ârâmı

Gelip şâd eylesin her yıl edin ısrâr ü ibrâmı

Semâvîdir ölen her kulunun, her emrinin ve ibrâmı

Mübarektir kudümü eyleyin her türlü ikrâmı

Bu gündür kutlu olsun sevgili tayyare bayramı” (Talat, 1926: 19)

4.2.5. Şehitler

Mecmuada yer alan şiirlerin bir kısmı tayyare şehitleri ile ilgilidir. 1926 yılındaki Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasi'nde 34. Maddesine göre her yılın 27 Kanunusani günü *Tayyare Şehitleri İhtifal Günü* olarak anılmasına karar verilmiştir. “*Her sene 27 Kanunusani günü, Türkiye Tayyare Şehitlerinin İhtifal günü olarak kabul edilmiştir.*”(TTCNE, 1926)Bu şiirlerin yazılmasında, bu özel günün de önemli bir payı vardır.

Bu şiirlerde, vatanları uğruna canlarını veren pilotların kahramanlıkları dile getirilmektedir. Şehitlerin ölmediği, milletin kalbinde yaşadığı sıklıkla dile getirilmiştir:

*“Siz ölmediniz, ölmediniz şanlı şehitler,
İrkım sizi kalbinde taşır ey yüce efrad,
Kalplerde yaşar yurduna kurban olan evlat.”* (Nevzad, 1926: 12)

Şehitler sayesinde vatanın şu anki hür haline geldiği belirtilerek, onlara karşı borçlu olunduğu hatırlatılmıştır. Memleketin üstüne çöken kabusun kalkması onlar sayesinde olmuştur. Türk namusu, şerefi, şehitlerin fedakârlıklarıyla kurtarılmıştır:

*“Çökmüştü yeşil yurdumuza en kara kabus
Her gün ezildi şeref, halk, aile, namus,
Türk yurduna dolmuştu elem, haile, casus,
Kurtardı mübarek kanınız milleti, yurdu
Var ol, yaşa Türk askeri binler yaşa ordu!”* (Nevzad, 1926: 12)

Tayyare Şehitleri Anma Günü hürmetine yazılan bir şiirde, şehitlerin durumu şu şekilde anlatılmıştır:

*“Bulutlardan düşerek yerde parçalandınız,
Anavatan bağına bastı cesedinizi.
Biz anarken mukadder, yaşlı gözlerle sizi,
Ecel şerbetine siz doya doya kandınız.”* (Fahri, 1926/4: 8)

Halit Fahri, şiirin devamında şehitlerin gözlerinin üzerimizde olduğunu ve yeni nesillerin uçmaya olan düşkünlüğünü görüp mutlu olduklarını belirtir:

*“Bir lahzâ ağlamıyor fakat ruhunuz sizin,
Nice sağ kalanları uçar görüyorsunuz.
Etrafında nurlu bir hâle öriyorsunuz
Sizler gibi fedâkar bunca kardeşinizin.....”* (Fahri, 1926/4: 8)

Şehitler günü ile ilgili etkili şiirlerden bir tanesi de Aka Gündüz’e aittir. ‘Sus’ başlıklı bu şiirin başlığının altında şu satırlar yazılıdır: *“Tayyare*

Kongresinin son celsesinde şehit tayyarecilerimizin hatıralarını yâd ve taziz için bütün murahhaslar ayakta bir dakika sükût etmişlerdi. Bir dakika susss!”

Gündüz, bu özel günün anılması için halkı sessizliğe davet eder:

“Ey Halk!

Hadi kalk!

Gönlündeki ateşi yak da

Dur ayakta..

Bir dakika

Ne bir şehîka

Ne bir çıt!..

Ne ses

Ne bir nefes!

Ne gül, ne yaş akıt!

Bir dakika sükût!..

Her şeyi unut;

Her hissi, her derdi uyut!

Bir dakika susss!” (Gündüz, 1926/3: 2)

Gündüz, tayyare şehitlerinin mezarının aya ve yıldızlara, bir bakıma Türk bayrağına kazıldığını belirtmektedir:

“Adını bağrıma

Mezarını aya, yıldıza

Kazdığımıza

Senede bir dakika susss!” (Gündüz, 1926/3: 2)

Şiirin devamında şair, şehitlerin karakter özelliklerini sıralar. Gündüz onların ölçüyü bilmediklerini, bükülmediklerini, eğilmediklerini ve millî bir dine iman ettikleri belirtilir:

*“Onlar ki, derinle,
Düzü, yükseği!
Onlar ki, sıcağı, serini,
Hendeseyi,
Ölçüyü bilmezler.,,
Bükülmezler, eğilmezler;
Onlar ki, kendine
Ve bir millî dine
İmân ederler,
Onlara “gökçü” derler!”* (Gündüz, 1926/3: 2)

Şair, şiirin başından sonuna kadar tüm halka şehitlerin huzurunda sessiz kalmalarını söyledikten sonra, sözü en son kendisine getirir. Şairin de susması gerektiğini belirtir:

*“Şair! Sen de
Hepsini bilsen de
Söyleme, susss!”* (Gündüz, 1926/3: 2)

Aka Gündüz ‘*Kırık Kanatlara*’ başlıklı şiirinde, şehit pilotların arkasında bıraktıkları yakınlarından bahseder. Pilotlarımız arkalarında sevdiklerini, analarını, babalarını, ninelerini ve çoluk çocuklarını bırakarak, vatan uğruna ölmüşlerdir. Gündüz, şehitlerin arkasında bıraktıklarının, gözü yaşlı yakınlar olduğunu kabul etmez. Onlar, arkalarında kutsal bir hedef bırakmışlardır. Bu hedefin peşinden de bir gidene mukabil binler göklere yükselmektedir:

*“Baban mı arkada kaldı, ninen mi? Çoluk çocuk denen
Aşk-ı definen mi? Hayır bu vatanın yükselen genci; hayır
Güzel çocuk, şen tayyareci arkada bir tarih,
Bir şan ve şeref, âtiyi gösteren bir büyük hedef.
Bu kaldı; öyle ki asil, yılgınlık bilmeyen*

Her yeni nesil, seni yâd edecek her yükselişte,

Sen düşmüş değilsin, sen busun işte...” (Gündüz, 1928/6: 798)

Gündüz, ‘16 Sene Evvel’ başlıklı şiirinde ise ilk hava şehitlerimiz olan Fethi ve Sadık Beyleri anmıştır. Şair bu pilotların düşüşünü sanatlı bir dille ifade ederek, onların tarihin altın bir yaprağının üzerine düştüğünü belirtmiştir.

“En sonra düştünüz toprak üstüne

Tarihte bir altın yaprak üstüne” (Gündüz, 1929/1: 976)

Şair, şiirin ilerleyen kısmında, şehitlerin bu fedakârlıklarına karşı, vatana ihanet edenleri, vatan müdafaasına katılmayanlara lanetleyici ifadeler kullanmıştır:

“Bir lokma ekmeğe vatani satan

Bir lahza can için silahı atan

İrzini düşmanın hırsına katan

Atılsın çürümüş toprak üstüne!

Yazılsın çamurlu toprak üstüne!”(Gündüz, 1929/1: 976)

Halide Nusret de şehitleri şiirinde anan şairlerdendir. O, şehidin sesiyle Türk gençliğine seslenir. Yeni neslin havacılıkla ilgilenmesi, göklerimizde tayyarelerle dolması, düşmanların başını eğdirecektir. Bu sayede şehidin kanı yerde kalmayacaktır:

“Diyorsun: “Yüce Türk! Durma ilerle;

“Ne kadar düşmanın varsa eğilsin,

Gökerini doldur tayyarelerle” (Zorlutuna, 1927/5: 3)

Halide Nusret şiirin devamında, Türk gençliğinin, şehidin sesini duyduğunu belirtir. Onların ruhlarının şad olması için binlerce tayyarenin Türk semalarında dolaşacağı müjdesini verir:

“Türk genci duydu bu sevgili sesi:

O mübarek ruhun şâd olsun diye,

Yüzlerce, binlerce Türk tayyaresi

Göklere gidecek yerden hediye!...” (Zorlutuna, 1927/5: 3)

Faruk Nafiz, hava şehitleri için yazdığı şiirinde, Türk pilotlarının ruhlarının toprağın sınırlarına sığmadıklarını, taşıklarını dile getirir. Şair onları ‘yüksek doğanlar’ olarak tanımlar ve peygamber yolundan gittiklerini belirtir:

“Ruhunuz dar bulunca yerin hududlarını

Size gökler dedi ki: “Bana kanat açınız!”

..

Yüksek doğanlar için yeryüzü öyle dar ki!..

Size mutlak çocukken bunu anlattılar ki

Peygamber yolunda hız aldınız; şu var ki:

Onlar gibi rehber yoktu ihtiyacınız.” (Nafiz, 1927: 65)

Server Ziya da şehitlerimizin düşledikleri nurlu günün yavaş yavaş doğduğunu belirtir:

“Ruhunuzu anarken gönül yaslı, gözler yaş..

Fakat kahraman ölü, beklediğin nurlu gün

Çizdiğiniz izlerden doğuyor yavaş yavaş,

Bir hakikat oluyor vaktiyle düşündüğün”(Ziya, 1927/1: 5)

Ziya aynı şiirin devamında şehit analarına seslenir. Evlatlarını vatana hayırlı birer birey olarak yetiştiren fedakâr anaların evlatlarıyla gurur duyması gerektiğini belirtir:

“Aziz Türk anaları! Göğsünüzü geriniz!

Sizin eserinizdir bu mübarek yiğitler.” (Ziya, 1927/1: 5)

Emel mahlaslı bir şiirde ise bir kadının sevdiği pilota kötü hava yüzünden uçmamasını söylemesi anlatılır. Kadın, sevdiğinin bu havada

uçmasını istemez. Bir kazadan korkar. Sevdiğini kaybetmekten korkar. Şiirde, pilotun ölüme meydan okuyan sözleri dikkat çeker:

*“Ruhuma dar gelen.
Semalardan düşersem ben
Bir çelenkle gel yanıma
Bana mezar*

*Arama sakın, alnıma
Gözyaşı damlamasın
Annem de ağlamasın
Çünkü başım onun dizlerindedir,
Gözlerim senin gözlerindedir.”* (Emel, 1928: 799)

Taha Ay, ‘Şehit’ başlıklı şiirinde ölümü yumuşatır ve pilotlarımızın bulutların koynuna daldıklarını belirtir. Şair, şehit pilotların Türklüğe şan verdiğini dile getirir:

*“Yurda can aşıyor senin kırık kanadın,
Bulutların koynuna boşuna dalmadın,
Çarpıyor kalbimizde her zaman yüce adın,
Türklüğün tarihine şan veren şanlı şehit...”* (Ay, 1929: 1035)

4.2.6. Aşk

Mecmuada yer alan aşk temalı şiirler, genellikle manilerden oluşmaktadır. Bu maniler aşk temalı olsalar da ya bir pilota duyulan aşkı ya da pilotun bir kadına duyduğu aşkı işlemektedir. Yer yer mizahî söyleyişin de görüldüğü bu şiirler sayesinde, okurun hem eğlenmesi hem de havacılık etrafında bir edebiyat oluşturulması amaçlanmıştır. Havacılık manileri adı altında verilen bu manilerde bazen karşılıklı atışma da görülmektedir. Aynı sayfanın farklı yerlerine konan manilerde, kadın şair, sevdiği pilota ve pilot, sevdiği kıza seslenmektedir. Bu

manilerin altında genellikle Arslan Pilot, Tosun Pilot ve Fatma Kız mahlasları görülmektedir.

Dergide bu manilerin dışında, yazılan aşk temalı şiirler de vardır. Bu şiirlerde de genellikle havacıya duyulan aşk anlatılmaktadır. Üzerinde durulan genel konu ise görevde olan tayyarecinin hasretidir. Onun sağ salim görevinden dönmesi ve aşkların kavuşması temenni edilir. Memduh Necdet'in 'Döner Gelir' adlı şiiri bu temayı işler.

*“Kız kimdir beklediğin, gözleri ufuklarda;
Yüzünün rengi gamlı, göğsünün içi darda;
Yarın, belki havalar biraz daha uyar da
Yolunu gözlediğin sevgilin döner gelir.*

*Çok derinden mi vurgun kalbin o giden gence?
Ağlama, sever seni, yine geri gelince,
Dağları örten sisler dağılıp yükselince,
Yüzünü özlediğin sevgilin döner gelir.*

*Yarın mutlak uzaktan duyulur motor sesi,
Sarsar bütün şehri kuvvetli pervanesi,
Süzülüp iner yere, kuş gibi, tayyaresi,
Yolunu beklediğin sevgilin döner gelir.” (Necdet, 1927: 2)*

Bu temayla yazılan şiirlerden birisi de Aka Gündüz'e aittir. Gündüz'ün şiiri şarkı formundadır, ayrıca şiirin yanında yer alan bir nottan öğrendiğimize göre Gündüz bu şiirini Hicaz makamında bestelemiştir. Gündüz, sevdiği ile tayyarede yahut balonda diz dize ufuklara uçmayı arzular:

*“El açıp eyleyelim hazret-i sevdaya niyaz
Binelim gizlice tayyareye, yahut balona
Uçalım diz dize eflaka Yeşilköy’de bu yaz
Kış gelirken düşelim Şişli’de bir şık salona.”* (Gündüz, 1927/5: 342)

Gündüz, bir sayı sonra ise şarkı formunda bir başka şiir yayınlar. Bu şiir de şairi tarafından Nihavend makamında bestelenmiştir. Bu bilgi de küçük bir not şeklinde verilmiştir. Gündüz bu şiirinde, sevgiliye sitemli bir şekilde seslenmektedir. Sevdiği kız onu bırakıp bir kalem katibine gitmiştir. Şair, sevdiği için yaptığı fedakârlıkları hatırlayıp sitemini dile getirir:

*“Doğusu eremedi aklım bu senin tertibine
Ben seninçün düşüyorken uçurumlar dibine
Sen gönül verdin o avare, kalem katibine
Bir gül üstündeki şebnem gibi aktın güzelim.”* (Gündüz, 1927/6: 381)

Aşk temasını şiirinde işleyen bir başka şair ise Server Ziya’dır. ‘Uçma Masalı’ üst başlığıyla yayınlanan ‘Gurur ve Sevda’ şiiri manzum bir hikâyedir. Şiir, Mor Saray’ın kızı Sevda ile vezirin oğlu Gurur’un evlenmek istemelerini konu alan alegorik bir eserdir. Sevda ile Gurur’un arasına Şöhret girmiştir. Sevda’nın babası olan Kral, kızının Şöhret ile evlenmesini istemektedir:

*“-Gençliğimi nezredemem ben “Şöhret”e”
“Baba! Bence “Gurur” layık muhabbete...”
“Şöhret, almış kucağına bin kadını,”
“Biliyorsun hayattaki maksadını.”

“-O, giremez arasına ailenin,”
“Kocan “Şöhret” olacaktır mutlak senin”
“Gurur! Sanki dünyaları yaratan o!
“Gurur!.. Kızım çıkacaktır aradan o!”*

“ - Ölüüm de razı olmam bu karara, ”

“ Kuzum baba, bu işe bir çare ara! ”

“ Haydi, “Sevdâ” söz dinleyen bir genç kızdır”

“ Kararım bu... fazla ısrara lüzumsuzdur.” (Ziya, 1927/11: 72)

Kızı Sevda'nın Gurur'a yazdığı mektuba sinirlenen kral, Gurur'u Kaf Dağı'nın ötesinde göndererek cezalandırmıştır. Şiirin sonunda Gurur ölmüş, Sevda ise bu haberden dolayı hasta olmuş ve çok geçmeden o da ölmüştür.

Görüldüğü üzere dergide yer alan şiirler sayesinde bir havacılık edebiyatı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu şiirlerin en önemli amacı, bir havacılık kültürünün oluşmasına katkı sağlamalarıdır. Oluşacak bu kültür ortamı içerisinde yetişecek olan nesiller, havacılığa ilgi duyacaklardır. Şiirlerin, önemli bir fonksiyonu da Tayyare Cemiyeti'ne itibar kazandırmaktır. Döneminin ünlü şairlerinin kalemlerinden çıkan bu şiirler, Cemiyet'e duyulan ilginin artmasında da etkili olmuşlardır. Ayrıca diyebiliriz ki bir havacılık edebiyatı oluşturulması için atılması gereken önemli bir adım, yazılan bu şiirler sayesinde, dergi tarafından atılmıştır.

Tablo 4.2. Dergide Yer Alan Şiirlerin İndeksi

NU.	SAYI	TARİH	ŞİİR ADI	ŞAİR	SYF
1	1	1 Haziran 1926	Kanatların Zaferi	Halit Fahri	8
2	1	1 Haziran 1926	Tayyarenin Terennümü	Server Ziya	11
3	2	15 Haziran 1926	Tayyare İçin	Server Ziya	8
4	2	15 Haziran 1926	İki Yoktan Bir Var Çıkar	Doktor Fazıl Berki	13
5	3	1 Temmuz 1926	Her Yerde Kahraman	Faruk Nafiz	4
6	3	1 Temmuz 1926	Kasabanın Muallimi	Server Ziya	16
7	4	15 Temmuz 1926	Tayyareler	Hüseyin Zeki	22
8	6	15 Ağustos 1926	Tayyare Uçarken	M. Muammer	12
9	7	1 Eylül 1926	Tayyare	Halide Nusret	8
10	7	1 Eylül 1926	Hasan Çavuş	Server Ziya	9
11	8	15 Eylül 1926	Tayyare Marşı	Mithat Cemal	7
12	8	15 Eylül 1926	Tayyare Bayramı	Üsküdarlı Talat	19
13	8	15 Eylül 1926	Şehit Tayyarecilere İthaf	Edirne Kız Muallim Mektebinden Hamiyet Emin	23
14	9	1 Teşrinievvel 1926	Dayı	Server Ziya	9
15	9	1 Teşrinievvel 1926	Şehitlerimize	NebbalNevzad	12
16	9	1 Teşrinievvel 1926	Tayyare Marşı	İsak	16
17	10	15 Teşrinievvel 1926	Binlerce Tayyare İle	Halit Fahri	9
18	10	15 Teşrinievvel 1926	Tayyare Marşı	Nazif Alp	14
19	10	15 Teşrinievvel 1926	Hazır Ol Cenge Eğer İster İsen Sulh u Salah	Kadıköy Çamlıca Orta Mektepleri Fransızca Muallimi Hüseyin Zeki	15
20	11	1 Teşrinisani 1926	Biz Kimiz?	Mithat Cemal	8
21	12	15 Teşrinisani 1926	Tayyarecilerin Türküleri	Doğan	6
22	13	1 Kanunuevvel 1926	Marş	Halide Nusret	6
23	13	1 Kanunuevvel 1926	Şehit Tayyarecilere	Halit Fahri	8
24	13	1 Kanunuevvel 1926	Tayyare	Samsun'dan H. Rüşdi	18
25	14	15 Kanunuevvel 1926	Sus	Aka Gündüz	2
26	14	15 Kanunuevvel 1926	Kanatlan	Halide Nusret	5
27	14	15 Kanunuevvel 1926	Türk Tayyaresi	Üsküplü Ziya	10
28	15	1 Kanunusani 1927	Masaldan Hakikate	Halit Fahri	16
29	15	1 Kanunusani 1927	Kudretinin Sayesinde	Şimşek	16
30	16	15 Kanunusani 1927	Yükseklerdesin!	Halide Nusret	2
31	16	15 Kanunusani 1927	Döner Gelir	Memduh Necdet	2
32	16	15 Kanunusani 1927	Maniler	Pervane	21

Tablo 4.2. Dergide Yer Alan Şiirlerin İndeksi (devamı)

33	17	31 Kanunusani 1927	Bir Tanesi İçin	Aka Gündüz	2
34	17	31 Kanunusani 1927	Göklerdeki Şehit İçin	Halide Nusret	3
35	17	31 Kanunusani	Uçan Ruhlara	Server Ziya	5
36	18	15 Şubat 1927	Hava Manileri		19
37	18	15 Şubat 1927	Yükselenin Sesi	Cemil Sena	21
38	18	15 Şubat 1927	Gültekin Tayyareci	Şimşek	21
39	19	1 Mart 1927	Maniler	Fatma Kız	18
40	19	1 Mart 1927	Bir Karlı Akşamda	Halit Fahri	19
41	19	1 Mart 1927	Gültekin Tayyareci	Şimşek	19
42	20	15 Mart 1927	Tayyareye	Eyüplü Ali Haydar	17
43	21	15 Mart 1927 ⁴⁶	Bir İki Laf	Sergengebin Efendi	20
44	22	15 Nisan 1927	Tayyare Manileri	Tosun Pilot	20
45	22	15 Nisan 1927	Mukabele-i Bil'Imisal	Fatma Kız	20
46	22	15 Nisan 1927	Fecir Bir Tehdit	Fatma Kız	21
47	22	15 Nisan 1927	Şedid Bir Mücadele	Tosun Pilot	21
48	23	1 Mayıs 1927	Küçük Tayyareci		18
49	25	1 Haziran 1927	Beyanname-i Sergengebin		21
50	25	1 Haziran 1927	Mest-i Nazım	Gave-i Zalim	21
51	29	15 Temmuz 1927	Ah Gönül Ah Gönül	Gave-i Zalim	145
52	31	15 Ağustos 1927	Gökten Düşenlere	Faruk Nafiz	65
53	31	15 Ağustos 1927	Gurur ve Sevda	Server Ziya	71-73
54	31	15 Ağustos 1927	Göklerde Visal	Halit Fahri	76
55	32	15 Eylül 1927	Kabustan Sonra Doğan Gün	Halide Nusret	264
56	33	30 Eylül 1927	Eski Bir Tayyare Marşı		297
57	34-35	15-30 Teşrinievvel 1927	Hicaz Şarkı	Aka Gündüz	342
58	34-35	15-30 Teşrinievvel 1927	Ezelî Hikâye		342
59	36-37	15-30 Teşrinisani 1927	Nihâvend Şarkı	Aka Gündüz	381
60	36-37	15-30 Teşrinisani 1927	Hikaâye-i Hal-i Fi'lmazi	Fatma Kız	381
61	36-37	15-30 Teşrinisani 1927	Havaiyanname-i Sergengebin		381
62	36-37	15-30 Teşrinisani 1927	Medeniyet Babında		383
63	38-39	15-31 Kanunuevvel 1927	İzzet-i Nefs	Doğan	418
64	38-39	15-31 Kanunuevvel 1927	Rüzgara Benden Selam Söyle	İshak Rafet	418

⁴⁶Derginin ilk sayfasında tarih olarak geçen sayının tarihi yer almaktadır. Ayrıca dergi sayısı olarak da 20 yazmaktadır. Bu yanlış diğer sayfalarda dergi sayısının 21 olarak sayfa üstlerine yazılmasıyla düzeltilmiş; ancak tarih ile ilgili bir düzeltme yapılmamıştır. Derginin on beş günde bir çıktığını düşündüğümüzde 21. sayı, 1 Nisan 1927 tarihinde çıkmış olmalıdır.

Tablo 4.2. Dergide Yer Alan Şiirlerin İndeksi (devamı)

65	41	31 Kanunusani 1928	Tahassür	Doğan	432
66	41	31 Kanunusani 1928	Ateş ve Kanat	Halit Fahri	463
67	42	15 Şubat 1928	İlan-ı Derd	Arslan Pilot	500
68	42	15 Şubat 1928	Mukabele-i Bi'lmisl	Fatma Kız	500
69	46	15 Nisan 1928	Bir Ziyafet Gecesinde	Doğan	578
70	46	15 Nisan 1928	Türk Tayyareleri	Halit Fahri	578
71	52	15 Temmuz 1928	Ufuklara Hakim	Halit Fahri	715
72	55	30 Ağustos 1928	Kırık Kanatlara	Aka Gündüz	798
73	55	30 Ağustos 1928	Ateş ve Kanat	Halit Fahri	799
74	55	30 Ağustos 1928	Uçma Bugün	Emel	799
75	55	30 Ağustos 1928	'Perihan'ın 'Kırlangıç'ı	Server Ziya	799
76	56	15 Eylül 1928	Bir İntiharın Hikayesi	Aka Gündüz	824
77	57	Tarih yok ⁴⁷	Tenbel Talebenin Şikayeti	Mustafa Dönerle	848
79	57		Tayyareci		
80	57		Tayyarem	Halit Fahri	852
81	58	15 Teşrinievvel 1828	Tayyarecinin Şarkısı	Coşkun	870
82	60	15 Teşrinisani 1928	Büyük Gün	Kemaleddin Kami	905
83	61	30 Teşrinisani 1928	Gençlikle Baş Başa	Halide Nusret	918
84	65	30 Kanunusani 1929	16 Sene Evvel	Aka Gündüz	976
85	65	30 Kanunusani 1929	Gökçüler	Hikmet Can	978
86	65	30 Kanunusani 1929	Türk Gökleri	Doğan	979
87	65	30 Kanunusani 1929	Ölen Tayyareci	Halit Fahri	979
88	66	15 Şubat 1929	Kartallar Gibi	Halit Fahri	995
89	68	15 Mart 1929	Kederden Meserrete	Halit Fahri	1024
90	68	15 Mart 1929	Kışta Bahar	Aka Gündüz	1028
91	68	15 Mart 1929	Alfabeli Aşk	Yeni Şair	1028
92	68	15 Mart 1929	Şehit	Taha Ay	1035
93	71	30 Nisan 1929	Tayyare Manileri	Yeni Şair	1076
94	71	30 Nisan 1929	Kalanların Marşı	Yeni Şair	1076
95	71	30 Nisan 1929	Bekarlar Vergisi	Kıdemli Kız	1079
96	72	15 Mayıs 1929	Bir Gönül Masalı	Fatma Kız	1097

⁴⁷Derginin bu sayısında herhangi bir tarih ibaresi bulunmazken periyodiklik göz önüne alınırsa derginin çıkış tarihi 1 Teşrinievvel 1928 olmalıdır.

4.3. Fıkralar

Türk Hava Mecmuası, sadece havacılığa ilgi duyan okurlara seslenmemiştir. Dergi, her türden okura hitap edebilme gayretindedir. Bu amaçla dergide, konularını havacılığa değdiren fıkralar da yayınlanmıştır. Bu fıkralar, çok çeşitli konularda yazılmış olsa da, havacılık bahsi yazılarda mutlaka yer almıştır. Bu durum, dergi tarafından çıkarılan *Hava Edebiyatı* adlı antolojik çalışmasıyla beraber düşünüldüğünde, bir ‘havacılık kültürünün’ oluşturulmaya çalışıldığının göstergesidir. Derginin, dolayısıyla Tayyare Cemiyeti’nin en büyük amacı, havacı bir nesil yetiştirmek olduğu için, oluşturulmak istenen ‘havacılık kültürü’ de bu neslin yetişmesine yardımcı olacak bir ögedir.

Bu amaçla dönemin tanınmış gazetecilerinden Ahmet Rasim, dergide havacılık bahsiyle ilgili fıkralar kaleme almıştır. Ahmet Rasim’in bu yazıları çeşitli konularda olmakla beraber geneli havacılıkla ilgilidir. Bu yazılarda onun geleneğe karşı duruşu, orta oyunları hakkındaki bilgisi, mizah konusundaki yeteneği gözler önünde serilmiştir.

Rasim, yazılarında genellikle tayyarenin ve havacılığın önemine dikkat çeker. Özellikle üzerinde durduğu bir nokta ise geçmiş zaman hurafeleridir. O, bu hurafelere karşı tekniği ön plana çıkarmaktadır. Örnek verdiği hurafelerdeki mantık hatalarını açıklayıp onlarla bir nevi dalga geçmektedir. Rasim, dergideki yazılarında hangi konudan bahsederse bahsetsin sözü bir şekilde tayyareye getirmektedir. Geniş bilgi birikimi sayesinde, yazılarında konudan konuya ustalıkla geçebilen yazar, yazı konularını havacılık etrafında oluşturmasını bilmiştir.

Onun mecmuadaki ilk yazısı “*Taht-ı Süleyman ve Türk Hezarfenleri*” başlığını taşımaktadır. Rasim yazısına, insanoğlundaki uçma merak ve isteğini anlatan bir bölüm ile başlar. O, bu isteğin çok eski olduğu inancındadır: “*İnsanın, yeryüzünde, kendine gelir gelmez:*

“-Ben neyim?

-Neredeyim?

-Burası neresi?

Gibi aklı, şuuru hitabiyyat arasında etrafına saldırdığı ilk şaşkınca, fakat mütecessisâne nazarını göğe diktiği an kaç bin sene evvel ise, o andan itibaren o nazarını hala geriye almamıştır.

“O bakıştır ki bakar dahi bakar, dahi bakar” (Rasim, 1926/1: 7)

Rasim, havaya yükselme isteğinin insanı çeşitli hayalî olaylara yönelttiğini belirtir. Fizikî eksikliğinden dolayı göğe yükselemeyen insan, çeşitli faraziyeler yaratıp uçma isteğini bu şekilde dizginlemiştir. Bu yaratılardan saydığı Taht-ı Süleyman üzerinde durur. *Taberî Tarihi*’nden alıntılarla bahsettiği kıssayı anlatır. Yapılan bu alıntılardan sonra Ziya Paşa’nın;

“Seyr etti hava üzre denir taht-ı Süleyman”

“Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde” beytini vermiştir yazar. Mizahî bir dille rüzgarın kaldırdığı ve havada gezdirdiği döseğın hızını merak ettiğini belirtir yazar. Rasim, bu kıssayı bir tayyarecilik masalı olarak görmektedir. Yazar, kıssada bir başka noktaya dikkat çeker ki o da Hüdhüd’tür. Rasim, Hz. Süleyman ile Belkıs arasında mektup götürüp getiren Hüdhüd’ühava postacılığının ilk adımı olarak görür. O, Hüdhüd’ü, “*hava postacılığının remz-i tarihiyyesi olan bu kuş*” olarak tanımlar. Hz. Süleyman kıssasında geçen kanatlı atlara da değinir yazar. Rasim, bu kıssaların ve bu kıssalarda yer alan efsanevî canlıların Şark milletlerinin edebiyatlarına da geçtiğini belirtir.

Yazının son kısmında ise Hezarfen Ahmet Çelebi ile Lagari Hasan Çelebi’den bahseder yazar. Hezarfen’den haberdar olanlarını azlığını dile getirir. İki şahsiyetle ilgili de Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’nden alıntı yapar ve bütün bu saydığı hikâyelerin tayyarecilik tarihiyle az çok alakalı olduğunu belirtir: “*yalan, yanlış, sahih, benzetme her ne ise bu fıkraların tayyarecilik tarihimiz için az çok dahli vardır.*” (Rasim, 1926/1:10)

İlk yazısında uçma isteğiyle ilgili doğu milletlerinin kıssalarından örnek veren Rasim, dergideki ikinci yazısında ise Yunan mitolojisindeki bir olaya yer verir. Daidalus ve oğlu İkarus, kral Minos’un emriyle bir labirente kapatılırlar. Daidalus kuş tüylerinden ve balmumundan kanatlar yaparak beraberinde bulunan oğlu İkarus ile beraber uçarak bu hapisten kaçmaya çalışır. Daidalus oğlu İkarus’a, uçarken zevkten kaçınmasını tembihler, ancak İkarus babasına kulak asmaz ve Güneş’e yaklaşmaya başlar. Balmumu eriyince kanatları fonksiyonlarını yerine

getiremez ve İkarus Ege Denizi'ne düşerek ölür. Rasim'in bu miti seçmesinin sebebi elbette ki uçmaya dair olayları barındırmasıdır. Rasim bu mitle ilgili bir çıkarım yapar: *“İşte üç bin bu kadar sene evvel vukua gelen bu hadise muhayyilede ispat eder ki insanlık gözünü açtığı tarihten itibaren uçmayı kurmuştur. Kim bilir sair milletlere aid hurafat içinde buna benzer, bunu andıran daha ne kadar vakıalar vardır.”* (Rasim, 1926/2: 8)

Yazının devamında Hz. Muhammed'in Miraç hadisesine değinen yazar, *Taberî Tarihi*'nden bu olayla ilgili alıntılar yapar. Yazarın üzerinde durduğu nokta Hz. Muhammed'i sırtında semaya taşıyan Burak'tır. *Taberî Tarihi*'ndeki Burak tanıtımı ile ilgili şunları belirtir yazar: *“Şu tarifata inanmak için bana iman ve itikadın tahammülü kifayet etmez gibi geliyor.”* (Rasim, 1926/2: 9)

Miraç hadisesinden sonra, Roger Bacon'un bir kehanetinden bahseder: *“Bundan altı asır evvel (Roger Bacon, namındaki bir İngiliz papasının kehaneti, zamanımızda yerini öyle buldu öyle buldu ki, göklere bile sığamıyor. (Roger Bacon), ortasına bir adam oturan ve yapma kanatları kuş kanatları gibi çırpın bir makineden bahs etmiş, fakat bu kehanetine kulak veren olmamıştı çünkü (uçmak) fiili, henüz ilim ve fen sahasında tedkik edilmeye başlanmamıştı.”*(Rasim, 1926/2: 10)

Yazar, konuyu tayyareye getirir ve bu icadın kerametleri hiçe indirdiğini belirtir. Uçmak kelimesinin ilim ve fen sahasında kendisine yer bulduğunu dile getirir. Bu noktada olumsuz bir eleştiride bulunur yazar. Hurafe ve kerametlere gösterilen ilgiden şikayetçidir:

“Bu asır, daha ne türlü harikalarla daha ziyade yükselirdi, görmediği, bilmediği halde yalnız şundan bundan işittiği;

-Bizim şeyh birkaç defa postu ile beraber uçmuştur!

Yalana inananlar, acaba göklerde gözle görünemeyecek irtifalara kadar çıkan tayyarelere ne demektedirler? Her halde tayyarecilerimizin hiç birini sahib-i keramet olarak tanımazlar!”(Rasim, 1926/2:10)

Rasim, *'Gökte İlk Yaşayanlar ve Tayyareci Nemrut'* başlıklı yazısında ise fennin ilerlemesi sayesinde “ağzı açık kalmak da bir zamanlar imiş” tespitinde bulunur. Rodos heykelinin, Babilonya bahçelerinin, İskenderiye'nin ihtişamından

bahsedenenlerin kalmadığını belirtir. Bunlarla beraber fennin Taht-ı Süleyman gibi kıssalar, “İçi dışı yalanlarla, hurafelerle doldurularak havalarda uçurulan” hikâyeler seviyesine inmiştir. Rasim, Taberi Tarihi’nden bir kısma alıntılar. Rasim’in bu kıssaya yaklaşma biçimi ilgi çekicidir. O, bu tür kıssaları zararsız yalan olarak niteler. Yalan olduğu için de içinde mantık hataları olduğunu belirtir. Yalanın bir özelliğinin çabuk bitmemesi olduğunu belirtir. Rasim dergideki bir başka yazısında bu yalanlara değinir. Geçmiş zamanlarda havalanan insanların hikâyelerine yalan gözüyle bakan Rasim, bu yalanların tek iyi noktasını ise insanların gözlerini göğe dikmelerini sağlama noktasında bulur. Yazının devamında tayyare fikrinin pek kadim olduğunu belirtir. Bu konuyla alakalı da Nemrud ile Hz. İbrahim kıssasını anlatır. Nemrut’un bir sandıkla havalanması yükselmesi üzerinde durulur. (Rasim, 1926/3)

Rasim’in hurafeler etrafındaki bir başka yazısı, ‘Gökteki Eski Menziller-Hayaller’ başlığını taşır. Bu yazıda söz konusu edilen olay, Miraç hadisesidir. Bu konu yine Taberî Tarihi’nden alıntılarla anlatılır. Rasim, Taberi Tarihi’nden şu şekilde bahsediyor: “(Taberi) ve emsali kitaplardan okurken de insan bu sahifelerin nasıl olmuş veya ne sebebe mebni yazılıp neşredilmiş olduğunu tayin hususunda mütehayyir kalmamak kabil değildir.” (Rasim, 1926/4: 7) Yazıda Miraç hadisesine ait detaylardan bahsedilir. Burak, Refref, Beyt’ül Mamure, Sidret’ül Münteha gibi kavramlar ile hadise anlatılır.

Miraç hadisesindeki göz açıp kapayıncaya kadar bir yerden bir başka yere geçme durumu ile tayyarenin sürati arasında bağlantı kurar yazar. Bu kıssalar ile ilgili ise şunları söyler: “Eslağ, hiç yoktan ne hayaller uydurmuş, ne masallar düzmüş, hem kendileri inanmış, hem de başkalarını inandırmışlar.” (Rasim, 1926/4:9)

Rasim yazısının sonunda bir gelecek tahayyülünde bulunur. Tayyarenin “Tayy-i mekan hususunda bütün enbiya, evliyaya taş çıkaran bu sürat” e sahip olacağını belirten yazar, insanların öğle yemeğini Singapur’da yedikten sonra Kaliforniya’da sinema matinesi izleyecek olmasının yakın olduğunu belirtir. Yazara göre bu sayede ömürler de uzayacaktır. “Nuh aleyhisselam için bin sene yaşamış diyorlar, bin sene yaşamış ama olduğu yerde, yahut civarında. Asıl yaşamak bu mudur? Dünyada istediği tarafta, istediği saatte, günde yaşamaya yaşamak denir.” (Rasim, 1926/4: 9) Rasim gelecekle ilgili hayallerini uzatır. Yetişecek yeni nesillerin kendilerine bakıp, eskilerin yavaşlıklarından

hayıflanacaklarını belirtir. Bir yerden bir yere ulaşım konusundaki sıkıntı yeni nesil için bir nostalji olacaktır. “*Bana öyle geliyor ki bizler için: -eslaf, ne kadar ağır gidişli kimseler imiş!... (Ankara)dan (Londra)ya gitmek için şümendüfer denilen arabalara, oradan vapur denilen denizde yüzen bir nev’ teknelere binerler, günler geceler, birbirleriyle görüşmek için mektup denilen yazma kağıtlar (posta) ismindeki bütün bütün ağır yorucu müesseselere verip yollarlar, daha çabuk olmak için telli, telsiz telgraf çekerler, vakit zayi’ ederlermiş.*” (Rasim, 1926/4:9)

Rasim’in gelecek hayalleri ile alakalı bir yazısının başlığı da ‘*Hayalde Bile İntihar Cinayettir*’ başlıklı yazısıdır. Figaro adlı gazetede gördüğü ve yüz sene sonrasının anlatıldığı bir makaleyi okuyan yazar bu yazıdaki hayallerden etkilendiğini belirtir. Rasim, insanların melekler gibi kanat takıp rahatça uçtukları bir gelecek hayal eder. Bu gelecekte yeme içme haplarla yapılmaktadır. Hap zamanında alındığında sorunsuzca yaşanmaktadır; ancak zamanı geçirilirse ucunda ölüm vardır. Rasim bu noktada bir intihar teşebbüsüne değinir. Hapını içmeyerek intihara çalışan insanlardan bahseden Rasim, bu durumu bir cinayet olarak yorumlar. Yazının önemli noktaları hem bir gelecek hayali içermesi hem de intihar vakasına yaklaşım tarzıdır. Rasim, intihar eden kişiyi cinayete suçlamaktadır. (Rasim, 1927/2)

Rasim’in ‘*Gıptakârane Bir Hasbihal*’ yazısı, mukayese üzerine kuruludur. Fransız gazetelerinden birinde gördüğü bir karikatürü aktarır Rasim. Karikatürde bir adam, “nasıl olmuş da dün bahr-i muhiti aşan olmamış” diye şaşırılmaktadır. Yazının yayım tarihlerinde Atlas Okyanus’unu tayyare ile geçmek, Kutuplara tayyare ile ulaşmak, önemli ve dönüm noktası oluşturan havacılık olaylarıdır. Rasim bir başka gazetede ki karikatürden bahseder. Burada da bir Alman’ın Berlin-Newyork-San Fransisko rekoruna hazırlandığı belirtilmiş. Ardından ise “acaba orada ucuz patates mi buldu?” denilmiştir. (Rasim, 1927/3)

Rasim bu noktada Türkiye ile batı toplumlarını kıyaslar: “*Uçuyoruz ama kuşlar gibi yuvadan ayrılır ayrılmaz dönüyoruz, yüziyoruz ama kurbağa yavrusu gibi dalar dalmaz su yüzüne çıkıyoruz, koşuyoruz ama dalağımız şişiyor.*” (Rasim, 1927/3:107)

Ahmet Rasim, ‘*Rüya-yı Sadık*’ adlı yazısında ise bir Kavuklu-Pişekar hikayesinden bahseder. Bu hikâyeyi aklına getiren ise Ankara’da Mustafa Kemal Atatürk’ün huzurunda yapılan bir paraşüt gösterisidir. Bu gösteri onu, Zuhuri

kolunun sahibi Kavuklu Hamdi'nin anlattığı bir hikâyeye götürür. Bu hikâyede Hamdi, Karagümrük'ten işe gitmek üzere çıkar. Hava kötü olduğundan dört beş yerinden yamalı bir şemsiye alır. Rüzgarın çıkmasıyla Hamdi bir anda havalanmaya başlar. Giderek yükselir. Şemsiyenin yamaları teker teker atar ve Hamdi yere doğru düşmeye başlar. Bir lahananın içine düşer Hamdi. Tam bu esnada bir kadın lahana satın almak üzeredir ve Hamdi'nin düştüğü lahanayı alır. Lahananın içinde dolma olmak üzereyken eşi Hamdi'yi uyandırmıştır. Rasim bu hikâyeyi, havada geçen olayların sözlü ve yazılı edebiyatımıza aks etmiş olması bakımından çekici bulur. Ayrıca izlediği paraşüt gösterisi ile arasındaki benzerlikte dikkat çekicidir. (Rasim, 1926/5)

Geleneksel temaşa sanatlarımızdan olan Kavuklu ile Pişekar'ı yazı konusu edinen Rasim, bir yazısında da muamma üzerinde durur. Bir mektup aldığını belirtir yazar ve bu mektupta manzum bir muammanın yer aldığını belirtir.⁴⁸ Yazısında bu mektup vesilesiyle hatırına gelen birkaç manzum muammayı zikreder.

“Çarşıdan aldım bir dane”

“Eve geldim bin dane”

“Babamın bir kuşağı var,”

“Sarıyım sararıyım bitmez”

“Ben giderim o gider”

“Önümde tın tın eder.”

“Çinili hamam, Kubbesi tamam”

“Bir gelin aldım, babası imam”

---

⁴⁸ Ahmet Rasim'in eserlerindeki halk kültürü unsurları için bkz.Çiçek, Ali. (1993). *Ahmet Rasim'in Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları*, Yamlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

“Bin bir delikli bir yer”

“Kimisi izler, kimisi gözler” (Rasim, 1927/4: 9)

Mektubu yazanın sorduğu muammaya manzum bir cevap istediğini belirtir Rasim. Rasim’in konudan konuya başarılı bir şekilde geçmesi bu yazısında da görülür. Onun gazeteciliğe ve fıkra yazarlığına olan mahareti bu durumu başarılı bir şekilde kullanmasını sağlamıştır. Bu muamma Rasim’i gençlik yıllarına götürmüştür. Üsküdar’daki kahveleri ve o kahvelerdeki, şairlerin astığı muammaları hatırlar. Bir şairin basit bir muammaya cevap bulamayanlara, sazını eline alıp şu şiiri söylediğini belirtir:

“İnsan kısmı şaşkın olur

“Bazı bazı taşkın olur

“Fark edemez yeri, göğü

“Sarhoş gibi baskın olur

***

“Bir cetveli bilmediler

Türlü mana söylediler

Gözleriyle gördü hepsi

Bir cetveli bilmediler” (Rasim, 1927/4: 10)

Kendisine gelen muamma ise tayyareyi sormaktadır.

Kul yapısı her bir işi

Ne erkektir, ne de dişi

Bunu bilmez her bir kişi

Vardır darı, hem geniş

***

*Kafası yoktur enseden
Çoyur kuyruk havalanır
Ne diksedem ne ökseden
Korkmaz, uçar, sefalanır.*

***

*Kanatları boyalıdır
İçi dışı cilalıdır
Bir kuş ama pahalıdır
Uçuşu pek sefalıdır*

***

*Canı yoktur, kanı yoktur
Canlar yakar, kanlar saçar
Her tarafta şanı çoktur
Kuştan bile hızlı uçar*

***

*Yenmez eti, görmez gözü
Söyleyecek yoktur sözü
Pektir fakat her dem özü
Düşmanlara gülmez yüzü*

***

*Göğe çıkar, yere iner
Denizlere girer, yüzer
Canbaz mıdır, dalgıç mıdır?
Anladın mı neye benzer;*

***

Benimkinin adı vatan

Feda olsun buna her can

Bana düşer olmak kurban

Hemân cevap ile ihsan” (Rasim, 1927/4: 9)

Rasim, bu muammanın kolay olduğunu belirtir ve bir çocuğun bile cevabın tayyare olduğunu bileceğini belirtir.

Rasim’in Ortaoyunundan bahsettiği bir başka yazısı ‘*Ah, Ah! Bunda Da Davranamadık*’ başlıklı yazısıdır. Ortaoyuncu Hamdi’nin anlattığı bir hikâyenin aktarıldığı bu metnin bir diğer önemli noktası yazının girişi bölümünde Jules Verne’den bahsedilmesidir. Rasim, ülkemizde de Jules Verne gibi onlarca bilgiç adamın bulunduğunu belirttikten sonra, bunların sözlerine aldırılmadığını belirtir. Bu noktada kabahati, bu adamların Jules Verne gibi resimli kitaplar yazıp yayınlamamasında bulur: “*Bizde de, (Kamere Seyahat), (Balonda Beş Hafta), (Deniz Dibinde Yirmi Bin Mil) gibi icat ve ihtira’ fikirlerine ön ayak olan bunca erbâb-ı der-âmet gelip geçmiştir de sözlerine aldırın olmamıştır. Vakıa kabahatın birazı da kendilerinde (Jul Vern) gibi resimli kitaplar yapıp neşretmemişler”* (Rasim, 1927/5:50)

Henüz tayyare ve denizaltı gibi aletlerin olmadığı bir devirde Ortaoyuncu Hamdi’den dinlediği ve göklere yükselen bir adamın başından geçenlerin anlatıldığı hikâyeyi okuyucularla paylaşır. İki arkadaş, bunlardan biri Dalgıç Ahmet diğeri ise Hamdi’dir, anlaşıp ördek vurmaya giderler, ancak şansları yaver gitmez ve hiç ördek yakalayamazlar. Bunun üzerine Dalgıç Ahmet’in aklına bir fikir gelir. Eline bir halat alacak ve suya girecek, dibe dalacak ve görünmeden ördekleri yakalayıp, Hamdi’ye onları çekmesini söyleyecektir. Her şey yolunda giderken Hamdi’nin çekmekte olduğu halatın ucundaki ördekler birden uçmaya başlarlar ve Hamdi de onlarla beraber yükselir. Marmara’yı geçerler ve ta Gelibolu’ya kadar gelirler. Bu arada halatın sicimleri çözülmeye başlar ve Hamdi denize düşer. (Rasim, 1927/5)

Rasim, halk kültürü içerisinde oluşan bu hikâyeleri okuyucuya aktarırken, hikâyelerin muhteviyatında havacılığa ait bir taraf olmasına özellikle dikkat etmektedir. Diğer yazılarında da görüleceği üzere o, gerek menkıbe seviyesine ulaşmış edebiyata girmiş ve gerekse hikâyeye olarak dilden dile anlatılmış edebiyat

ürünlerindeki havacılığa ait özenmeleri tespit edip geçmiş ile hal arasında bir mukayese yapar ve çoğu zaman bu mukayeseden çıkardığı sonuçlarla da bir gelecek hayali kurar.

Rasim'in bu yazısının ardından 'Fantaziler' başlıklı bir yazısı dergide yer alır. Bu yazısının başında da kadim edebiyatımızın klasik gülmece figürlerinden olan Nasreddin Hoca'ya değinir. Onun bir fıkrasıyla yazısına başlar. "*(Nasreddin)Hoca merhum bir gece rüyasında kuş gibi uçarken farkına varmış ki bu halini gören leylekler kahaahalar ile gülmeye başlamışlar. Kızmış, demiş ki: Elbette siz de bir gün karaya iner, yürürsünüz!.. O zaman da ben size gülerim!*" (Rasim, 1927/6) Rasim'in bu fıkraya yer vermesinin sebebi havalanma ile olan alakasıdır. Yazının devamında Rasim, Nasreddin Hoca'yı kendi zamanına getirir: "*Acaba hoca, mezarından başını kaldırıp bugün bulutları yararak, göklerde istenilen istikametlerde bî-perva uçup giden, bütün kuş cismini hayretle karışık korkulara uğratan tayyarelerimizi görecektir olsa ne diyecek idi?*" (Rasim, 1927/6: 7)

Rasim'in Nasreddin Hoca'dan sonra üzerinde durduğu bir diğer tarihî şahsiyet Diyojen'dir. Onu da kendi zamanına getiri Rasim: "*Meşhur (Diyojen) görse idi, hiç şüphe yok, varı, yoğu, apartmanı olan yegane küpüne bir motor taktırarak, havalandıkça hamd ve şükr ederdi:*

-Uç! Artık kimse bana gölge edemez!" (Rasim, 1927/6:7)

Yazının devamında Ezop'a da değinir yazar. Kendisine filan köye kaç saatte varırım diyen bir kişiye bilmem cevabını veren Ezop, yarım saat sonra adamın arkasından seslenir, "*Bir saate kadar varırsın.*" Adam biraz evvel niye söylemediğini sorunca da Ezop, "*O zaman gidişini, yürüyüşünü görmemiştim.*" cevabını verir. Rasim'in bu ufak hikâyeyi anlatmasının sebebi tayyarelerdir. Rasim lafi tayyarelere ve onların süratleri sayesinde yeni bir anlam kazanan mesafe bahsine getirir. "*Şimdi ise tayyareler yardımıyla, mesafe en kısa müddet, demekten başka olmayan bir şekilde girdi.*"(Rasim 1927/6:7) Tayyarenin getirdiği yeni mesafe algısı sayesinde herkesin her yere yakın olduğunu belirtir. Bu konunun savaş zamanında üzerinde durulması gereken bir mevzu olduğu fikrindedir. Tayyare ile düşman uzakta değil, tepemizdedir.

“Artık anlaşılıyor ki dünyamız üzerinde (uzaklık) tabirinin evvelce de ifade ettiği mana, son zamanlarda büründüğü manadan pek ziyade uzakta kalmıştır.

Bu sebeple (müdafaa-i milliye)miz nokta-i nazarından:

-Düşman uzaktadır.

Tabiri boş bir zandan ibarettir.

-Düşman tepemizedir!

Tabiri ise bir hakikattir.” (Rasim, 1927/6:8)

Rasim bu duruma karşı koymanın çareleri üzerinde de durur. Bu konuda da Türk tayyarecilerine güvenini belirtir. Askerler ile beraber Cumhuriyet halkının da bu göreve ortak olduğunu belirten Rasim, Tayyare Cemiyeti’ne yardım edilerek vatan müdafaasına katkıda bulunulabileceği fikrindedir. “*Şu halde (düşmanı tepemize çıkarmamak) (düşmanı tepemizde dolaştırmamak) nasıl bir vazife-i vataniye ise (düşmanı tepelemek) de)düşmanı vatanın semasına sokmamak) de aynen bir vazife-i vataniyedir. Cesur, ali-i himmet, her vechle haiz-i ehemmiyet Türk tayyarecileri de bu vazife-i mühimenin sahibidirlere. Ya biz? Değil miyiz?.. Biz de, bütün cumhuriyet halkı da bu vazife-i mühime de müşterektir. Tayyarecilerimiz icra amilleri mevkiinde ise cumhuriyet halkı da onların mevkiine manen ve maddeten tahkime, takviyeye mader olacak vesaitin, ve mesainin tedarikinde elinden geleni feda etmek mecburiyetindedir. Kardeşlik, vatandaşlık sade yeryüzünde izhar olunur hislerden midir? Görüyoruz ki göklerde de bir memleketin, bir vatanın hududu çizildi. Şark, garp, cenup, şimal, sahiller, denizler nasıl hudud-ı mülkiye İle mülkiyet-i vataniyeyi kavriyorsa bundan böyle göklerde, hatta deniz altları da kavrayacak, düşmanı açık bulunamayacak bir vaziyet-i mütehakkimeye malik olmak şartlarına tabidir.” (Rasim, 1927/6: 8)*

Rasim, düşmandan daha yükseklerle çıkmanın gerektiği inancındadır. O, Türk milletinin varlığının selametini buna bağlar. Yazısının sonunda ise cemiyete yardım fikrini yineler. “*İşte (tayyare ianesi nazar-ı takdir ve itibarda farz hükmünde bulunduran hakikat-ı vücudiyet ancak bu mahiyet ve kuvvetin hüküm ve tesirinden feyz almaktadır.” (Rasim, 1927/6: 8)*

Rasim, ‘*Düşmek Yok*’ adlı yazısında uçma mevzusunun tat kaçırın bir noktasından bahseder: düşmek. Bu durumu şu an için çözüm bulunmamış bir durum olarak gören yazar, ileride bu durumun değışeğini belirtir. Rasim, düşmek fiilini yumuşatarak kullanır.

“Uçma, ne ile olursa olsun, uçmaktır. Yalnız şu var ki hal edilmemiş benzer gibi duran bir nokta keyfimizi kaçırıyor: düşmek!.. O halde bu meçhul bozuntusuna da derdest-i hal desek hata mı etmiş oluruz? Asla. Demek ki insanlar uçmaya nasıl becermekte iseler, düşmeyi de aynı vechle hal edeceklerdir! Mutlaka mı?... Mutlaka! Bence, bundan böyle (uçmak) ile (düşmek)in manaları şöyle yazılmalıdır:

Uçmak: yukarı denilen her hangi bir semte doğru kanat, tayyare vasıtalarıyla gitmek.

Düşmek: aşağı denilen her hangi bir semte doğru kanat, tayyare vasıtalarıyla varmak.

Misal: Uçmasını bilen düşmesini de bilir!” (Rasim,1926/6:8)

Rasim, yerçekimi kanunu ve Newton’dan bahseder. Düşmek meselesini biraz da Newton’un suçu sayar mizahî bir yaklaşımla. “(cazibe) kanunlarını başımıza birer dert olarak salmış olan (Nevton)...zeminin kaçınıcı katında, tayyarecilerimize el çırıp duruyorlar?” (Rasim, 1926/6: 8)

Yazının devamında “her düşen ölmez, düşen ölse idi yaşar çocuk bulmak imkanı kalır mı idi?” diyen yazar, başından geçen bir düşme hatırasını sunar. Birinci Dünya Savaşı sırasında at arabası ile İskenderun’dan Halep’e gitmektedir. Yolculuk esnasında üstlerinden bir tayyare geçmiştir. Hem Rasim hem sürücü tayyare düşüyor diye çok korkmuşlardır, ancak tayyare yoluna devam etmiştir. Tayyare düşememiştir ancak at arabasının sürücüsü o kadar dalmıştır ki sandalyesinden kafası üstü düşmüştür. Rasim, bu hikâye ile tayyareden düşmek korkusunu hafifletmeyi amaçlamıştır. Rasim’e göre düşmek budur: “İşte benim bundan sonra (düşmek)den anlayacağım manaların biri de bu!... Şaşkın arabacı iki arşın irtifaya ehemmiyet vermeyip salaklık ettiği için kendisini ölüm tehlikesine bile düşürmüştü idi. İşte düşme diye buna derler!” (Rasim 1926/6:9) Rasim bir de gelecek tahayyülünde bulunur: “Zaman gelecek ki tayyarecilikte düşmek aşağı denilen herhangi bir semte doğru kanat, tayyare vasıtalarıyla varmak mefhumunu

ifade edecektir. Buna muhakkak nazarıyla bakmakta, hiçbir hayal nispet kabul etmez." (Rasim, 1926/6: 10)

Rasim derginin on dördüncü sayısındaki yazısında eski Türklerden bahseder. Yazar, eski Türklerin yeryüzündeki kuvvet, cesaret, sürat gibi özellikleri kendi nefislerine mal ettiklerini belirtir. İlk insanın Güneş karşısında hayranlık duyduğunu ve onu kutsal saydığını belirten yazar, bu tür imrenilen doğa varlıklarının Türkler tarafından kişi ismi olarak kullanıldığını belirtir. Aynı şekilde Türkler, temas ettikleri hayvanattan, madenlerden de kendisine isim koymuştur. (Rasim, 1926/7)

Türklerin bu özelliklerinden bahseden yazar, konuyu kanat meselesine getirir. Bu noktada da Türkleri öncü görür Rasim. İki isim sayar ve bunların dünya havacılığı için önemli olduğunu belirtir: Hezarfen Ahmet Çelebi ile Lagari Hasan Çelebi. Rasim, bu iki ismin unutulduğu kanısındadır. *"Ah!.. Eski Türkler! Ah!.. O eski isimler arasına (Yaşar), (Doğmuş) gibilerini katmışlar da (unutmuş), (unutkan)ı onlarda unutmuşlar! Bu iki Türk oğlu Türk (İlk kanatlı insanlar) tarihinde yazılmayacaklar mı?"* Rasim bu unutulmada pay sahibi olarak dönemin padişahına da suç bulur. *"Dördüncü Murad, zaten deli, divane, kanlı, katli biri. Akli fikri adam siyasetinde, işi gücü adam gözetlemek. (Ahmet Çelebi)nin uçmalarından şüphelenmiş, bu Hezarfen ne derse yapar, demiş, (Çelebi)yi ta (Cezayir)e kadar sürmüş."*(Rasim, 1926/7:18)

Rasim yazının devamında *Hakimiyet-i Milliye*'deki bir başka yazısına sözü getirir. Yazar, Fransız bir zabıt tarafından icat edildiği söylenen otomobilin, kendi tanıdığı bir Türk tarafından daha sanatlı bir şekilde tasarlanmış olduğunu belirtir. Verdiği örnekler sayesinde, geçmişteki önemli değerlerin unutulmaması gerektiğini belirtir yazar.

Rasim, tayyareden başka bir hava taşıtına da yazılarında yer verir. O da balondur. Onun *'Balon Hatıraları'* başlıklı yazısı bunlardandır. Yazar, yakın geçmişte balonun yılda sözünü bir defa duydukları bir alet olduğunu dile getirir. Abdülaziz'in son devirlerinde, Frenk'in birinin Beyoğlu taraflarından yükseldiğini gördüğü balona İstanbulluların *'Kapalı Uçurtma'* adını verdiklerini belirtir. Yazar, o dönemin gazetelerinde çıkan balon ile alakalı haberlerden aklında kalanları sıralar. Kendisi de başından geçen bir balon hatırasını anlatır. Kadıköy'de bir bakkalda otururken saray hafiyeleri ve birkaç önemli kişinin daha hızlıca bir

yerlere gittiklerini görür. Bunun üzerine hafiyelerin neyin peşinde olduklarına dair çeşitli fikirler üretirler. Ermeni komitesi, bir ev baskını, dinamit gibi sebepleri düşünürlerken dükkana yazarın tanıdığı bir hafiye girer. Ondan öğrendiklerine göre hafiyelerin aradıkları balondur. O civarda görülen bir balonun peşine düşülmüştür. Şüpheli görülen insanlar aranmaktadır. Aradan zaman geçince meselenin aslı ortaya çıkmıştır. Bir satıcı dikkatsizlikle elinden çocuk balonu kümesini kaçırmıştır. Bunu gören açık gözün biri derhal jurnal etmiştir. Rasim, padişahın bir balon uçma ihbarı ile duyduğu rahatsızlıkla dalga geçer. (Rasim, 1926/8)

Rasim'in balondan bahseden bir başka yazısı, yirmi dördüncü sayıdaki '*Bir Balonun Suud Hatırası*' başlığını taşır. O, bu yazısında, elinde olan Hicri 1313 senesinin on ikinci ramazanı yazılmış bir hatıradan bahseder: "*Bakınız, bugün elimde 1313 sene-i hicriyesi ramazanının on ikisinde yazılmış bir hatıra var. Bu hatıra o sene zarfında Almanya'da bulunmuş ve bağlı bir balon ile bir suud tecrübesi yapmış olan bir Türk zabitanın mazbutatındadır. Bu Türk zabitanın ismi (Mahmud Reşid)dir Bu hatırayı otuz otuz iki sene evvel yazdığı için alan hayatta mıdır, değil midir, bilmiyorum. İnşallah sağdır, irtihal etmiş ise Cenab-ı Hakk rahmet eylesin.*" (Rasim, 1927/7: 2) Bu hatıralardan çeşitli parçaları paylaşır Rasim. Yazının esas ilgi çekici yönü, Sultan Hamid'in jurnalleri ile ilgili olan bölümüdür. Sultan Hamid'in balon kelimesinden ürktüğünü belirten Rasim, gazete ve mecmualarda bu kelimenin geçmesi halinde ise üstünün çizildiğini belirtmektedir.

Rasim'in '*Göklere Gizlenmek!.. Hülya mı Diyacaksınız!.. Demeyin*' başlıklı yazısı, İngilizlerin oluşturmaya çalıştıkları hava kuvvetleri sayesinde göklere de hâkim olmaya azmetmesi üzerine bina edilmiştir. Yazar, Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan tayyarelerden ve denizaltılarından dersler çıkararak İngilizlerin, geceli gündüzlü çalışarak bu aletlerin çoğalmasına öncelik verdiklerini belirtir. Bu amaçla denizlerdeki diritnavtlarının (hareketli kale) yanına uçan hareketli kalelerini de koyacaklarını sözlerine ekler. Bununla beraber Rasim, İngilizlerin istedikleri yerleri bu uçan hareketli kaleleriyle bombalayamayacakları fikrindedir. O, gökten gelecek tehlikelere karşı yerden karşı koyabilecek "*havai fişeng azmanların icad edilecektir*" fikrindedir. Türk tayyarecilerine de değinir Rasim. Pilotlarımızın yurdu herhangi bir bombardıman tehlikesine karşı sahipsiz bırakmayacaklarını belirtir. "*Bizim tayyarecilerimizde, mümkün değil, boş*

durmazlar. Allah cümlesini bağışlasın hepside zeki, cesur, sportmen, deridnavt gibi yılmaz, tahsil-i âliye malik vatanperverlerdir.” (Rasim, 1927/8: 5)

Yazar, millî hava kuvvetlerinin meydana gelmesi için Kayseri Tayyare Fabrikasını önemser. O, bu fabrikadan çıkacak ilk tayyareyi, Türk’ün kendi zekâsından, düşüncesinden, zihniyetinden meydana gelmiş olacağı için önemser. *“Bakalım, inşaallah görür, iftihar ederiz, (Kayseri) tayyare fabrikasında ilk defa, yeni sistemde, yeni biçimde ilk (Türk) adlı tayyareyi kim icad edecek; diye ümitten ümide düşmekteyim.” (Rasim, 1927/8: 5)*

Rasim, denizaltıların denizin içinde gizlenerek yeri ve zamanı geldiğinde ortaya çıktıklarını ve düşmanı yok ettiğini belirttikten sonra, tayyarelerin de havadan “Ce” diye çıkıp düşmanları korkutacağını ekler.

Rasim’in bu yazısının önemli bir tarafı da gelecek ile ilgili hayalleridir. O, yakın geçmişte olmaz denilen şeylerin teker teker meydana geldiğini görmüştür. Özellikle kısa bir sürede havacılığın geçirdiği devirleri göz önüne alan Rasim, yakın bir gelecekte de bu gün için olmaz denilenlerin meydana geleceği inancındadır.

Rasim, derginin yirminci sayısında ‘*Tayyarede İftar*’ başlıklı bir yazı ile yer alır. Bu yazıda, ramazandan ve oruç tutan insanlardan bahseder. İnsanların orucu gerçek anlamıyla tutamadıklarını dile getirir Rasim. Kimisi gözü minarede kimisi bir gözü ekşide bir gözü tatlıda şaşı olmuş insanlardan bahseder. Bunların ancak oruç tutma iddiasında olabileceklerini dile getirir. Orucu yük sayan bu insanları anlattıktan sonra bir fantezi kurar ve gökyüzünde iftarın nasıl olabileceğini düşünür. *“Fakat gökler bu ya!.. Bilmek istiyorum, tayyarede nasıl olur? Sema denilen şu kismetgâh-ı nâmâhudun içinde, bulutlar arasında yıldızlardan, hilal ve kamerden gelecek olan ilk parıltıların altında âbidâne tahayyüller, salat u selamlar ile edilen iftarın mutlaka daha semavi daha ulvi bir hilaveti olacaktır.” (Rasim, 1927/9: 2)* Rasim, kurduğu fantezinin gerçekleştiğini düşünür. *“Şöyle bir tahayyül edelim, hakikaten pek nefis olacak. Bahusus İstanbul’un semasında bir ramazan, Beyazıt kalesindeki köşk yerinde iftar etmiş idik. Bir az sonra minare kandillerinden gelen ziyalar bizi semavi bir şehriyin içinde bulunduğumuza inandırıyor. Tayyarede ise buşehrâyin üstünde bulunacağız, fakat pek yükselmemeli. Hele mehtaba da tesadüf ederse, altlı üstlü, ne kadar sefali olur?”*

(Rasim, 1927/9: 2) Yazısının sonunda ise böyle bir tecrübe yaşamış tayyarecilerimiz varsa onlardan dergiye yazmalarını ister.

Rasim'in yirmi üçüncü sayıda 'Aşk ve İntihar' başlıklı bir yazısı yayımlanır. Bu yazıda, döneminin gittikçe artan intihar haberlerinden bahsedilir. Bu durumun normalleştiğini belirtir yazar. İntihar sebepleri üzerinde de durur. Genellikle gizli sevda çekmenin, karşılıksız sevdanın, piyasada para kaybının bu tür olaylara yol açtığını belirtir. Rasim, intiharın sarî bir hastalık olabileceğini söyler.

Yazar sevda yüzünden intihar edenlere sözü getirir. Onca şair ve aşık arasında aşk derdiyle en çok uğraşanın Fuzulî olduğunu belirten Rasim, onun bir beytini bu durumu daha iyi açıklamak adına örnek verir. “*Bunca zamanlardan beridir şair, aşık geldi geçti, içlerinde (Fuzuli) gibi aşkî şiiir ile merc ile yanıp yakıldığını kiraren ve miraren kaffe-i safhanıyla tasvir ve tahkiye etmiş olanı var mıdır?.. Benim zavallı aşk dediğim bu şairin bile yalanına inandığımdandır. (Fuzuli) ki:*

“*Bin can olaydı kaş men-i dil-şikestede*

Ta her biriyle hergiz olaydım feda sana

Dediği halde bunu yazan parmaklarına bir iğne sokmamıştır.” (Rasim, 1927/10: 4)

Yazının devamında vatan için ölenlerden bahseder. Hayatını vatan uğruna feda etmenin bir intihar olmadığı inancındadır Rasim. Bu durumu bir “nişane-i iftihar” olarak tanımlar. Bu insanların vatanlarına aşık olduklarını belirtir. Tayyareciliğin de bir aşk olduğunu ekler. “*Daha yeni yeni manasını, şeref ve meziyetini idrak etmeye başladığımız (tayyarecilik) de bir aşktır... Ben eminim ki bir tayyarecimizin semanın her hangi bir noktasına kadar gittikten sonra bulutları yara yara vatanın heyet-i umûmiyesi üzerine attığı nazar-ı fedâkariyi musavver olan aşk her gönülde bulunamaz.”* (Rasim, 1927/10:4)

Rasim bu yazısında güncel bir sorun olan intiharın karşısına vatani uğruna hayatlarına feda eden kahramanları koyar. Bu sayede, sebebi ne olursa olsun intiharın anlamsızlığına dikkat çeker. Fuzulî'den verdiği örnek de bu görüşünü destekler niteliktedir.

Görüleceği üzere, Rasim'in dergide yer alan fıkraları, farklı okur kitlelerine hitap etmektedir. Bu fıkraların önemli yanı, Rasim'in tekniğe ve teknolojiye olan inancını ortaya koymasındır. Bu yazılardan anlıyoruz ki o, hurafelere ve kerametlere inanmamaktadır. Bu noktada, dinî anlatıları dahi anlamsız ve saçma bulur.

4.4. Mizahî Yazılar

Derginin daha geniş kitlelere ulaşması ve havacılığa ilgisi olmayanlara da hitap etmesi için hazırlanan bir köşesi, Aka Gündüz'ün hazırladığı Şen Sahifeler'dir. Bu köşedeki yazıların önemi, mizah yönlerinin ağır basmasıdır. Derginin on beşinci sayısında 'Mizah' başlıklı bir köşe yayınlanmıştır. 'Havadan Temaşa' alt başlığıyla sunulan bu köşede, Doğan takma adıyla kaleme alınmış bir yazı yer almaktadır. On altıncı sayıda bu köşenin adı, 'Şen Sahifeler' olarak değiştirilmiştir. Köşede, küçük fıkralar, tayyarecilikle ilgili mizahi yazılar ve çeşitli meseleler mizahî yönleriyle ele alınmıştır. Köşe, Aka Gündüz yönetiminde hazırlansa da farklı imzalar da yazılarda görülmektedir. Bu isimler Server Ziya, Osman Cemal, Paşa Kazım'dır; ayrıca takma isimler kullanılarak hazırlanan yazılar da mevcuttur. Bu takma isimler, Doğan, Kanat, Bomba, Gave-i Zalim, Üç Yıldız'dır. 'Şehitleri Anma Günü'ne özel hazırlanan sayılarda Şen Sahifeler yayınlanmamıştır. Bu köşe sadece mizahî yazılardan oluşmaz; aynı zamanda çeşitli karikatürler de yayınlanmıştır. Bu karikatürler havacılıkla alakalıdır.

Aka Gündüz imzalı ilk Şen Sahife yazısı 'Havadan Temaşa' başlığı altında yayımlanmıştır. Aka Gündüz, yazısında hayallerin hakikat olduğu bir dönemde yaşandığını belirtir. Jules Verne romanlarındaki bilim kurgu, gerçek hayata uygulanabilir hale gelmiştir. Bu fikirden yola çıkan Gündüz, bir gelecek tahayyülü yapar. İnsanlara kanat ve kuyruk takılacağını söyler. Bu durumun yaratacağı sıkıntılardan bahseder: "*Muhammed Efendi'nin kuyruğu, Ahmet Efendi'nin kanadına çarpması ve Muhammed Efendi hafifçe mecruh olmuştur. İnsanlara küçük kanat ve kuyruk yapan anonim şirketinin kayıtsızlıkları artık fazla oluyor. İmalatına biraz dikkat etmesini tavsiye ederiz...Yahut: Dün sabah muharrirlerimizden birisi Toros üzerinden geçerken sağ kulak pervanesi düşmüş ve mühim bir kaza geçirtirmiş ise de cebindeki yedek pervaneyi derhal takarak Atina'ya vasıl olmuştur. Malum ya, o zaman şimdiki gibi kırk batmanlık pervaneler olmayacak*"(Gündüz, 1927/7:18) Bir adamın tembelliğinden bahsederken o adamın "*karada yaya yürüdüğü*", "*o kadar işsiz ki şimendifere biniyor*" gibi

özelliklerinden bahsedileceğini belirtir. Sohbetlerin de bu sayede değişeceğini belirtir. “*Dün altımızdan aşağı doğru yağmur yağdı*” tarzı cümlelerin duyulacağı inancındadır. Köşede bu yazıdan başka iki de fıkra yer almaktadır. Ayrıca ufak bir çizgi roman da bu sayının Şen Sahifeler’inde mevcuttur. (Gündüz, 1927/7)

Gündüz’ün Şen Sahifeler’deki bir diğer yazısı ‘*Paşa Kazım’a Nazire*’ başlığını taşır. Yazının girişinde Gündüz, kendisini tayyareye binmiş olarak farz etmiştir. Havalanmaktan çekindiğini belirten yazar bu durumun ancak faraza ile mesela ile olabileceğini söyler. Bu esnada aklına Musa aleyhisselam gelmiştir. Onun bu devirde yaşasaydı Tur Dağı’na yürüyerek değil, bir avcı tayyaresiyle çıkacağını belirtir. Yazar konudan konuya geçer. Hazreti Mesih’in göğe nasıl çıktığını merak eder. Bu sorunun cevabını Haşim Nahit’in Hava İktisadiyatı Tarihi eserinde arar Gündüz. Burada cevap bulamadığını, bahsi geçen kitapta sadece şunların yazdığını belirtir: “*paraşütsüz su’ud buyurdıkları için nüzulleri gecikmektedir.*” Gündüz bunun doğru bir buluş olduğunu belirtip Şekip Mehmet Efendi’nin bunun felsefesini keşfettiğini belirtir: “*bir cismi yere atsak yere düşer, denize atsak denize düşer, fakat havaya atsak havaya düşmez, ancak havaya çıkar, sonra düşer. Niçe, Lokunt, Floksira, Diyabet, Enfloenize gibi filozoflar da aynı fikirdedir.*” (Gündüz, 1927/8: 18) Gündüz, yazının devamında eski zaman insanlarını kendi döneminde düşler ve şu şiiri yazar:

“Bir zamanlar muhterem ecdadımız

Tek kürekle seyr-aba çıktılar.

Görseler derler: Bugün ahfadımız

Tek kanatla mehtaba çıktılar.”(Gündüz, 1927/8: 18)

Yazar, yazının ilerleyen bölümlerinde bir hurafeye çatismaktadır. Çocukluğunda, mahallelerinde bir evliya mezarı olduğunu ve bunun iki kerameti olduğunu belirtir. Birincisi, ayakucundaki ibrikten abdest alması, ikincisi ise her gece uçmasıymış. Yazar, dedenin uçuşuna aklının ermediğini belirtirken sonra, ibrikteki suyun boşalmasına anlam verebildiğini belirtir. Çamur oynamak isteyen mahalle çocuklarının su bulamayınca türbedeki ibrikten su aldığını, öteye beriye atılan ibriğin dibinin delindiğini ve bu yüzden içinde su kalmadığını söyler. Yazar bu türden birçok keramet olduğunu bildirir. Tayyareye binen bir arkadaşının kendisine gönderdiği şu beyti yazısına almıştır:

“Yalvarıp derd-i aşına bir dostuna

Bindi bir, asrî keramet postuna” (Gündüz, 1927/8: 18)

Gündüz, yazısının devamında bir başka konuya geçer. Gündüz, eski şairlerimizden Nef’î’yi kendi devrinde hayal eder. Onun kızdığı bir adama söylediği kılıcını ‘arşa as’ sözünü hatırlar. Bu sözün bir askerimize karşı söylenecek olursa askerimizin şu cevabı vereceğini ifade eder:

“Arşa asdık tiğ ile mitralyözü

Çünkü biz yirminci asrın Türküyüz.⁴⁹” (Gündüz, 1927/8: 18)

Gündüz’ün bu yazısı, geçmiş ile hal arasındaki teknolojik farkların yarattığı tezadı mizahî bir üslupla ele almıştır. Ayrıca çeşitli hurafelere de eleştiri getirmektedir.

Bu sayıdaki Şen Sahife köşesinde Hava Manileri ile Aka Gündüz ile K. Hamdi Bey’in konu edinildiği küçük bir fıkra bulunmaktadır.

Aka Gündüz’ün Şen Sahifeler’deki bir diğer yazısı da bir gelecek tahayyülü içerir. Yazar, Şen Sahifeler’deki ilk yazısında olduğu gibi gelecekte teknolojinin gelişmesiyle insan şeklinin de değişeceğini belirtir. Bunu şöyle anlatır: *“Mesela Ahmet Efendi denince, Ahmed Efendi’yi şu şekilde olursa Ahmed Efendi kabul edeceğiz: Kulaklarında telsiz telefon, tepesinde mini mini pervane, yakalığının arka dökmesi yerine benzin kompirması yakan motorcuk. Boyun bağının üzerinde telsiz konuşma iğnesi. Dirseklerinde küçük kanatlar.”* (Gündüz, 1927/9:20)

Gündüz, değişen insanla beraber muhabbetlerin de değişeceğini belirtir. Türk insanının yemin etmeye olan düşkünlüğünden bahseden yazar, gelişen teknolojinin bu yeminleri değiştireceğini belirtir:

---

⁴⁹ Nef’î’nin belirtilen şiiri şudur: Âferîn ey rüzgârın şehsüvâr-ı safderi / Arşa as şimden geri tiğ-i süreyyâ-cevheri

“- Muhammed! Bana beş lira ödünç versene!...

- Pervanemin başı için yok!

- Süleyman? Söylediğimi yapmadın.

-Kuyruğumun hayrını görmeyeyim ki yaptım.

-Sağ kanadının hatırı için Kazımla barış.

-Sol kanadımı kırılın ki ben söylemedim.

-Egsoz borusu patlasın ki söylediğim aklımdan çıktı.

-Eğer söylediğim doğru değilse benzinime boza karışsın.” (Gündüz, 1927/9:20)

Yeminlerin bu şekilde değişmesi gibi genç tayyarecilerin kalp işlerindeki muhabbetlerinin de değişeceğini belirten Gündüz, oluşacak aşk diyaloglarına örnekler verir:

“Ah güzel Fatmacığım! Seni yüz seksen beygir kuvvetinde seviyorum.

Sevgili Zeynep! Seni gördükçe kalbim kırk beş silindirli rols roys motoru gibi atıyor.

Ali! ...başka metres tutarsan direksiyonun kırılın!

Haberin var mı? Salim Melihe'yi bir kanadına almış Mediha'yı ötekine. İkisinin de birbirinden haberi yok.

Aşk olsun Halime'ye! Nişanlandığı günden beri Mustafa'nın kuyruğunu öyle bir sıkıştırdı ki...” (Gündüz, 1927/9:20)

Gündüz, en kolay meslek olarak gördüğü şairliğe meyledecek tayyareciler olacağını da söyler. Bu şiir heveslilerinin yazabileceği şiirleri nasıl olabileceğine dair örnekler verir:

“Kuyruğumdan geçen bahâr-ı garâm

Kırdı pervane-i ümidimi ah!

Kızın benzinle bî- âram

Eyledim rûha âsumânı penâh!

Gövdemin kaldı şimdi tek kanadı

Dikeni battı kalbe penbe gülün

Tellerim koptu, hem içim kanadı

Fa'ilâtün, mefâilün, Fa'ilün” (Gündüz, 1927/9:20)

Aka Gündüz'ün yirmi ikinci sayıda yer alan Şen Sahife köşesindeki yazısının başlığı '*Arkadaşımın Çocuğu*' adını taşımaktadır. Bu yazısında, Hadî Bey adlı arkadaşının çocuğu olan Memduh'un zekasından ve hazır sözlülüğünden bahseder yazar. Memduh, gayet ciddi tavırlı, ağır sözleriyle kendisi gülmeden karşısındakini güldürebilen bir çocuktur. Babasından masal dinlemeyi çok seven Memduh'un anlamadığı şey, her masalın sonunda söylenen "*onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine*" sözüdür. Memduh, hep masaldakilerin muradına ermesine kızar. Babasına niçin kendilerinin muratlarına erip masaldakilerin kerevete çıkmadıklarını sorar. Yazar, çocuğun bu akıllıca sorusunu beğenir. Bu sözden etkilenen yazar, mutluluğun masallara has olduğunu, hakikatlerin ise acı olduğunu ifade eder. "*Evet aziz çocuk! Dünyada murada erenler hep masalların, ve kerevetine çıkanlarda hakikat ve hayatın insanlarıdır. Korkarım ki şimdi bizi güldüren bu sözlerin, bizim kadar olunca seni de ağlatmasın...*" (Gündüz, 1927/10:20) Gündüz, Memduh ile babası arasında geçen bir masal anlatma olayını da aktararak yazısına son verir.

Bu sayını Şen Sahifler'inde ayrıca bir küçük fıkra ve Tosun Pilot ile Fatma Kız mahlaslarıyla yazılmış ve şairlerinin birbirlerine seslendiği dört mani yer almıştır.

Şen Sahifeler'de Aka Gündüz imzası uzun bir süre görünmez. Kırkinci sayıda '*Parkoğlu'nun Başına Gelenler*' adlı yazısıyla bu araya son verilir. Gündüz bu yazısında, Türk Hava Mecmuası için yazdığı Parkoğlu adlı uzun bir hikâyesinden ve bu hikâyeyi bir türlü yazamadığından bahseder. Dergi yönetimi bu öyküyü beğenmiştir. Devamı arzu edilmektedir; ancak Gündüz hikâyenin devamını bir türlü getiremez. "*Yarın hazır*", diyerek dergi yönetimini geçiştiren Gündüz, haftalar ve aylar geçmesine rağmen hikâyesinin devamını getiremez. Kendisi yazmayı ister; ancak sanki Parkoğlu bu işi istemiyordur Bu arada Gündüz, Server Ziya'nın, bahsettiği hikâyesinin klişelerini çalarak, hikâyenin devamını yazdığını belirtir. Gündüz, Ziya'ya kızmaz. Tam aksine kendisini bu dertten kurtardığı için

sevinir. Kendisine sorulan, “*Sen Parkoğlu’nu ne yapacaksın?*” sorusuna bir fıkrayla cevap verir. (Gündüz, 1927/11: 446) Yazının dikkat çeken noktası bir hikâyenin yazım sürecinin anlatılmasıdır. İlham noktasında tıkanan yazarın yaşadığı sıkıntı, mizahî bir dille anlatılmıştır. Yazıdaki bir diğer önemli nokta ise mecmualara yazılan hikâyelerin hazırlanması için konulan zaman sınırlamasına duyulan öfkedir.

Aka Gündüz ‘Şen Sahifeler’deki ‘*Tabiliğe ve Gayr-i Tabiliğe Dair*’ adlı yazısında, zaman geçtikçe insanların doğal buldukları ve şaşırdukları olayların değiştiğinden bahseder. Çinlilerin barutu bulmasının günümüzde şaşılacak bir şey olmadığını belirtir. Bu konuyu şöyle ifade eder: “*Adamcağız dört arşınlık bir kanat, iki arşınlık bir kuyrukla havada birbiri üstüne yedi takla atıyordu başını çeviren bile bulunmuyor, birde ip canbazlarını hatırlayınız. On beş endazelik direğin üstünde kurban keserdi de hepimiz zorla kırk kere maşallah! diye diye avazımız kesilir, şaşkınlıktan gözlerimiz patlangaç olurdu. Dört atlı landolar icat olunduğu zaman Fransız papazları krala isyan etmişler, sözde bu bidat Cebrail aleyhisselamın süslü arabasını taklitmiş idye! Gelsinler de... suyun üstünde kanoları, suyun dibinde taht’el bahrleri görsünler, baksınlar Yunus aleyhisselamın balığına benzyor mu imiş!*” (Gündüz, 1928/7:499)

Gündüz, günümüzde hayret duygusunun yapılanlara işlere karşı değil yapılmayanlara karşı olduğunu belirtir. Ona göre şaşılacak şey, trenle Amasya’ya Kayseri’ye gitmek değildir. Şaşılacak şey Sivas’a, Hakkari’ye gidememektir. “*Şimdiki hayretler yapılanlara karşı değil, yapılmayanlara karşıdır. Bugüne kadar dört arşın şimendifer yapamayanlara şaşıyoruz, Amasya’ya, Kayseri’ye gidince pek tabiidir, diyoruz, madem ki istedik, çalıştık elbette gideceğiz. Sivas’a da, Hakkari’ye da gideceğiz.*” (Gündüz, 1928/7: 499)Gündüz sözü, Türk Hava Mecmuası yönetiminin avans muamelesini kesmesine getirir ve buna da şaşmadığını belirtir. Bu sayede dergi yönetimine gizli bir eleştiri yapmış olur. Şen Sahifeler’in bu sayısında Arslan Pilot ile Fatma Kız imzalı iki de mani yer almaktadır.

Aka Gündüz, imzalı başlıksız bir yazı da kırk üçüncü sayıda yer almaktadır. Gündüz bu yazıda, *Türk Hava Mecmuası*’na yazar olarak katılma hikâyesini anlatır. Neşriyat müdürü Şükrü Melih Bey ile yaptıkları konuşmada yazacağı şeyler konusunda serbest olduğu söylenir. Tek bir şart vardır. Her yazıda muhakkak havacılık ile ilgili bir bahis olacaktır. Bu şartı kabul eden Gündüz, ilk zamanlarda

mevzu bulmada zorlanmazken geçen zamanla beraber yazılarına havacılığı yerleşmekte zorlanmaya başlar. Bir gün Şükrü Bey'e yazdığı bir hikâyeyi verir; ancak bu hikâye, dergi yönetimince içeriğinde havacılık ile ilgili herhangi bir öge bulunmadığından kabul edilmez. Gündüz her ne kadar bir deniz altı hikâyesi yazdığını söylese de kenara köşeye bir tayyare konması hususunda ikaz edilir. Müdüre yaşadığı sıkıntıyı açık açık söylemek için bir gün yanına gider. Tam lafa başlayacakken müdür araya girer. Kendisine müjde verir. Artık yazılarında olabildiğince serbesttir. Yazılarında havacılıkla ilgili bir öge bulunmak zorunda değildir. Gündüz bu duruma sevinir. Gündüz, müdürden müjdeyi aldığı anda ilk sorduğu soru, abartılı da olsa yazarların yaşadığı sıkıntıyı göstermesi bakımından önemlidir: “*Patlıcan turşusunun aşk üzerine tesiri hakkında yazdığım şiire kanat, motor takmayacak mıyım?*” (Gündüz, 1928/8: 519)

Bu yazının dikkat çeken yanı, tematik bir dergide edebî değeri olan yazılar yazmanın, tematikliğe uygun olması istendiğinden yaşanan konu sıkıntılarıdır. Gündüz'ün derginin mizah bölümünde dile getirdiği bu konu, dergide yer alan çeşitli hikâyelerde göze çarpmaktadır. Hikâyenin gidişatına hiçbir etkisi olmamasına rağmen şahısların pilot olması yahut havacılık ile ilgilenmesi durumu dikkat çekicidir. Server Ziya'da bu konuda yaşadığı sıkıntıyı yine Şen Sahifeler köşesinde yayınlanan ‘*Mevzu Kıtılığı*’ başlıklı yazısında ele almıştır. (Ziya, 1927/12)

Aka Gündüz'ün derginin yetmişinci sayısındaki yazısı, o dönemin güncel bir meselesini ele almıştır: bekarlık vergisi. Nüfus artışını sağlaması sebebiyle gençleri evliliğe teşvik amaçlı bu vergi teklifi, ilk defa Canik Miiletvekili Hamdi Bey tarafından teklif edilmiştir. (Özer, 2013: 173) Bu teklif basında geniş yer bulduğu için umumî bir mesele haline gelmiştir. Gündüz de bu konuya “*Yarı Protestoya, Yarı Uzlaşmaya Benzeyen Bir Mektup*” başlığı yazısıyla dahil olur. Kimin yazdığı söylenmeyen bir mektup ve Gündüz'ün bu mektup sayesinde hatırladığı bir anı, yazıyı oluşturmaktadır. Mektupta bekarlık vergisi, mizahî bir üslupla eleştirilmektedir. Bu vergi teşebbüsünün yol açacağı çeşitli absürt durumlar anlatılır. Mesela bir erkek gidip zengin birisinin kızını ister de babası vermezse bu erkek vergi verecek midir? Yahut bir genç erkek fakir bir ailenin kızına gitse ve iki çıplak bir hamam yakışır cevabı alsa vergiden sorumlu olacak mıdır? Bu durum ispat edilirse genç erkeğin vergisini kanuna kabul oyu verenler mi vereceklerdir? Hiciv yönü ağır olan bu yazı, Aka Gündüz'ün bir anısı ile son bulur. Çocukken bir hocası Gündüz'e, “*Bir adam amcasının kızını nikahla alabilir mi?*”, sorusunu

sormuştur. Gündüz, bu durumun amcanın keyfiyle alakalı olduğunu söyler. Hoca bu cevaba kızmıştır; ancak Hasan Fuat Paşa araya girmiş ve şu cevabı vermiştir “-*Yoo... hocam dedi. Pek iyi cevap verdi. Amcası aksi bir herif olur da defol çapkın, sana kız değil, zırnık bile vermem derse çocuk kitapta yeri var diye zorla mı alacak?*” (Gündüz, 1929/9:1064) Gündüz kapalı olarak bu vergi teklifinin bir zorlama olduğunu anlatmak istemiştir.

Aka Gündüz imzalı bir başka Şen Sahife köşesi altmış altıncı sayıda yer alır. Burada, ‘*Üç Yeni Fıkra*’ başlığı altında fıkralar verilmiştir. Altmış yedinci sayıdaki Şen Sahifeler bölümü de Aka Gündüz imzalıdır ve üç fıkradan oluşur. Ayrıca bir de karikatür yer alır.

Şen Sahifeler köşesinde, Doğan mahlaslı iki mizah yazısı bulunmaktadır. On beşinci sayıda, Şen Sahifeler köşesinin öncülü olan ‘*Mizah*’ başlıklı bölümde çıkan ilk yazı, Doğan mahlası ile imzalanmıştır. Bir ziyafette tayyare şeklindeki yiyecekleri yiyip ağırlaşıp uçma isteği duyan yazarın durumu anlatılır. Çok yediği zamanlar rüyasında uçtuğunu gören yazar bu dener fakat başarılı olamaz. Bu durumu çocuklukta saflığın kaybına bağlar. (Doğan, 1926/2)

Üç Yıldız mahlasıyla imzalanan kırk sekizinci sayının Şen Sahifeler köşesinde Atlas Okyanusunu aşan ve kuzey kutbuna ulaşmak isteyen yabancı tayyarecilerden bahsedilmiştir. İki teşebbüse de onlarca tayyareci katılmıştır. Kimisi başarılı olurken kimisi yarı yolda kalmış kimisi de bu uğurda hayatlarını kaybetmişlerdir. Yazıda bu teşebbüslerin çokluğundan söz edilirken “parayla değil sırayla” darb-ı meseli kullanılmıştır. (Üç Yıldız, 1928)

Şen Sahifeler başlığı altında yayınlanan yazıların amacı, havacılık temelli bir dergide bu yazılar sayesinde farklı konulara yer verilmesidir. Bu sayede hitap edilen okuyucu kitlesi genişletilmek istenmiştir.

Derginin, mizah kısmını oluşturan bu yazılar, havacılığın komik taraflarının da var olduğunu göstermektedir. Derginin yayınlandığı dönemde, insanlar tayyareye güven konusunda şüphecidirler. Gökyüzünde düşmek korkusu bu durumun en büyük sebebidir. *Türk Hava Mecmuası*’nın amaçlarından bir tanesi de, Türk milletine havacılığı sevdirmektir. Bu amaç, yukarıda üzerinde durduğumuz yazılar sayesinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu yazılar sayesinde tayyareye ve havacılığa bir sempati katılmak istenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türk Hava Mecmuası ve ondaki edebî metinler üzerine yaptığımız inceleme bize önemli sonuçlar vermiştir. Fen sahasındaki gelişmelerin mahsulü olan havacılık, Osmanlı'dan itibaren üzerinde durulmuş bir konu olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu devrinden beri süre gelen bu ilgi, Cumhuriyet döneminde katlanarak devam etmiştir. Yeni kurulan Cumhuriyet'in ilkelerini belirleyen Mustafa Kemal, havacılık sahasına da gereken önemi vermiştir. Bu sayede Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu gibi Türk milletinin kalkınmasına önemli bir işlev yüklediği Türk Tayyare Cemiyeti'nin kuruculuğunu yapmıştır. Bu cemiyetin amaçlarını bizzat kendisi belirleyen Mustafa Kemal, Cemiyetin koruyuculuğunu da üstlenmiştir. Cemiyetin en önemli amacı, Türk Hava Kuvvetleri için gerekli olan tayyarelerin teminini sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için Türk milletinin yardımına ihtiyaç vardır. Vatandaşların cemiyete yardım yapmalarını sağlamanın yolu ise onlara havacılığı sevdirmekten geçmektedir. Bu amaçla çeşitli faaliyetlerde bulunan Cemiyet'in, basın gücünden yararlanmak istemesi oldukça doğaldır. Bu sayede insanlara ulaşma noktasında kolaylık sağlanacağı gibi havacılık etrafında bir kamuoyu da oluşturulacaktır. Bu amaçla ilk kurulan dergi olan *Tayyare* kısa süreli yayın hayatı boyunca cemiyetin fikirlerini sayfalarına taşımıştır. Cemiyetin dergicilik adına en büyük adımı, *Tayyare* Dergisi'nden sonra çıkan *Türk Hava Mecmuası* olmuştur. Bu dergi ile *Tayyare*'den farklı bir yayın politikası izlendiği görülmüştür. Cemiyet halka havacılığı sevdirmek amacıyla sayfalarında edebî eserlere de yer vermiştir. Bu edebî ürünler, tematik bir dergi için oldukça yoğun olarak kullanılmıştır. Bu sebeple dönemin önemli edebiyatçıları dergi yazar kadrosunda yer almıştır. Çeşitli davet mektupları gönderilerek edebiyatçılarımızın dergide yazılarının yer almasına önem verilmiştir. Bu amaçla dönemin edebiyat otoritelerinden sayılan Abdülhak Hamit'e gönderilen davet mektubu ve Abdülhak Hamit'in bu mektuba cevabı oldukça önemlidir. Bu davetler *Tayyare* Cemiyeti'ne ilgi çekilmesinde edebiyattan faydalanılmak istenildiğini kanıtlamaktadır.

Dergide çeşitli edebî metinler yer almıştır. Hikaye, şiir, masal, fıkra vb. türlerindeki eserler, dergi edebî içeriğinin önemli kısmını oluşturmaktadır. Bu eserlerin ortak amacı havacılığa olan ilgiyi arttırmak, bu sayede bir havacılık kültürü meydana getirmektir.

Dergide hikâye türünde eserler yayınlanmıştır. Bu hikâyelerin ortak yanı havacılık ile olan ilgileridir. Bu hikâyelerde işlenen konular halkı Cemiyet'e yardıma teşvik etmektedir. Ayrıca, tayyarenin oldukça önemli bir savaş ve nakliyat aracı olduğu üzerinde durulmuştur. Bu hikayelerde yer alan iki önemli karakter avıdır. Bunlardan birisi tayyareciler diğeri ise kadınlardır. Dergide yer alan hikayelerdeki tayyareciler yiğit, cesur, sözüne güvenilir, itibar sahibi karakterler olarak çizilmiştir. Bu sayede ülkenin de ihtiyacı olan tayyarecilere ve tayyareciliğe olan ilginin artırılması amaçlanmaktadır.

Hikayelerdeki kadın karakterler de tayyareciler kadar güçlü çizilmişlerdir. Dergideki hikayelerin çoğunda kadın karakterler bir tayyareciye aşıktır ve vazife de olan sevgililerini hasretle beklerler. Bunun yanında vatan sevgisi konusunda da oldukça hassas olarak kurgulanmışlardır. Özellikle Cemiyet'e yardım konusunda kadın karakterler öncü konumundadırlar. Bu kadınların bir diğerk dikkat çekici noktası ise şehit olan eşlerinin ardından takındıkları vakur duruştur. Vatan uğruna canını feda eden sevdikleri için ağıtlar yakmazlar. Bu karakterler, şehit eşi olmayı bir gurur meselesi olarak görmektedirler. Hikayelerde bu şekilde ele alınmış kadın karakterler vasıtasıyla Türk kadınının havacılık karşısındaki konumunun ne olması gerektiği anlatılmak istenilmiştir.

Dergide yer alan şiir türündeki eserler incelendiğinde, bunların dergideki işlevinin dergideki hikayelerden farksız olduğu anlaşılmaktadır. Dergideki şiirler sayesinde, ahşaptan yahut metalden yapılan cansız bir alet olan tayyare estetize edilmiştir. Bu aletin kulak tırmalayan sesi, mısralarda kulak okşayan bir ninni haline dönüşmüştür. Dergide yer alan şiirlerde tayyarenin özellikle vatan savunmasındaki önemi üzerinde durulmuştur. Türk yurdunun bağımsızlığını sürdürebilmesi noktasında tayyarelerin oynadığı rolün hayatiliğine dikkat çekilmek istenmiştir. Bunun dışında hikayelerde işlendiği gibi Cemiyet'e yardıma teşvik temasıda şiirlerde sıklıkla işlenmiştir.

Dergide hikaye ve şiirden sonra en çok kullanılan edebî tür fıkralardır. Ahmet Rasim, Aka Gündüz, Halit Fahri gibi isimler fıkralarıyla dergide yer almışlardır. Bu fıkralar havacılığın çeşitli konularında kaleme alınmıştır. Ahmet Rasim yazılarında özellikle hurafelerle dalga geçmektedir. Bu hurafeler havacılıkla alakaları bakımından önemlidir. Rasim, hurafelerin teknik karşısında yok olduğu inancındadır. Bu sebeple havacılık gibi teknik yönü ağır olan bir alanın geçmiş zamanın hurafelerinden kurtulması gerektiği görüşünü yazılarında dile

getirir. Rasim, sadece bu konu ile sınırlı kalmamış halk kültürünün havacılığa olan bakışını da yazılarında anlatmıştır. Kavuklu ile Pişekar hikayeleri, anonim bilmeceleer ile zenginleştirdiği yazıları bu durumun örnekleridir.

Dergideki fıkra yazarlarından Aka Gündüz, daha çok mizahî yazılarıyla dergiye katkıda bulunmuştur. Gündüz ayrıca, derginin mizah sayfası olan Şen Sahifeler'in de yönetimini yapmıştır. Bu yazılarda genellikle havacılığın gelecekte alacağı hallerin hayal edilmesinden doğan mizahî unsurlardır. Gündüz sadece bu konu üzerinde kalem oynatmamış, güncel konular hakkında da yazılar kaleme almıştır. Gündüz, bu güncel konulara da mizah penceresi arkasından bakmıştır. Bu sayede derginin havacılık ile ilgili teknik ağırlığının azalması ve okuyucunun ilgisinin çeşkleşmesi sağlanmıştır.

Dergide yer alan diğer fıkra yazıları da havacılık konusu etrafında şekillenmiştir.

Dergi sadece içeriğinde yer verdiği edebî eserlerle havacılık edebiyatına katkıda bulunmamıştır. Derginin bir hava edebiyat antolojisi oluşturmak açtığı müsabaka da önemli bir faaliyettir. Bu sayede Türk Edebiyatı'nın ilk hava edebiyatı antolojisi oluşturulmuştur. Bu müsabakaya yazı ve şiir gönderip başarılı bulunanlara para ödülü verilmiştir. Bu durum da derginin havacılık edebiyatı oluşturma noktasındaki istek ve çabasını göstermektedir. Beğenilen yazıların dergide yayınlanacağı duyurularak katılımın arttırılması amaçlanmıştır. *Hava Edebiyatı* adıyla yayınlanan bu antolojik eserin içeriğini oluşturan eserlerin yazar ve şairleri aynı zamanda *Türk Hava Mecmuası*'nın da edebî içeriğini oluşturan yazar ve şairlerdir. Bahsedilen antolojide şiir, hikaye, fanyezi, fıkra, tiyatro türünde edebî eserlere yer verilmiştir.

Türk Hava Mecmuası vasıtasıyla edebiyatımız, yaklaşık 20 yıllık bir geçmişi olan havacılık sahasıyla kaynaşmıştır. Bu sayede edebiyatımız yeni hikâye kişileri, şiir temaları ve yeni bakış açıları keşfetmiştir.

Derginin yayın politikası göz önüne alındığına, Türk Hava Mecmuası'nın yayınlandığı dönem içinde bir havacılık kültürü oluşturma çabasında olduğu görülecektir. Bu kültürü yaratmanın öncelikli yolunun 'insani' değıştirmekten geçtiğinin farkında olan dergi yönetimi, bu sebeple dergide yer verdiği yazılarda bu amacın gözetilmesine önem vermiştir.

Derginin, edebiyatımız açısından bir başka ilgi çekici yönü Süleyman Nazif'in son yazılarına ev sahipliği yapmasıdır. Bu yazılarda Nazif'in ömrünün son zamanlarındaki ülke siyaseti, din, Osmanlı dönemi ve çeşitli güncel konular hakkındaki görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Nazif'in yazmayı tasarladığı bir makale serisi hazırlamakta olduğunu da yine bu Nazif'in dergideki son yazılarından öğreniyoruz. Nazif, dergide sadece havacılık ile ilgili konularda yazmaz. Geniş bir konu yelpazesi vardır. Bu sayede dergi sadece havacılık kalıbı içine sıkışmamıştır. Bu sayede farklı okur kitlelerine seslenilebilmiştir.

Dergi, edebiyat dışındaki çalışmaları ile de dikkat çekmektedir. Derginin, Tür Tayyare Cemiyeti'nin amaçlarını gerçekleştirme noktasında aktif olarak çalıştığı rahatça söylenebilir. Dergi yazar kadrosunda bulunan Haşim Nahit'in havacılığın ekonomi üzerindeki etkilerini ele alan yazıları bu amaçlara destek çıkmıştır. Tekniğin de ilerlemesiyle zanaatçı bir Türkiye portesi çizer Nahit. O, edebiyatın, sanatın ancak iktisadi bir kalkınma ile anlam kazanacağı görüşündedir. Onun bu görüşleri, aslında, yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomi politikalarıyla örtüşür. Bu noktada Nahit'in yazıları, Cumhuriyet'in uygulamalarını okuyuculara aktaran yazılardır. Nahit, Cemiyet'in ülke iktisadına olan katkılarını sıklıkla yazı konusu edinmiş ve ülkenin bu sayede kalkınabileceğini dile getirmiştir. Bu sayede Cemiyet lehine bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Derginin önemli faaliyetlerinden birisi de Tayyare Cemiyeti'ne yapılan yardımların artırılmasını sağlamaktır. Bu amaçla Cemiyet'e yardımın artırılması noktasında önemli yayın faaliyetleri yapılmıştır. Özellikle yüksek bağıшта bulunanların isimlerinin dergide geçirilmesi, bu kişilerin halka örnek gösterilecek şekilde sunulması, derginin bu alandaki teşvik edici çalışmalarındandır.

Derginin önemli toplumsal rolleri de vardır. Millî bilinç oluşturma noktasında özellikle Şehitleri Anma Günü, 30 Ağustos Tayyare Bayramı gibi önemli günlerle ilgili haberler dergi sayfalarında yer almıştır. Bu sayede Türk halkının aynı ortak duyguda buluşması amaçlanmıştır. Cemiyet de bu toplumsal faaliyetlere gereken önemi vermiş ve yayınladığı nizamnamelerde bahsettiğimiz önemli günlerde merasimler icra edilmesini kararlaştırmıştır.

Kısacası Türk Hava Mecmuası, döneminde Türk halkına havacılığı bir ihtiyaç olarak gördüğünü anlatmış, ihtiva ettiği edebî içerik sayesinde bu

abasında başarılı olmuştur. Bu başarı, Türk halkının 1925-1935 arası ülkeye 300'den fazla bağış uçak parası toplamısıyla talanmıştır. Bu durum Türk milletinin vatani için gerektiğinde nasıl birleşebileceğini göstermesi bakımından önemli bir tarihsel olaydır. Ayrıca dergi, bir hava edebiyatı oluşturulması noktasında edebiyat tarihimiz açısından oldukça mühim bir rol oynamış ve bu edebiyatın doğuşu Türk Hava Mecmuası'nın sayfalarında olmuştur.

KAYNAKLAR

- Ahmed, A. A. (2014). Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymânnâmes-i Kebîr'indeki Deyimler. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (9), 103-122.
- Alp, N. (1926). Tayyare Marşı. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (10), 14.
- Aslan, A. D. (2014). Tayyare Cemiyeti'nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (3), 141-150.
- Ay, T.(1929). Şehit. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (68),1035.
- Aydın, A. F. (2011). Tayyareden Uçağa: Millî Hava Sanayinin Kuruluşunda Türk Halkının Yaptığı Bağışlar. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 8 (31), 51-84.
- Basri, M. (1927/1). Kadriye'nin Tayyaresi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (16), 16.
- Basri, M. (1927/2). Altın Tabaka. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (23), 20-22.
- Basri, M. (1928). Adsızın Masalı. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (40), 450-451.
- Berki, F. (1926). İki Yoktan Bir Var Çıkar. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (2), 13.
- Beydilli, K. (2014). *İmparatorluğun Son Yüzyılında İstanbul*. II. Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 21-69.
- Boitani, P. (2007) *Winged Words-Flight in Poetry and History*. Chicago: University of Chicago Press.
- Cemal, O. (1929). Bir Macera. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (64), 972
- Coşkun, B. (2010). *Halide Nusret Zorlutuna –Hayatı-Eserleri-Fikirleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Coşkun. (1928/1). Son Dakika. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (53), 734-741.⁵⁰
- Çakır, Ö. (2013) *Havacılık Tarihimizin Türk Edebiyatına Yansımaları*, Türk Hava Kuvvetlerinin 100'üncü Yılı Uluslararası Tarih Sempozyumu 8-10 Şubat 2011, Ankara, 372-386.

---

⁵⁰Hikayenin 735'inci sayfasının sonunda devamı 741'de yazmaktadır. Hikaye 734-741 arasını kaplamaz.

- Demirkazık, H. İ. (2015). Mecidî'nin Mirâciyesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/8, p. 849-886.
- Doğan. (1926/1). Tayyareci Türküleri. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (12), 6.
- Doğan. (1926/2). Havadan Temaşa. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 26.
- Emel. (1928). Uçma Bugün. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (55), 799.
- Erez, M. (2013). *Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun Eserlerinde Batı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, V. (2013a). *Haşim Nahit Erbil Hayatı-Sanatı-Fikirleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, V. (2013b). Haşim Nahit'in Kaleminden Millî Mücadele Yılları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 165-181.
- Erler, M. Y. (2001). Osmanlı Devleti'nin Uluslararası Sivil Hava Taşımacılığına Girişi. *Kebikeç*, 6 (12), 39-44.
- Eskigün, K. (2006). *Klasik Türk Şiirinde Efsanevi Kuşlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eşref, R. (1929). Rahmet Günü. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 978.
- Fahri, H. (1926/1) Kanatların Zaferi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (1), 8.
- Fahri, H. (1926/2). Binlerce Tayyare İle. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (10), 9.
- Fahri, H. (1926/3). Kanatların Zaferi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (1), 8.
- Fahri, H. (1926/4). Şehit Tayyarecilere. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (13), 8.
- Fahri, H. (1928). Türk Tayyareleri. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (6), 578.
- Fikret, T. (1926). Yüksel Ey Türk. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 8.
- Güleç, H. (2006). Süleymânâme'de Eski Türk Destanlarına Ait Unsurlar, Dil-Üslup ve Motifler. *Bilig*, 11 (36), 243-260.
- Gündüz, A. (1329). Üçüncü Şehit-Nuri için-. *Tasvir-i Efkar*, 1021, 1.
- Gündüz, A. (1926/1). Baloncu Nazmi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (12), 10-11.
- Gündüz, A. (1926/2). Huu! Bana Bak Zabit!. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (8), 7-9.

- Gündüz, A. (1926/3). Sus!...*Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 2.
- Gündüz, A. (1927/1). Karanfilli Tayyare. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 10-11.
- Gündüz, A. (1927/10). Arkadaşımın Çocuğu. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (22), 20.
- Gündüz, A. (1927/11). Parkoğlu'nun Başına Gelenler. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (40), 446.
- Gündüz, A. (1927/2). Mim-Cim-Kaf. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (33), 294-296.
- Gündüz, A. (1927/3). Müthiş Bir İntikam. *Türk Hava Mecmuası*. 2 (34-35), 341-342.
- Gündüz, A. (1927/4) Meşhur Tayyare Şairi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (16), 12.
- Gündüz, A. (1927/5). Hicaz Şarkı. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (34-35), 342.
- Gündüz, A. (1927/6). Nihavend Şarkı. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (36-37), 381.
- Gündüz, A. (1927/7). Havadan Temaşa. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (18), 18.
- Gündüz, A. (1927/8). Paşa Kazım'a Nazire. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (19), 18
- Gündüz, A. (1927/9). Aklım Allah'a Emanet. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (21), 20.
- Gündüz, A. (1928/1). El ve Gönül Birliğinin Zaferi. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (62), 927-928.
- Gündüz, A. (1928/2). Üç Yeğen. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (47), 604.
- Gündüz, A. (1928/3). Ahmet Kahraman. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (43) ,520-521.
- Gündüz, A. (1928/4). Vilson Marşı. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (46), 592-593.
- Gündüz, A. (1928/5). Olacak Hikaye. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (60), 902-903.
- Gündüz, A. (1928/6). Kırık Kanatlara. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (55), 798.
- Gündüz, A. (1928/7). Tabiiliğe Ve Gayri Tabiiliğe Dair Musahabe. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (42), 499-500.
- Gündüz, A. (1929/2). Küçüklerin Büyükleri. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (69), 1039-1040.
- Gündüz, A. (1929/3). Bu Günün Manası. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 986.
- Gündüz, A. (1929/4). Bağ Bozumu. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (66), 994-995.
- Gündüz, A. (1929/5). Ölümünden Hayata-1-. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (67),1010.

- Gündüz, A. (1929/6). Ölümünden Hayata-2-. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (68), 1027-1029
- Gündüz, A. (1929/7). Ölümünden Hayata-3-. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (69), 1042-1044.
- Gündüz, A. (1929/8). Yaşayan Ölüler. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 976.
- Gündüz, A. (1929/9). Şen Sayfa ve Günün Meselesi: Bekarlık Meselesi Ehemmiyetlendi. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (70), 1064.
- Gündüz, Aka. (1928/8).Şen Sahifeler. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (43), 519.
- Gündüz, Aka. (1929/1). 16 Sene Evvel. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 976.
- Güneş, M. (2009). *Aka Gündüz'ün Roman, Hikaye ve Tiyatrolarında Sosyal Meseleler (1909-1958)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Gür, M. (1992). *Makale ve Mektuplarına Göre Süleyman Nazif*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Halit, F. (1927/1). Bir Karlı Akşamda... . *Türk Hava Mecmuası*, 2 (19), 19.
- Halit, F. (1927/2). Masaldan Hakikate. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 16.
- Halit, F. (1927/3). Göklerde Visal. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (31) (Fevkalade Nüsha), 76
- Halit, F. (1929). Kederden Meserrete. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (68), 1024.
- Harma, Ö. Faruk., Kurnaz, C. (1998). Hüdhüd. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 18, 461-462.
- Hazım, Ş. (1927/1). Askerî Tayyarecilik Aleminde on Terakkiyat-1-. *Türk Hava Mecmuası*. 2 (19), 1.
- Hazım, Ş. (1929/1). Umumî Harpte İlk Tayyare Şehitlerimiz Fevzi ve Sami. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), s. 985.
- Hazım, Ş. (1929/2). 27 Kanunusani, *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 986-987.
- İhsanoğlu, E. ve Kaçar, M. (1995). *Çağımı Yakalayan Osmanlı*. İstanbul: IRCICA.
- İnan, A. (1987). *Makaleler ve İncelemeler*, Ankara: TTK Basımevi.

- Kaçar, M. (1997). Lâgarî Hasan Çelebi. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 16, 315-316.
- Kaçar, M. (1998). Hezarfen Ahmed Çelebi. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 17, 297.
- Kadri, Y. (1928). Edebiyatta Tayyare. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (58), 1-2.
- Kadri, Y. (1929). İkar'ın Yavruları. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 979.
- Karabaş, Ş. (1988). *Süleyman Nazif*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karabela, S. (1997). *Faik Ali Ozansoy Hayâtı, Eserleri ve Sanatı*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, M. (2013). *Kültür Bakanlığına Başvurumdur*, 21.04.2016, http://www.kokpit.aero/index.php?route=article/article&article_id=4972
- Kırık Billur. (1927). Bir İntihar Hikayesi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (28), 112-113.
- Müftüoğlu, A. H. (1926). Meyl-i İtila. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (4), 3-6.
- Nafiz, F. (1926). Her Yerde Kahraman. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (3), 4.
- Nafiz, F. (1927). Gökten Düşenlere. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (31) (Fevkalade Nüsha), 65.
- Nahit, H. (1330). Milli Hikaye: Hacir, *Servet-i Fünun*, nr. 1205, 134-135.
- Nahit, H. (1338). Kazım'ın Rüyası-Yakup Kadri Bey'e İthaf. *İkdam*, nr. 8929,4-5.
- Nahit, H. (1341). Türkiye'nin İtilası İçin Bir Tek Yol Vardır: Milli İktisadiyat. *Hakimiyet-i Milliye*, nr.1530, 3.
- Nahit, H. (1925/1). Türk Milleti Avrupa Medeniyetine Nasıl İntibak Edebilir-4-. *Hakimiyet-i Milliye*, nr.1423, 2.
- Nahit, H. (1925/2). Milliyet ve Cumhuriyetin Mantığı. *Hâkimiyet-i Milliye*, nr:1518, s.3.
- Nahit, H. (1926/1). Tayyare Kuvvetinin İktisadî Neticeleri. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (1), 1-2.
- Nahit, H. (1926/10). Kayseri Tayyare Fabrikası, ve İmalî Zanaatımız. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (12), 2-3.

- Nahit, H. (1926/11). Büyük Gazi'nin Nutku. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (13), 1.
- Nahit, H. (1926/12) 1934 Tarihli Bir Hatıra Defterinden. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (4), 11-13.
- Nahit, H. (1926/2). Türk Tayyareciliği ve İmalî Zanaatı. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (2), 2-3.
- Nahit, H. (1926/3). Tayyare Kongreleri. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (3), 2-3.
- Nahit, H. (1926/4). Tayyare ve Nakliye Vasıtaları. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (4), 1.
- Nahit, H. (1926/5). Tayyare Cemiyeti ve Türkiye'nin İktisadiyatı. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (5), 1-2.
- Nahit, H. (1926/6). Türk Tayyareciliği ve Millî İktisadiyat. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (6), 1-3.
- Nahit, H. (1926/7). Cumhuriyet Rejiminin İktisadî Bir Zaferi "Kabotaj". *Türk Hava Mecmuası*, 1 (7), 1-2.
- Nahit, H. (1926/8). 30 Ağustos. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (8), 1-2.
- Nahit, H. (1926/9). Havaî Kabotaj. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (9), 1-2.
- Nahit, H. (1942a) *Türkiye'de Modern Teknik Nasıl Gelişebilir*, Ankara: Alaeddin Kırıl Basımevi.
- Nahit, H. (1942b). Ziya Gökalp'in Ölümünün 18. Yıldönümü. *Türk Yurdu*, 26 (5-6), 173-176.
- Nazif, S. (1926/1). Tayyareler. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (1), 3.
- Nazif, S. (1926/10). Teslihat Meselesi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (10), 1-2.
- Nazif, S. (1926/11). Valideler ve Vatan Muhabbeti. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (4), 2-3.
- Nazif, S. (1926/2). Süleyman Nazif Bey'in İstanbul Kongresinde İrad Eylediği Yeni Hitabe. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (5), 2-6.
- Nazif, S. (1926/3). Hak Mudhikesi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (6), 4-5.
- Nazif, S. (1926/4). İki Fabrika. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (11), 2-4.
- Nazif, S. (1926/5). Eğer Olursa. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (12), 4-6.
- Nazif, S. (1926/6). İtalya ve Biz. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (13), 2-4.

- Nazif, S. (1926/7). Uçan İnsanlar. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (9), 3-4.
- Nazif, S. (1926/8). Termopil Geçidi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (3), 3-5.
- Nazif, S. (1926/9). Hac Meselesi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (7), 3-6.
- Nazif, S. (1927/1). Benim Dinim. *Türk Hava Mecmuası*. 2 (18), 7-8.
- Nazif, S. (1927/2). Asya'daki Kıyamlar. *Türk Hava Mecmuası*. 2 (17), 6-7.
- Nebbal, N. (1926). Şehitlerimize. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (9), 12.
- Necdet, M. (1927). Döner Gelir. *Türk Hava Mecmuası*. 2 (16), 2.
- Nezihe, Y. (1329). Belkis Şevket Hanım'a. *Kadınlar Dünyası*. nr. 127, s. 8.
- Nurettin, M. (1926). Genç Şehide. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (7), 11.
- Nurettin, V. (1928). Sarhoş Tayyare. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (58), 863-864.
- Osman, Z. (1926). Tayyareci Hatun. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (9), 12-14.
- Özçelik, Ş. (2013). Yeni Harflerin Kabulü ve Adana Basını'na Yansıması: "Yeni Adana" ve "Türk Sözü" Gazetesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (7), 393-413.
- Özer, S. (2013). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bekarlık Vergisi'ne İlişkin Tartışmalar. *Akademik Bakış*, 6 (12), 173-191.
- Özgül, M. K. (2008) *Seke Seke Ben Geldim Sekmeler-1*. Ankara: Hece Yayınları.
- Polat, N. H. (2002). Türkiye'de Yerel Basın Gelişimine Kısa Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 8 (12), 7-25.
- Rasim, A. (1926/1). Taht-ı Süleyman ve Türk Hezarfenleri. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (2), 7-10.
- Rasim, A. (1926/2). Kanat- Burak- Miraçlar-Refref-Tayyare. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (6), 8-10.
- Rasim, A. (1926/3). Gökte İlk Yaşayanlar ve Tayyareci Nemrut. *Türk hava Mecmuası*, 1 (8), 3-5.
- Rasim, A. (1926/4). Gökteki Eski Menziller-Hayaller. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (12), 7-9.
- Rasim, A. (1926/5). Rüya-yı Sadık. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (10), 4-6.
- Rasim, A. (1926/6). Düşmek Yok. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (11), 8-10.

- Rasim, A. (1926/7). Eski Türklerde- Mucidlerimizin Ruhları Karşısında- Kanat Mesel-i Hazırası. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 17-19.
- Rasim, A. (1926/8). Balon Hatıraları. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (13), 7-9.
- Rasim, A. (1927/1 aşağıları düzelt). Oğlum İle Bababasının Hastalıkları. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (38-39), 407.
- Rasim, A. (1927/10). Aşk ve İntihar. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (23), 4.
- Rasim, A. (1927/2). Hayalde Bile İntihar Bir Cinayettir. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (25), 11.
- Rasim, A. (1927/3). Gıptakârane Bir Hasbihal. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (28), 107.
- Rasim, A. (1927/4). Bir Muammadan Çıkan Netice. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (18), 9-10.
- Rasim, A. (1927/5). Ah! Ah! Bunda da Davranamadık. *Türk Hava Mecmuası*. 2 (27), 50.
- Rasim, A. (1927/6). Fanteziler. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (19), 7-8.
- Rasim, A. (1927/7). Bir Balonla Suud Hatırası. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (24), 2-3.
- Rasim, A. (1927/8). Göklerde Gizlenmek!.. Hülya Mı Diyeceksiniz!.. Demeyin. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 4-6.
- Rasim, A. (1927/9)Tayyarede İftar. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (20), 2.
- Raşit, V. (1929). Tayyarecilik Musahabeleri. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (64), 959-960.
- Rıfki, F. (1928/1). Zeplinin Geçişi. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (59), 876.
- Rıfki, F. (1928/2). Oraya!.*Türk Hava Mecmuası*, 3 (60), 891-892.
- Rıza, A. (1928). Hava Postaları memleketler İçin Hayati Bir Ehemmiyeti Haizdir. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (56), 819-822.
- Sena, C. (1927). İlk Uçuş. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (23), 14.
- Sırrı, S. (1927). Tayyarede İzdivaç. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (22), 16-17.
- Şehsuvaroğlu, H.Y. (tarihsiz). Haydarpaşa'ya Dair. 21.04.2016, <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/1943/001501300006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

- Şerif, S. (1928). Ölümünden Korkarken. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (50), 681.
- Şevki, H. (1927/1). İlk Müjdecisi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (21), 19.
- Şevki, H. (1927/2). Hasret Kavuşuran. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (24), 19.
- Şevki, H. (1927/3). İlk Buse. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (29), 144.
- Şevki, H. (1927/4). Herkesten Uzak. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (38-39), 420-421.
- Şevki, H. (1928). Kim Karlı. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (49), 658.
- Şimşek. (1927). Kudretinin Sayesinde. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 16.
- Talat, Ü. (1926). Tayyare Bayramı. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (8), 19.
- Taşdemir, S. (2010). Ayvalık Halkının Türk Tayyare Cemiyeti'ne Desteği: Güzel Ayvalık Tayyaresi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırma Dergisi*, 6 (11), 65-84.
- Taşpınar, İ. (2007). Refref. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 34, 534.
- Terzioğlu, A. (2002). Türk- İslam Kültür Çerçevesinde Uçma Denemeleri, Otomatik Makinalar, Denizaltı ve Roket Teknolojisi. *Türkler Ansiklopedisi*, C. 11, 468-480.
- THM (1929/4). Yarının Tayyarecileri. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (71), 1071-1072.
- THM, (1926/10). Abdülhak Hamit Tarhan'ın Mektubu. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (2), 4.
- THM. (1926/1). İzmir ve Manisa Tayyarelerimizin İsim Konma Merasimi ve Kır Eğlencesi, *Türk Hava Mecmuası*. 1 (2), 17.
- THM. (1926/2). Ankara Tayyaresi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (12), 21.
- THM. (1926/3). Tayyarelerimize İsim Konma Merasimi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (13), 16-17.
- THM. (1926/4). Tayyarelerimize İsim Konma Merasimi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 20-24
- THM. (1926/5). Tayyarelerimize İsim Konma Merasimi(Edirne Uzun Köprü Tayyareleri-Ödemiş Bergama, Akhisar, Kemalpaşa Tayyareleri). *Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 20-24.
- THM. (1926/6). Tayyare Kongreleri. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (1), 23-25.

- THM. (1926/7). Şehit Tayyareciler: Cemal Yılmaz. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (6), 6-7.
- THM. (1926/8). Üçüncü Ordu Müfettişliği Hava Grubu Kumandanı Erkan-ı Harp Binbaşısı Celal Bey Tarafından Mecmuamıza Gelen Mektup, *Türk Hava Mecmuası*, 1 (6), 7-8.
- THM. (1926/9). İstanbul'da Bir Tayyarecimiz Kaza Neticesinde Şehit Oldu - Talim Uçuşu Yapmakta Olan Mazlum Bey Tayyaresiyle Beraber Düşerek Enkaz Altında Kalmıştır. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (7), 10-11.
- THM. (1927/1). Türk hava Mecmuası. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (31) (Fevkalade Nüsha), V.
- THM. (1927/10). Güzel İzmir Halkının Hediye Ettiği İzmir Tayyaresi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (25), 10.
- THM. (1927/11). Memleketinin Hayatı Uğruna Hayatını Feda Eden Kahramanlar. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (17), 2-5.
- THM. (1927/2). Türk Hava Mecmuası Muhterem Refikamızın Gösterdiği Teveccüh ve Alakaya Minnettardır. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (21), 21.
- THM. (1927/3). Süleyman Nazif'in Ufulü. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (16), 1-2.
- THM. (1927/4). Üss-i Havaîler Müdafaa-i Millîyenin En Ehemmiyetli Bir İstinadgahıdır. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (32), 253-254.
- THM. (1927/5). Vinsen Mitingi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (29), 126.
- THM. (1927/6). Türk Tayyare Cemiyeti Umumî İçtima'ı. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (36-37), 346-348.
- THM. (1927/7). 27 Kanunusani. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (41), 456.
- THM. (1927/8). Tayyarelerimize İsim Konma Merasimi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 9.
- THM. (1927/9). Memleketimizde Tayyare Faaliyetleri. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (22), 18.
- THM. (1928/1). Hava Kuvvetleri Her Şeyden Evvel Eşhasın Kıyemt-i İlmiye ve Meslekiyelerine İstinad Eder. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (43), 504.

- THM. (1928/10). Son İki Sene İçinde Altmış Dokuz Nasibemiz Daha Birer Tayyareye İsimleri Konmak Muvaffakiyetini Kazanmışlardır. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (61), 910-912.
- THM. (1928/11). Hava Şehitlerimize Hükümet Merkezimizde Fevkalade Merasim İcra Edildi. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (41), 457.
- THM. (1928/12). 1928 Hava Şehitleri Gününde. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (41), 458-462.
- THM. (1928/13). Hava Şehitleri Günü Memleketin Her Tarafında Büyük Meraism İcra Edildi. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (42), 481.
- THM. (1928/2). Havacı Bir Millet Olmak Mecburiyetindeyiz. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (44), 527-528.
- THM. (1928/3). Sivil Tayyarecilik Hava Kuvvetlerinin Ruhu ve Esasıdır. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (45), 552-553.
- THM. (1928/4). Tayyarelerin Yeni Hizmetleri. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (47), 600-601.
- THM. (1928/5). Türk Tayyare Cemiyeti Dört Yaşında, *Türk Hava Mecmuası*, 3 (40), 432.
- THM. (1928/6). Tayyare Cemiyetinin Kudret ve İtibarını İspat Eden Bir Hadise. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (49), 648.
- THM. (1928/7). Menemen Tayyaresine İsim Konma Günü. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (40), 432.
- THM. (1928/8). Güzel Ayvalık Tayyaresi'nin Tevsim Merasimi Nasıl Oldu?. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (42), 483-484.
- THM. (1928/9). Yeniden Bir Çok Tayyarelerimize Ad Konma Merasimi Yapıldı. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (52), 699.
- THM. (1929/1). Hava Kahramanları. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (67), 1007-1008.
- THM. (1929/2). 27 Kanunusani İhtifali. *Türk Hava Mecmuası*. 3 (66), 991.
- THM. (1929/3). Türk Kalbinde Gömülü Ölüler. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 976.

- THM. (1929/5). Ankara Tayyare Şubesi Tarafından 27 Kanunusani 1929 Pazar Günü Saat On Birde Yapılacak Tayyare Şehitleri İhtifal Programı. ***Türk Hava Mecmuası***, 3 (65), 988.
- Türk Tayyare Cemiyeti (1341). *Türk Tayyare Cemiyeti Nizamnamesi*. Ankara: Ankara Matbaası.
- Türk Tayyare Cemiyeti (1926). *Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi*, Matbaa-i Osmaniye.
- Uyanık, N. (2009). Yenileşme Yolunda Bir Türk Aydını Ve Ondaki Fransa Tesiri Üzerine Bazı Tespitler. ***Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi***, 2 (6), 665-681.
- Uzun, M. (2005). Mi'râciyye. *Diyamet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 30, 135-140.
- Üç Yıldız. (1928). Şen Sahife. ***Türk Hava Mecmuası***, 3 (48), 638-639.
- Vehbi, M. (1928). Hava Edebiyatı. ***Türk Hava Mecmuası***, 2 (30), 164-165
- Verel, O. (1985) *İstikbal Göklerin Gökler Bizimdir*. İstanbul: Türk Hava Kurumu Yayınları.
- Yalçın, O. (2010). Türk Havacılık Tarihinde Bağış Uçakları ve Havacılık Sanayii Kurulmasına Tesirleri. ***Akademik Bakış***, 3 (6), 191-212.
- Yalçın, O.(2012).Kuruluşundan Günümüze Türk Hava Kurumu. ***Akademik Bakış***, 6 (11), 267-291.
- Yesari, Mahmut. (1928). Elim Yakanda. ***Türk Hava Mecmuası***, 3 (57), 849.
- Yıldırım, T. (2006). *Lehçetü'l Hakâyık'ta Mizah Söylemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, S. (2009). *Devrin Kadın Edebiyatına Katkısı Bakımından Kadınlar Dünyası Dergisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ziya, S. (1926/1). Zeynep'in Beşi Birliği. ***Türk Hava Mecmuası***, 1 (11), 10-11
- Ziya, S. (1926/2). Karagöz. ***Türk Hava Mecmuası***, 1 (13), 10.
- Ziya, S. (1926/3). Yarım Kalmış Saadetlerden. ***Türk Hava Mecmuası***, 1 (5), 14.
- Ziya, S. (1926/4). Tayyarecin Terennümü. ***Türk Hava Mecmuası***, 1 (1), 11.
- Ziya, S. (1926/5). Tayyare için, ***Türk Hava Mecmuası***, 1 (2), 8.

- Ziya, S. (1926/6). Kasabanın Muallimi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (3), 16.
- Ziya, S. (1926/7). Dayı. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (9), 9.
- Ziya, S. (1927/1). Uçan Ruhlara. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (17), 5.
- Ziya, S. (1927/10). Sevgiliden Mektup. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (38-39), 402.
- Ziya, S. (1927/11). “Gurur” ve “Sevda”. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (31) (Fevkalade Nüsha), 71-73.
- Ziya, S. (1927/12). Mevzu’ Kıtılgı. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (32), 268.
- Ziya, S. (1927/2). Şairden Tayyareci. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (29), 143.
- Ziya, S. (1927/3). Sülün. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (16), 6.
- Ziya, S. (1927/4). Tayyarecinin Ayşe. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (15), 7.
- Ziya, S. (1927/5). Hakikatin Kırbacı. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (22), 13.
- Ziya, S. (1927/6). Bulutlar Arasında. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (24), 17-18.
- Ziya, S. (1927/7). Çing Çang. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (25), 17
- Ziya, S. (1927/8). Bir Senet-i Devriye. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (27), 84.
- Ziya, S. (1927/9). Yörük Kızı. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (26), 55-56.
- Ziya, S. (1928/1). Son Şehit için. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (41), 464.
- Ziya, S. (1928/2). Eskişehir’den Mektup-Bir Yüzbaşının Uçuş Tahassüsâtı. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (51), 686.
- Ziya, S. (1929/1). Şehit. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (65), 981.
- Ziya, Ü. (1926). Türk Tayyaresi. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 10.
- Zorlutuna, H. N. (1926/1). Ay-Yıldız. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (5), 8-9.
- Zorlutuna, H. N. (1926/2). Millî Hikaye: Bir Yemin. *Türk Hava Mecmuası*, 1(10), 8-9.
- Zorlutuna, H. N. (1926/3). Kanatlan. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (14), 5.
- Zorlutuna, H. N. (1926/4). Tayyare. *Türk Hava Mecmuası*, 1 (7), 8.
- Zorlutuna, H. N. (1926/5). Marş, *Türk Hava Mecmuası*, 1 (13), 6.
- Zorlutuna, H. N. (1927/1). Türk Kızı Tayyaresi. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (30), 69.

Zorlutuna, H. N. (1927/2). Başak. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (33), 297.

Zorlutuna, H. N. (1927/3) Kabuştan Sonra Doğan Gün. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (32), 264.

Zorlutuna, H. N. (1927/4). Göklerdeki Şehit İçin. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (17), 3.

Zorlutuna, H. N. (1927/5). Gökteki Şehit İçin. *Türk Hava Mecmuası*, 2 (17), 3.

Zorlutuna, H. N. (1928/1). Gençlikle Baş Başa. *Türk Hava Mecmuası*, 3 (61), 918.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tahir Akışlı
Doğum Yeri ve Tarihi : İzmir 24/07/1989

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : ÇOMÜ Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler

-SCI :
-Diğer : Akışlı, T.(2014.) Çocuk ve Gençlik Edebiyatında
Hümanizm Kavramı ve Şafakta Yanan Mumlar Örneği. *ADÜ Sosyal
Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 60-69.

Bildiriler

-Uluslararası :
-Ulusal :
Katıldığı Projeler :

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl :

İLETİŞİM

E-posta Adresi : tahirakisli@hotmail.com
Telefon : 5545141696
Tarih : 30/06/2016